JACK LONDON

—JOHN BARLEYCORN—

JACK LONDON

john barleycorn

yordam edebiyat

Türkçesi: Mete Ergin

Mete Ergin (28 Mart 1934 - 5 Ekim 2015)

Çevirmen. Robert Kolej mezunudur. Bir süre Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Filolojisi bölümünde eğitim gördü. Jack London, Ernest Hemingway, Bertrand Russell, Bernard Shaw, Erskine Caldwell, O'Henry gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. Mete Ergin'in Gani Yener'le birlikte Türkçeye kazandırdığı *Durgun Don* (Mihail Şolohov, 4 cilt) adlı nehir roman da Yordam Edebiyat tarafından yayımlanmıştır.

Mete Ergin'in İngilizceden çevirdiği *John Barleycorn* (*John Barleycorn - Alcoholic Memoirs*), ilk olarak 1991 yılında Engin Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır.

Yordam Edebiyat'ta

JACK LONDON YAPITLARI

Mete Ergin'in Türkçesiyle

Kurt Dölü
(öyküler, 1900)

✵

Atalarının Tanrısı
(öyküler, 1901)

✵

İstiridye Korsanları
(roman, 1902)

✵

Vahşetin Çağrısı
(roman, 1903)

✵

Oyun
(roman, 1905)

✵

Beyaz Diş
(roman, 1905)

✵

Haytalarla Çolpalar
(öyküler, 1907)

✵

Martin Eden
(roman, 1909)

✵

Yanan Gün
(roman, 1910)

✵

John Barleycorn (Alkollü Anılar)
(roman, 1913)

JACK LONDON

JOHN BARLEYCORN
(ALKOLLÜ ANILAR)

ROMAN

TÜRKÇESİ
METE ERGİN

yordam
edebiyat

Yordam Kitap: 63 • **John Barleycorn** • Jack London
ISBN 978-605-172-327-3 • *Türkçesi:* Mete Ergin
Düzeltme: Didem Gerçek • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Mart 2019
© Yordam Kitap, 2016

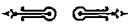
Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
instagram.com/yordamkitap

Baskı: İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri (Sertifika No: 10614)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna - Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 496 11 11

JOHN BARLEYCORN

(ALKOLLÜ ANILAR)

ANI

Jack London
Yazar, Serüvenci, Sosyalist

Yeşim Dinçer

Jack London'ın bugün hayranlıkla okuduğumuz romanları ve kısa öyküleri, hareketli geçen yaşamından güçlü izler taşır. Geçimini sağlamak için çocukluğundan itibaren verdiği mücadele, kendi kendini eğitmek üzere kitaplara dört elle sarılması, sahip olduğu keskin gözlem yeteneği, onunla aynı kuşaktan bir başka realist yazarın, Gorki'nin yaşamıyla karşılaştırılabilir ancak.

Jack London 12 Ocak 1876'da, talihsiz koşullarda dünyaya gelmiştir. Biyolojik babasının, hamile kalan annesi Flora'yı terk ettiği; ümitsizliğe kapılan kadının intihara kalkıştığı ve ruhsal dengesinin sarsıldığı söylenmektedir. John Griffith Chaney adı verilen bebek, siyahi bir süt anneye emanet edilir. Flora doğumdan bir yıl kadar sonra yeniden evlenir ve oğlunu, eşinin önceki evliliğinden olma iki kız çocuğuyla birlikte büyütür. Jack London soyadını aldığı üvey babası John London'ı hayatı boyunca "baba", üvey kardeşlerini de "kız kardeş" olarak benimsemiş, hem onlarla hem de çok sevdiği süt annesiyle kurduğu aile bağını korumuştur.

Yazarın çocukluğunun ve ilk gençliğinin ne denli büyük bir yoksulluk içinde geçtiğini kayda alan biyografi yazarları, bu durumun nesnel sebepleri üzerinde durmazlar genellikle. Jack London'ın dünyaya gelişi, kapitalizmin ilk büyük krizini yaşadığı ve tarihe Uzun Bunalım (1873-1896) adıyla geçen döneme denk düşer. ABD bankalarının iflasıyla tetiklenen kriz, demiryolu şirketlerinin ve iş-

letmelerin batmasıyla yıkıcı bir hal almıştır. 1876'ya gelindiğinde her yedi Amerikalıdan biri işsizdir. Birçok yorumcuya göre bunalım, Birinci Dünya Savaşı'na neden olacak kadar uzun sürmüştür.

London ailesi bunalım yıllarını, California eyaletinin çeşitli şehirlerinde, çiftçilikten ev pansiyonculuğuna dek türlü işler deneyerek ama hiçbirinde dikiş tutturamadan geçirir. Jack London on yaşında sokaklarda gazete satarak çalışmaya başlar; Flora da öğrenci bulabildiği sürece piyano dersleri vermektedir. Yazar çocukken yaşadığı mahrumiyeti, üne kavuştuktan sonra kaleme aldığı otobiyografisinde şöyle anlatır:

> Ben dünyaya yoksul gelmiştim. Yaşamım yoksulluk içinde geçmişti. Zaman zaman aç kaldığım olmuştu. Bütün yaşamımca ne bir oyuncağım olmuştu ne de başka çocuklar gibi oyun oynamıştım. Bütün anılarımda yoksulluğun acısı vardı. Bu yoksulluk acısını sürekli çekmiştim. Bir dükkândan para verilerek satın alınmış ilk fanilamı sekiz yaşındayken giymiştim. Altı üstü ufacık bir fanilaydı işte. O kirlendiği zaman, yıkanıncaya kadar yine evde yapılmış çirkin fanilalara kalırdım. Dükkândan alınma o fanilam bana öyle gurur veriyordu ki, bir süre üstüme ondan başka bir şey giymemek için diretmiştim; (...) sonunda annem, bütün dünya görsün diye üstümde sadece dükkândan alınma o fanilayla dolaşmama izin vermişti. (*John Barleycorn*)

Jack London, formel eğitimini ancak sekizinci sınıfa dek sürdürebilir. Buna rağmen şehir kütüphanesine girmenin bir yolunu bulmuştur. Tarih ve serüven kitaplarına, kara ve deniz yolculuklarına özellikle meraklıdır. "*Deli gibi, kendimi harap edercesine okuyordum*" diye anlatır o dönemi. Bir yandan da denize açılma; tekdüze, sıradan yaşantısından kurtulma hayalleri kurmaktadır. On dört yaşına girdiğinde ufak bir yelkenli edinir ve San Francisco Körfezinin Oakland halicinde turlar atarak denizciliği öğrenmeye başlar. On beşindeyse, günde on iki saat işçilik yaptığı konserve fabrikasının ağır çalışma koşullarından bezerek "istiridye korsanı" olmaya karar verir.

San Francisco körfezinde kültürel olarak yetiştirilen istiridye yatakları, Jack London'ın dünyaya geldiği şehrin önemli bir besin

ve gelir kaynağıdır o yıllarda. Gecenin karanlığından yararlanan "korsanlar", ticari bölgeye tekneyle süzülerek kaçak istiridye toplarlar. Yapılan iş, adından da anlaşılacağı gibi yasa dışıdır. Jack London, süt annesinden aldığı borçla bir tekne satın alır ve konserve fabrikasındaki öldürücü çalışmadan kaçıp, kitaplarda okuduğu serüvenleri yaşamak üzere korsanların arasına katılır. Umduğu parayı kazanamaz ama cesareti ve cömertliğiyle "İstiridye Korsanlarının Prensi" olarak nam salar. Yaşadıkları, ileride yazacağı gençlik romanı *İstiridye Korsanları*'na esin kaynağı olacaktır.

Jack London 1893 yılında, on yedi yaşını bitirir bitirmez Japonya'ya kadar uzanacak olan bir gemiye kaydolur. Japonya'nın kuzey kıyılarından Bering Denizine kadar uzanan bölgede, Kanada ve Birleşik Amerika avcı filoları ayıbalığı sürülerini yağmalamaktadır. Dönüşte, artık bir baltaya sap olmanın vakti geldiğini söyleyen annesini dinleyerek günde on saatten, saat başına on sent ücretle bir kenevir fabrikasında işe girer. Söz verilen ücret zammı yapılmayınca istifa eder ve elektrikçi olma ümidiyle Oakland tramvay işletmesine başvurur. Ancak kendisine verilen görev, ateşçiye kömür taşımak gibi fiziksel dayanıklılık gerektiren vasıfsız bir iştir; üstelik, her biri ayda kırk dolar alan iki adamın işini tek başına ve ayda sadece otuz dolara yapmaktadır. "*Kaç sefer kömürlerin üstüne, kimsenin beni göremeyeceği bir yere oturup öfkemden, hırsımdan, yorgunluktan ve umutsuzluktan ağladım*" diye anlatır o günlerini. Neredeyse sakatlanacakken birlikte çalıştığı ateşçinin, gerçeği, yani nasıl bir sömürüye maruz kaldığını fısıldamasıyla bu işten de ayrılır.

Tarihe "1893 paniği" olarak geçen yeni bir mali kriz, iş bulma imkânlarını iyice daraltmıştır. Demiryollarının inşası için hesapsızca verilen krediler, bankaların art arda batmasıyla sonuçlanır. Jack London, ABD'yi bir baştan öbür başa dolaşmak üzere uzun bir yolculuğa çıkar. Elbette beş parasızdır ve kullandığı başlıca taşıt, kaçak olarak bindiği posta trenleridir. İş bulduğunda çalışarak, bulamadığında kapıları çalıp yiyecek dilenerek, ahırlarda ya da parklarda geceleyerek sürdürür yolculuğunu. Yük vagonla-

rı, sokaklar, cezaevleri, kendisi gibi "ipsiz"lerle doludur. Evsizleri bir asayiş sorunu olarak gören yasalar yüzünden hapse düşer ve mahkûmların zorla çalıştırıldığı Erie İl Cezaevinde otuz gün kalır.

Evine döndüğünde yarım kalan öğrenimini tamamlamak üzere Oakland Lisesine girer; kas gücünün değil, kafa gücünün para ettiği sonucuna varmıştır. Okul harcamalarını karşılamak için yine çalışıyordur. Lisede bir yıl okuduktan sonra, kestirmeden üniversiteye gitmeye karar verir. Üç ay boyunca günde on dokuz saat çalışarak hazırlandığı giriş sınavını kazanır ve California (Berkeley) Üniversitesine kabul edilir. Ancak ilk yarı yılını tamamladıktan sonra okula devam etmez. Hem para sıkıntısı çekmektedir hem de üniversite ona istediklerini verememiştir.

ABD'de gelişen yeni teknolojiler sayesinde, baskı maliyetleri düşen dergi yayıncılığı yükseliştedir. Geniş bir kitleye yönelik popüler dergilerin sayısı ve tirajında patlama yaşanır; kısa öykü türü için de güçlü bir pazar doğar. Yazarlara hatırı sayılır telifler ödendiğini öğrenen Jack London, "*canla başla, yaratıcı bir tutkuyla*" yazmaya koyulur. Bazen düzenli olarak günlerce üst üste günde on dört saat yazdığı oluyordur: "*Binbir zorlukla satın aldığım okul kitaplarımı gülünç paralar karşılığında kitapçılara sattım. Bulabildiğim yerlerden ufak tefek borç paralar aldım ve azalan gücüyle birlikte kazancı da düşen babamın sırtına, bir de kendi geçim derdimi yükledim*" diye anlatır ilk yazarlık çabalarını. Bu dönem fazla uzun sürmez. Yazılarını gönderdiği dergilerden olumlu bir yanıt alamayınca bir buharlı çamaşırhanede işe girip çalışmaya başlar.

O sıralarda ABD'de tarihin en büyük "altına hücum" dalgalarından biri yaşanmaktadır. Kanada'nın Yukon bölgesinde, Klondike ile Yukon nehirlerinin kavuştuğu yerde yeni bir altın yatağı keşfedilmiştir. Haberi alan yüz bin civarında Amerikalı, zengin olma ümidiyle yollara düşer. Jack London da, kız kardeşiyle kocasının, parası ileride ödenmek üzere kendisine sağladıkları malzemeyle Klondike'a gider. Kış mevsiminin çok çetin geçtiği, nehirlerin donduğu bölgede, her türlü araç gereç ve yaşamsal gıda güçlükle tedarik edilmektedir. London, sırtında altmış kiloluk yükle, en berbat

yollarda, günde kırk kilometre kat ettiğini; birlikte yük taşıdığı Kızılderilileri bile yaya bıraktığını anlatacaktır ileride. Fiziksel gücüyle gurur duymaktadır. Ne var ki iskorbüt hastalığına yakalanıp bir yıl sonra evine döner. Hastalığına, muhtemelen yeterli sebze ya da meyve yiyememekten kaynaklı vitamin eksikliği yol açmıştır.

Jack London, Klondike'tan eli boş döner. Fakat bu süreçte dinlediği ya da bizzat tanık olduğu hikâyeler, tanıştığı kişiler, gözlemlediği doğa-insan ilişkisi ve hatta hayvan davranışları, daha sonra yazacağı *Vahşetin Çağrısı*, *Beyaz Diş* gibi muhteşem romanlara, çok sayıda kısa öyküye kaynaklık edecektir. Evden uzaktayken babası ölmüştür ve bütün aile artık onun eline bakmaktadır. Postacı olabilmek için açılan memurluk sınavına girer; ilk sınavı da verir.

Kadro açılmasını beklerken gazetelere yazılar, dergilere de kısa öyküler gönderir. Gazete editörlerinden yanıt alamasa da basılan öykülerinden ufak paralar kazanmaya başlamıştır. Postaneden işe girmesi için çağrı tam da bu sırada gelir. Oakland postane müdürü ile yaptığı ve durumunu açık yüreklilikle anlattığı görüşme, hayatının dönüm noktasıdır belki de... Yazarlıktan para kazanma şansı açılmış gibi gözükse de başarısı kesinlik kazanmamıştır henüz. Müdürden kendisini şimdilik atlamasını, bir sonraki adayı işe almasını, bundan sonra ilk yer açıldığında haber vermesini rica eder. Adamın kabalığı ve anlayışsızlığı karşısında tepesi atarak işi reddeder.

> Gemilerimi yaktıktan sonra balıklama yazı işine daldım –diye anlatmaktadır.– Her şeyde, her işte öteden beri aşırıya kaçan bir insanımdır. Sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar hep yazılarımla uğraşıyordum: yazıyor, daktilo ediyor, gramer çalışıyor, bütün yazı biçimlerini, başarı kazanmış yazarların nasıl başarıya ulaştıklarını anlamak için onların yazılarını inceliyordum. Yirmi dört saatte beş saatlik uykuyla yetinip, geri kalan on dokuz saatin hemen hemen tümünü çalışmaya ayırıyordum. (*John Barleycorn*)

Jack London'ın yazar olma özlemini ve çabasını en güzel dile getirdiği romanı, *Martin Eden*'dir: Martin Eden, bir yanıyla Jack

London'ın ta kendisidir: Yoksulluk nedeniyle eğitimi yarım kalan, bilgi açığını tükenmek bilmeyen bir azimle kitap okuyarak telafi eden, sahip olduğu tek takım elbiseyi rehin vererek geçinmeye çalışan, bakkal veresiyeyi kestiğinde aç kalan, onlarca yazısı editörler tarafından geri çevrilse de yazmayı sürdüren, bu konuda kendisine yol gösterecek kimseyi de tanımayan, eli nasırlı genç denizci. *Martin Eden*'i okuyan kimi eleştirmenler, derme çatma bir okul öğrenimine sahip bir denizcinin üç yıl içinde başarılı bir yazar haline gelmesini inandırıcı bulmadıklarını söylemişlerdir. Jack London, ikisi lise ve üniversitede, biri yazı yazmakla, ama tümü de dur durak bilmeyen yoğun çalışmayla geçen üç yılın sonunda amacına ulaştığını söyleyerek yanıtlar onları...

Önce dergilerin kapıları açılır Jack London'a; ardından Klondike öykülerinin derlendiği *Kurt Dölü* basılır. İlk kitabının çıktığı yıl, 7 Nisan 1900'de ilk evliliğini yapar. Eşi Bess Maddern ile, dostlukları romantik bir boyut kazanmazdan önce, neredeyse beş yıldır tanışıp görüşüyorlardır. Bess, Jack London'ın üniversite giriş sınavına hazırlanmasına yardım etmiştir. Evlilik kararı almaları, her ikisini de tanıyanlar için sürpriz olur ve "mantık evliliği" yaptıkları şeklinde yorumlanır. Çiftin bir yıl arayla iki kız çocukları dünyaya gelecek, ancak beraberlikleri uzun sürmeyecektir.

Jack London 1902 yılında, şehrin işçi semtlerinden East End'de birkaç ay yaşamak üzere Londra'ya gider. Burada birinci elden tanıklık ettiği büyük sefaleti *Uçurum Halkı*'nda kitaplaştırır. O güne kadar yazdıkları belli bir ilgi görmüş olsa da, Buck adlı köpeğin ana karakter olduğu romanı *Vahşetin Çağrısı* (1903) yazarı zirveye taşır. Bu küçük başyapıt, benzer bir temaya sahip olan, 1906 tarihli *Beyaz Diş*'le birlikte, her kuşaktan okurun sevgisini kazanmıştır.

London San Francisco merkezli bir gazetenin önerisiyle, 1904'te patlak veren Rus-Japon Savaşı'nı izlemek için Japonya'ya hareket eder. İki emperyal devlet, Mançurya topraklarında (Çin'in kuzey doğusundaki bölge) ve Kore Denizinde paylaşım mücadelesi için-

dedir. Jack London, cepheye sızmaya çalışırken iki kez tutuklanıp Amerikalı diplomatların araya girmesiyle serbest kalır. Sonunda Japon ordusu ile sınıra seyahat etmesine izin verilir.

Yazar sıkıntılı geçen boşanma sürecini takiben Charmian Kittredge ile ikinci evliliğini yapar. Charmian ile Jack'in tanışmasına, genç kadını büyüten teyzesi -aynı zamanda yazarın ilk öykülerinden birini basan *Overland Monthly* dergisinin editörü- Netta Earnes vesile olmuştur. Netta ve eşi, sosyalist yazar ve sanatçılardan oluşan, Jack London'ın da dahil olduğu ortak bir sosyal çevreyi paylaşırlar.

London aktif devrimci siyasetle çok genç yaşta ilgilenmeye başlamıştır. Yirmi yaşındayken Sosyalist Emek Partisi'ne (SLP) katılır. 1901 ve 1905 seçimlerinde Oakland belediye başkanlığına aday olur ancak kayda değer bir sonuç elde edemez. Sosyalizm fikrini gençler arasında yaygınlaştırmak üzere ülkenin çeşitli merkezlerindeki üniversitelerde konferanslar verir; davet edildiği kulüplerde, örgütlerde konuşmalar yapar. Bu amaca hizmet edecek denemelerden oluşan iki kitap yayımlar: *The War of the Classes* (Sınıflar Savaşı, 1905), *Revolution and other Essays* (Devrim ve Diğer Makaleler, 1910). Jack London'ın sosyalizmi, yaşam deneyiminden süzülerek gelmiştir. Roman ve öykülerinde öne çıkan gelir eşitsizliği ve yoksulluk, sömürü ve sınıf çatışması, insanın adalet arayışı, kapitalizmin yıkıcı etkileri gibi temalar dünya görüşüne paraleldir.

Açık havada zaman geçirmeyi, ata binmeyi çok seven Jack London, Charmian ile evlendiği yıl (1905), California'da bir çiftlik arazisi satın alır. Yazarlıktan elde ettiği gelirin önemli bir kısmını topraklarını genişletmek için harcar. Burayı "*sürdürülebilir tarım*" yapılan bir yer haline getirmeyi aklına koymuştur. Tarım kitapları okuyarak kendi kendini eğitir. California'nın ilk beton silosuna sahip olmakla, kendi tasarımı olan domuz ağılıyla övünmektedir. Ancak kötü şans mıdır yoksa işletme beceriksizliği midir bilinmez, bir kısmını borç alarak yaptığı onca yatırıma rağmen, çiftlik sonunda iktisaden başarısız olur.

Kimilerine göre başarısızlığın nedeni, Jack London'ın aynı anda birçok şeyle birden ilgilenmesi ve çiftliğin denetimini ihmal etmiş

olmasıdır. Bu arada hem yeni kitaplarını yayımlamakta hem de sahip olduğu yelkenliyle yolculuklara çıkmaktadır. Sportif Charmian bu uzun deniz yolculuklarında mükemmel bir yol arkadaşıdır. Birlikte Hawaii adalarına yelken açarlar; Jack London Honolulu'dan, sömürgecilerin, misyonerlerin, tüccarların yöreyi nasıl talan ettiğini anlatan kısa öykülerle geri döner. Charmain ise, Hawaii izlenimleri ile seyahat günlüklerini içeren iki kitap kaleme alır. Çiftin 1910'da dünyaya gelen tek çocuğu, sadece birkaç gün hayatta kalmıştır.

Jack London'ın bu döneme ait en önemli romanları arasında *Demir Ökçe* (1908), *Martin Eden* (1909), *Yanan Gün* (1910) ve *Ay Vadisi* (1913) sayılabilir. Yakında yükselecek olan faşizm dalgasına ilişkin kâhince öngörüler içeren *Demir Ökçe*, distopik roman türünün öncüsü olmuştur. Yazarın alkol alışkanlığını büyük bir içtenlikle dile getirdiği *John Barleycorn*, ölümünden üç yıl önce yayımlanır. Bu kitapta şunu itiraf etmektedir Jack London:

> Ben yaşlandıkça, başarım büyüdükçe, daha çok para kazandıkça, dünyaya sesimi duyurma olanaklarım arttıkça, alkolün yaşantımda tuttuğu yer aynı oranda büyüdü. Uğrunda savaştığım başarı ya da para gibi şeylerin savaşmaya değmez olduğu ortaya çıktı. Geriye kala kala, beni bir kelepçe gibi yaşama bağlayan HALK kaldı.

Böbrek yetmezliği çeken ve acısını dindirmek için bir süredir morfin kullanan Jack London, 22 Kasım 1916 sabahı odasında baygın halde bulunur; aynı akşam hayatını kaybeder. Ölüm nedenine ilişkin ihtilaflı görüşler öne sürülmüştür. Çeşitli kaynaklarda morfin zehirlenmesi veya intihar ihtimali üzerinde durulmuş olsa da doktorunun düzenlemiş olduğu ölüm raporu, böbrek yetmezliğine işaret etmektedir. Bedeni vasiyetine uyularak yakıldıktan sonra külleri, çiftliğinin bulunduğu –daha sonra Jack London Eyalet Tarih Parkı olarak kamulaştırılan– araziye gömülmüştür. Jack London, sağlığında takdir edilip sonradan unutulan yazarlardan olmamıştır. Kırk yıl süren kısacık hayatına sığdırdığı elliyi aşkın kitap, zamanın acımasız akışına taptaze bir ruhla direnmeyi sürdürmektedir.

JOHN BARLEYCORN

I

HER şey bir seçim günü doğdu kafamda. California'nın sıcak bir öğleden sonrasıydı; California Eyalet Anayasasında yapılması teklif edilen bir sürü değişikliğe Evet ya da Hayır demek, oyumu kullanmak üzere, çiftlikten atla Ay Vadisindeki küçük köye inmiştim. Günün sıcaklığı yüzünden, oyumu kullanmadan önce üç beş kadeh yuvarlamış, oyumu kullandıktan sonra da çeşitli içkiler içmiştim. Sonra atıma atlayıp, asmalar ve dalgalanan otlaklarla kaplı tepeleri tırmanarak, bir kadeh içkinin ardından akşam yemeğine oturmak için tam vaktinde çiftlik evine varmıştım.

"Oy kullanma hakkıyla ilgili yasa değişikliği teklifine nasıl oy verdin?" diye sordu Charmian.

"Değişiklikten yana oy verdim."

Charmian'ın ağzından bir hayret ünlemi çıktı. Zira, bilesiniz ki gençlik günlerimde ateşli bir demokrasi yanlısı olmama rağmen, kadınların oy kullanmasına karşıydım. Daha hoşgörülü ve ileri yaşlarımda ise, kadınların oy kullanma hakkını kaçınılmaz bir toplumsal fenomen olarak kabul edişimde ateşli bir taraftarın heyecanını göstermişimdir.

"Peki ama neden değişiklikten yana oy kullandın?" diye sordu Charmian.

Cevabını verdim. Uzun uzadıya verdim cevabını. Öfkeyle verdim cevabını. Konuştukça da öfkem daha çok kabardı. (Yok; sarhoş filan değildim. O gün bindiğim at, kendisine yakışan

adıyla 'Haydut'tu. O kısrağa sarhoş kafayla binecek adamı görmek isterdim.)

Bununla birlikte –nasıl diyeyim– kafamın içi aydınlanmıştı, 'neşemi' bulmuştum, çakırkeyiftim.

"Kadınlar oy verme hakkını kazandıkları zaman içki yasağından yana oy kullanacaklardır," dedim. "Karılar, kız kardeşler, analar –John Barleycorn'u* sadece onlar yollayacaktır öbür dünyaya."

"Ama ben seni John Barleycorn dostu bilirdim," diye lafımı kesti Charmian.

"Dostuyum. Dostuydum. Dostu değilim. Asla değilim. Onun benimle beraber olduğu ve benim de onun en sıkı dostu gibi göründüğüm zamankinden asla daha az değildir dostluğum. O yalancıların şahıdır. O doğruculuğun en içtenlikli olanıdır. O, onunla birlikteyken insanın tanrılarla yan yana yürüdüğü kutsal yoldaştır. O aynı zamanda 'Beyaz Mantık'ın da dostudur. Onun yolu çıplak gerçeğe çıkar, ölüme çıkar. O, duru bir görüş kazandırdığı gibi, bulanık düşler de verir. O yaşamın düşmanıdır ve yaşamın bilgeliğine sığmayan bir bilgelik öğretir. O bir kanlı katildir, gençliğin kanına girer."

Charmian bana bakıyordu; bunu nereden bulup çıkardığımı merak ettiğini anlıyordum.

Konuşmaya devam ettim. Dediğim gibi, kafamın içi aydınlanmıştı. Beynimde her bir düşünce yerli yerindeydi. Her bir düşünce, geceyarısı hapishaneden kaçacağı anın gelmesini bekleyen mahkûm gibi kendi küçük hücresinin kapısından fırlamaya hazır, giyinik, sinmiş bekliyordu. Yine her bir düşünce, parlak biçimli, keskin çizgili, apaçık bir Barleycorn doğruculuk nöbetine tutulmuş, kendisiyle ilgili en seçme gizleri sayıp döküyordu. Sözcüsü de bendim. Geçmiş yaşamımdan sürü sürü anılar, hepsi de büyük resmigeçitteki askerler gibi düzenli sıralar içinde, hareket halindeydi. Bunların içinden hangisini istersem seçip ala-

* Amerikan argosunda özel olarak viski, genel olarak da içki anlamına gelir. –*çev.*

bilirdim. Düşünceye hükmediyordum, kelime dağarcığımın ve tüm deneyimlerimin efendisiydim, verilerimi hiç yanılmadan seçip sergimi kurabilirdim. Zira John Barleycorn, zekâ kemiren kurtçuklarını dökerek, gerçekle ilgili ölümcül sezgilerini fısıldayarak, o günün tekdüzeliği içine krallara yakışır pasajlar katarak insanı işte böyle aldatır, böyle baştan çıkarır.

Charmian'a yaşamımı özetledim ve bünyemin düzenini anlattım. Alkolizm bende kalıtsal değildi. Bende alkole doğuştan gelen ne organik, ne de kimyasal bir eğilim vardı. Bu konuda kendi kuşağımdan olanlar içinde normaldim. Alkol bende sonradan kazanılmış bir zevkti. Acı çeke çeke kazanılmıştı bu zevk. Alkol benim için korkunç denecek kadar iğrenç, her türlü müshilden daha mide bulandırıcı bir şeydi. Onu sırf verdiği aşırı heyecan için içtim. Beş yaşımdan yirmi beşime kadar da, verdiği bu aşırı heyecana karşı dikkatli olmayı öğrenmemiştim. Bünyemin alkole kafa tutarcasına dayanıklı hale gelmesi, içimden, ta derinden alkolü ister hale gelebilmem için, yirmi yıl istemeye istemeye çıraklık etmem gerekti.

Alkolle ilk temaslarımı kısaca hikâye ettim, ilk sarhoşluklarımı, duyduğum tiksintiyi anlattım ve hep aynı noktaya, sonunda beni yenen şeye parmak bastım; yani, alkolün kolay ele geçen bir şey oluşuna. Alkolün kolay ele geçen bir şey oluşu bir yana, yaşamımın ilerleyişi içinde her türlü vesile de beni alkole itmişti. Sokaklarda gazete satan bir çocuk, bir denizci, bir madenci, uzak ülkelerde dolaşmış bir serseri hep, erkeklerin fikir alışverişi yapmak için; gülmek, övünmek, meydan okumak için; gevşemek, yorucu günlerin ve gecelerin sıkıcı çalışmalarını unutmak için bir araya geldikleri yerde ve alkol çevresinde birleşirlerdi. Toplanma yeri barlardı. Mağara adamları oturdukları yerdeki ya da mağara ağzındaki ateşin çevresinde nasıl toplanmışsa, erkekler de barlarda öyle toplanırdı.

Charmian'a, Güney Pasifik'te kendisini yaklaştırmadıkları 'tekne-ev'leri, kıvır kıvır saçlı yamyamların kadın cinsinden na-

sıl bu 'tekne-ev'lere kaçıp orada kendilerine ziyafet çektiklerini, içki içtiklerini, kadınlara tabu olan ve sınırı aşanların ölümle cezalandırıldığı kutsal yerleri hatırlattım. Gençken benim de kadınların dar etkisinden erkeklerin geniş özgür dünyasına kaçışım bar yoluyla olmuştu. Bütün yollar bara çıkardı. Aşkın, serüvenin binlerce yolu barda birleşir, yine bardan çıkıp dünyaya yayılırdı.

"Önemli olan nokta şu ki," diye vaazımı tamamladım, "bana alkol zevkini veren, alkolün kolaylıkla elde edilebilir bir şey oluşudur. Alkole aldırdığım yoktu. Güler geçerdim. Oysa sonunda, alkol isteği içine işlemiş biri olarak bulunuyorum şimdi burada. Bu isteğin yerleşmesi için yirmi yıl geçti, gelişmesi de bir on yıl aldı. Bu isteği doyurmanın uyandırdığı etki ise hiç de hoş değil. Ben yaradılıştan iyimser, şen bir insanımdır. Ne var ki John Barleycorn'la beraberken kötümserliğin bütün laneti üstüme çöküyor."

"Ama," diye acele ekledim (ben hep böyle acele eklerim), 'John Barleycorn'un da hakkını teslim etmeli. Onun gerçeği söylediğine kuşku yok. İşin laneti de bu! Yaşamın sözümona gerçekleri aslında gerçek değil. Yaşamın gerçekleri, yaşamın yaşamasını sağlayan yaşamsal yalanlardır, onların yalan olduğunu da John Barleycorn gösterir.'

"Bu ise yaşama yöneliş değildir," dedi. Charmian.

"Çok doğru," dedim. "İşin en berbat yanı da orası zaten. John Barleycorn ölüme yönelir. İşte bundan dolayı bugün yasa değişikliğinden yana oy verdim. Geriye, yaşantıma şöyle bir baktım da, alkolün kolay ele geçer bir şey oluşunun nasıl bana alkol zevkini kazandırdığını gördüm. Bir kuşakta topu topu birkaç alkolik dünyaya gelir. Alkolik derken, kimyasal yapısı alkol için yanıp tutuşan, alkole kimyasal yapısı tarafından karşı konulmaz bir biçimde itilen adamı anlatmak istiyorum. İçkiyi alışkanlık haline getirmiş olanların büyük çoğunluğunda, alkole doğuştan bir istek bulunmadığı gibi, üstelik bunlar alkole karşı bir nefret-

le dünyaya gelmişlerdir. Ne birinci, ne yirminci, ne de yüzüncü içki onlarda bu hoşlanmayı uyandırabilmiştir. Ama onlar, her ne kadar sigara içmeyi öğrenmek daha kolaysa da, içki içmeyi tıpkı sigara içmeyi öğrendikleri gibi öğrenmişlerdir. Öğrenmişlerdir, çünkü alkolü elde etmek o derece kolaydır. Kadınlar bu oyunu bilir. Oyunun bedelini de onlar öder; karılar, kız kardeşler, analar. Oy kullanma vakti gelince, hepsi de içki yasağından yana oy verecektir. Bunun en iyi yanı, gelecek kuşağın, kendi üzerlerinde yavaş yavaş işlenerek meydana getirilmiş bir etki yüzünden sıkıntı çekmek zorunda kalmayacak oluşudur. Alkolü elde edemedikten, ona daha başından hazırlıklı olmadıktan sonra, gelecek kuşak hiçbir zaman alkol özlemi duymayacaktır. Bu ise, doğup da büyümekte olan genç oğlanlar için olgunluk çağlarında daha bereketli bir yaşam; evet, ve doğup da büyümekte olan genç kızlar için de, genç erkeklerin yaşamını paylaşmada daha bereketli bir yaşam demek olacaktır."

"Gelecek kuşağın genç erkekleriyle genç kızlarının iyiliği için neden yazmayasın bütün bunları?" diye sordu. "Neden bütün bunları yazıp da karılara, kız kardeşlere ve analara oy vermeleri gerekli olan yolda yardım etmeyesin?"

"'Bir Alkoliğin Anıları'" diye alay ettim... daha doğrusu John Barleycorn alay etti; zira ben öyle tatlı tatlı, insanseverlik duyguları ile yüklü gevezelik ederken, o da masada hep benimle beraber oturuyordu ve hiçbir uyarıda bulunmaksızın bir gülümsemeyi bir alay haline getirmek de John Barleycorn'a özgü numaralardandır.

Charmian pek çok kadının yapmayı öğrendiği gibi, John Barleycorn'un kabalığını duymazlıktan gelerek, "Yok," dedi. "Sen alkolik olmadığını, dipsomanyak olmadığını, John Barleycorn'la sadece uzun yıllar beraber bulunma sonucu ahbaplık kurmuş, içkiyi alışkanlık haline getirmiş bir adam olduğunu gösterdin. Yaz bunları, adını da 'Alkollü Anılar' koy."

II

BAŞLAMADAN önce okurlardan, beni izlerken sevecenliklerini eksik etmemelerini; sevecenlik anlayıştan ibaret olduğuna göre de bu anlayışı önce bana, kimin ve neyin hakkında yazıyorsam ona göstermelerini rica ediyorum. Her şeyden önce ben içki alışkanlığını uzun zaman içinde pişe pişe edinmiş bir içkiciyim. Alkole doğuştan gelen bir eğilim yoktu bende. Aptal değilim ben. Domuz gibi içmem. İçki oyununu A'sından Z'sine kadar bilirim; içki hiçbir zaman aklımı başımdan almamıştır. Hiçbir zaman beni yatağıma başkaları yatırmak zorunda kalmamıştır. Sendelemem de... Kısacası, normal, sıradan bir adamımdır içki konusunda; normal, sıradan bir adam gibi içerim. Asıl üstünde durulması gereken nokta da bu işte: alkolün normal, sıradan bir adam üzerindeki etkilerini yazıyorum ben. Zerre kadar önem taşımayan aşırı içkici dipsomanyak üzerine söylenecek tek sözüm yok.

Genellemek gerekirse iki tip içkici vardır. Birincisi hepimizin bildiği aptal, hayal dünyası boş, beyni uyuşukluk kurtçukları tarafından kemirilip körletilmiş olan, bacaklarını alabildiğine yana açarak kararsız adımlarla yürüyen, ikide bir çukura yuvarlanan ve kendinden geçmişliğin doruğunda mavi fareler, pembe filler gören içkicidir. Güldürü sayfalarındaki fıkralara konu kaynağı olan işte bu tiptir.

Öbür tip içkinin hayal dünyası zengindir, ilham sahibidir o. En çakırkeyif zamanında bile doğru dürüst, normal adımlarla yürür, hiç sendelemez, düşmez ve yaptığını, ettiğini bilir. Sarhoş olan onun bedeni değil, beynidir. Coşup nükteler döktüre-

bilir, dostluk üzerine uzun uzadıya konuşabilir, ya da evrensel ve mantıksal olan, tasımlara dönüşen metafizik tayflar, hayaletler görebilir. İşte o bu durumdayken, yaşamın en sağlam yalanlarını örten katı kabukları sıyırıp atar ve ruhunun boynuna vurulmuş zorunluğun demir tasması üzerinde derin derin düşünür. John Barleycorn'un, gücünü en şeytancasına ortaya koyduğu saattir bu. Adamın bir hendeğin dibine kıvrılıp yatması çok kolaydır. Ama adamın, iki bacağı üzerinde sallanmadan, dimdik durup da bütün evrende kendisi için sadece bir tane özgürlük... yani, öleceği günü beklemek özgürlüğü olduğuna karar vermesi korkunç ve acı veren bir sınavdır. O adam için bu saat, eşyanın sadece yasalarını bilebileceğini, ama eşyanın anlamına hiçbir zaman varamayacağını anladığı (hemen şimdi sözünü edeceğimiz) Beyaz Mantık saatidir. O adam için tehlike çanlarının çaldığı saattir bu. Onun ayakları mezarın yolunu tutmaktadır artık.

O adam için her şey apaçıktır. Ölümsüzlüğü arayan bütün o aldatıcı kafa çabaları, ölüm korkusuna kapılmış ve lanet olası imgelem gücüyle lanetlenmiş ruhların uğradığı panikten başka bir şey değildir. Onlarda ölüm içgüdüsü yoktur; ölüm vakti gelip çattığında ölmek isteğinden yoksundur onlar. Kendi kendilerini aldatır, bütün diğer hayvanlar mezarın karanlığında ya da krematoryumun sıcaklığında kalırken, kendilerinin kuralları alt edip, gelecekte bir kez daha yaşama olanağını kazanabileceklerine inanırlar. Oysa, beriki adam, Beyaz Mantık'a kavuştuğu saatte, onların sadece kendi kendilerini aldatıp, kendi kendilerini alt ettiklerini bilir. Hiç ayrım gözetmeden herkesin başına gelen olayı bilir. Güneşin altında yeni bir şey olmadığını, hatta zayıf ruhların can attığı o ucuz çocuk oyuncağının, yani ölümsüzlüğün de olmadığını bilir. Ama bilir; iki bacağının üstünde sallanmadan, dimdik durarak BİLİR. O, kısa bir süre işledikten sonra ilâhiyat doktorlarıyla tıp doktorları tarafından tamir edilmek ve en sonunda çöplüğe atılmak üzere yapılmış, bileşimi et, şarap,

şarap köpüğü, güneş tozu ve dünya toprağından meydana gelen, zayıf yapılı bir mekanizmadır.

Pek tabii, bu baştan aşağı bir ruh hastalığıdır, yaşama hastalığıdır. Bu, imgelemi zengin adamın John Barleycorn'la olan dostluğundan dolayı ödemesi gereken cezadır. Aptal adamın ödediği ceza hem daha basit, hem de ödenmesi daha kolay bir cezadır. Aptal adam içer içer, sarhoş olup kendinden geçer. Afyonlanmış gibi uyur ve eğer düş görürse, gördüğü düş donuk olur, dilsiz olur. Oysa John Barleycorn, imgelemi güçlü adama Beyaz Mantık'ın amansız, hayalet biçimindeki tasımlarını yollar. İmgelemi güçlü adam, yaşama ve yaşamın her türlü haline kötümser bir Alman filozofunun gözüyle, illetli bir şey gözüyle bakar. O bütün aldatıcı görüntülerin öbür yanını görür. Bütün değerlerin yerlerini değiştirir. İyi kötüdür, gerçek bir aldatmacadan, yaşam ise bir şakadan ibarettir. Bir zararsız deli gibi yükseklerden bakar ve bir Tanrı kesinliğiyle yaşamı baştan aşağı kötü gözle görür. Karılar, çocuklar, eş dost; onun mantığının beyaz ışığı altında hep birer sahtecilik, yalancılık biçiminde meydana çıkarlar. O, onların içini okur, okudukları da hep onların zayıflığı, onların kusurluluğu, onların bozukluğu, onların zavallılığıdır. Onlar artık onu aldatamaz. Onlar da bütün öteki ademoğulları gibi, kızböceğinin bir saatlik yaşam dansında kanat çırpan mini mini, zavallı bencildir. Özgürlükten yoksundur onlar. Onlar talihin kuklasıdır. Kendisi de öyledir. O bunu algılar. Ancak, arada bir fark vardır. O görür; o bilir. Biricik özgürlüğünün ne olduğunu da bilir: ölümünü bekleyebilme özgürlüğü. Yaşamak, sevmek ve sevilmek için yaratılmış bir adama yaramayacak her şeyi bilir. Ne var ki buna karşılık John Barleycorn'un zorla biçtiği fiyat, kısa ya da uzun yoldan intihardır; birden dökülüp boşalmak, yahut yıllarca sızarak tükenmektir. John Barleycorn'la dostluk eden hiç kimse, onun hakkı olan, ona ödenmesi gereken bu ücreti ödemekten kurtulamaz.

III

İLK sarhoş olduğumda beş yaşındaydım. Sıcak bir gündü, babam tarlada çift sürüyordu. Yarım mil uzaktaki evden bir gerdel dolusu birayla babama yollamışlardı beni. Ayrılırken de, "Sakın dökeyim demeyesin," diye tembih etmişlerdi.

Hatırladığım kadarıyla, ağzı çok geniş ve kapaksız bir yağ gerdeliydi bu. Sendeleye sendeleye yürürken çalkalanan bira bacaklarıma dökülüyordu. Bir yandan yürüyor, bir yandan da düşünüyordum. Bira çok değerli bir şeydi. Öyleyse son derece güzel bir şey olmalıydı. Öyle olmasa evde neden bira içmeme izin vermesinlerdi? Büyüklerin benden sakladığı öteki şeylerin hep güzel şeyler olduğunu keşfetmiştim. Demek ki bu da güzel bir şeydi. Büyüklere güvenmeli. Onlar bilir. Hem zaten gerdel de ağzına kadar doluydu. Bacaklarıma çarptıkça bira yerlere dökülüyordu. Ne diye ziyan olsun? Üstelik bira döküldü mü yoksa ben mi içtim kimse anlamazdı.

O kadar ufaktım ki gerdelin hakkından gelebilmek için yere oturup onu kucağıma aldım. Önce köpüğü yudumladım. Hayal kırıklığına uğradım. Biranın değerli yanı benden kaçmıştı. Besbelli, değerli taraf köpükte bulunmuyordu. Üstelik tadı da hiç hoş değildi. Sonra büyüklerin birayı içmeden önce köpüğünü üflediklerini hatırladım. Yüzümü köpüğün içine gömüp alttaki dolgun sıvıyı yudumladım. Hiç mi hiç güzel değildi. Ama yine de içmeyi sürdürdüm. Büyüklerin elbette bir bildiği vardı. Benim ufacık tefecik oluşum, kucağımdaki gerdelin iriliği ve yüzüm kulaklarıma kadar köpüğe gömülmüş bir halde soluğumu tutarak birayı çektiğim göz önüne alınırsa, ne miktar içtiğimi

kestirmek kolay değildi. Üstelik bu işkence bir an önce bitsin diye, birayı tıpkı ilaç yutar gibi gönlüm bulanarak, acele acele mideme indiriyordum.

Tekrar yola koyulduğumda tüylerim ürperdi ve o güzel tat herhalde sonradan gelecek diye düşündüm. O uzun, yarım millik yol boyunca birkaç kez daha denedim. Sonra, eksilen biranın çokluğu karşısında hayrete düştüm ve bayat birayı yeniden nasıl köpürttüklerini hatırlayarak bir çomak aldım, gerdel köpük dolana kadar birayı karıştırdım.

Babam farkına bile varmadı. Ter döken çift sürücünün engin susuzluğuyla gerdeli boşalttı, bana geri verdi ve çift sürmeye devam etti. Atların yanıbaşında yürümeye çalışıyordum. Ayaklarımın birbirine dolaştığını, atların art ayaklarının dibine, pırıl pırıl parlayan saban demirinin önüne yuvarlandığımı, babamın da nerdeyse atları benim üstüme oturtacak kadar şiddetle dizginlere asıldığını hatırlıyorum. Babam sonradan, karnımın deşilip bağırsaklarımın dökülmesine ramak kaldığını anlattı. Babamın beni kollarına alıp tarlanın kenarındaki ağaçlığa taşıdığını, bu arada dünyanın çevremde fırıldak gibi döndüğünü, korkunç bir günah işlemiş olduğum inancıyla karışık öldürücü bir bulantı duyduğumu da hayal meyal hatırlar gibiyim.

O akşamüstünü ağaçların altında uyuyarak geçirdim; gün batarken babam beni uyandırdığı vakit ayağa kalkıp yorgun argın evin yolunu tutan sanki ben değildim de, son derece hasta bir küçük oğlandı. Bitkindim, kollarımla bacaklarımın ağırlığını taşıyamıyordum, midemde de ta boğazıma ve beynime kadar uzanan bir titreşim vardı. Zehre karşı savaş verip yakayı sıyırmış bir adamın hali vardı üstümde. Aslında zehirlenmiştim de.

Bu olayı izleyen haftalar ve aylarda biraya duyduğum ilgi, mutfaktaki ocak beni yaktıktan sonra ona duyduğum ilgiden fazla olmadı. Büyükler haklıymış. Bira çocuklara göre değilmiş.

Büyüklere vız geliyordu bira; ama ilaç yutmak, hintyağı içmek de vız geliyordu onlara. Bana gelince, birasız da bal gibi

geçinip gidebilirdim. Ne var ki koşullar başka türlü buyurdu. İçinde yaşadığım dünyanın her dönemecinde, John Barleycorn bana işmar edip durdu. Ondan kurtulmanın çaresi yoktu. Bütün yollar ona çıkıyordu. O alçağa içimde sinsi bir hoşlanma uyanabilmesi için de onunla tam yirmi yıl, hem de dilimi tutup hakkındaki düşüncelerimi suratına söylemeden ilişki kurmam, merhabalaşmam gerekti.

IV

JOHN Barleycorn'la ikinci mücadelemi yedi yaşındayken verdim. Bu sefer kabahat imgelemimdeydi; bu karşılaşmaya korku yüzünden itilmiştim. Çiftçiliği sürdüren ailem, San Francisco'nun güneyindeki o soğuk, kasvetli San Mateo ilçesinde bir çiftliğe taşınmıştı. O vakitler oraları yabani, ilkel yerlerdi; annemin ağzından sık sık, komşularımız gibi göçmen İrlandalı ya da İtalyan olmayıp, eski Amerikalı soyundan geldiğimizi duyardım; bununla övünürdü. Oturduğumuz bölgede bizden başka topu topu bir tane eski Amerikan ailesi vardı.

Nedenini şimdi hatırlamıyorum ama, bir pazar sabahı Morriseyler'in çiftliğinde bulunuyordum. Bir sürü genç çiftçi orada toplanmıştı, ayrıca büyükler de oradaydı. Sabahın erken saatlerinden, hatta bir kısmı önceki geceden beri içmekteydi. Morriseyler son derece iri yapılı bir soydu; aralarında kaba çizmeli, iri yumruklu, kalın sesli, çam yarması gibi pek çok torun ve amca vardı.

Birdenbire kızların çığlıkları ve "Kavga!" diye bağrışmalar duyuldu. Bir koşuşma oldu. Mutfaktan dışarı iki adam fırladı. Saçları kırlaşmaya yüz tutmuş iki dev, yüzleri pancar gibi kızarmış, birbirlerini bellerinden kavramışlardı. Bunlardan biri, herkesin dediğine göre vaktiyle iki kişiyi öldürmüş olan Black Matt'di. Kadınlar hafif çığlıklar atıyor, istavroz çıkarıyor ya da kesik kesik dua ediyor, elleriyle gözlerini kapatıp parmaklarının arasından gözetliyorlardı. Bense tam tersine. Orada en meraklı seyircinin ben olduğum tahminini yürütmek hiç de yanlış sayılmaz. Belki de o olağanüstü olayı, adam öldürülüşünü göre-

cektim. Hiç değilse büyük adamların dövüşmesini görürdüm ya! Gelgelelim uğradığım hayal kırıklığı büyük oldu. Black Matt ile Tom Morrisey sadece sarılarak çirkin ve gülünç bir dans yapan iki fil gibi birbirlerinin kaba saba çizmeli ayaklarını yerden kesmekle yetiniyordu. Dövüşemeyecek kadar sarhoştular. Derken, arabulucular bunları yakaladı ve dostluğu yeniden pekiştirmek üzere tekrar mutfağa soktular.

Çok geçmeden hepsi bir ağızdan konuşmaya, viskinin kamçısıyla suskunluklarını bir kenara bırakan bütün o geniş göğüslü açık hava adamları gibi coşmaya, gürültülü sesleriyle ortalığı inletmeye başladılar. Henüz yedi yaşında bir oğlancık olan ben ise, tir tir titreyen vücudum fırlayıp kaçmaya hazırlanan bir geyiğinki gibi gerilmiş bir halde, yüreğim oynayarak, açık kapıdan hayran hayran içeriyi seyrediyor ve erkeklerin tuhaflıkları hakkında yeni yeni şeyler öğreniyordum. Hele, masanın üstüne doğru yayılmış, kollarını birbirinin boynuna dolamış, sevgi gözyaşları dökmekte olan Black Matt'le Tom Morrisey'e çok hayret ettim.

Mutfaktaki içki âlemi devam ederken, dışarıda da tehlike kokusu alan kızlar korkmaya başlamıştı. İçki oyununu bildikleri için, korkunç şeyler olacağından emindiler. Bir olay çıktığında orada bulunmak istemediklerini söyleyerek erkekleri protesto ettiler; birisi de, dört mil uzaktaki büyük İtalyan çiftliğinde bir dans düzenleyebileceklerini ileri sürerek, oraya gitmeyi teklif etti. Delikanlılarla kızlar hemen eşleşip kumlu yoldan aşağı yürümeye koyuldu. Her delikanlı kendi yavuklusuyla yürüyordu; yedi yaşında bir çocuğun kulak verip köyündeki aşk serüvenleri üzerine bilgi edinebileceğinden emin olabilirsiniz. Hem dikkat edin, ben de yanında kız arkadaşı olan bir delikanlıydım. Beni kendi yaşımda küçük bir İrlandalı kızla eşleştirmişlerdi. Kendiliğinden doğan bu olayda çocuk olan sadece ikimizdik. En yaşlı çiftse yirmi yaşında ya var ya yoktu. On dört-on beş yaşlarında, oldukça gelişmiş, erkek arkadaşlarıyla yürüyen gencecik delişmen kızlar vardı. Ama bu küçük İrlandalı kızla benim kadar

genci yoktu; ikimiz el ele yürüyorduk, bazen de büyüklerin gözetimi altında, kolumu onun beline doluyordum. Ne var ki kolum belindeyken rahat yürünmüyordu. O parlak pazar sabahı, kum tepecikleri arasından geçen çıplak yolda yürürken öylesine gurur duyuyordum ki! Benim de bir kız arkadaşım vardı, ben de genç bir adamdım.

İtalyan çiftliğinde hep bekâr erkekler vardı. Gelişimizi memnunlukla, sevinç ünlemleriyle karşıladılar. İri bardaklarla herkese kırmızı şarap sunuldu ve yemekhanede dans için yer açıldı. Delikanlılar içti ve bir armonikanın eşliğinde genç kızlarla dans ettiler. O müzik bana tanrısal bir şey gibi geldi. O zamana kadar böylesine olağanüstü bir müzik dinlememiştim. O müzik ziyafetini sunan İtalyan genci bile kalktı, damını kollarının arasına aldı, armonikasını kızın arkasında çalarak dans etti. Dans etmeyip bir masada oturan ve yaşamın hayran olunacak görüntülerini faltaşı gibi açılmış gözlerle seyreden benim için bütün bunlar olağanüstüydü. Ben daha ufacık bir çocuktum, oysa yaşam hakkında öğreneceğim ne kadar da çok şey vardı! Zaman geçtikçe İrlandalı delikanlılar şaraba iyice girişmeye başladı, ortalığa çakırkeyiflik ve neşe egemen oldu. İçlerinden bazılarının dans ederken sendeleyip düştüğü, birinin de bir köşede sızdığı gözüme çarptı. Aynı zamanda kızların bir kısmı şen gülücükler dağıtıyordu ve olabilecek her şeye razı bir gönül hoşluğu içindeydiler.

Ev sahibi İtalyanlar herkese içki dağıtırken bana da ikram ettikleri vakit istememiştim. Bira denemesi bana yetmiş de artmıştı bile, onun için biraya ya da bira gibi şeylere bir daha yaklaşmaya hiç niyetim yoktu. Ne yazık ki, benim bir köşede yalnız başıma oturduğumu gören Peter adında cin gibi bir İtalyan delikanlısı, aklına nereden estiyse, yarım bardak şarap doldurup bana ikram etti. Masanın öbür yanında, tam karşımda oturuyordu. Almak istemedim. Suratı asıldı ve içmem için diretmeye başladı. İşte o zaman içimi bir dehşet duygusu kapladı; nedenini size açıklamam gereken bir dehşet.

Annemin kendine göre kuramları vardı. Birincisi, esmer dişilerin ve kara gözlü bütün insanların hileci olduğu iddiasına sımsıkı sarılmıştı. Kendisinin sarışın olduğunu söylemeye gerek yok sanırım. İkincisi, kara gözlü Latin ırkından gelenlerin yaradılıştan alıngan, yaradılıştan hileci ve yaradılıştan cani olduklarına inanırdı. Dünyanın acayiplik ve korkunçluğunu annemin ağzından dinlerken, birçok kez onun, eğer birisi bir İtalyanı çok önemsiz bir sebeple ve istemeyerek de olsa gücendirirse, İtalyanın mutlaka onun sırtına bir bıçak saplayarak karşılık vereceğini söylediğini duymuşumdur. Annemin her seferinde kullandığı söz şuydu:

"Sırtına saplayıverir bıçağı senin!"

Gerçi o sabah Black Matt'ın Tom Morrisey'i öldürmesini görmek için can atıyordum, ama dans edenlere kendi sırtıma saplanmış bıçakla gösteri sunmaya hiç niyetim yoktu doğrusu. Henüz kuramlarla gerçekleri ayırt etmesini öğrenmemiştim. Annemin İtalyan karakteriyle ilgili açıklamalarına olan inancım ağır basıyordu. Ayrıca konukseverliğin kutsal bir şey olduğuna ilişkin belli belirsiz bir sezgi vardı içimde. Burada da hileci, alıngan, cani yaradılışlı bir İtalyan bana konukseverlik gösteriyordu. Atın kıçına fazla sokulup da hayvanı ürküttükleri zaman nasıl teperse, İtalyan da kızdırıldığı zaman aynı biçimde hemen bıçağını saplayacaktı; bana böyle öğretmişlerdi. Hem bu İtalyan Peter'in, tıpkı annemin sözünü ettiği cinsten kara kara gözleri vardı. Bunlar benim bildiğim gözlerden, kendi ailemdeki mavilerden, grilerden, elalardan, soluk ve içi gülen İrlandalı gözlerinden bambaşkaydı. Peter birkaç kadeh yuvarlamış olabilirdi. Ama ne olursa olsun, kapkara gözlerinde şeytanca pırıltılar vardı. Bu gözler gizemliydi, bir bilmeceydi; yedi yaşında bir çocuk olan bense işin içyüzünü nerden bilecektim de bu gözlerdeki şakacılığı anlayacaktım! O gözlerde benim görebildiğim şey ani ölümdü; şarabı çekine çekine reddettim. İtalyan'ın gözlerindeki ifade değişiverdi. Peter şarap bardağını önüme iterken, gözleri sertleşti, emredici bir ifade aldı.

Elimden ne gelirdi ki! O güne kadar gerçek ölümle yüz yüze gelmiştim, ama ölüm korkusunu o anki gibi hiç duymamıştım. Bardağı dudaklarıma götürdüm, Peter'in gözleri yumuşadı. Beni hemen öldürmeyeceğini anladım. Yüreğime su serpildi. Ama şarap hiç de yürek serinletici değildi. Bağlarda kalan ıskarta üzümlerden yapılmış, biradan da berbat acı ve ekşi karışımı tadı olan, ucuz, taze bir şaraptı. İlaç içmenin bir tek yolu vardır, o da dişini sıkıp ilaca katlanmaktır. Ben de o şarabı öyle içtim. Başımı geriye atıp yuvarladım şarabı. Zehri midemde tutabilmek için tekrar yutkunmak zorunda kaldım, zira benim çocuk bünyem için zehirden başka şey değildi şarap.

Şimdi geçmişe dönüp baktığım zaman, Peter'in afalladığını anlayabiliyorum. İkinci bardağı yarı yarıya doldurup masanın karşı tarafından önüme sürdü. Başıma gelenlerden ötürü dehşet içinde ve korkudan donmuş bir halde, ikinci bardağı da birincisi gibi bir solukta dikiverdim. Peter artık bu kadarına dayanamadı. Keşfettiği harika çocuğu başkasına da göstermeliydi. Manzarayı görsün diye, bıyıklı bir genç İtalyan olan Dominik'i çağırdı. Bu sefer bana verdikleri bardak doluydu. İnsan yaşamak kaygısıyla neler yapmaz! Kendimi topladım, içimden yükselen öğürtüleri tuttum ve şarabı mideye indirdim.

Dominik ömründe böylesine kahraman bir yavrucak görmemişti. Bardağı iki sefer ağzına kadar doldurdu ve nasıl mideye indirdiğimi seyretti. Bu arada gösterilerim dikkati çekmeye başlamıştı. İngilizce bilmeyen ve kızlarla dans edemeyen orta yaşlı İtalyan işçiler ve yaşlı köylüler çevremi aldı. Hepsi de esmer, hepsi de vahşi görünüşlüydü; sırtlarında kırmızı gömlek, bellerinde kemer vardı; bıçak taşıdıklarını biliyordum; korsanlar korosu gibi çevremde halka olmuşlardı. Peter'le Dominik de marifetlerimi onlara göstereyim diye zorluyorlardı.

Hayal gücüm biraz kıt olsaydı, aptal olsaydım, kendi bildiğimden şaşmayacak kadar inatçı olsaydım, başım bu derde hiç girmezdi. Delikanlılarla genç kızlar ise kendilerini dansa ver-

mişti, beni kurtaracak tek kul yoktu ortada. Ne kadar içtiğimi bilmiyorum. Bununla ilgili olarak belleğimde kalanlar, cani kılıklı bir alay adamın ortasında yüzyıllarca korku çektiğim ve her yanı şaraba batmış bir masanın çıplak tahtaları üzerinden önüme sürülen bardak bardak kırmızı şarabı mideye yuvarladığımdır. Şarap berbattı gerçi, ama insanın sırtına bir bıçağın dayanması ondan da berbattı ve ben ne pahasına olursa olsun canımı kurtarmalıydım.

Şimdi görmüş geçirmiş bir içkici olarak geriye baktığım zaman, neden o zaman kendimden geçip masanın üzerine yığılmadığımı anlıyorum. Dediğim gibi, korkudan donmuştum, taş kesilmiştim. Yaptığım tek hareket, sonu gelmeyen bardaklar resmigeçidini dudaklarıma götürmekten ibaretti. Onca şarabı içine alan, belli bir poz verilmiş, hiç kıpırdamayan bir alıcıydım sadece. Korkudan hareketsiz kalan midemde şarap da hareketsiz duruyordu. Korkum öylesine büyüktü ki midem bulanamıyordu bile. Böylece bütün İtalyanlar, şarabı bir otomat soğukkanlılığıyla mideye indiren bu harika çocuğu hayran hayran seyrediyordu. Ömürlerinde hiç böyle bir şey görmediklerini söylersem, hani, palavracılık ediyorum sanılmasın.

Gitme vakti geldi. Sarhoş delikanlıların cıvıtmaya başlaması yüzünden, ayık kafalı genç kızların çoğunluğu gitmek için diretmek zorunda kaldı. Kendimi kapıda, küçük kız arkadaşımın yanında buldum. Benim başıma gelenler onun başına gelmediği için ayıktı. Kız arkadaşlarının yanında yürüyebilmek için çaba harcayan delikanlıların sendelemeleri çok hoşuna gittiği için, onları taklit etmeye başladı. Bunun çok güzel bir oyun olduğunu düşünüp ben de sarhoş gibi sendelemeye başladım. Ne var ki, kız arkadaşımın midesinde çalkalanan şarap bulunmamasına karşılık, benim yaptığım hareketler dolayısıyla şarap dumanları hemen kafama yükselmeye başladı. Daha sendelemeye başlar başlamaz, hareketlerim onun taklitlerine oranla çok daha gerçek bir görünüş kazanmıştı. Şaşılacak bir şey gerçi ama, daki-

kalarca kendimi kaybetmedim. Bir delikanlının altı yedi adım döne döne giderek yolun kenarında durduğunu, yol kenarındaki hendeğe ciddi bir ifadeyle baktığını, görünüşe göre derin düşüncelerden sonra hendeğin içine düştüğünü gördüm. Bu bana son derece komik geldi. Tam kenarına geldiğim zaman durmak niyetiyle, hendeğe doğru sendeleye sendeleye gittim. Yüzleri endişeli birkaç kız tarafından hendeğin içinden çıkartılırken kendime geldim.

Ondan sonra da sarhoşluk oyunu oynamayı canım istemedi. Komiklik yapacak halim kalmamıştı artık. Başım dönüyordu, ağzımı açmış, hava alabilmek için hızlı hızlı soluyordum. Bir kız elimden tutup beni öbür tarafa götürdü, ama ayaklarım kurşun gibi ağırlaşmıştı. Aldığım alkol beynime ve kalbime tokmak gibi vuruyordu. Zayıf bünyeli bir çocuk olsaydım, eminim ki o kadar alkol öldürürdü beni. Gerçekten de kızların o an düşündüklerinden çok daha yakındım ölüme. Kızların, bunun kimin yüzünden olduğu tartışmasını yaptıklarını duyuyordum; bazıları ağlıyordu; kendileri için, benim için ve delikanlıların yakışıksız davranışları için. Bense oralı değildim. Boğuluyor gibiydim, hava istiyordum. Kıpırdamak bir işkenceydi. Kıpırdadım mı soluk soluğa kalıyordum. Gelgelelim kızlar beni yürütmekte inat ediyordu, eve kadar da dört millik yol vardı. Dört mil! Bulanan gözlerimin, yolun üstünde, sonsuzluk kadar uzakta bir köprü gördüğünü hatırlıyorum. Aslında köprü otuz kırk metreden uzak değildi. Köprüye vardığımda soluk soluğa sırtüstü yere uzanıp kaldım. Kızlar kaldırmaya çalıştı ama nafile; havasızlıktan boğuluyordum. Attıkları çığlıklara on yedi yaşında Larry adında sarhoş bir delikanlı geldi, göğsümün üstünde sıçrayarak beni ayıltmaya kalkıştı. Bunu belli belirsiz hatırlıyorum; bir de, kızların onu benden uzaklaştırmak için çığlık çığlığa çabalayışlarını. Ondan sonrasını hatırlamıyorum; yalnız sonradan öğrendiğime göre Larry köprünün altına kıvrılıp geceyi orada geçirmiş.

Kendime geldiğimde ortalık karanlıktı. Beni dört mil baygın taşıyıp yatağıma yatırmışlar. Hastaydım ve kalbimin üstündeki, dokularımın üstündeki müthiş zorlamaya rağmen ikide bir delilik nöbetlerine dalıp dalıp gidiyordum. Çocuk kafamın içinde korkunç ve dehşet verici olarak ne varsa, çirkin olarak ne varsa hepsi dışarı uğramıştı. En korkunç hayaller benim için gerçekti. Cinayetler işlendiğini, canilerin beni kovaladıklarını görüyordum. Bağırıyor, haykırıyor, mücadele ediyordum. Çektiğim acılar müthişti. Bu nöbetlerin birinden kurtulduğum zaman annemin sesini duyuyordum:

"Ya çocuğun aklına bir şey olursa! Aklını kaybedecek."

Tekrar nöbete yakalanınca da annemin söylediklerinin etkisiyle, tımarhaneye kapatıldığımı, deli bakıcıları tarafından dövüldüğümü, çığlık çığlığa bağrışan delilerle çevrildiğimi görüyordum.

Genç beynimde derin izler bırakmış olan şeylerden biri de, San Francisco'nun Çin mahallesinde suçluların, kanun kaçaklarının yaşadığı inler hakkında büyüklerimin yaptığı konuşmalardı. Nöbetler sırasında, yeraltındaki böyle binlerce inin arasında dolaşıyor, kilitli demir kapılar ardında binlerce kez ölüp ölüp diriliyordum. Bu yeraltı izbelerinde, büyük potlarla ve altınla oynanan kumar masalarında, Çinlilerle kumar oynayan babamla karşılaştığım zaman, bütün rezilliğim en galiz küfürler halinde ortaya döküldü; yatağımda doğrulup beni yatağa bastırmak isteyen ellerle mücadele ederek ortalığı çın çın çınlatan bir sesle babama sövüp saydım. İlkel bir çevrede, bir çiftlikte başıboş dolaşan bir çocuğun koca koca adamların ağzından duyabileceği, akla gelebilecek ne kadar pislik varsa hepsi bendeydi; o güne kadar ağzından, bunlara benzer tek kelime çıkarma cüretini gösterememiş olan ben, şimdi, yeraltında uzun saçlı, uzun tırnaklı Çinlilerle kumar oynayan babamı ciğerlerimin bütün gücüyle lanetlerken, en yakası açılmadık küfürleri yağdırıyordum.

O gece yüreğimin ya da beynimin çatlamaması şaşılacak şeydir. Yedi yaşında bir çocuğun atar damarlarıyla sinir merkezleri, beni pençesinde kıvrandıran o korkunç nöbetlere dayanacak güçte değildir. O gece John Barleycorn benimle dilediği gibi oynarken, derme çatma yapılı çiftlik evinde kimse uyumadı. Köprünün altında kalan Larry ise benim gibi nöbet filan geçirmedi. Uykusunun sersemce, düşsüz bir uyku olduğuna, sabahleyin sadece ağır bir kafayla, ekşi bir suratla uyandığına ve eğer bugün sağsa, gelip geçici, önemsiz bir şey olduğu için o geceyi hiç hatırlamadığına eminim. Halbuki o deney benim beynimde kızgın izlerini hiç silinmemek üzere bırakmıştır. Şimdi, otuz yıl sonra o olayı yazarken, her bir görüntü o geceki kadar belirgin, her bir acı o geceki kadar can yakıcı ve korkunç.

Olaydan sonra günlerce hasta yattım; annemin, ileride John Barleycorn'dan sakınmam gerektiği konusundaki tembihlerine ise hiç gereksinmem yoktu. Annem fena halde sarsılmıştı. Kabahat, büyük bir kabahat işlediğimi, bütün öğütlerine karşı geldiğimi söylüyordu. Büyüklerine hiçbir zaman karşılık vermemiş olan ben, içinde bulunduğu ruh durumunu anlatabileceği kelimelerden yoksun olan ben... ben nasıl anlatacaktım anneme, sarhoşluğumdan doğrudan doğruya kendisinin sorumlu olduğunu? Onun kara gözlerle, İtalyan karakteriyle ilgili o kuramları olmasa, o acı, ekşi şarabı ağzıma koymazdım. Anneme o onur kırıcı olayın içyüzünü ancak yetişip adam olduktan sonra anlatabildim.

Hastalığı atlattıktan sonraki günlerde, bazı noktalar kafamı karıştırırken, bazı noktalar üzerinde de gayet duru sonuçlara varmıştım. Bir yandan kendimi günah işlemiş sayıyor, diğer yandan da haksızlığa uğramış olmanın acısını duyuyordum. Benim hiçbir suçum yoktu, ama yine de kabahat işlemiştim. Bununla birlikte, bir daha elimi içkiye sürmeme konusunda kararım kesindi. Hiçbir kuduz köpek, benim alkolden korktuğum kadar sudan korkmamıştır.

Yalnız benim burada asıl işaret etmek istediğim nokta, ne kadar korkunç olursa olsun, o deneyimin beni, sonunda John Barleycorn'la sıkı fıkı bir dostluk kurmaktan alıkoyamamış oluşudur. O zaman bile, çevremde, beni John Barleycorn'a iten güçler vardı. Her şeyden önce, görüşlerinde hep aşırılığa varan annemi bir yana bırakacak olursak, bana öyle geliyordu ki, bütün büyükler olaya hoş gören bir gözle bakıyordu. Olanlar şakadan, komik bir şeyden ibaretti. Bunda ayıplanacak bir taraf yoktu. Delikanlılarla genç kızlar bile, olayda kendilerine düşen rolü hatırladıkça kıkır kıkır gülüp, Larry'nin nasıl göğsümde zıpladığını, nasıl köprünün altında yattığını, falancanın o gece nasıl kum tepeciklerinde uyuduğunu ve hendeğe yuvarlanan delikanlıya ne olduğunu hep büyük bir zevkle anlattılar. Dediğim gibi, görebildiğim kadarıyla bunda utanılacak hiçbir şey yoktu. Bu, insanın içini gıcıklayan, şeytanca tadı olan bir serüvendi... O soğuk, sisli kıyıdaki insanların ağır işlerle geçen tekdüze yaşantılarında parlak ve renkli bir sayfaydı.

İrlandalı çiftçiler yiğitliğimden ötürü bana tatlı tatlı takılıp sırtımı okşayınca, ben de bir kahramanlık yaptığımı sanmıştım. Peter, Dominik ve öbür İtalyanlar da içkiye dayanıklılığımı pek övmüşlerdi. Törelerin içkiye karşı yüzü tutmuyordu. Üstelik herkes içiyordu. Topluluk içinde içkiye tövbeli tek kişi yoktu. Küçük köy okulumuzun, elli yaşlarındaki saçları kırlaşmış öğretmeni bile, John Barleycorn'la ara sıra güreş tutup da sırtı yere geldiği vakitler okulu tatil ederdi. Böylece ortada hiçbir manevi engel kalmamış oluyordu. Benim alkole karşı nefretim sadece fizyolojikti. Kör olası zıkkımı sevmiyordum işte!

V

ALKOLE karşı bu fiziksel nefreti hiç üstümden atamadım. Ama onu yendim. Bugüne kadar her içki içişimde yenerim bu nefreti. Damağım isyan etmekten hiç vazgeçmez; insanın bedeni için neyin yararlı olduğu konusunda da damağa güvenilebilir. Ne var ki insanlar içkiyi, alkolün bedende yaratacağı etki için içmez. İçkide aranılan, onun beyin üzerinde yapacağı etkidir; eğer bu etki kendini beden üzerinde gösterirse, o zaman yazık olur o bedene.

Bununla birlikte, alkole karşı duyduğum fiziksel nefrete rağmen, çocukluk yaşamımın en parlak pasajları barlardı. Kum tepecikleri arasındaki gevşek yolda atların ağır ağır ve zahmetle çektiği patates yüklü arabaların üstünde, sisler arasında, hareketsizlikten uyuşmuş bacaklarımla oturduğum zamanlara ait biricik parlak görüntü, babamın veya yolu düşen herkesin arabasından inip bir kadeh içki içtiği, Colma'daki bardı. Ben de arabadan inip kocaman sobanın yanında ısınır ve bir şekersiz bisküviye konardım. Topu topu bir tanecik şekersiz bisküviydi, ama ne masalsı bir lükstü. Barlardan hiç şikâyetim olmadı doğrusu. Tekrar ağır ağır yürüyen atların arkasına geçtiğimde, o bir tek bisküviyi bitirmem tam bir saati alırdı. Ufak ufak ısırıp en mini mini lokmaları koparır, kırıntısını bile ziyan etmeden, dünyanın en lezzetli, en sulu macunu haline gelinceye kadar lokmayı çiğner de çiğnerdim. Bu macunu hiçbir vakit bile bile yutmamışımdır. Onu sadece emer, tadını çıkara çıkara dilimle ağzımın içinde çevirir, bir avurdumdan öbür avurduma geçirir,

lokma mini mini akışkan damlalar haline gelip de sonunda boğazımdan aşağı kayana kadar ağzımın içine yayardım. Şekersiz bisküvinin tadını çıkarmada kimse aşık atamazdı benimle.

Severdim barları. En çok da San Francisco'daki barlar hoşuma giderdi. Bu barlarda aklın alabileceği en lezzetli çerezler -tuhaf tuhaf ekmekler, bisküviler, peynirler, sucuklar, sardalyalar-, evimizdeki yoksul sofrada hiç görmediğim olağanüstü yiyecekler vardı. Bir seferinde, hatırlarım, barmenin biri şurupla maden suyunu karıştırarak bana tatlı bir alkolsüz içki yapmıştı. Babam buna para ödememişti. Barmenin ikramıydı bu bana, o yüzden de o barmen benim için bir iyilik ve sevecenlik simgesi oldu. Yıllarca kafamda o adamla ilgili düşler kurdum. O sıralar yedi yaşında olduğum ve bir daha onu hiç görmediğim halde, şimdi kendisi bütün duruluğuyla gözlerimin önündedir. Bar, San Franciso'da, Market Sokağı'nın güneyindeydi. Sokağın batı yanındaydı. Kapıdan girdiğinizde içki tezgâhı solda kalırdı. Sağda, duvarın dibinde de açık büfe vardı. Dar, uzun bir odaydı ve odanın dibinde, içinde çekilip satılmaya hazır bira bulunan fıçıların gerisinde ufak yuvarlak masalarla sandalyeler duruyordu. Barmen siyah ipek takkesinin altından bakan mavi gözlü, ipek gibi sarı saçlı bir adamdı. Kahverengi örme bir yün ceket giydiğini ve kırmızı renkli şurup şişesini sürü sürü şişe dizileri arasından çıkardığı yeri milimi milimine hatırlıyorum. Babamla ikisi kafayı çekerken, ben de barmene duyduğum taparcasına sevgiyle şurubumu yudumlamıştım. Ondan sonra da yıllarca onun anısına tapmaya devam ettim.

Geçirdiğim felaketli iki deneye rağmen, John Barleycorn, toplum içinde elimin ulaşacağı her yerde hazır ve nâzır, beni ayartıp tuzağına doğru çekiyordu. Bir yanda, hep barların sözü ediliyor ve bunlar çocuğun kafasında derin izler bırakıyordu; beri yanda, dünya üzerine ilk düşünceleri biçimlenen ve barları hoş, sevimli bulan bir çocuk vardı. Ne mağazalar, ne kamu yapıları ne de insanların oturduğu konutlar şimdiye kadar kapılarını açıp da

ocaklarının yanında ısınmaya ya da duvarlara bitişik dar raflardaki tanrılara layık yiyeceklerden tatmama izin vermişlerdi. Onların kapıları hep bana kapalı kalmıştı; barların kapılarıysa hep açık. Üstelik her zaman her yerde bir bara rastlıyordum: anayolda, yan sokakta, aralıkta, köşebaşında hep parlak ışıklı, neşe dolu, kışın sıcak, yazın serin ve loş barlar buluyordum. Evet, bar son derece güzel bir yerdi, hatta güzel olmaktan da öte bir şeydi.

On yaşıma geldiğimde, ailem çiftçiliği bırakıp kente yerleşmişti. Ben de kentte, o yaşımda, sokaklarda gazete satmaya başladım. Bunun nedenlerinden biri paraya gereksinmemiz oluşuydu. Bir ikinci neden ise bedenimi çalıştırma gereğini duymamdı. Kentteki kütüphaneye girmenin bir yolunu bulmuştum, deli gibi, kendimi harap edercesine okuyordum. Daha önce bulunduğum yoksul çiftliklerde kitap mitap yoktu. Gerçekten de mucizevi yollardan bana olağanüstü dört kitap vermişler, ben de onları yutarcasına okumuştum. Kitaplardan biri Garfield'in yaşam öyküsüydü; ikincisi, Paul du Chaillu'nun "Afrika Gezileri"; üçüncüsü, Ouida'nın son kırk sayfası kayıp bir romanı; dördüncüsü de Irving'ın "Alhambra"sıydı. Sonuncusunu ödünç olarak bana bir kadın öğretmen vermişti. Yırtık bir çocuk değildim. Oliver Twist'in tersine, verilenden fazlasını isteyemezdim. "Alhambra"yı öğretmene geri verdiğim zaman, bana başka bir kitap ödünç vereceğini ummuştum. Vermediği için de –büyük bir olasılıkla beni kıymet bilmez saymıştı– okuldan çiftliğe kadarki üç millik yol boyunca hüngür hüngür ağlamıştım. Bana başka bir kitap verecek diye özlemle bekledim durdum. Kaç sefer kendimi zorlayıp isteyecek gibi oldum, ama hiçbirinde gerekli cesareti gösteremedim.

Sonra Oakland'a geldik, orada, kütüphanenin raflarında, ufkun ötesindeki koskoca dünyayı keşfettim. Burada, hepsi de benim o dört kitap kadar, hatta bazısı daha da güzel binlerce kitap vardı. Kütüphanelerde o zamanlar çocuklarla ilgilenmezlerdi, o yüzden garip serüvenlerim oldu. Katalogdaki kitap adları için-

de, "Peregrine Pickle'nin Serüvenleri" adının beni etkilediğini hatırlıyorum. Hemen bir fiş doldurdum, kütüphane memuru da Smollet'in koskoca bir cilt içinde toplanmış ve ahlaka aykırı tek satırı bile çıkarılmamış eserlerini elime tutuşturdu. Her şeyi, özellikle de tarih ve serüven, sonra eskiye ait bütün kara ve deniz yolculuklarını okudum. Sabahları okudum, öğlenleri okudum, geceleri okudum. Yatakta, masa başında, okula yürüyerek gidip gelirken okudum, teneffüste öbür çocuklar oynarken okudum. Laf atmalara hedef olmaya başladım. Herkese verdiğim cevap; "İşine git be! Canımı sıkıyorsun," idi.

Böylece on yaşıma vardığımda gazete satıcısı olarak sokaklara düştüm. Okuyacak vaktim yoktu. Bedenimi çalıştırmak, dövüşmesini, yırtıklık etmesini, kabadayılık taslamasını öğrenmek bütün zamanımı alıyordu. İmgelemim güçlüydü ve her şeye içimde bir merak vardı; bu ise her kalıba kolaylıkla uyabilmemi sağlıyordu. Merak ettiğim şeyler arasında barlar önemli bir yer tutuyordu. Bense barlara sık sık girip çıkıyordum. Hatırlarım, o vakitler, Broadway'ın doğu yakasında, Altıncı Cadde ile Yedinci Cadde arasında bir köşeden öbür köşeye kadar bütün ada boyunca aralıksız sıralanmış barlar vardı.

Barlarda yaşam başka türlüydü. Erkekler koca koca seslerle konuşur, koca koca kahkahalar atardı ve barların havasında bir olağanüstülük vardı. Hiçbir olayın geçmediği sıradan, günlük yaşamda olandan daha fazla bir şeyler vardı burada. Burada yaşam her zaman dipdiri, hatta bazen, darbeler inip kan döküldüğü, iri yarı polisler omuzlarıyla kalabalığı yara yara içeri girdiği zamanlarda olduğu gibi, dehşet vericiydi. Bu anlar büyük anlardı benim için; kafamın içi karaların ve denizlerin yaman serüvencilerine ait yırtıcı ve yiğitçe kavgalarla doluydu. Sokakları arşınlayıp kapılardan gazeteleri attığım zaman hiç de öyle büyük anlar yaşamıyordum. Oysa barlarda, masalar ya da yerdeki talaşların üstüne serilmiş zom bekriler bile büyüleyici, hayret verici nesnelerdi.

Daha da önemlisi barlar uygunsuz bir yer de değildi. Kentin ileri gelenleri barları onaylamış, ruhsat vermişti. Benim öğrendiklerimi öğrenebilme fırsatını elde edemeyen çocukların sandığı gibi müthiş yerler değildi barlar. Müthiş olabilirlerdi, ama bu müthişlik sadece onların olağanüstülüklerindeydi ve o olağanüstülük de bir oğlan çocuğunun bilmek isteyeceği olağanüstülüktü. Aynı şekilde korsanlar da, fırtınada karaya vuran gemiler de, savaşlar da müthişti; böyle serüvenlerde rol almak içinse acaba hangi sağlıklı oğlan çocuğu ölümsüz ruhunu vermezdi!

Üstelik barlarda adlarını ve yüzlerini bildiğim gazete muhabirlerini, editörleri, avukatları ve yargıçları da görüyordum. Onlar barlara toplum onayının damgasını basıyordu. Onlar barları büyüleyici buluşumda beni haklı çıkarıyordu. Benim barlarda sezinlediğim ve yakalamaya çalıştığım o değişikliği, o olağanüstülüğü onlar da buluyor olmalıydı. O neydi, bilmiyordum; ama her ne ise orada olmalıydı, zira erkekler, bal çanağına üşüşen sinekler gibi bara üşüşüyorlardı. Gam kasavet çekmediğim için o adamların aradıkları şeyin, ömür tüketen yorgunluğu ve yıllanmış tasaları unutmak olduğunu tahmin edemiyordum.

O zamanlar içki filan içiyor değildim. On yaşımdan on beşime kadar sert içki tatmadım pek, ama içkiciler ve içki içilen yerlerle çok sıkı temastaydım. İçmeyişimin biricik nedeni o nesneden hoşlanmayışımdı. Zaman geçtikçe, bir buz arabasında çıraklık ettim, bitişiğinde bar bulunan bir bowling salonunda kuka diktim, pazar mesirelerinde barları süpürdüm.

İri yarı, şen şatır Josie Harper, Telegraph Caddesiyle, Otuzdokuzuncu Sokak kavşağında bir han işletirdi. Yolum Oakland'ın rıhtımlarına ve tiyatrolar semtine dönünceye kadar bir yıl buraya akşam gazetesi bıraktım. Birinci ay, Josie Harper'in faturasını tahsil ettiğimde kadın bana bir bardak şarap ikram etti. Reddetmeye utandığımdan içtim. Ama ondan sonra hep onun ortalıkta bulunmadığı zamanları kolladım ve faturayı Josie Harper'in barmeninden tahsil ettim.

Bowling salonunda çalıştığım ilk gün, saatlerce kuka diktikten sonra bizleri, yani yardımcı çocukları barmen, göreneğe uyarak bir kadeh içki içmeye çağırdı. Öteki çocuklar bira istedi. Bense zencefil şurubu içeceğimi söyledim. Oğlanlar kıkır kıkır güldü, barmenin de beni tuhaf, araştıran bakışlarla, inceden inceye süzdüğüne dikkat ettim. Bununla birlikte barmen bana bir şişe zencefil şurubu açtı. Sonradan salona döndüğümüzde, oyun aralarında çocuklar beni aydınlattı. Meğer barmeni gücendirmişim. Bir şişe zencefil şurubu bir bardak açık biradan çok daha tuzluymuş; o yüzden, eğer işimi kaybetmek istemiyorsam bira içmeliymişim. Üstelik bira besleyiciymiş. Bira içince daha iyi çalışabilirmişim. Halbuki zencefil şurubunun besleyici yanı yokmuş. O günden sonra, kaçınamadığım zamanlar ben de bira içtim ve erkeklerin şu birada ne bulduğunu hep merak ettim. Birada benim bir türlü anlayamadığım bir şeylerin bulunduğunun farkındaydım.

O zamanlar benim asıl hoşlandığım şey şekerlemeydi. Beş sente beş tane "top güllesi" satın alabilirdim; uzun zaman erimeden kalan, en lezzetli şekerlemelerden. Bunların bir tanesini dişlerimin arasında evire çevire bir saat çiğneyebilirdim. Bir Meksikalı vardı, kocaman kocaman kahverengi karamelalar satardı. Bunların bir tanesini bitirebilmek çeyrek gün alırdı. Pek çok günler öğle yemeği yerine sadece bu iri karamelalarla yetinmek zorunda kalmışımdır. Gerçekten de biradan değil ama o şekerlemelerden besin alıyordum.

VI

Ne var ki John Barleycorn'la ikinci seri kavgalarıma başlayacağım vakit hızla yaklaşmaktaydı. Kafamın içi eski denizci gezginlere ait öykülerle, hayal dünyam ise tropik adalar ve uzak kıyılarla dolu olarak on dört yaşıma girdiğimde, San Francisco Körfezinde, Oakland Halicinde, portatif salmalı ufak bir yelkenli ile turlar atıyordum. Denize açılmak istiyordum. Tekdüze, sıradan yaşantıdan kurtulmak istiyordum. Ergenlik çağımın baharındaydım; serüvenlerin, masalsı olayların ürpertisini yaşıyor, erkeklerin vahşi dünyasındaki vahşi yaşamın düşlerini kuruyordum. O erkekler dünyasının nasıl iliklerine kadar alkol işlemiş olduğu aklımın köşesinden bile geçmiyordu.

Böylece, küçük tekneme yelken bastığım bir gün Scotty ile tanıştım. On yedi yaşlarında güçlü kuvvetli bir delikanlıydı. Bana anlattığına göre, miço olarak girdiği bir İngiliz gemisinden Avustralya'da kaçmış, bir başka gemide çalışarak San Francisco'ya yeni dönmüştü; şimdi de bir balina gemisine kapağı atmanın çaresini arıyordu. Balina gemilerinin durduğu halicin karşı yakasında, "Idler" adında bir şalupa* da demir üstünde yatıyordu. Şalupanın bekçisi, "Bonanza" adlı balina gemisinin ikinci seferine katılmaya niyetli bir zıpkıncıydı. Scotty, kendisini yelkenlimle zıpkıncıya kadar götürüp götüremeyeceğimi sordu.

Götürmek mi? "Idler" hakkında o kadar öykü dinleyen, onca söylenti işiten ben değil miydim? O koca şalupanın Sandwich adalarından geldiğini, orada afyon kaçakçılığında kullanıldığını işiten ben değil miydim? Ya şimdi bekçiliğini yapan zıpkıncı!

* Şalupa: Küçük bir gemi gibi kullanılabilen büyük sandal. (*TDK Sözlüğü*)

Onu da kaç kez görmüş, özgürlüğüne imrenmiştim. Hiçbir zaman denizden ayrılmak zorunda değildi. O her gece "Idler"da yatarken, ben yatağa girmek için her seferinde karadaki evime gitmek zorunda kalırdım. Zıpkıncı henüz on dokuz yaşındaydı (zıpkıncı olduğuna ilişkin kendi sözünden başka bir şey de duymamıştım); ona rağmen, şalupanın çevresinde, azıcık açıktan, istekli istekli dolaştığım vakitler kendisiyle konuşma cesaretini gösteremeyeceğim kadar parlak, görkemli bir kişiliği vardı benim için. Scotty'yi, o kaçak denizciyi, afyon kaçakçısı "Idler"a, zıpkıncıyı ziyarete götürür müymüşüm? Götürmek ne kelime!

Seslenmemize güverteye çıkan zıpkıncı bizi tekneye çağırdı. Denizciliğimi ve erkekliğimi göstermek için, yelkenlimi şalupanın beyaz boyasını bozmayacak biçimde yanaştırdım, şalupanın kıçından sarkan uzun filika palamarının tam üstüne düşürüp, büyük bir rahatlıkla attığım iki dülger bağıyla halatı yelkenlime bağladım. Aşağı indik. Bir geminin içini ilk kez görüyordum. Duvarda asılı giysiler küf kokuyordu. Koksun, ne çıkar! Erkeklerin deniz giysileri değil miydi onlar! Kapitone astarlı deri ceketler, mavi şayaktan kaputlar, geniş kenarlı gemici şapkaları, lastik botlar, muşambalar... Her tarafta, yerden kazanma düşüncesiyle hareket edildiğini gösteren izlere rastlanıyordu; daracık ranzalar, sallanır masalar, inanılmaz dolaplar. İşte dümen durumunu gösteren kompas, işte yalpalıkları içinde duran gemici fenerleri, önemsenmeden dürülüp bir köşeye tıkılıvermiş mavi fonlu haritalar, alfabetik düzenle sıralanmış işaret flamaları ve takvim asmak için ağaç kaplamaya saplanmış bir gemici pergeli. İşte nihayet yaşıyordum. İlk kez bir gemiye ayak basmıştım; bu bir kaçakçı gemisiydi ve bu gemide oturan ben, bir zıpkıncı ile adının Scotty olduğunu söyleyen bir İngiliz denizci tarafından yoldaş kabul edilmiştim.

On dokuzundaki zıpkıncıyla on yedisindeki denizcinin erkekliklerini göstermek için yaptıkları ilk şey erkek gibi davranmak oldu. Zıpkıncı ballandıra ballandıra içkinin çekiciliğinden

söz etti, Scotty de bozukluk aramak için ceplerini karıştırdı. Zıpkıncı yanına pembe, yassı bir şişe alıp gitti; o civarda ruhsatlı bar olmadığından, şişeyi gizli içki satan bir yerden dolduracaktı. Adi zıkkımı kadehlerden içtik. Onlardan aşağı mı kalacaktım, zıpkıncıyla Scotty'den daha mı az güçlüydüm, daha mı az yiğittim? Onlar erkekti. Erkek olduklarını içkiyi nasıl içtiklerini göstererek kanıtlamışlardı. Erkekliğin göstergesi içkiydi. Böylece ben de onlarla birlikte içtim; gerçi kör olası zıkkım şu bonbonların ya da nefis 'top gülleleri'nin bir tekiyle boy ölçüşemezdi, ama yine de arka arkaya, susuz musuz ben de yuvarladım. Her kadehte ürperiyor, yutkunup içimden yükselen öğürtüyü bastırıyordum, ama erkekliğimi gösterip bunu onlara hiç belli etmiyordum.

O akşam şişeyi birkaç sefer doldurduk. Benim varım yoğum yirmi sentti, ama bu kadar parayla bir dolu akide şekeri satın alabileceğimi düşünerek gizliden gizliye üzülmeme rağmen, erkekliği elden bırakmayarak paramı onlarınkine kattım. Sert içki hepimizin başına vurdu. Scotty'yle zıpkıncı, Doğu denizlerinde nasıl dümen tutulacağından, Horn Burnu açıklarındaki boralardan, Plata açıklarındaki hortumlardan, frişka* rüzgârlardan, güney denizlerinin patlak veren boralarından, Kuzey Pasifik'teki sert rüzgârlardan ve Kuzey Kutbu'nun buzları arasına sıkışıp parçalanan balina gemilerinden söz edilmeye başladılar.

Zıpkıncı bana sır verir gibi, "Buzlu suda yüzemezsin," dedi. "Bir dakika içinde iki büklüm olur, dibi boylarsın. Kayığını balina parçaladı mı, yapılacak şey hemen bir kürek yakalayıp karnının altına çekmektir; soğuktan iki büklüm olsan da yine su üstünde kalırsın o zaman."

Bir gün ben de balina avlayacakmışım ve Kuzey Buz Denizinde balina tarafından parçalanmış bir kayıkta bulunacakmışım gibi minnetle başımı sallayarak, "Tabii," dedim. Ve doğrusu, zıpkıncının öğüdünü paha biçilmez bir bilgi olarak kaydedip ta bugüne kadar beynimde sakladım.

---

* Frişka: Yelkeni dolduramayacak kadar hafif rüzgâr. (*TDK Sözlüğü*)

Ne var ki başlangıçta konuşamadım. Hay Allah! Ben henüz on dört yaşındaydım ve hiç açık denize çıkmamıştım. Yapabildiğim tek şey, iki deniz kurdunu dinlemek ve yılmadan, gözümü kırpmadan onlarla beraber içerek erkekliğimi göstermekti.

İçki yavaş yavaş tutmaya başladı beni; 'Idler'ın kapalı kamarasında, zıpkıncıyla Scotty'nin konuşmaları rüzgâr sağanakları gibi, özgür rüzgârlar gibi beynime doluyor ve ben, hayal dünyamda gelecekteki yıllarımı yaşıyor, sürü sürü serüvenlerin sırtında o vahşi, o çılgın, o görkemli dünyanın üzerinde sallanıyor, sallanıyordum.

Gevşemiştik. Çekingenliğimiz, suskunluğumuz kaybolmuştu. Sanki birbirimizi yıllardır tanıyor gibiydik ve gelecek yıllarda birlikte deniz yolculuklarına çıkmak üzere aramızda ant içiyorduk. Zıpkıncı talihsiz serüvenlerden, gizli utançlardan dem vurdu. Scotty, Edinburgh'daki yaşlı ve yoksul anası için gözyaşı döktü. Anası –Scotty'nin ısrarla söylediğine göre– soylu bir kadınmış, sonradan yoksul düşmüş. Scotty'yi çımacı yazdırabilmek için gerekli parayı dişinden tırnağından artırarak gemi sahiplerine ödemiş ve en büyük arzusu oğlunu bir ticaret gemisinde subay bir beyefendi olarak görmekmiş, ama Scotty gemisini Avusturalya'da bırakıp sıradan bir tayfa olarak başka bir gemiye yazıldığı için kadıncağızın yüreği kan ağlıyormuş. Scotty anlattıklarının doğru olduğunu da kanıtladı. Anasından son gelen kederli mektubu cebinden çıkardı ve bir yandan ağlayarak, yüksek sesle okudu. Zıpkıncıyla ben de onunla birlikte gözyaşı döktük ve üçümüzün birden balina gemisi 'Bonanza'ya gemici yazılacağımıza, bol para kazanacağımıza ve yine üçümüz birlikte Edinburgh'a gidip bütün paralarımızı o saygıdeğer hanımefendinin kucağına dökeceğimize yemin ettik.

John Barleycorn yolunu yaka yaka açıp beynime girer, suskunluğumun buzlarını çözer, alçakgönüllülüğümü eritir ve benim ağzımdan, benimle birlikte, tıpkı ikiz kardeşim, ikinci ben-

liğim gibi benim adıma konuşurken, ben de erkek olduğumu, serüvenci olduğumu göstermek için lafa karıştım ve güneybatı rüzgârının kükreyerek estiği bir gün küçücük, kamarasız yelkenlimle San Francisco Körfezini nasıl geçtiğimi, yaptığım işe uskuna tayfalarının bile nasıl inanamadığını bütün ayrıntılarıyla enine boyuna anlatarak böbürlendim. Bununla da yetinmedim, Scotty'ye, kendisinin bir açık deniz tayfası olabileceğini, açık deniz gemilerinin bütün girdisini çıktısını bilebileceğini, ama iş ufak teknelerde yelken kullanmaya gelince benimle aşık atamayıp yaya kalacağını anlattım –daha doğrusu John Barleycorn anlattı, zira ikisi de aynı kapıya çıkıyordu.

İşin en hoş yanı da övünerek, böbürlenerek anlattıklarımın gerçek oluşuydu. Eğer o suskun ve çekingen zamanımda olsaydı, küçük tekne yelkenciliği konusunda kendisine biçtiğim değeri Scotty'ye asla söylemezdim. Ne var ki dili çözüp en gizli düşünceleri açığa vurdurmak, öteden beri John Barleycorn'un alışageldiği bir şeydir.

Scotty veya John Barleycorn ya da her ikisi birden, benim sözlerimden alındı tabii. Ben de çanak tutmuyor değildim hani! On yedi yaşında hangi kaçak denizciyi olsa tepeleyebilirdim. Scotty ile genç horozlar gibi birbirimize kabardık, sonunda zıpkıncı birer kadeh içki daha doldurarak barışmamıza yardımcı oldu. Biz de kollarımızı birbirimizin boynuna dolayıp –San Mateo'daki çiftlikte Black Matt ile Tom Morrisey'i hatırlatacak biçimde– ebedi dostluk antları içerek barıştık. O olayı hatırlayınca, –topu topu on dört yaşında olmama rağmen– artık adam olduğumu, yıllar önceki o unutulmaz pazar sabahı kapıştıktan sonra barışan iki dev kadar büyük, onlar kadar erkek bir adam olduğumu anladım.

Bu arada şarkı söyleme aşamasına vardığımızdan, Scotty ile zıpkıncının denizci şarkılarına arada bir ben de katıldım. 'Devirin Adamı Yere', 'Uçan Bulut' ve 'Viski, Johnny, Viski' adlı parçaları ilk kez burada, 'Idler'ın kamarasında dinledim. Ah

ne güzeldi! Yaşamın anlamını kavramaya başlıyordum. Aleladelik yoktu burada, Oakland Halici yoktu; burada ne yorgun argın kapı kapı dolaşıp gazete bırakmak, ne buz taşımak, ne de kuka dikmek vardı. Bütün dünya benim, dünyanın bütün yolları ayaklarımın altındaydı ve hayal gücümle oynayan John Barleycorn, kavuşmak için yanıp tutuştuğum serüvenli yaşamı önceden yaşayabilmemi sağlıyordu.

Sıradan insanlar değildik biz. Biz, inanılmayacak kadar akıllı, son derece güler yüzlü, gücü sınır tanımayan üç sarhoş tanrıydık. Ah! Ve ben bunu şimdi, yılların ardından söylüyorum, John Barleycorn insanı hep o yücelikte tutabilseydi eğer, ayık kafayla bir tek soluk almazdım bir daha. Ne var ki beleş değil bu dünya. İnsan demirden bir tarifeye göre ödüyor her şeyi; her bir gücü bir zayıflık dengeliyor; her çıkışın bir inişi oluyor; hayal gücü ürünü her tanrısal anın karşılığında, insanın sürüngenler gibi çamura bulandığı bir an oluyor. Yaşamın teleskopik uzunluktaki gün ve haftaları içinden çalınan delicesine görkemli kısacık anların her bir karışını insan, ömrünün kısalmasıyla ve çok kere de korkunç bir faizle ödemek zorunda.

Yeğinlik ile süreklilik, ateşle su gibi birbirinin eski düşmanıdır. Bunlar birbirini yok eder. Birlikte yaşayamazlar. John Barleycorn da ne kadar yaman bir büyücü olursa olsun, en aşağı biz ölümlüler kadar organik kimyanın bir tutsağıdır. Bizler koştuğumuz her sinir maratonunun ücretini öderiz ve ödenmesi gereken bu borcu John Barleycorn bile araya girip bağışlatamaz. O bizi yücelere çıkarabilir, ama orada tutamaz, öyle olmasa hepimiz ona kulluk ederdik. Halbuki kul yok, John Barleycorn'un çaldığı deli danslarına para ödeyenler vardır.

Ancak bu dediklerim hep aklı sonradan başına gelen bir adamın laflarıdır. 'Idler'ın kamarasında, zıpkıncıyla denizcinin arasında, oturduğu yerden denizci giysilerinin küflü kokusuyla yüklü havayı burnunun deliklerinde duyarak; 'Yankee teknesi, gel kızaktan aşağı çekin tosunlarım, hayda!' diye kükreyen koroya

katılmış on dört yaşındaki delikanlının bilgisi içinde yer almaz bunlar.

Kafalarımız iyice tütsülenmişti, hep bir ağızdan konuşup bağırışıyorduk. Benim olağanüstü güçlü bir bünyem, demiri öğütecek bir midem vardı ve ben çıktığım maraton yarışında hâlâ bütün canlılığımla koşarken, Scotty aksamaya, güçten düşmeye başladı. Konuşmaları anlaşılmaz oldu. Kelimeleri arıyor, bulamıyor, bulduklarına ise dudakları biçim veremiyordu. Gözleri parlaklığını kaybetmiş, konuşmak için harcadığı çabalardaki budalalık suratına da gelmişti. Bilinci gibi yüzü ve bedeni de çökmüştü (insan irade harcamadan dik oturamaz). Scotty'nin fırıldak gibi dönen beyni kaslarına kumanda edemiyordu. Organları arasındaki bağ çözülmekteydi. Bir yudum daha içmek istedi ve gevşek bir hareketle kadehi yere düşürdü. Sonra, beni hayretler içinde bırakan bir davranışla, acı acı ağlayarak sırt üstü bir ranzaya uzandı ve hemen horul horul uykuya daldı.

Zıpkıncıyla ben, Scotty'nin haline bakıp üstünlük edasıyla birbirimize sırıtarak içmeye devam ettik. Son şişeyi de açıp Scotty'nin gürültülü horlamasını dinleyerek bitirdik. Arkasından zıpkıncı da sıfırı tüketti, ranzasına çekildi ve ben savaş alanında dimdik, tek başıma kaldım.

Çok gurur duyuyordum, John Barleycorn da benimle övünüyordu. Adam olmuştum. İki erkeği içki yarışında yaya bırakmış, sarhoş etmiştim. Bense hâlâ iki ayağımın üstünde dimdik yürüyerek, yanan ciğerlerime hava almak için güverteye çıkıyordum. Ne güçlü bir mideye, içkiden etkilenmeyen ne güçlü bir bünyeye sahip olduğumu, 'Idler'daki bu savaşta anladım; bunu anlamak ileriki yıllarda benim için bir parça gurur kaynağı olacak, sonunda ise buna bir baş belası gözüyle bakacaktım. Talihli adam, birkaç kadehle hemen sarhoş oluveren adamdır. Talihsiz adam ise, küp gibi içip de içtiğini belli etmeyen, içkinin etkisini duyabilmek için sayısız kadehler yuvarlamak zorunda olan adamdır.

'Idler'ın güvertesine çıktığımda güneş batıyordu. Aşağıda bir sürü ranza vardı. Eve gitmek zorunda değildim. Ne var ki, ne kadar erkek olduğumu kendi kendime gösterme isteğine kapıldım. Ufak yelkenlim orada, şalupanın kıçına bağlı duruyordu. Saatte kırk mil hızla esen bir rüzgârın dişlerinde, kanalda sular hızla akmaktaydı. Dalgaların beyaz takkelerini ve dalgalar arasında oluşan burgaçları açıkça görebiliyordum.

Yelkeni bastım, fora ettim, bir elim yekede, bir elim yelken ıskotasında, teknenin burnunu kanalın karşı yakasına çevirdim. Yelkenli yana yatıp deli gibi fırladı. Serpintiler uçuşmaya başladı. Zevkten uçuyordum âdeta. Bir yandan yelken kullanırken bir yandan da 'Devirin Adamı Yere'yi söylüyordum. Ben artık, Oakland denilen uyuşuk kentin sıradan yaşantısını yaşayan on dört yaşındaki oğlan çocuğu değildim. Bir erkektim, kocaman adamdım, bir tanrıydım ve gem vurup irademin altına aldığım doğa güçleri de bana boyun eğiyordu.

Akıntı tamamıyla kaybolmuştu. Teknelerin bağlandığı rıhtımla su arasında, yüz metre kadar yumuşak çamurlu bir alan uzanıyordu. Hemen salmamı içeri çektim, tekneyi iyice yana yatırarak, baştankara çamura daldım, yelkeni indirdim ve teknenin kıçüstünde ayakta durarak, sular çekildiği zamanlar çoğu kez yaptığım gibi, tekneyi tek kürekle yürütmeye koyuldum. İşte o sırada beynimle organlarım arasındaki bağlantı çözülmeye başladı. Dengemi kaybettim ve sulu çamurun içine balıklama daldım. İşte o zaman –midye kaplamış bir kazığın yırttığı kollarımdan aşağı kanlar akarak, tepeden tırnağa çamura bulanmış vaziyette ayakta durmaya çalışırken– ve ancak şimdi sarhoş olduğumu anladım. Olsun, ne çıkar! Kanalın öbür yakasında sarhoş ettiğim koskoca iki denizci ranzalarında sızmış yatıyordu. Erkektim ben, ERKEK. Diz boyu çamurun içinde de olsa, hâlâ ayaktaydım. Canım tekneye çıkmak istemedi. Çamurun içinde ağır ağır yürüyerek ve erkekliğimin şarkısını bütün dünyaya dinleterek, küçük yelkenlimi önüme kattım.

Bunun cezasını da çektim. Birkaç gün hasta yattım; leş gibi yattım, üstelik midyelerin yırttığı kollarım mikrop kapmıştı ve müthiş sancıyordu. Bir hafta kullanamadım kollarımı, hele soyunup giyinmek bir işkence oldu.

'Bir daha tövbe!' diye yemin ettim. Oyun buna değmezdi. Oyuna ödenen ücret yenir yutulur gibi değildi. Hani ahlâk yönünden bir vicdan azabı, bir pişmanlık duyduğumdan değil. İçkiden böylesine şiddetle nefret edişim tamamıyla fizikseldi. Coşkunluğun doruğuna çıkıldığı o anlar, insanın sefil ve perişan olduğu saatlere değmezdi.

Ufak yelkenlime döndüğüm zaman 'Idler'dan hep kaçtım. Şalupanın çevresinde dolanmak istediğim vakit kanalın ta öbür yakasına geçiyordum. Scotty de ortadan kaybolmuştu. Zıpkıncı hâlâ oralardaydı, ama ona da görünmüyordum. Bir seferinde rıhtıma çıkmıştı da beni görmesin diye bir sundurmanın arkasına saklanmıştım. Belki cebinde yassı bir viski şişesi vardır da bana kafa çekmeyi önerir diye korkmuştum.

Bununla birlikte –işte John Barleycorn'un sihirbazlığı da burada– o akşamüstü 'Idler'da yaşadığım içki âlemi, yaşantımın tekdüzeliği arasına fırlatılıp atılmış tozpembe bir sayfaydı. Unutulmaz bir sayfaydı. Aklım hep o sayfaya takılıyordu. Onu bütün ayrıntılarıyla tekrar tekrar aklımdan geçiriyordum. Birçok şeyden başka, erkeklerin davranışlarını da ayrıntılı ve yakından görmüştüm. Scotty'nin kendi değersizliğine, Edinburgh'daki zavallı annesine ağladığını görmüştüm. Zıpkıncı bana kendisi hakkında soluk kesici şeyler anlatmıştı. Benim yaşadığım dünyanın ötesindeki dünyaya ilişkin ayartıcı, insanın kanını tutuşturan üstü örtülü anlamlar yakalamıştım; ve o dünyaya ben de en aşağı benimle kafayı çeken o iki delikanlı kadar uygundum. Erkeklerin iç dünyasına sokulmuştum. Kendi iç dünyamı tanımış, kendimde daha önceden bilmediğim güçler, üstünlükler bulmuştum.

Evet, o günün, yaşamımın bütün günleri içinde özel ve hepsinin üstünde bir yeri vardı. Bugüne dek de öyle kaldı. O günün anısı beynimde kızgın demirden damga gibi yer etmiştir. Ne var ki buna karşılık ödediğim ücret de çok yüksekti. O yüzden bir daha aynı oyunu oynamak, aynı ücreti ödemek istemedim ve bonbonlarımla şekerlemelerime döndüm. Şurası gerçek ki sağlıklı ve normal bedenimin kimyasal yapısı bütünüyle beni alkolden uzaklaştırıyordu. O zıkkım bana iyi gelmiyordu. İğrenç bir şeydi. Ama buna rağmen koşullar beni tekrar tekrar John Barleycorn'un kucağına itmeye devam edecek ve yıllar sonra, eninde sonunda, erkeklerin uğrağı olan her yerde onu aradığım, onu bir dost, bir yardımcı diye selamladığım günler gelecekti. Üstelik her seferinde de onu hor görecek ondan hep nefret edecektim. Evet, tuhaf bir arkadaştır şu John Barleycorn.

VII

On beşime daha yeni basmıştım ve bir konserve fabrikasında uzun saatler çalışıyordum. Her ay, en kısa çalışma günüm on saatti. Makine başında aralıksız çalışılan bu on saate öğle paydosu; işten eve, evden işe yürüyerek gidiş geliş; sabahları kalkıp giyinme ve kahvaltı etme; akşam yemeğini yiyip soyunma ve yatma da eklenince, yirmi dört saatten geriye topu topu, sağlıklı bir delikanlının uyuması gereken dokuz saat kalıyordu. Yatağa girdikten sonra, gözkapaklarım kurşun gibi ağırlaşıp kapanmadan önce, ne yapıp edip bu dokuz saatten birazını okumak için çalıyordum.

Ama birçok gün geceyarısına kadar çalıştığım oluyordu. Bazen hiç aralıksız on sekiz-yirmi saat çalışıyordum. Bir seferinde makinemin başından ayrılmadan otuz altı saat çalıştım. Bazen haftalarca aralıksız her gece, saat on birde işi paydos edip ancak saat yarımda yatardım, sabah beş buçukta uyandırılıp kahvaltıya çağrılır, yürüye yürüye işe gidip yedi düdüğüyle işbaşı yapardım.

Böyle zamanlarda sevgili kitaplarım için çalabilecek bir dakika bile bulamıyordum. Böylesine ağır bir işte, her türlü cefaya katlanarak gayretle çalışan, on dördünü daha yeni bitirmiş bir delikanlıyla John Barleycorn'un ne alışverişi olabilirdi? Her türlü alışverişi olurdu. Bakın göstereyim size. Kendi kendime, yaşamın anlamı bu mu diye soruyordum; hizmet hayvanı gibi çalışmak mı? Oakland kentinde benim gibi uzun saatler çalışan bir tek beygir bilmiyordum. Eğer yaşamak buysa asla hoşuma gitmiyordu. Rıhtımda hareketsizlikten midye bağlayan yelkenlimi; körfezde her gün esen rüzgârları; göremediğim şafakları, gurupları; tuzlu suyun derimi yakışını hatırlıyordum. Dünyanın benden esirgenen bütün güzellikleri, harikaları, duyumsal hazları aklıma geliyor-

du. Öldürücü çalışmadan kurtulmamın bir tek yolu vardı; kaçıp denize açılmalıyım. Ekmeğimi denizden çıkarmalıyım. Denizden geçen yol ise, ister istemez John Barleycorn'a çıkıyordu. Ben bunu bilmiyordum. Öğrendiğim zaman da geri çekilip bir daha makinemin başına dönmeyecek kadar cesaret sahibi olmuştum.

Serüven rüzgârlarının estiği yerlerde olmak istiyordum. Serüven rüzgârları ise, kaçak istiridye avcılığı yapan korsan şalupalarını San Francisco Körfezinde dolaştırıyor; talan edilen istiridye yataklarından, geceleyin sığlıklarda, kumsallarda girişilen kavgalardan alıp, sabahları kentin rıhtımlarında kurulan, seyyar satıcılarla barmenlerin istiridye satın almaya indikleri pazarlara getiriyordu. İstiridye yataklarına yapılan her akın ağır bir suçtu. Cezası, Devlet Hapisanesini boylamak, hükümlü elbisesi giymek, sık adım yürüyüşe talim etmekti; ne olacaksa yani!

Hükümlüler bir iş gününde benim makine başında çalıştığımdan daha kısa çalışıyordu. Üstelik istiridye korsanı ya da hükümlü olmak, bir makine başında esir olmaktan daha romantikti. Hepsinden önemlisi de, içimde fıkır fıkır kaynayan gençliğimin ardında, bütün benliğimin ardında serüvenlerin, romantik olayların fısıltısını duyuyordum.

Böylece Jennie Ana ile, kara memelerinden beni emziren süt annemle bir görüşme yaptım. Jennie Ana'nın maddi durumu bizimkilerden daha iyiydi. Dolgun bir haftalıkla hastabakıcılık yapıyordu. 'Beyaz çocuğuna' ödünç para verir miydi acaba? VERMEK Mİ? Nesi varsa hepsi benimdi.

Ondan sonra, duyduğuma göre 'Razzle Dazzle' adındaki şalupasını satılığa çıkaran, istiridye korsanı Fransız Frank'ı aramaya çıktım. Onu bir akşamüstü halicin Alameda yakasında, Webster Street köprüsü yakınlarında demir üstünde yatar buldum. Teknede konukları vardı; onları şarapla ağırlıyordu. İş konuşmak için güverteye çıktı. Şalupasını satacakmış. Ama günlerden pazarmış. Üstelik konukları da varmış. Ertesi sabah satış sözleşmesini hazırlarmış, şalupa da benim olurmuş. Bu arada ben de

aşağı inip arkadaşlarıyla tanışmalıymışım. Arkadaş dedikleri de Mamie ile Tess adında iki kız kardeş; onlara refakat eden Bayan Hadley adında bir kadın; 'Viski Bob' dedikleri on altı yaşlarında genç bir istiridye korsanı; bir de yirmi yaşlarında, kara bıyıklı rıhtım faresi 'Örümcek Healey' idi. Örümcek'in yeğeni olan Mamie, İstiridye Korsanlarının Kraliçesi diye anılır ve ara sıra onların cümbüşlerinde baş yeri alırdı. Benim o sırada haberim yoktu, ama meğer Fransız Frank ona tutkunmuş, kız da onunla evlenmeyi inatla reddedermiş.

Fransız Frank, alışverişimizi ıslatmak için koca bir damacanadan büyük bir kadeh kırmızı şarap doldurdu. İtalyan çiftliğindeki kırmızı şarabı hatırladım ve tepeden tırnağa ürperdim. Viski ile bira şarap kadar iğrenç gelmiyordu. Fakat İstiridye Korsanlarının Kraliçesi, elinde yarısı boşalmış bir şarap kadehiyle bana bakıyordu. Eh, benim de bir gururum vardı. Henüz on beşimde bile olsam, yiğitlikte hiç değilse ondan aşağı kalmadığımı göstermem gerekirdi. Üstelik ablası Bayan Hadley, genç istiridye korsanı ve bıyıklı rıhtım faresi de ellerinde birer kadeh tutuyordu. Ben emzikli bebek miydim yani? Hayır; bin kere hayır; bin kadeh üzerine hayır. Kadehi erkekçe yuvarladım.

Fransız Frank, verdiğim yirmi dolarlık bir altınla güvenceye aldığım satıştan ötürü sevincinden uçuyordu. Şarabı tazeledi. Dayanıklılığımı anlamıştım ya bir kez, bir hafta daha yatacak kadar kendimi zehirlemeden, usul usul, onlarla birlikte içebileceğimi aklım kesiyordu artık. Ben de onlar kadar dayanabilirdim; üstelik onlar ben gelmeden başlamıştı içmeye.

Şarkı söylemeye başladık. Örümcek, 'Bostonlu Hırsız'la 'Kara Lulu'yu söyledi. Kraliçe, 'Keşke Küçük Bir Kuş Olsaydım'ı, ablası da 'Ah, Kızıma İyi Davran'ı söyledi. Eğlence hızla gelişip çığırından çıktı. İçkim olmadığını kimsenin fark etmediğini, ya da kimsenin buna aldırış etmediğini gördüm. Ayrıca, ayakta pek dostça bir hava içinde baş başa, omuz omuza, elde kadeh durduğumuz için, şarabı denize de dökebiliyordum.

Aşağı yukarı şöyle bir akıl yürüttüm: Tadı berbat bu nesneyi, şarabı beğenmeleri bu insanların acayipliğinden ileri geliyor. Ne yapalım, beğenirlerse beğensinler. Onların zevkini tartışacak değilim. Onların acayip anlayışlarına göre, erkeklik yoluna şaraptan hoşlanır gözükmem gerekiyor. Pekâlâ. Ben de öyle gözükürüm. Ama zorlanmadıkça da asla içmeyeceğim.

Derken Kraliçe, istiridye korsanları filosunun, hem de öyle sıradan bir tayfa değil de usta denizci ve gemi sahibi olan yeni üyesine, yani bana kur yapmaya başladı. Hava almak için güverteye çıktı, beni de yanında götürdü. Fransız Frank'ın aşağıda nasıl küplere bindiğini o biliyordu tabii, ama benim aklımın köşesinden geçmiyordu bu. Arkasından Tess de bize katıldı, kamaranın üstüne oturdu; onun arkasından Örümcek, Bob ve nihayet Bayan Hadley ve Fransız Frank. Hep birlikte elde kadeh orada oturduk, şarkılar söyledik, bu arada da koca damacana elden ele dolaştı; içlerinde gerçekten de ayık bir ben kalmıştım.

Bunun zevkini hiçbirisinin çıkaramadığı kadar çıkardım. Bu Bohem atmosfer içindeki yaşantıyı, bir gün önceki yaşantımla, yani kapalı, pis kokulu, boğucu hava içinde makinemin başında tekrar tekrar hep aynı makineleşmiş hareketi yaparkenki halimle karşılaştırmamak imkânsızdı. Şimdi ise burada, zavallı bir yaşamın tekdüzeliğine köle olmayı reddeden, kısıtlamalarla, yasayla eğlenen, kendi yaşam ve özgürlüklerini kendi ellerinde tutan istiridye korsanlarıyla, serüvencilerle sıcak, sıcacık bir yoldaşlık havası içinde elde kadeh oturuyordum. Ve ben John Barleycorn sayesindedir ki, özgür ruhların oluşturduğu bu olağanüstü gruba hiç utanç duymadan, korkmadan katılmıştım.

Akşamüstü çıkan meltem, denizin acı kokusunu ciğerlerime üflüyor, kanalın ortasında dalgaları yuvarlıyordu. Meltemin önünde kanat açmış şalupalar, kalkma köprülerin açılması için düdüklerini öttüre öttüre geliyordu. Kırmızı bacalı römorkörler denizi yırtarak geçiyor, dümen sularının dalgasıyla 'Razzle Dazzle'ı sallıyorlardı. Şeker yüzlü bir mavnayı 'yük iskelesinden'

açık denize çekiyorlardı. Güneş, dalgalarla kıvrım kıvrım suyu yıkıyordu ve yaşam görkemliydi. Örümcek de şarkı söylüyordu:

Ah Lulu, Lulu, sevgilim Lulu dönmüş,
Ah, bunca zaman neredeydin, gözlerim seni arar.
Bunca zaman hapiste yattım,
Tahliyemi bekleyerek,
Yiğidim salına salına gelene kadar.

İşte başkaldıran ruhun, işte serüvenin, aşkın sillesi; işte yapılması yasak olup da meydan okurcasına ve yiğitçe yapılan işlerin şamarı. O an anladım ki, ertesi gün ben, konserve fabrikasındaki makinenin başına gitmeyecektim. Yarın ben bir istiridye korsanı olacaktım; çağın ve San Francisco Körfezi sularının izin verdiği kadar özgür bir korsan. Örümcek de tayfam olmayı kabul etmişti, biricik tayfam olacaktı; ben güverte işlerini yaparken, o aşçılık yapacaktı. Gerekli malzememizi ve kumanyamızla suyumuzu sabahleyin alacak, (şimdiye dek altında denize açıldığım bütün yelkenlerden daha büyük olan) mayıstra yelkenini basacak, çekilen suların son akıntıları ve denizin ilk meltemiyle haliçten dışarı atacaktık kendimizi. Ondan sonra ıskotaları gevşetecek ve ilk akıntıyla koyu geçip Asparagus adalarını tutacak, orada, kıyıdan millerce açıkta demirleyecektik. En sonunda düşlerim gerçekleşiyordu işte: Deniz üstünde uyuyacaktım. Ertesi sabah deniz üstüne uyanacaktım; ondan sonra da bütün günlerim ve gecelerim deniz üstünde geçecekti.

Güneş battıktan sonra Fransız Frank konuklarını kıyıya çıkarmaya hazırlandığı sırada, Kraliçe kendisini küçük yelkenlimle karaya çıkarmamı istedi benden. Fransız Frank'ın birdenbire kürek çekme işini Viski Bob'a devredip, kendisinin şalupada kalmak istemesinin nedenini, bu ani değişikliğin anlamını kavrayamadım tabii. Örümcek'in sırıtarak bana imalı imalı ettiği lafı da anlayamadım:

"Öf be! Amma da hızlıymışsın sen yahu!" Ellisine gelmiş kart bir herifin beni kıskanacağını çocuk kafamla nereden akıl edebilirdim?

VIII

RANDEVUMUZA bağlı kalarak, anlaşmayı tamamlamak için pazartesi sabahı erkenden Johnny Heinhold'un 'Son Şans'ında buluştuk; pek tabii burası erkekler arasındaki alışverişler için kurulmuş bir bardı. Parayı verdim, satış sözleşmesini aldım, Fransız Frank da içki ikram etti. Bu davranış bana apaçık ve mantığa uygun bir görenek gibi geldi; parayı alan satıcı, paranın bir bölümüyle alışverişin tamamladığı yerde satışı ıslatacaktı. Ne var ki Fransız Frank beni hayrete düşürerek bütün bardakilere içki ısmarladı. Oysa sadece ikimizin içmesi doğru olurdu; ama bar sahibi, aynı zamanda barmen olan Johnny Heinhold'a içki ısmarlamanın âlemi neydi? Bundan hemencecik, onun, içtiği içkiden kâr etmekte olduğu sonucunu çıkardım. Onların bir bakıma dost olduklarını, yoldaş olduklarını kabul edebilir, Örümcek'le Viski Bob'un da içki içmeye davet edilmelerini anlayabilirdim; ama rıhtım amelesi Billy Kelly ile Çorba Kennedy'nin de davet edilmesine ne gerek vardı?

Sonra Kraliçe'nin erkek kardeşi Pat de vardı ki, hep birlikte sekiz kişi oluyorduk. Sabahın erken saatiydi ve herkes viski istemişti. Hepsi de viski içen bu koca koca adamlar arasında ne yapacaktım ben? Aynı şeyi binlerce kez söylemiş bir adamın kayıtsızlığıyla, "Viski," dedim. Ama ne viskiymiş! Şöyle bir dikişte yuvarladım. Allah Allah! Tadı hâlâ damağımda.

Fransız Frank'ın ödediği seksen sent de beni afallattı. SEKSEN SENT! Benim tutumlu yaradılışıma göre bu bir delilikti. Seksen sent –makine başında sekiz saatlik didinmemin karşılığı– gırtlaklarımızdan aşağı inivermişti, hem de kaşla göz ara-

sında ve üstelik ağızda sadece berbat bir tat bırakarak! Fransız Frank'ın savurgan olduğuna hiç kuşku yoktu.

Bir an önce oradan gitmek, güneşe çıkmak, denize, benim o görkemli tekneme kavuşmak için can atıyordum. Ne var ki herkes işi ağırdan alıyordu. Kendi tayfam Örümcek bile ağırdan alıyordu. Hiçbir ima, hiçbir işaret, o kalın kafama girip de neden öyle ağırdan aldıklarını bana anlatamadı. O zamandan bu zamana, sık sık, aralarına aldıkları, barda onlarla birlikte dikilen, ama bir kadeh içkiye dayanamayan acemiye, yani bana nasıl bir gözle bakmış olabileceklerini düşünmüşümdür.

İyi tanımadığım Fransız Frank bir gün önceki can sıkıntısını unutmuş, 'Razzle Dazzle'ın parasını cebine koyunca, şimdi bana karşı bir tuhaf davranmaya başlamıştı. Davranışlarındaki değişikliği sezmiş, gözlerindeki çirkin pırıltıyı görmüştüm ve nedenini merak ediyordum. Erkekleri ne kadar yakından tanırsam o kadar tuhaflaşıyorlardı. Johnny Heinhold tezgâhın öbür yanından bana doğru eğilip kulağıma fısıldadı:

"Sana bozuk çalıyor, gözünü aç!"

Tıpkı erkekleri çok iyi tanıyan bir erkek gibi, Johnny'nin söylediğini anladığımı ve kabul ettiğimi anlatacak biçimde başımı salladım. Ama aslında şaşkına dönmüştüm. Allah allah! Hayvanlar gibi çalışan, serüven kitapları okuyan ve topu topu daha on beş yaşında olup da Kraliçe'yi sonradan bir kez aklına bile getirmemiş olan ve Fransız Frank'ın ona delicesine tutkun olduğunu bilmeyen ben, Fransız Frank'ın gururunu kırdığımı nerden tahmin edecektim? Ben daha ortaya çıkar çıkmaz Kraliçe'nin Fransız Frank'ı, hem de kendi teknesinde yüzüstü bıraktığı öyküsünün rıhtımlarda çoktan en eğlenceli dedikodu konusu haline geldiğini de nereden bilecektim? Aynı şekilde, Kraliçe'nin kardeşi Pat'ın benden uzak duruşunun, onun sıkılgan bir insan oluşundan değil, tamamıyla başka bir nedenden ileri geldiğini de nereden tahmin edebilirdim?

Viski Bob bir ara beni kenara çekti, "Gözünü dört aç," diye mırıldandı. "Öğüdüme kulak ver. Fransız Frank pis bir heriftir. İstiridye avcılığı için bir uskuna bulmak üzere onunla nehir yukarı çıkacağım. Yataklara vardığı zaman sen gözünü aç. Seni mahmuzlayıp dibe göndereceğini söylüyor. Hava karardığında ne zaman yakındaysa Fransız Frank, hemen demir al, yerini değiştir ve seyir lambanı söndür. Çaktın mı?"

Hıh, tabii çakmıştım. Evet anlamında başımı salladım ve bir erkeğin bir erkeğe yapacağı gibi, öğüdünden ötürü ona teşekkür edip tezgâhın başındaki grubun yanına döndüm. Yo; içki filan ikram etmedim. Benden içki ikram etmemi bekledikleri aklımın köşesinden bile geçmemişti. Örümcek'i alıp oradan ayrıldım. Arkamdan neler demiş olabileceklerini tahmin etmeye çalışırken, şu anda bile kulaklarıma kadar kızardığımı hissediyorum.

Örümcek'e, oralı değilmişim gibi, Fransız Frank'ın içini neyin kemirdiğini sordum. "Seni deli gibi kıskanıyor," oldu cevabı. "Öyle mi sanıyorsun?" dedim ve üzerinde daha fazla konuşmaya değmezmiş gibi konuyu kapattım.

Ama dünyanın bütün denizlerini görmüş, elli yaşındaki serüvenci Fransız Frank'ın beni kıskandığını –hem de akla gelebilecek en romantik adla İstiridye Korsanlarının Kraliçesi diye çağrılan bir kız yüzünden kıskandığını– öğrenince, on beş yaşımın erkeklik gururunun nasıl kabardığını artık varın siz hesap edin. Böyle şeyleri kitaplarda okumuş ve bunlara gerçekliği pek kuşkulu olasılıklar gözüyle bakmıştım. Ah, o sabah mayıstra yelkenini çekerken, demir alırken ve saatte üç mille koydan çıkarken kendimi dünyada eşine az rastlanır genç bir şeytan gibi hissediyordum.

İşte makine başındaki öldürücü çalışmadan kaçıp istiridye korsanları arasına katılışım böyle oldu. Gerçi bu katılış içkiyle başlamıştı ve yaşam, içkinin devam edeceğini gösteriyordu. Ama böyle bir nedenle o yaşamdan uzak mı kalacaktım! Yaşamın özgür ve büyük aktığı her yerde erkekler içiyordu. Serüven,

romantik olaylar sanki sokaktan her zaman John Barleycorn'la kolkola geçiyor gibiydi. İlk ikisini tanımak için üçüncüsünü tanımak zorundaydım. Yahut da kitaplıktan bedava aldığım kitaplara dönmeli ve bir konserve fabrikasındaki makinenin başında, saatte on sente köle gibi çalışmak dışında hiçbir şey yapmadan, başka erkeklerin yaptıklarını okumalıydım.

Hayır; denizde yaşayanların bira, şarap, viski içmek gibi tuhaf ve pahalı zevkleri bulunması gerçeği beni deniz üstündeki bu yiğitçe yaşamdan alıkoyamazdı. Onların mutluluk anlayışlarının içine, beni sarhoş görmek gibi garip bir anlayış da giriyorsa ne çıkardı! İlle de ısmarlamak için diretir, zıkkımı önüme sürerlerse, içerdim ben de. Yoldaşlık için ödeyeceğim ücretti bu. Sarhoş olmak zorunda da değildim. 'Razzle Dazzle'ı satın alma işini ayarladığım pazar günü, o akşamüstü, benden başka herkes sarhoş olsa da ben sarhoş olmamıştım işte. Eh, gelecekte de aynı şekilde devam edebilir; içmem karşımdakilere zevk verdiği zaman, fazlaya kaçmaktan sakınarak içerdim zıkkımı.

IX

İSTİRİDYE korsanları arasında içkiciliğim yavaş yavaş gelişiyordu, ama gerçek anlamda çok içki içmeye birdenbire başladım. Bu benim alkole duyduğum istek sonucu değil, böyle olması gerektiğini düşünerek karar vermemin sonucuydu.

Bu yaşamı yakından tanıdıkça daha fazla seviyordum. Toplu bir akına katıldığım o ilk gecenin heyecanını asla unutamam; hepimiz 'Annie'de toplanmıştık; iri yarı, gözünü budaktan sakınmayan, kaba saba adamlar, feleğin çemberinden geçmiş, bazısı sabıkalı, hepsi de yasa düşmanı, hapisane kaçkını rıhtım fareleri ve kafasına koyduğunu yapacağını göstermek için tabancalarını beline asmış 'Koca' George, hep oradaydık; sırtımızda denizci giysileri, ayaklarımızda denizci çizmeleri, alçak ve boğuk seslerle konuşuyorduk.

Ah, geriye baktığım zaman anlıyorum ki, bütün bunlar ahlaka aykırı, budalaca işlerdi. Ne var ki John Barleycorn'la omuzdaşlık ettiğim ve onu kabul etmeye başladığım o günlerde ben geriye bakmıyordum. Yaşam yiğitçeydi, gözüpekti, vahşiydi ve ben kitaplardan okuduğum serüvenleri yaşıyordum.

Babası 'Koca Tırmık'tan ayırt etmek için 'Genç Tırmık' diye çağırdıkları Nelson, 'Kıskaç' dedikleri biriyle ortak olarak 'Rengeyiği' adlı şalupayı çalıştırıyordu. Kıskaç gözünü budaktan esirgemeyen biriydi, ama Nelson sağı solu belli olmayan bir kaçıktı. Yirmi yaşındaydı ve Herkül gibi vücudu vardı. Birkaç yıl sonra Benicia'da vurulduğu zaman, soruşturmayı yapan polis, şimdiye kadar teneşirin üstünde gördüğü en geniş omuzlu adamın o olduğunu söylemişti.

Nelson'un okuması yazması yoktu. Babası San Francisco Körfezinde her gittiği yere onu ardından sürüklemiş, tekneler onun varlığının bir parçası haline gelmişti. Korkunç bir gücü vardı, rıhtım boyunda yırtıcılığıyla kazandığı ün ise hiç de hoş değildi. Olur olmaz şeyden kafası kızar, yırtıcı bir hayvan kesilir ve delicesine korkunç şeyler yapardı. Onu 'Razzle Dazzle'ın ilk seferinde tanımış ve onun, karaya düşmek korkusuyla hepimizin çifte demir üstünde yattığımız bir fırtınada, 'Rengeyiği'ni istiridye yataklarına sürerek çevredeki bütün istiridyeleri taradığını gözümle görmüştüm. Yaman adamdı bu Nelson; o yüzden, Son Şans Barı'nın önünden geçtiğim bir sırada bana seslendiğini duyunca koltuklarım kabardı. Hele bir de beni hemen içeri, içki içmeye davet ettiği zaman duyduğum gururu düşünün siz! Tezgâhın önünde dikilip onunla birlikte bir bira içtim, tam bir erkek ağzıyla istiridyelerden, teknelerden ve 'Annie'nin mayıstra yelkenine o koskoca deliği öyle gizlice kimin açmış olabileceğinden söz ettim.

Tezgâhın başında konuşa konuşa ağırdan alıyorduk. İşi ağırdan almamız bana biraz tuhaf göründü. Biramızı içmiştik. Ama yiğit Nelson'un canı tezgâha yaslanmak isterken, ben kim oluyordum da gitmek için öne düşecektim? Birkaç dakika sonra, beni hayrete düşürerek bir içki daha içmemi istedi, ben de içtim. Hâlâ konuşuyorduk ve Nelson hâlâ tezgâhın başından ayrılmaya niyetli görünmüyordu.

Şimdi size nasıl akıl yürüttüğümü ve ne derece masum olduğumu açıklarken, kendinizi benim yerime koyun. Her şeyden önce, körfezdeki bütün istiridye korsanları ve serüvenciler içinde en kahraman kişi olan Nelson'la ahbaplık ettiğim için büyük bir gurur duyuyordum. Midem ve organlarımla kafam arasındaki denge adına ne yazık ki, Nelson'un, mutluluğu bana bira ikram etmekte bulmak gibi garip bir yaradılışı vardı. Ahlak yönünden biraya bir itirazım yoktu ve sırf tadını, bir de midemdeki ağırlığını sevmeyişim, Nelson'la ahbaplık etme onurunu tepmem için bir neden olamazdı. Bira içmek ve bana da içirtmek onun bir

kaprisiydi. Ne yapalım, ben de bu gelip geçici rahatsızlığa katlanırdım.

Böylece tezgâh başında konuşmaya ve Nelson tarafından ısmarlanıp Nelson tarafından ödenen biraları içmeye devam ettik. Şimdi geriye baktığım zaman, Nelson'un beni merak ettiğini anlıyorum. Benim ne biçim bir herif olduğumu öğrenmek, karşılığında ona bir kez bile içki ikram etmeden onun bana kaç kez içki ısmarlamasına izin vereceğimi anlamak istiyordu.

Altı kadehten sonra, aşırıya kaçmamak konusundaki ilkeme bağlı kalarak, o seferlik yeteri kadar içmiş olduğuma karar verdim. Böylece, o sırada bulunduğumuz yerden yüz metre kadar ötedeki rıhtımda yatmakta olan 'Razzle Dazzle'a gideceğimi söyledim.

Nelson'a hoşça kal dedim ve rıhtıma çıktım. Ne yazık ki altı kadehlik John Barleycorn da benimle birlikte geliyordu. Beynim sızlıyor ve harıl harıl çalışıyordu. Erkekliğimi hissetmenin coşkunluğuyla havalarda uçuyordum. Gerçekten de gerçek bir istiridye korsanı olan ben, içimizde en büyük istiridye korsanı olan Nelson'la Son Şans'ta işret ettikten sonra, kendi malım olan tekneme gidiyordum. Bar tezgâhına yaslanıp bira içişimizin hayali bütün canlılığıyla kafamdaydı. Benim gibi içki içmek istemeyen birine bira içirmek için erkeklere kucak dolusu para harcatarak onları mutlu kılan kaprisli yaradılışın, çok acayip bir yaradılış olduğuna karar verdim.

Bu konu üzerinde derin derin düşünürken, Son Şans'a birçok sefer çifter çifter başka erkeklerin de girdiğini ve bir sefer birinin, bir sefer de ötekinin içki ısmarladıklarını hatırladım. 'Idler'da da, kafaları çektiğimiz gün, zıpkıncının, Scotty'nin ve benim içki almak için nasıl ceplerimizdeki bütün bozuklukları ortaya döktüğümüzü hatırladım. Ardından çocukluk günlerimin kuralı geldi aklıma: bir gün bir çocuk arkadaşına bir parça şeker, bir 'top güllesi', bir karamela verirse bir başka gün de o karşısındakinden bir parça şeker, bir 'top güllesi' ya da karamela beklerdi.

Nelson'ın tezgâhta ağırdan alışının nedeni buydu işte. Bir içki ısmarladığı için, benim de ona bir içki ısmarlamamı beklemişti. ONUN BANA ALTI KADEH ISMARLAMASINA İZİN VERMİŞ AMA ONA BİR KADEH BİLE ISMARLAMAMIŞTIM. Hem de o büyük Nelson'a! Utançtan kıpkırmızı kesildiğimi hissettim. Rıhtımdaki babanın üstüne oturup yüzümü avuçlarımın içine gömdüm. Utancımın sıcaklığı ensemi, yanaklarımı, alnımı kavuruyordu. Yaşamımda utandığım çok olmuştu, ama böylesine bir utancı hiç hatırlamıyorum.

Orda utanç içinde otururken, uzun uzun düşünüp kendi kendime değerlerin tartışmasını yaptım. Ben dünyaya yoksul gelmiştim. Yaşamım yoksulluk içinde geçmişti. Zaman zaman aç kaldığım olmuştu. Bütün yaşamımca ne bir oyuncağım olmuştu, ne de başka çocuklar gibi oyun oynamıştım. Bütün anılarımda yoksulluğun acısı vardı. Bu yoksulluk acısını sürekli çekmiştim. Bir dükkândan para verilerek satın alınmış ilk fanilamı sekiz yaşımdayken giymiştim. Altı üstü ufacık bir fanilaydı işte. O kirlendiği zaman, yıkanıncaya kadar yine evde yapılmış çirkin fanilalara kalırdım. Dükkândan alınma o fanilam bana öyle gurur veriyordu ki, bir süre üstüme ondan başka bir şey giymemek için diretmiştim. Anneme ilk kez başkaldırmıştım; histeri krizleri içinde kendimden geçercesine başkaldırmıştım da sonunda annem, bütün dünya görsün diye üstümde sadece dükkândan alınma o fanilayla dolaşmama izin vermişti.

Yiyeceğin değerini gerçek anlamıyla sadece kıtlıktan çıkmış olanlar bilir; tatlı suyun ne demek olduğunu yalnız denizcilerle çölde yaşayanlar bilebilir. Uzun zaman tadamadığı şeylerin anlamını da çocuk imgelemiyle ancak bir çocuk kavrayabilir. Sahip olabileceğim şeylerin sadece sahip çıktığım şeylerden ibaret kalacağını çok erken keşfetmiştim. Yokluk içinde geçen çocukluğum bende bu yokluk duygusunu geliştirdi. Sahip çıkabildiğim ilk şeyler, sigara kutularındaki resimler, sigara bandrolleri, sigara albümleriydi. Kazandığım parayı kendim harcayamadığım için,

bu hazinelerimi başka şeylerle değiş tokuş ediyordum. Elimde çift olanları başka çocuklarla trampa ediyor ve bütün kenti dolaştığım için, daha çok değiş tokuş yapmak, daha çok kazanmak fırsatını elde ediyordum.

Çok geçmeden her marka sigaranın çıkardığı bütün serileri tamamlamıştım; mesela BÜYÜK AT YARIŞLARI SERİSİ, PARİSLİ GÜZELLER SERİSİ, BÜTÜN ULUSLARIN KADINLARI SERİSİ, BÜTÜN ULUSLARIN BAYRAKLARI SERİSİ, ÜNLÜ AKTÖRLER SERİSİ, BOKS ŞAMPİYONLARI SERİSİ v.b. Her seriyi de üç ayrı takım halinde tamamlamıştım: sigara paketinden çıkan kartlar, bandroller ve albüm.

Ondan sonra takımları, albümleri çifter çifter biriktirmeye başladım. Bunları, çocukların değerli saydıkları ve genellikle ana babalarının verdiği parayla satın aldıkları başka şeylerle trampa ediyordum. Pek tabii onların değer duygusu benimki kadar keskin değildi; zira bana bir şey alayım diye hiçbir zaman para verilmemişti. Hazinelerimi posta pullarıyla, madenlerle, meraklı sanat eserleriyle, kuş yumurtalarıyla, zıpzıplarla değişiyordum. (Bugüne kadar hiçbir oğlan çocuğunda görmediğim kadar zengin, akik zıpzıp koleksiyonum vardı. Bu koleksiyonun çekirdeğini de, habercilik yapan bir çocuğa ödünç verdiğim yirmi sente karşılık teminat olarak alıkoyduğum, en aşağı üç dolar değerindeki bir avuç çelik bilye oluşturuyordu; çocukcağız bilyelerini kurtaramadan, ıslahhaneye gönderildi).

Ne olursa olsun, her şeyi her şeyle trampa ediyor, tekrar tekrar trampa ediyordum ve bu değiş tokuşlar sonunda gerçekten değeri olan bir şeye sahip oluyordum. Ünlü bir takasçı olmuştum.

Adım cimriye çıkmıştı. Hani bir eskiciyle alışveriş yapacak olsam adamı hırsından ağlatırdım. Başka çocuklar şişe koleksiyonlarını, paçavra, demir parçası, tahıl çuvalı, bez torba ve yirmi kiloluk yağ tenekesi koleksiyonlarını kendileri adına satayım diye beni çağırırlardı; bu iş için de komisyon verirlerdi bana.

İskele babası üzerine oturup da, kadehi beş sente satılan ve karşılığında bir şey gelmeden bir anda yok oluveren bira konusunu kafasında evirip çeviren çocuk, işte bu tutumlu, bu eli sıkı, saatte on sente makine başında köle gibi çalışmaya alışmış çocuktu. Şimdi ise hayran olduğum erkeklerle beraberdim. Onlarla beraber olmaktan gurur duyuyordum. Bütün o çektiğim yokluk, bütün tutumluluğum, istiridye korsanlarının arasına katıldığımdan beri benim olan o sürü sürü heyecandan bir tanesine eşdeğer bir şey getirmiş miydi sanki? Öyleyse asıl değerli olan neydi -para mı yoksa heyecan mı? Bu adamlar bir beş sentliği, ya da pek çok beş sentliği gözlerini kırpmadan fırlatıp atıveriyordu. Paraya karşı görkemli bir umursamazlık içinde, Fransız Frank'ın yaptığı gibi, sekiz kişiye birden kadehi on sentten viski ısmarlıyorlardı. Daha biraz önce Nelson ikimizin içtiği biraya altmış sent ödemişti.

Hangisini seçecektim? Çok önemli bir karar almakta olduğumu biliyordum. Parayla erkekler arasında, pintilikle romantik yaşam arasında bir seçim yapacaktım. Ya parayla ilgili bütün eski değer yargılarımı denize atıp, paraya gelişigüzel ve savurganlıkla saçılacak bir şey gözüyle bakacaktım, ya da alışılmamış yaradılışları yüzünden sert içkiyi seven bu erkeklerle olan arkadaşlığımı atacaktım denize.

Adımlarım beni rıhtımdan gerisin geri Son Şans Barı'na götürdü; Nelson hâlâ barın kapısında duruyordu. "Hadi gel de bir bira iç," diye davet ettim onu. Yine tezgâhın başına geçip bir yandan konuşmaya, bir yandan da kafa çekmeye başladık, ama bu sefer on senti, makine başındaki bir saatlik çalışmamın karşılığı olan on senti, hem de hiç sevmediğim bir zıkkım için ödeyen ben oldum! Ama bu hiç zor gelmedi. Bir anlayış kazanmıştım. Paranın artık önemi kalmamıştı. Önemli olan arkadaşlıktı. "Bir tane daha al," dedim. Birer tane daha aldık, onların parasını da ben verdim. Nelson, usta içkicinin bilgeliğiyle, barmene, "Benimki ufak olsun Johnny," dedi. Johnny olur anlamında başını sallayıp,

deminden beri içtiklerimizin üçte biri kadar bir kadeh doldurdu Nelson'a. Ne var ki bu ufak kadehin fiyatı da aynıydı -beş sent.

Bu arada ben neşemi bulmaya başladığım için, böylesine bir savurganlık pek dokunmadı. Üstelik yeni yeni şeyler öğreniyordum. Bu içki ısmarlama işinde önemli olan sadece miktar değildi. Bu noktaya parmağımı bastım. Öyle bir an geliyordu ki, biranın hiçbir önemi kalmıyor, sadece arkadaşlık ve birlikte içmek önem taşıyordu. Ha, evet! Bir şey daha! Ben de kendime ufak bira ısmarlayabilir, böylelikle içki arkadaşlığının insana yüklediği tatsız yükü üçte bire indirebilirdim.

İçkilerimizi içerken laf arasında, "Para almak için benim tekneye kadar gitmek zorunda kaldım," dedim; Nelson'un bunu, neden onun arka arkaya bana altı kadeh ısmarlamasına müsaade ettiğimin bir açıklaması olarak kabul edeceğini umuyordum.

"Aa, hiç de böyle yapmak zorunda değildin," diye cevap verdi. "Senin gibi bir arkadaşa Johnny'nin itimadı vardır, öyle değil mi Johnny?"

Johnny, bir gülümsemeyle, "Tabii," diyerek doğruladı.

"Benim hesabım ne kadar oldu?" diye sordu Nelson.

Johnny, tezgâhın arkasında tuttuğu defteri çıkardı, Nelson'un sayfasını buldu, birkaç dolar tutan hesabı topladı. Birdenbire, o defterde benim de böyle bir sayfam olmasını şiddetle arzuladım. Bana bu erkekliğin en son aşamasıymış gibi göründü.

Benim ödemek için ısrar ettiğim birkaç kadeh daha içtikten sonra Nelson gitmeye karar verdi. Tam anlamıyla dostça ayrıldık. Rıhtımda 'Razzle Dazzle'a doğru yürüdüm. Örümcek de tam o sırada akşam yemeği için ateş yakıyordu.

Kamaranın açık kapı ağzından, "Kafayı nerede çektin?" diye sırıttı.

Gururumu gizlemeye çalışarak, oralı olmaksızın, "Hiç, Nelson'la beraberdim," dedim.

O sırada aklıma bir fikir geldi. İşte bu Örümcek de onlardan biriydi. Madem bir kere yeni bir anlayışa varmıştım, bari onu

adamakıllı uygulayayım. "Hadi gel," dedim, "doğru Johnny'nin barına, birer kadeh atalım."

Rıhtım boyundan çıkarken, aşağı doğru gelen Kıskaç'a rastladık. Kıskaç, Nelson'un ortağıydı ve otuz yaşlarında, bıyıklı, sevimli, cesur, yakışıklı, kısacası lakabının ifade etmediği her şeye sahip bir adamdı. "Hadi gel de," dedim. "Bir kadeh at." Geldi. Tam biz Son Şans'a girerken, Pat da dışarı çıkıyordu –Kraliçe'nin kardeşi Pat.

"Acelen ne böyle?" diye karşıladım onu. "Biz kafa çekeceğiz. Hadi sen de gel."

"Az önce attım bir tane," diye duraksadı.

"Ne olmuş? Biz de şimdi atacağız birer tane," diye cevap verdim. Bunun üzerine Pat da bize katılmaya razı oldu ve ben birkaç kadeh bira ile onun kalbine girip gönlünü kazandım. Ah! O akşam John Barleycorn üzerine neler öğreniyordum neler! John Barleycorn, gırtlağınızdan aşağı yuvarladığınız zaman ağzınızda bıraktığı kötü tattan ibaret değildi. İşte, asık suratlı, huysuz ve düşman olma eğiliminde olan birisi, saçma denecek kadar ufak bir para olan on sent harcamakla dost haline getirilivermişti. Hatta üzerine bir sıcakkanlılık bile geldi oğlanın; bakışları dostça bir anlam kazandı ve rıhtım dedikodularına, istiridye yatağı dedikodularına dalıp gittiğimiz sırada seslerimiz birlikte yumuşadı.

Ötekiler en iri bardaklarla ısmarlarken biralarını, ben, "Bana bir ufak bira Johnny," dedim. Evet, hem de bunu, kaşarlanmış içkicilerin edasıyla, rastgele bir şeymiş gibi, umursamadan, hemen o anda aklıma gelen bir düşünceymiş gibi söyledim. Geriye baktığım zaman, eminim ki tezgâh başı içkiciliğinde benim acemi çaylak olduğumu Johnny Heinhold'dan başka kimse tahmin edememiştir.

Örümcek'in Johnny'ye usulcacık, "Yahu nerde çekmiş kafayı bu?" diye sorduğunu duydum.

"Ohoo, akşamdan beri Nelson'la burada parlatıyorlar," oldu Johnny'nin cevabı.

Duyduğumu hiç belli etmedim, ama koltuklarım da kabardı hani! Tabii ya, barmen bile erkekliğimi teslim ediyordu. 'AKŞAMDAN BERİ NELSON'LA BURADA PARLATIYORLAR.' Büyülü kelimeler! Bir barmenin bir bira bardağıyla verdiği şövalyelik rütbesi!

'Razzle Dazzle'ı satın aldığım gün Fransız Frank'ın Johnny'ye içki ısmarladığı hatırıma geldi. Kadehler doldurulmuştu, içmeye hazırdık. Sanki deminden beri söylemeye niyetleniyormuşum da, Kıskaç ve Pat'le daldığım ilgi çekici konuşma yüzünden fırsat bulamayıp bir türlü söylememişim gibi bir havayla, "Kendine de doldursana bir tane Johnny," dedim.

Johnny eminim ki benim bu öğrenimimde büyük adımlar atmakta olduğumu kestirerek, kısa bir an sertçe baktı ve kendine özel şişesinden bir kadeh viski koydu. Bu bir an benim pinti tarafıma dokundu. Biz hepimiz beş sentlik içki içerken, o on sentlik içki koymuştu kendine. Ama canımın yanması çok kısa sürdü. Yeni değer anlayışımı hatırlayıp, bunu önemsenmez bir şey olarak aklımdan uzaklaştırdım ve içimden geçenleri belli etmedim.

İçkilerimizi bitirdikten sonra Johnny'ye, "Bu içkileri benim hesabıma deftere geçirsen iyi olur," dedim. Böylece kendi adıma defterde yeni bir sayfa açıldı, içkilerin otuz sentlik tutarının kurşun kalemle bu sayfaya geçirildiğini görmenin hazzını tattım. Âdeta altın rengi buğular arasından seyredercesine, o sayfanın dolup karalanacağı ve yeniden doldurulacağı bir geleceği görür gibi oldum.

İkinci kez herkese içki ısmarladım, ama bu sefer beni hayrete düşüren bir davranışla, Johnny, o on sentlik içki konusunda kendini borçlu kalmaktan kurtardı. Tezgâh hesabına hepimize birer içki ikram edip matematiksel olarak kibarca ödeşti.

Dışarı çıktığımızda Örümcek, "Hadi St Louis Barı'na gidelim," diye bir öneri attı ortaya. Bütün gün ateşçilik yapmış olan Pat evine, Kıskaç da akşam yemeğini pişirmek üzere 'Rengeyiği'ne gitmişti.

Böylece ortalıkta sadece ikimiz kaldığımız için, St Louis Barı'na Örümcek'le ben gittim; çoğu rıhtım amelesi olan aşağı yukarı elli adamın toplandığı bu koskocaman bara benim ilk gidişimdi. Orada ikinci kez Çorba Kennedy ile karşılaştım, Billy Kelly ile tanıştım. Derken Smith -hani şu 'Annie'nin kaptanı, beli tabancalı Smith- de damladı. Az sonra Nelson çıkageldi. Orayı işleten Vigy kardeşler de içinde olmak üzere daha başkalarıyla da tanıştım; tanıştıklarımın en önemlisi ise, kötü kötü bakan gözleri, kanca burnu, çiçekli yeleğiyle, armonikayı dilenci melek gibi çalan ve Oakland'lı rıhtım insanlarının bile akıllarının alamayacağı en çılgın hovardalıkla onları kendine hayran bırakan Kargaburun Joe idi.

İçkileri ben ısmarladığımdan -ötekiler de ısmarlıyordu- kafamda, Jennie Ana'nın verdiği borca karşılık, 'Razzle Dazzle'ın o haftaki kazancından pek bir şey alamayacağı düşüncesi yanıp söndü. 'Aman, ne çıkar?' diye düşündüm, daha doğrusu benim yerime John Barleycorn düşündü. 'Sen erkeksin, erkeklerle tanışıyorsun. Jennie Ana'nın da paraya o kadar acele gereksinimi yok. Açlıktan ölmüyor ya! Sen de biliyorsun bunu. Bankada daha parası var. Varsın bekleyiversin biraz, yavaş yavaş ödersin.'

İşte böylece John Barleycorn'un yeni bir yanını daha öğrenmiş oldum. John Barleycorn törelerin önüne dikiliyor. İnsanın ayıkken asla işleyemeyeceği kusurlar, ayık değilken kolaylıkla işleniveriyor. Aslında insanın elinden başkası da gelmiyor, zira John Barleycorn engeli, insanın hemen o anki istekleriyle, uzun zamanın öğrettiği töreler arasında bir duvar gibi yükseliyor.

Jennie Ana'ya olan borcumu kafamdan uzaklaştırdım, önemsiz paranın umursanmadan nasıl harcanacağını öğrenmeye ve yavaş yavaş tatsızlaşmaya başlayan bir çakırkeyiflik kazanmaya devam ettim. O gece beni tekneme kimin götürüp yatırdığını bilmiyorum, ama öyle sanıyorum ki Örümcek'ti bu.

X

ERKEKLİKTEN ilk diplomamı işte böyle aldım. Rıhtımda ve öbür istiridye korsanları arasındaki durumum birdenbire mükemmel oldu. Bana, aynı zamanda hiç de korkak olmayan, iyi bir arkadaş gözüyle bakılıyordu. Oakland rıhtımındaki babanın üstünde oturup o yeni değer anlayışını kazandığımdan beri de, her nasılsa, parayı fazla önemsemedim. O zamandan beri kimse bana pinti gözüyle bakmadığı gibi, paraya karşı umursamazlığım beni tanıyan bazı kimseler için bir tasa konusu olmuştur.

Cimri geçmişimle bağlarımı öyle bir kopardım ki, komşu çocuklarını eve çağırıp bütün koleksiyonlarımı onlara vermesi için anneme haber yolladım. Hangi çocukların hangi koleksiyonları aldığını öğrenmek bile umurumda değildi. Ben artık erkek olmuş ve beni çocukluğuma bağlayan her şeyi silip atmıştım.

Ünüm büyüyordu. Fransız Frank'ın uskunasıyla nasıl beni mahmuzlayıp batırmaya çalıştığını ve benim, dümeni ayağımla kullanarak tekneyi rotasında tutarken, elimde horozu kalkık bir çifteyle, Fransız Frank'ı nasıl kötü niyetinden vazgeçirip alarga durmak zorunda bıraktığımın öyküsü rıhtımda ağızdan ağıza dolaştığı vakit, bütün rıhtım, gençliğime rağmen içimde bir cevher bulunduğuna karar verdi. Ben de içimdeki cevheri göstermeye devam ettim. 'Razzle Dazzle'ı, bütün öteki iki mürettebatlı teknelerden daha büyük bir istiridye yüküyle getirdiğim zamanlar var; Aşağı Körfezin en alt ucuna akın yaptığımız ve Asparagus Adası açığında güpegündüz sadece benim teknemin demir attığı zaman var; pazara en önce yetişmek için yarıştığımız o perşembe gecesi, benim 'Razzle Dazzle'ı dümen yekesi olmadan filonun en önünde

getirip cuma sabahı ticaretin kaymağını almam var; hele Scotty benim mayıstrayı yaktığı vakit, tekneyi ta Yukarı Körfezden sadece flokla getirişim var. (Evet, hani şu 'Idler'daki serüvenin kahramanlarından olan Scotty. 'Razzle Dazzle'da Örümcek'in yerini Irish almış, sonra Scotty ortaya çıkıp Irish'in yerine geçmişti.)

Ne var ki denizde yaptıklarım ancak bir dereceye kadar önem taşıyordu. Asıl önem taşıyan ve bana 'İstiridye Yataklarının Prensi' unvanını kazandıran, karada tam bir erkek gibi herkese içki ısmarlayıp, parasına acımayan iyi bir arkadaş oluşumdu. Başlangıçta beni dehşete düşüren Oakland rıhtımının, bir gün gelip de benim şeytanlıklarımdan dehşete düşüp rahatsız olacağı aklımın köşesinden geçmezdi.

Ne var ki yaşam hep içkiyle bağlıydı. Barlar yoksul erkeklerin kulübüdür. Barlar toplantı yerleridir. Birbirimizle barlarda buluşmak üzere randevulaşırdık. Talihimizi barlarda kutlar, tahilsizliğimize barlarda ağlardık. Barlarda tanışırdık.

Nelson'un babası Koca Tırmık'la tanıştığım akşamüstünü unutabilir miyim hiç! Son Şans'ta tanışmıştım onunla. Bizi Johnny Heinhold tanıştırmıştı. Nelson'un babası şu Koca Tırmık başlıbaşına dikkate değer bir adamdı. Ama sadece dikkate değer bir adam olmakla kalmıyordu. 'Annie Mine' adlı uskunanın sahibi ve kaptanıydı da; bense bir gün teknesinde tayfa olarak onunla denize açılabilirdim. Dahası, her şeyiyle masal dünyasından çıkmış gibi bir adamdı o. Mavi gözlü, sarı saçlı, iri yapılı, kemikli ve yaşına rağmen kasları güçlü bir Viking'ti.

O eski, yırtıcı denizcilik günlerinde, bütün ulusların gemilerinde yedi denizleri dolaşmıştı.

Onun hakkında bir sürü uğursuz öykü dinlemiştim ve ona uzaktan uzağa taparcasına hayranlık duyuyordum. Bizi bir araya getiren bar oldu. Buna rağmen, eğer içki olmasaydı onunla bütün tanışıklığımız bir el sıkışmadan ve iki çift lakırtıdan ibaret kalırdı; fazla konuşkan olmayan ve meramını iki kelimeyle anlatan bir ihtiyardı.

İçki adabının gerekleri arasında öğrendiğim biçimde, bir anlık bir suskunluktan sonra, tam zamanında, "Bir içki al," dedim. Parasını benim çektiğim biralarımızı içerken, pek tabii, konuşmak bana, dinlemek de ona düşmüştü. Johnny de gerçek bir ev sahibi gibi, Koca Tırmık'la benim, her ikimizi de ilgilendiren konuşma konuları bulmamızı sağlayacak biçimde, akıllıca seçilmiş laflar atmıştı ortaya. Pek tabii benim ısmarladığım birayı içtikten sonra, bu sefer de ısmarlama sırası Kaptan Nelson'a gelmişti. Bu ise sohbetin koyulaşmasına yol açmış, Johnny de başka müşterilerine bakmak üzere konuşmadan çekilmişti.

Kaptan Nelson'la içtikçe ikimiz de birbirimizi daha iyi tanıdık. Kendisinin yaşayarak öğrendiği denizcilik konusunda, kitaplardan çok şeyler öğrenmiş, onu beğenen bir dinleyici bulmuştu bende. Böylece karşılıklı arka arkaya ısmarladığımız biralarımızı içerken, o güzelim akşamüstü boyunca, Kaptan Nelson eski yırtıcı gençlik günlerine dönerek eşi bulunmaz gemici öyküleri anlattı bana. O uzun akşamüstünü ihtiyar deniz kurduyla birlikte geçirmemi sağlayan sadece ve sadece John Barleycorn idi.

Tezgâhın ardından Johnny Heinhold, hafif tertip sarhoş olmaya başladığım konusunda beni gizlice uyardı ve ufak kadehlerle içmemi öğütledi. Ne var ki Kaptan Nelson büyük kadehlerle içtiği sürece, benim tutup da küçük kadehe dönmeme gururum engel oluyordu. Ancak koca deniz kurdu ilk ufak birasını ısmarladıktan sonradır ki, ben de kendime bir küçük bira ısmarladım. Eeeh, o uzun uzadıya sürüp giden veda faslına geldiğimiz zaman bulut gibiydim. Bununla birlikte, Koca Tırmık'ın da en aşağı benim kadar sarhoş olduğunu görmek bana yetmişti. O kaşarlanmış koca korsanın benden daha sarhoş olduğuna inanma cesaretini bulamadım; buna toyluğumun alçakgönüllülüğü engel oldu.

Sonraları Örümcek'ten, Pat'dan, Kıskaç'tan ve Johnny Heinhold ile başkalarından, Koca Tırmık'ın benden hoşlandığını, benim ne esaslı bir delikanlı olduğum konusunda hep iyi laflar

ettiğini duydum. Bunun önemini bir kat daha artıran bir husus da, Koca Tırmık'ın, yabani, ters, kimseyi beğenmeyen lanet bir ihtiyar olarak tanınmasıydı. (Zaten o 'Tırmık' lâkabını da kavgalarda yırtıcı bir hayvan gibi rakibinin suratını tırmıklamasından ötürü vermişlerdi ona.) Onun dostluğunu kazanışımı ise tamamıyla John Barleycorn'a borçluydum. Bu olayı sırf, John Barleycorn'un âşıklarını kazanmak için yaptığı hizmetlerin, sahip olduğu çekiciliklerin, başvurduğu hilelerin bolluğunu göstermek için bir örnek diye verdim.

XI

BUNA rağmen içimde yine de bir alkol isteği, alkole kimyasal bir istek uyanmadı. Yıllarca ve yıllarca küp gibi içmek bu isteği doğuramadı. İçki içmek, benim için, birlikte yaşadığım erkekler için bir yaşam biçimiydi. Körfezde teknemle sefere çıktığım zamanlar yanıma içki almazdım; deniz üstündeyken içki isteği diye bir şey aklımdan bile geçmezdi. Ancak 'Razzle Dazzle'ı rıhtıma bağlayıp karaya ayak bastıktan ve içkinin su gibi aktığı erkeklerin toplantı yerine gittikten sonradır ki, başkalarına içki ısmarlama ve başkalarının ısmarladığı içkileri içme, toplumsal bir görev, erkekliğin ortaya konduğu bir tören olarak üzerimde baskısını göstermeye başlardı.

Sonra, şehir rıhtımında ya da haliç içindeki kumsal kıstakta demirlediğim sıralarda, Kraliçe, ablası, Pat ve Bayan Hadley tekneme gelirdi. Tekne benim teknemdi, evsahibi bendim, eh, onları ancak kendi anladıkları biçimde ağırlayabilirdim. Bu yüzden, Örümcek'i yahut Irish'i, veya Scotty'yi ya da o sırada tayfam her kimse onu bir koşu yollar, tenekeyle bira, damacanayla kırmızı şarap aldırırdım. Ayrıca rıhtımda istiridyelerimi elden çıkarmak için demirlediğim zamanlar, şafak vakti alacakaranlığında tekneme irikıyım polislerin ya da sivil memurların süzüldüğü olurdu. Bizler hep polis gölgesinde yaşadığımız için de istiridyeleri açar, üstüne birer parça biberli salça koyar, bir yandan polis efendileri bunlarla besler, bir yandan da bira güğümünü bara koşturur veya şişeler içinde satılan daha sert içkilerden getirtirdik.

İçerdim içmesine, ama bir türlü John Barleycorn'u sevemezdim. Sağladığı tanışıklıklardan ötürü değer veriyordum John

Barleycorn'a, yoksa tadından ötürü değil. Erkekler arasında kendim de bir erkek olayım diye onca zaman çaba harcadığım halde, içimde hep şekere, şekerlemelere gizli ve utanç verici bir özlem besledim. Ama bunu birisinin anlamasındansa ölmeye razıydım. Mürettebatımın karada yattığı geceler, kendi başıma sefahat âlemleri düzenlerdim. Kütüphaneye gider, kitaplarımı değiştirir, yirmi beş sent verip her cinsten şeker ve karamela satın alarak gizlice tekrar 'Razzle Dazzle'a süzülür, kamarama girer, kapıyı kilitler, yatağa yatar, saatlerce büyük bir mutluluk içinde hem kitap okur hem de karamelalarımı çiğnerdim. Paramın gerçek değerini bulduğunu düşündüğüm zamanlar da sadece işte bu gibi zamanlardı. İçki tezgâhının öbür yanına uzatılan dolarlarca para, bir şekerci dükkânından yirmi beş sentin satın alabildiği mutluluğu getirmiyordu.

İçkinin dozunu arttırdıkça, tozpembe sayfaların içki âlemlerinde ortaya çıktığı gerçeği gittikçe daha çok dikkatimi çekmeye başladı. Sarhoşluklar hiç unutulmayan anlardı. Sözü edilmeye değer şeyler böyle anlarda olurdu. Kargaburun Joe gibi adamlar, sarhoşluktan sarhoşluğa yaşadıklarını kabul ederlerdi. Bütün rıhtım ameleleri cumartesi gecesinin içki âlemini iple çekerdi. Gerçi arada bir dağıtılan içki ya da bir ahbaba rastlamak bazen hesapta olmayan bir sarhoşluğa yol açardı, ama biz istiridye korsanları, önce yüklerimizi elden çıkarmayı bekler, içkiye ondan sonra esaslı bir biçimde girişirdik.

Bazı bakımlardan, hesapta olmayan sarhoşluklar gibisi yoktu. Böyle zamanlarda daha olağanüstü, daha heyecan verici olaylar geçerdi. Örneğin Nelson'un Fransız Frank ve Kaptan Spink'le birlikte, bir hırsızlık malı olan som balığı teknesini Viski Bob'la Rum Nicky'den aşırdıkları pazar günü gibi. İstiridye teknelerinin personeli arasında değişiklikler olmuştu. Nelson, 'Annie'de Billy Kelly ile yaptığı bir kavgadan sol elinde bir kurşun deliğiyle çıkmıştı. Kıskaç'la da kavga edip ortaklığı bozan Nelson, 'Rengeyiği'ni kolu boynuna asılı olarak ve sadece iki açık deniz

tayfasıyla kullanmıştı; ama öyle delicesine kullanmıştı ki, tayfaların gözü korkmuş, canlarını kıyıya dar atmışlardı. Nelson'un gözünü budaktan esirgemez biri olduğunu gösteren bu olayın öyküsünü o iki denizci, üstelik bire bin katarak etrafa öyle bir yaymıştı ki, rıhtımda Nelson'la denize açılmak isteyecek tek kişi kalmamıştı. O yüzden mürettebatsız kalan 'Rengeyiği', halicin öbür yanındaki kumsal kıstakta yatıyordu. Yanıbaşında da mayıstra yelkeni yanan benim 'Razzle Dazzle' demirliydi; teknede Scotty ile ben vardık. Viski Bob, Fransız Frank'la bozuşmuş, Rum Nick ile birlikte 'nehir yukarı' bir akına çıkmıştı.

Bu akının sonucu, bir İtalyan balıkçıdan aşırma gıcır gıcır bir Columbia Irmağı tipi som balığı teknesi olmuştu. Teknesinin peşine düşen İtalyan, biz istiridye korsanlarını teker teker dolaşınca, biz de zaten onların davranışından kuşkulandığımız için bu işin Viski Bob'la Rum Nicky'nin başının altından çıktığına iyice emin olmuştuk. Olmuştuk ya, som balığı teknesi nerdeydi peki? Yüzlerce Rum ve İtalyan balıkçı, bütün ırmak boyunca, bütün körfezde aramadık yer bırakmamış, karış karış her bir bataklık parçasını, her sığlığı taramıştı. Gözünü karartan tekne sahibi elli dolarlık bir ödül ortaya koyunca, hepimizin merakı biraz daha kabardı ve işin içindeki giz biraz daha derinleşti.

Bir pazar sabahı ihtiyar Kaptan Pink beni ziyarete geldi. Aramızda gizli bir konuşma geçti. Alameda'daki eski feribot kızaklarının orada, küçük yelkenli teknesiyle az önce balık tutuyormuş. Sular çekilince, denizin içindeki bir kazığa bağlı ve dibe doğru giden bir ip ilişmiş gözüne. İpin ucuna bağlı olan şeyi yukarı çekmeye çalışmış, ama boşuna. Az ileride, yine böyle dibe doğru giden, kazığa bağlı bir başka ip daha varmış; bunu da yukarı çekememiş. Bu iplerin bağlı olduğu şey, kuşku yok ki şu kayıp som balığı teknesiymiş. Eğer tekneyi sahibine yeniden kazandırırsak, elli doları cebimize atarmışız. Ancak benim hırsızlararası namus konusunda kendime göre düşüncelerim olduğundan, bu işe hiçbir suretle burnumu sokmaya yanaşmadım.

Oysa Fransız Frank, Viski Bob'la atışmıştı, Nelson da düşmanıydı. (Zavallı Viski Bob! Kötülük nedir bilmeyen, neşeli, cömert, doğuştan çelimsiz, ömrü yoksulluk içinde geçmiş, alkole karşı konulmaz bir kimyasal eğilimi olan ve o haliyle yine de körfezde korsanlık işine devam eden zavallıcığın saçmayla kalbura çevrilmiş cesedini, az zaman sonra bir iskelenin yanında denizin dibinden çıkardılar.) Teklifini reddedişimin üstünden daha bir saat geçmeden, Kaptan Pink'i halicin ağzına doğru giden 'Rengeyiği'nin güvertesinde Nelson'la gördüm. Aynı zamanda Fransız Frank da uskunasına atlayıp açılmıştı.

Her iki teknenin de tuhaf bir biçimde yan yana halice dönmeleri uzun sürmedi. Kumsal kıstağa doğru ilerledikleri sırada, borda tirizleri suyla öpüşür vaziyette ve batmasın diye iplerle bir yandan uskunaya, bir yandan da şalupaya bağlanmış su altındaki som balığı teknesi görünüyordu. Sular yarı çekilmiş olduğu için, som balığı teknesi ortada olmak üzere üçü bir sırada doğrudan doğruya kumluğa baştankara ettiler.

Fransız Frank'ın tayfalarından biri olan Hans, derhal ufak bir yelkenliye atlayıp hızla Kuzey kıyısına doğru uzaklaştı. Kıçaltındaki koca damacana onun hangi görevle yollandığını anlatıyordu. Kolaycacık kazanıverdikleri elli doları kutlamak için bir dakika bile bekleyememişlerdi. John Barleycorn'un âşıkları böyledir işte! Şansları yaver gitti mi içerler. Şansları yoksa, şansları gelsin diye içerler. Eğer şansları kötüyse, bunu unutmak için içerler. Bir ahbaba rastladı mı içerler. Arkadaşlarıyla kavga edip onu kaybederlerse içerler. Aşkları başarıyla taçlanırsa, öyle mutlu olurlar ki, mutlaka içme zorunluluğunu duyarlar. Aşkta kaybetmişlerse, bu sefer mutsuz oldukları için içerler. Yapacak bir şeyleri yoksa, yeteri kadar kafayı çektikten sonra kurtçukların beyinlerinde kımıldamaya başlayacağından ve o vakit yapacak bir sürü şey bulacaklarından emin olarak, kafayı çekerler. Ayıkken içmek, sarhoş oldukları vakit de daha çok içmek isterler.

Pek tabii, meslekdaş ve yoldaş olarak, Scotty ile beni de davet ettiler içmeye. Henüz ellerine geçmemiş o elli dolara bir delik açılmasına biz de yardım ettik. O akşamüstü, bayağı, sıradan bir pazar gününün, bir yaz gününün akşamüstü olmaktan çıkıp, görkemli, tozpembe bir akşamüstü oldu. Hep bir ağızdan konuştuk, şarkılar, türküler söyledik, palavralar attık, Fransız Frank'la Nelson da durmadan adam yollayıp içkileri tazeletti. Oakland rıhtımından bizi rahatça görebildikleri için, yaygaralarımız daha başka arkadaşları çekti. Yelkenli üstüne yelkenli halici geçip kumsala baştankara ederken, Hans'a da iş çıkmış oldu –içki yetiştirmek için, küreklere asılıp kıyıyla kumluk arasında hiç durmadan mekik dokuma işi.

Derken Viski Bob'la Rum Nicky çıkageldi; ayık oldukları gibi, korsan yoldaşları onların özene bezene gizlediği ganimeti yürüttü diye de kızgındılar. Fransız Frank, John Barleycorn'un da yardımıyla, namus ve erdem üzerine riyakârca bir nutuk çekip, Viski Bob'u kumsala indirdi ve elli yaşında olmasına rağmen adamakıllı pataklamaya girişti. Rum Nick, elinde kısa saplı bir kürekle atlayıp Viski Bob'un yardımına koştuğu zaman, hesabı Hans tarafından çabucak görülüverdi. Bob'la Nicky'nin kanlı kalıntıları yelkenlilerine tıkılıp yollandıktan sonra da, tabii, bu olayı daha büyük bir içki âlemiyle kutlamak gerekti.

Bu arada ziyaretçilerimizin sayısı iyice arttığından, hepsi de John Barleycorn tarafından coşturulmuş, hepsi de edebi adabı bir kenara koymuş, çeşitli ulustan, huyları türlü türlü adamlardan meydana gelen büyük bir kalabalık olmuştuk. Eski kavgalar canlanıyor, eski nefretler alevleniyordu. Hava kavga kokuyordu. Ne zaman bir yükleme-boşaltma işçisi, yük teknesinde çalışan bir denizciye hıncını hatırlasa veya bunun tersi olsa, yahut bir istiridye korsanının aklına birisi gelse veyahut da birisinin aklına bir istiridye korsanı gelse, hemen bir yumruk patlıyor ve yeni bir kavga başlıyordu. Her yeni kavga kadehler yeniden doldurulmak suretiyle durduruluyor ve geri kalanlarımız tarafından yatıştırı-

lıp barıştırılan kavgacılar birbirlerini kucaklayarak ölmez dostluklar adına ant içiyordu.

Çorba Kennedy de Kıskaç'la birlikte denize açıldığı vakit 'Rengeyiği'nde unuttuğu eski bir gömleğini geri almak için, bula bula tam bu zamanı bulmuştu işte. Nelson'la olan kavgada Kıskaç'ın tarafını tutmuştu o. Aynı zamanda, St Louis Barı'nda kafayı da çektiğinden, gömleğinin hesabını sormak üzere onu buraya, kumsala yollayan John Barleycorn olmuştu. Birkaç kelime kavgayı başlatmaya yetti. Çorba Kennedy, Nelson'la 'Rengeyiği'nin kıç güvertesi dibinde kapıştı ve kargaşa sırasında, hırsından deliye dönen Fransız Frank'ın savurduğu –Fransız Frank'ın hırsından deliye dönmesinin nedeni, iki elini de kullanabilen Çorba Kennedy'nin, bir elini kullanamayan Nelson'a saldırmış olmasıydı– bir demir çubukla beyninin patlamasına ramak kaldı. (Eğer 'Rengeyiği' hâlâ su üstündeyse, demir çubuğun kıç küpeştesi üstünde açtığı çukur da hâlâ yerinde duruyordur.)

Fakat Nelson kurşunla delinmiş sargılı elini askısından çıkardı ve kendisini tuttuğumuz için ağlayıp kükreyerek, Çorba Kennedy'yi tek elle de tepeleyebileceğine olan inancını bağıra bağıra dünyaya ilan etti. Bunun üzerine ikisini de kumun üzerine salıverdik. Bir ara Nelson alta gider gibi olunca, Fransız Frank'la John Barleycorn haksızlık ederek fırlayıp kavgaya karıştılar. Scotty itiraz ederek Fransız Frank'ı yakaladı, Fransız Frank da fırıldak gibi döndü, onun arkasına geçti ve yere bastırdı; kumda beş altı metre yüzükoyun sürdükten sonra tepesine binip kurt kapanına aldı. Bu ikisini birbirinden ayırırken, geri kalanlarımız arasında da yarım düzine kavga başladı. Bu kavgalar şu ya da bu biçimde bitti veya kavgacıları içki bahanesiyle birbirinden ayırdık, ama Nelson'la Çorba Kennedy'nin kavgası bitmek bilmiyordu. Ara sıra yanlarına gidiyor, her ikisi de yorgunluktan bitkin, tek yumruk daha vuramayacak halde kumun üstünde yatarlarken, onlara, 'Gözüne kum atsana,' cinsinden öğütler ve-

riyorduk. Onlar da birbirinin gözüne kum atıyor, dinlenip dinlenip tekrar yorgun düşene kadar yeniden girişiyorlardı.

Şimdi adice, saçma, gülünç ve hayvanca gelen bütün bu işlerin, o vakit henüz on altısını doldurmamış, serüven ruhuyla tutuşan, deniz kurtları ve korsanlarının kent yağmaları ve silahlı çatışmalar üzerine anlattıkları hikâyelerle hayal dünyası tıkabasa dolu ve içtiği zıkkımla imgelemi çılgına dönmüş bir delikanlı olan benim için neler ifade ettiğini bir düşünün hele! Çırılçıplak, taptaze, vahşi ve özgür bir yaşam demekti bu –zaman ve uzay içinde doğumumun bana elde edebilme olanağını verdiği biricik yaşam biçimi. Hepsi o kadar da değil. Bu yaşam ilerisi için de bir şeyler vaadediyordu. Bu daha başlangıçtı. O dövüşün yapıldığı kumsaldan başlayan yol, Golden Gate'den geçerek, serüvenler dünyasının –içinde savaşların, hem de öyle eski gömlekler ya da çalınmış som balığı tekneleri için değil, yüksek amaçlar, romantik ülküler uğruna savaşların yapıldığı bir dünyanın– enginlerine açılıyordu.

Scotty'ye, Fransız Frank gibi bir ihtiyardan dayak yemeyi sineye çektiği için kendisi hakkında bütün düşündüklerimi söylediğimden, biz de kapışıp kumsaldaki eğlentiye bir katkıda bulunduk. Bunun üzerine Scotty tayfalık işini hemen bıraktı ve o gece bana ait bir çift battaniyeyle ayrıldı. O gece istiridye korsanları kendilerinden geçmiş bir halde ranzalarında yatarken, uskuna ile 'Rengeyiği'ni baştankara ettikleri kumsaldan, yükselen suların üstünde kalktılar ve demir taradılar. Som balığı teknesi ise kaya ve su dolu olarak hâlâ dipte yatıyordu.

Sabah erken saatte, 'Rengeyiği'nden yükselen yabani çığlıklara kalkıp apar topar dışarının soğuk ve kurşuni aydınlığına çıktığım vakit, bütün rıhtımı günlerce kahkahadan kırıp geçiren bir manzarayla karşılaştım. O güzelim balıkçı teknesi ezilmiş, kumların üstünde bazlama gibi yamyassı yatıyordu, Fransız Frank'ın uskunasıyla 'Rengeyiği' de onun üstüne binmişti. Balıkçı teknesinin meşeden yapılmış taş gibi sağlam baş bodoslaması ne yazık

ki, 'Rengeyiği'nin kaplamalarından ikisini kırmıştı. Yükselen sular kırıklardan içeri dolup ta Nelson'un ranzasına kadar çıkarak onu uyandırmıştı. Ben de yardım ettim, 'Rengeyiği'ne dolan suları pompalayıp attık, hasarı onardık.

Sonra Nelson kahvaltı hazırladı, bir yandan yerken, bir yandan da durum muhakemesi yaptık. Nelson beş parasızdı. Ben de öyle. Altımızda, kumların üstüne serilmiş tahta parçalarından ibaret acınacak haldeki leş için kimse çıkarıp elli dolar ödül vermezdi. Nelson'un bir eli yaralıydı, yanında da bir tek tayfa kalmamıştı. Benim de tayfam yoktu ve mayıstra yelkenim yanmıştı. "Ne dersin, senle ben, ha?" diye sordu Nelson, "Ben varım," oldu cevabım. Böylece, yabanilerin yabanisi, delilerin delisi 'Genç Tırmık' Nelson'la ortak oldum. Donanım ve kumanya parasını Johnny Heinhold'dan ödünç alıp su fıçılarımızı doldurduk ve hemen o gün istiridye yataklarına doğru yelken bastık.

XII

NELSON'LA birlikte o delidolu ayları geçirdiğime hiçbir zaman pişman olmuş değilim. Birlikte denize açıldığı adamların ödünü patlatsa da, gerçekten YAMANDI kaptanlığı. Bir çarpışmadan kılı kılına kurtulacak biçimde dümen kullanmak onun en büyük zevkiydi. Başkalarının gözünün yemediği şeyleri yapmaktan gurur duyardı. Asla camadana* vurmamak onda bir saplantı halindeydi ve onunla birlikte geçirdiğim bütün süre içinde hava ister sert essin, ister frişka, 'Rengeyiği'nin hiçbir yelkeni bir kez bile camadana vurulmadı. Ne zaman yelken üzerinde olduysak, bir kez bile yelken söndürmedik, hep takım yelken seyrettik. Oakland rıhtımını da bıraktık, serüvenlerimizi daha geniş alanlarda aradık.

Yaşamımdaki bu görkemli bölümü tamamıyla John Barleycorn'a borçluyum. İşte John Barleycorn'a sitemim de bundandır. Ben yabansı serüven yaşamına kavuşmak için yanıp tutuşuyorum ve bu yaşama kavuşabilmem ancak John Barleycorn'un aracılığıyla olabiliyor. Bu yaşamı tercih eden erkeklerin tarzı böyleydi. Ben de aynı yaşamı istiyorsam, onların tarzında yaşamak zorundaydım. Nelson'la ortaklık kurabilmem, onun arkadaşlığını kazanabilmem içki sayesindedir. Sadece onun ısmarladığı birayı içmekle kalsaydım ya da içmeye hiç yanaşmasaydım, beni asla kendine ortak seçmezdi Nelson. O, yaşamın iş alanında olduğu kadar, toplumsal alanında da kendine layık bir ortak istiyordu.

Camadan: Dört köşe yelkenleri boğarak yüzeylerini küçültme işi. (*TDK Sözlüğü*)

Kendimi tamamıyla bu yaşantıya bıraktım ve John Barleycorn'un gizini, domuzuna içmekte aramak gerektiği; bu gizin ancak demir gibi bir bünyenin dayanabileceği aşamalarla, en son nokta olan sersemliğe, domuzca bir bilinçsizliğe ulaşmada olduğu biçiminde yanlış bir anlayış edindim. Alkolün tadından hoşlanmadığım için, sırf sarhoş olmak amacıyla –kendimi kaybedecek kadar, sızıp kalacak kadar sarhoş olmak amacıyla– içiyordum. Vaktiyle tutumlu olan, dişinden tırnağından artırıp biriktiren Sylock* gibi bezirgânlık yapan ve bezirganlıkta eskicilerden baskın çıkan ben, sekiz kişiye sekiz viski ısmarlayan Fransız Frank'ın bir seferde seksen sent ödemesi karşısında afallayan ben, savurganca para harcama yönünden ötekilerin hepsini bastıran bir umursamazlığa bıraktım kendimi.

Bir akşam Nelson'la karaya çıkışımızı hatırlarım. Cebimde yüz seksen dolar vardı. Niyetim, önce kendime giyecek bir şeyler almak, sonra da bir iki kadeh içmekti. Giyeceğe gereksinmem vardı. Giyecek olarak bütün varım yoğum üstümdekilerden, üstümdekiler de şunlardan ibaretti: İçine aldığı suyu ne iyi ki aldığı hızla dışarı atan bir çift denizci çizmesi, elli sentlik bir tulum, on sentlik bir pamuklu gömlek ve geniş kenarlı bir gemici şapkası. Doğru dürüst bir şapkam olmadığı için gemici şapkasını giymek zorundaydım; şurasına da dikkat buyurulacaktır ki, ne iç çamaşırından, ne de çoraptan söz ettim. Hiçbiri yoktu çünkü.

Giyecek eşya satılan mağazaya varmak için bir düzine barın önünden geçmemiz gerekiyordu. O yüzden önce içki ısmarladım kendime. Giyecek mağazasına da hiçbir zaman ulaşamadım. Sabah meteliksiz, zehirlenmiş, ama memnun bir halde tekneye döndüm, döner dönmez de yelken açtık. Üstümde yine karaya çıktığım zamanki giyecekler vardı, yüz seksen dolardan ise geriye bir sent bile kalmamıştı. Bir delikanlının on iki saat

* W. Shakespeare'in *Venedik Taciri* adlı komedisinin kahramanlarından, cimriliğiyle ünlü, zengin bir Yahudi. –*çev.*

içinde yüz seksen doları içkiye harcayabilmesi, aynı şeyi hiç denememiş kimselere olanaksız görünebilir, ama olabileceğini ben biliyorum.

Hiç de pişman olmadım. Gurur duyuyordum. Onlara hepsinden daha iyi para harcayabileceğimi göstermiştim. Güçlü erkekler arasında gücümü kanıtlamıştım. 'Prens' unvanımı, birçok seferler olduğu gibi bu sefer de kimseye kaptırmamıştım. Davranışım, çocukluğumun yoksulluk içinde, ağır çalışma koşulları altında geçmesine karşı kısmen bir tepki olarak da düşünülebilir. O sırada kafamda şöyle bir düşüncenin filizlenmeye başlamış olması muhtemeldir: İşret savaşçıları arasında prens olmak, saati on sentten bir makine başında günde on iki saat köle gibi çalışmaktan iyidir. Makine başındaki çalışma yaşamında tozpembe sayfalar yoktur. Ama eğer on iki saatte yüz seksen doları harcamak da tozpembe bir sayfa değilse, neyin tozpembe sayfa olduğunu bilmek isterim doğrusu.

Bu dönemde John Barleycorn'la aramdaki alışverişe ait ayrıntıların çoğunu atlayıp, sadece John Barleycorn'un özelliklerine ışık tutabilecek olayların sözünü etmekle yetineceğim. Böyle aşırı derecede içmeye devam edebilmemi üç şey mümkün kılıyordu: birincisi, ortalamanın çok üstünde, mükemmel bir bünyemin oluşu; ikincisi, deniz üstünde sağlığa yararlı açık hava yaşamı; üçüncüsü de, düzensiz içiyor olmam gerçeği. Denize açıldığımız zaman yanımıza hiç içki almazdık.

Dünya açılıyor, bana kendini gösteriyordu. Daha şimdiden onun yüzlerce millik deniz yolunu, kıyılardaki kentlerini, kasabalarını ve balıkçı köylerini öğrenmiştim. İçimden bir fısıltı bana daha uzaklara açılmamı söylüyordu. Daha uzaklara henüz ulaşamamıştım. Daha uzakların ardında da daha başka şeyler vardı. Ama dünyanın bu kadarı bile Nelson için fazla genişti. Sevgili Oakland rıhtımına kavuşmak için sabırsızlanıyordu; oraya dönmeye karar verince de tamamıyla dostça ayrıldık Nelson'la.

Bunun üzerine Carquinez Boğazındaki eski kasabanın, karargâhım olan Benicia'nın yolunu tuttum. Orada, rıhtımdaki direklere bağlanmış küme küme balıkçı teknelerinde neşeli bir kalabalık halinde ayyaşlar, serseriler yaşardı; ben de onlara katıldım. Som balığı avcılığıyla oyalanmadığım ya da körfezde ve ırmakta balıkçı devriyesi yardımcılığı göreviyle bir aşağı bir yukarı devriye gezmediğim zamanlar, karada eskisinden daha uzun içki âlemlerine kaptırıyordum kendimi; daha çok içiyor, içtikçe de içkicilik üzerine yeni yeni şeyler öğreniyordum. Kiminle içersem içeyim, birlikte içtiğim kimseden asla aşağı kalmıyor, çoğu kez de gücümü ve erkekliğimi göstermek için payıma düşenden fazlasını içiyordum. Sabahın birinde, bir gece önce sersem sepelek el yordamıyla sürüne sürüne kendimi attığım, kurutmak için çatkıya asılmış balıkçı ağları arasından bilinçsiz leşimi kurtardıkları ve bütün rıhtım kahkahalarla bunu konuşurken ben yeniden içkiye giriştiğim zaman, gerçekten de gurur duymuştum. Yaman bir gösteri olmuştu.

Hele bir seferinde tam üç haftayı hiç aralıksız, bir tek ayık soluk almadan geçirdiğim vakit bu işin doruğuna ulaştığıma iyice inanmıştım. Bu yolda hiç kuşkusuz insan daha öteye gidemezdi. Benim için artık buradan da palamarı çözme zamanı gelmişti. Zira ister sarhoş ister ayık olayım, bilinçaltımdan bir ses yaşamın sadece körfezdeki bu serüvenlerden, bu işretlerden ibaret olmadığını bana fısıldayıp duruyordu. Bu fısıltı benim talihimdi. Ben öyle yaradılmıştım ki, dünyanın öbür ucundan talihimin çağrısını, uzaklardan hiç durmadan seslenişini duyabiliyordum. Bu benim tedbirli, ihtiyatlı oluşumdan ileri gelmiyordu; meraklı, her şeyi öğrenme arzusuyla dolu, yerinde duramaz ve her nasılsa bir ucundan görebildiğim ya da tahmin edebildiğim olağanüstü şeylerin peşinde oluşumdandı. 'Eğer hepsi bundan ibaretse bu yaşamın anlamı ne?' diye soruyordum kendime. Hayır; ötelerde, uzaklarda daha başka şeyler de vardı. (Bir içkici olarak çok daha sonraki gelişmelerimle ilişkisi bakımından, yaşamın ilerisindeki

şeyleri vaadeden bu fısıltı üzerinde özellikle durmak gerek, zira John Barleycorn'la en son mücadelelerimde, bu fısıltının uğursuz bir rol oynayacağı daha o zamandan belliydi.)

Ama ilerlemek konusundaki kararımı çabuklaştıran şey, John Barleycorn'un bana oynadığı bir oyun oldu... O zamana kadar hayal bile etmediğim bir sarhoşluk uçurumunu bana gösteren canavarca, inanılmaz bir oyun. Su gibi içki içtiğim bir işret faslından sonra sabahın saat birinde, rıhtımın gerisindeki bir guletin güvertesinde yalpa vura vura yürüyordum; niyetim yatıp uyumaktı. Akıntı, bir değirmenin çarkına gelen kanaldaki sular gibi Boğazı hızla yalıyordu ve ben sendeleyip denize yuvarlandığım sırada, sular iyice yükselmişti. Ne rıhtımda ne de gulette tek kul vardı. Akıntıya kapılıverdim. Hiç korkmadım. Hatta başıma gelen kazayı eğlenceli bulmuştum. İyi bir yüzücüydüm, ayrıca suyun derime dokunuşu, alev alev yanan bedenimi serin bir çarşaf gibi ferahlatmıştı.

İşte John Barleycorn o manyakça oyununu bana o zaman oynadı. Akıntıya kendimi bırakıp açılmak gibi nereden geldiği belirsiz, şiddetli bir istek bir anda bütün benliğimi kapladı. Hiçbir zaman hastalıklı olmamıştım. İntihar düşünceleri hiçbir zaman aklımdan geçmemişti. O anda bu düşünceler aklıma gelince, kısa ama heyecanlı yaşamımı mükemmel bir sonla bitirmek bana nefis, görkemli bir yüceliş gibi göründü. Ömründe bir kızın aşkını, bir kadının aşkını ve çocukların sevgisini tatmamış olan ben; ben, bu kadarının yettiğine, görülmeye, yaşanmaya ve olmaya değer her şeyi görüp, yaşayıp, olduğuma ve artık ölmek zamanının geldiğine karar verdim. Bu, John Barleycorn'un tuzağıydı; beni kendi imgeleme gücümün ayakları altında ezen, sonra afyonlu bir düş dünyası içinde ölüme sürükleyen John Barleycorn'un.

Ah, nasıl da inandırıyordu insanı! Ben sahiden de yaşanacak ne varsa yaşamıştım ve bu da pek önem taşımıyordu. Domuz gibi sarhoş olarak yaşadığım aylar (düşüncenin bu bölümünde bir

alçalma duygusu ile o eski günahkârlık duygusu da katılıverdi işe) en sonuncusu ve en âlâsıydı, bu en âlâsının bile kaç paralık değeri olduğuna ise kendim karar verebilirdim. Kendilerine içki ısmarladığım sürü sürü kocamış, çökmüş anaforcular, boş gezenin boş kalfaları ortadaydı işte. İşte yaşamdan kala kala bunlar arta kalıyordu. Ben de onlar gibi mi olmak istiyordum? Bin kez hayır; ve böylece ben, akıntıyla sürüklenip giden gençliğim için kederli göz yaşları döktüm. (Ağlayan sarhoş, melankolik sarhoş görmemiş olan var mıdır? Bunlara bütün barlarda rastlanır; kendilerini dinleyecek başkasını bulamazlarsa, dinlemesi için kendisine para verilen barmene anlatırlar üzüntülerini.)

Su nefisti. Tam erkekçe bir ölüm biçimiydi bu. John Barleycorn, içkinin çıldırttığı beynimde çaldığı havayı değiştiriverdi. Bırak gözyaşlarını, bırak şu pişmanlığı. Bu bir kahramanın kendi eliyle, kendi iradesiyle ölümüydü. Bunun üzerine tuttum kendi ölüm şarkımı, hem de büyük bir hırsla söylemeye başladım; ama tam bu sırada, akıntının meydana getirdiği çırpıntıların kulaklarımın dibindeki şapırtı ve çağıltısı bana içinde bulunduğum durumun daha büyük bir öncelik taşıdığını hatırlattı.

'Solano' rıhtımının bir burun gibi ileri doğru uzandığı, Benicia kasabasının alt başında boğaz genişleyerek, körfezde yolcu taşıyan kayıkçıların 'Burgaç Tersanesi' adını verdiği bir koy halini alır. Ben 'Solano' iskelesinin altından geçip koyun ağzına giden kıyı akıntısının üstündeydim. Akıntı Ölü Adasının çevresini dolanıp rıhtıma döndüğü zaman meydana gelen burgacın gücünü eskiden beri bilirdim. Rıhtımın direkleri arasına sürüklenmek istemiyordum. Hem hoş bir şey değildi, hem de akıntıyla tekrar koyun ağzına çıkabilmek için bir saat kaybedebilirdim.

Suyun içinde soyunup akıntıyı tam bir dik açıyla geçmek üzere kuvvetli kulaçlarla yüzmeye başladım. Rıhtımın ışıklarından, en sonunda sürüklenmekten kurtulduğumu anlayıncaya kadar da hiç durmadım. Sonra sırtüstü dönüp dinlendim. Attığım kulaçlardan iflahım kesildiği için soluk alacak vakit bulamamıştım.

Burgaçtan yakayı sıyırdığım için keyfime diyecek yoktu. Ölüm şarkımı –içkiden çıldırmış bir gencin tamamıyla kendi kafasından uydurduğu saçma sapan bir şeydi– yeniden tutturdum. 'Dur bakalım; daha başlama şarkıya' diye fısıldadı John Barleycorn. 'Solano rıhtımı bütün gece çalışır. Demiryolcuları var orada. Sesini duyarlarsa, bir kayığa atlayıp seni kurtarmaya gelirler, sen ise kurtarılmak istemiyorsun.' İstemediğim muhakkaktı. Ne yani? Kahramanca ölmekten alıkoyacaklardı beni, öyle mi? Asla! Böylece, yıldızların ışığı altında, suyun üstünde sırtüstü yatarken, rıhtımın kırmızılı, yeşilli, beyazlı tanıdık ışıklarının geçişini seyrederek, ayrı ayrı her birine ve her şeye hüzünlü, duygulu bir biçimde veda ettim.

İyice açılıp kanalın ortasına geldiğim zaman yine tutturdum şarkımı. Ara sıra bir iki kulaç atıyor, ama genellikle kendimi akıntıya bırakıp sarhoş kafayla uzun uzun düşler kurmakla yetiniyordum. Gün ışımadan suyun soğukluğu ve geçen saatler yeteri kadar aklımı başıma getirdiği için, boğazın neresinde olduğumu, ayrıca San Pablo Körfezine kadar sürüklenmeden ters akıntının beni yakalayarak yine eski yerime götürüp götüremeyeceğini düşünmeye başladım.

Az sonra da son derece yorgun olduğumu, müthiş üşüdüğümü, iyice ayıldığımı ve boğulmayı zerre kadar istemediğimi anladım. Yüzerek Contra Costa kıyısındaki Selby Maden Tasfiyehanesini ve Kısrak Adası fenerini tutabilirdim. Solano kıyısına doğru yüzmeye başladım, ama çok halsiz düştüğüm ve soğuktan her yanım uyuştuğu için acı veren büyük çabalarla pek az ilerleyebildiğimden, yüzmekten vazgeçtim; su yüzünde çırpıntısını artırmaya başlayan akıntı dalgacıkları üstünde dengemi korumak amacıyla arada bir kulaç atarak, kendimi sulara bırakmakla yetindim. Korkunun ne olduğunu da o zaman anladım. Artık ayılmıştım, ölmek istemiyordum. Yaşamak için sürüyle neden buluyordum kendime. Yaşamak için ne kadar çok neden bulursam, boğulup gitmek olasılığı da kafamda o derece büyüyordu.

Suda dört saat kaldıktan sonra gün ışığı beni, Vallejo Boğazı ile Carquinez Boğazının hızlı akıntılarının birbiriyle çarpıştığı, özellikle de o sırada bu her iki akıntının, San Pablo Körfezinden üzerlerine yüklenen med akıntısına karşı çarpıştıkları Kısrak Adası feneri açıklarında tehlikeli ve zor bir durumda buldu. Kuvvetlice bir rüzgâr da çıktığından çırpıntısı artan suyun mini mini dalgacıkları inatla ağzıma çarpmaya, bana tuzlu su yutturmaya başlamıştı. Bir yüzücü olarak sonumun yaklaştığını anlıyordum. O sırada bir tekne çıkageldi. Vallejo'ya yetişmek için acele eden bir Rum balıkçıydı bu. John Barleycorn'un elinden yine bünyem ve fiziksel dayanıklılığım sayesinde kurtarmıştım paçayı.

Bu arada şurasını da belirteyim ki, John Barleycorn'un bana oynadığı bu manyakça oyun, hiç de alışılmamış bir şey değildir. John Barleycorn yüzünden intihar edenlerin yüzdesini tam bir istatistiğe vursalar, insanın hayretten ağzı bir karış açık kalır. Benim olayımda ise, benim gibi sağlıklı, normal, genç, yaşama sevinciyle dolu birinin intihar fikrini aklına getirmesi alışılmamış bir şeydi; bununla birlikte, bu fikrin uzun bir işret sonunda sinirlerim korkunç derecede zayıfladığı, beynim fena halde zehirlendiği bir sırada geldiği ve içkiden kudurup çıldıran imgelemimin romantik, dramatik yanının bu fikri çok beğendiği de hesaba katılmalıdır. Hatta, kendilerini öldüren daha yaşlı, daha hastalıklı, yaşamın kahrını daha çok çekip, daha çok düş kırıklığına uğramış içkiciler bile bu işi genellikle sinirlerin ve beynin alkolü iyice emdiği, uzun içki âlemlerinden sonra yaparlar.

XIII

BÖYLECE John Barleycorn'un beni haklamasından kıl payıyla kurtulduğum Benicia'yı bırakarak, yaşamın gerisinden gelip de kendisini bulmam için beni çağıran fısıltının ardı sıra daha geniş alanlara açıldım. Yolumun düştüğü her yerde, bütün yollar alkolle ıslanmış olarak çıkıyordu karşıma. Erkekler yine barlarda toplanıyordu. Barlara yoksul erkeklerin kulüpleri, aynı zamanda benim girebileceğim biricik kulüplerdi. İstediğim bara girebilir, istediğim adamla konuşabilirdim. Dolaştığım yabancı kent ve kasabalarda gidebileceğim biricik yer barlardı. Bardan içeri adımımı attığım anda, artık o kentin ya da kasabanın yabancısı olmaktan çıkıyordum.

Hemen bu arada, daha geçen yıl başımdan geçen bir şeyi nakledivereyim: Hafif bir arabaya dört at koşup Charmian'ı da yanıma alarak, California ile Oregon'un en yabani dağlarında üç buçuk aylık bir geziye çıkmıştım. Her gün düzenli olarak öykü yazma işimi sabahları yerine getiriyordum. O iş tamamlandıktan sonra, gün ortasında ve akşamüstü araba sürerek ikinci konağa varıyordum. Ancak konaklanabilecek yerler arasındaki uzaklıkların başka başka, üstelik yol koşullarının çok değişik oluşu, her gün alınacak yolla, o günkü çalışmamın bir gün öncesinden planlanmasını gerektiriyordu. Günlük çalışma programımı tamamlayabilmek için, ne zaman çalışmaya başlamam gerektiğini, bunun için de ne zaman yola çıkmam gerektiğini bilmek zorundaydım. Bu yüzden, yolculuğun uzun süreceği günler, sabahın saat beşinde kalkıp yazılarımın başına oturduğum olurdu. Yol-

culuğun kolay geçeceği günler ise, istersem saat dokuzdan önce başlamayabilirdim çalışmaya.

Peki ama bu işi nasıl planlayabiliyordum? Bir kasabaya varır varmaz, atları ahıra çektikten sonra otelime giderken yolda bir bara uğrarım. Önce bir kadeh atarım -ha, içkiyi canım çekerdi, ama şurası da unutulmamalıdır ki canımın içki istemeyi öğrenmesi de işte bu yoldan, benim öğrenme isteğimi doyurmaya çalışmam yüzünden olmuştur- evet, önce bir kadeh atarım. Arkasından barmene: "Bir tane de kendine al," derim; ondan sonra, içkilerimizi içerken, yolun ilerki bölümü ve kalınacak yerler üzerine sorularımı sormaya başlarım.

Barmen, "Dur bakayım..." der, "Tarwater kıstağından geçen yol var. Eskiden iyi bir yoldu. Üç yıldan fazla oluyor. Ne var ki bu bahar kapandı. Sen dur hele, Jerry'ye sorayım bir..." Barmen döner ve masada oturan, ya da öte yanda, ayakta tezgâha dayanmış duran bir adama -bu artık Jerry mi olur, Tom mu olur, Bill mi olur, her neyse- seslenir: "Şey, Jerry, Tarwater yolu nasıl yahu? Geçen hafta Wilkins'e gitmiştin sen."

Jerry veya Tom ya da Bill, düşünce aygıtıyla konuşma aygıtını ağır ağır hazırlarken ben, onun da bizimle içmesini öneririm. Ondan sonra hangi yolun daha elverişli ya da en iyi konak yerlerinin hangileri olduğu, en güzel alabalıkların hangi çaylarda bulunduğu, konak yerlerine kaç saatte varabileceğim konusunda, daha başka adamların da katıldığı ve tazelenen içkilerle yer yer kesilen bir tartışmadır başlar.

Bir iki bar daha dolaştıktan sonra, hem iyice neşemi bulmuş, hem kasabada hemen hemen herkesi tanımış, kasaba hakkında her şeyi öğrenmiş, hem de yöre üzerine oldukça bilgi edinmiş olurum. Avukatları, editörleri, iş adamlarını, oranın politikacılarını, başka yerlerden gelmiş çiftçileri, avcıları, madencileri hep tanırım; öyle ki akşam Charmian'la ana caddede gezintiye çıktığımız vakit, tamamıyla yabancısı olduğumuz o kasabada tanıdıklarımın çokluğu karşısında Charmian'ın ağzı açık kalır.

İşte böylece, John Barleycorn'un sağladığı bir hizmeti de göstermiş olduk; John Barleycorn bu hizmeti sayesinde erkekler üzerindeki gücünü artırır. Bütün dünya üzerinde, yıllar boyunca nereye gittiysem hep aynı şeyle karşılaştım. Bu, Kartier Latin'de bir kabare olabilir, ufacık bir İtalyan köyünde bir kahve olabilir, bir denizci kasabasında bar ya da sodalı viski içilen bir kulüp olabilir; ama her zaman, çabucak ahbap edinmemi, çabucak insan tanımamı, çabucak bilgi edinmemi sağlayan John Barleycorn'un bulunduğu bir yerdir. John Barleycorn'un öbür barbarlıklarla birlikte ortadan kaldırılacağı o güzel günlerde, birbirine yabancı erkeklerin görüşüp, tanışıp, anlaşabileceği bir başka toplantı yerini başka bir kurum sağlamak zorunda kalacaktır.

Neyse, biz gelelim öykümüze. Sırtımı Benicia'ya çevirdikten sonra yolum hep barlardan geçti. Bu zaman içinde içki içmeye karşı hiçbir ahlaksal kuram edinmiş değildim ve zıkkımın tadından yine eskisi kadar nefret ediyordum. Ne var ki John Barleycorn'a karşı içimde saygılı bir kuşku uyanmıştı. Bana oynadığı oyunu unutamıyordum; ölmek istemeyen BANA oynadığı oyunu. Böylece, John Barleycorn'u hep kollayarak içmeye devam ettim ve ileride, kendi kendimi yok etmem için bana yapacağı her türlü telkine karşı koymaya karar verdim.

Yabancı kentlerde bara adım atar atmaz hemen ahbaplar ediniveriyordum. Yatak parası olarak cebimde beş kuruşumun bulunmadığı berduşluk günlerimde, beni kabul edip de ateşin yanıbaşında bir sandalye veren tek yer bardı. Herhangi bir bara girip yıkanabilir, elbisemi fırçalar, saçlarımı tarayabilirdim. Üstelik barlar öylesine çok ve kolay bulunan yerlerdi ki; Batı ülkesinde adım başı rastlanırdı bara.

Başkalarının konutlarına ise böyle giremezdim. Onların kapıları bana açık değildi; onların ateşin yanıbaşında bana gösterecek sandalyeleri yoktu. Ayrıca, papazlar ve kiliselerle hiçbir zaman herhangi bir alışverişim olmamıştı. Onlar üzerine bilgim olmadığı için de bana çekici gelmiyordu. Üstelik zaten bir çeki-

cilikleri de yoktu; ne romantik bir yanları vardı ne de serüven vaadeden bir yanları. Papazlar da kiliseler de insana hiçbir hareket vaadetmezdi. Onlar, hep aynı yerde kalan dar, sınırlı, kapalı, düzene ve sisteme bağlı yaratıklardı. Onlarda büyüklük, onlarda imgeleme gücü, onlarda arkadaşlık denen şey yoktu. Benim tanımak istediklerim ise rahat, şen, gözüpek, zaman zaman da çılgınlık yapabilen insanlardı... Açık elli, açık yürekli insanlar; yoksa tavşan yürekli insanlar değil!

İşte John Barleycorn'dan ikinci şikâyetim de bu noktada. John Barleycorn hep böyle iyi insanları tepeliyor; içlerinde bir ateş, bir canlılık, bir büyüklük, sıcaklık ve insan zayıflığının en güzelini taşıyan insanları. John Barleycorn o ateşi söndürüp canlılığı körletiyor ve o insanları hemencecik öldürmediği ya da birer manyak haline getirmediği zamanlar, onları kabalaştırıp adileştiriyor, ezip büzerek asıllarından bambaşka bir biçime sokuyor, iyiliklerini, yaradılışlarındaki inceliği kaybettiriyor.

Amanın! –Ve bunu sonradan kazandığım bilgilere dayanarak söylüyorum– sıradan erkeklerin çoğundan; iyilik nedir bilmeyen, yürekleri buz tutmuş, taş kafalı, içki içmeyen, sigara içmeyen, küfür etmeyen; zayıf yaradılışlarında, yaşamın sınırlarını aşıp cüretli bir şey, yiğitçe bir iş yapmalarını sağlayacak yaşama dürtüsü bulunmadığı için, kahramanca ya da başkalarını kızdıracak veya iğneleyecek cinsten hiçbir şey yapamayan erkeklerden Tanrı beni korusun. İnsan bunlara barlarda rastlayamaz; bunlara ne kaybedilmiş davaları kurtarmaya çalışırken, ne serüven yollarında parlarken, ne de Tanrı'nın çılgın âşıkları gibi severken rastlanabilir. Bunların kendi tuzlarını kurutmaktan, yüreklerinin atışını kendilerine saklamaktan ve sıradan ruhsal yapılarıyla sevimsiz başarılar kazanmaya çalışmaktan başlarını kaşıyacak vakitleri yoktur.

Suçlamamla John Barleycorn'u bu noktada ta canevinden vuruyorum. Onun baştan çıkarıp mahva sürüklediği insanlar, işte hep böyle iyi insanlar, değerli insanlar oluyor... Zayıflıkları

fazla güçlü olmalarından; fazla ateşli, fazla canlı ve fazla cüretli, fazla atılgan olmalarından ileri gelen insanlar. John Barleycorn, çelimsizleri de mahvediyor hiç kuşkusuz; ama çelimsizleri mahvetmekle, insan türünün yetiştirdiği en berbat örnekleri mahvetmiş oluyor ki, buna hiç üzülmüyorum. Beni üzenler, yetiştirdiklerimiz içinde en iyilerinin John Barleycorn tarafından mahvedilmesidir. Bu en iyilerin mahvolmalarının nedeni ise, John Barleycorn'un her yerde hazır ve nazır bulunmasıdır; ona her yolun, her yol kavşağının üstünde, her yan sokakta rastlanır; yasaların koruması altındadır o; kendisine selam duran polis memuruyla konuşur, onları ellerinden tutup iyi yürekli, cesur insanların toplanıp kafayı çektiği yere götürür. John Barleycorn yollarının üstüne çıkmasa, bu yiğit adamlar yine dünyaya gelecek, fakat mahvolacaklarına, bir şeyler yapacaklardı.

İçki arkadaşlıklarına her zaman rastlardım. Demiryolu boyunda, geçecek bir marşandizi beklemek üzere bir su tankının yanına doğru giderken bir bakardım, karşıma bir alay 'ispirtocu' çıkmış. 'İspirtocu' diye içki yerine boyalı ispirto içen berduşlara denir. Hemen merhabayı çakıp beni de arkadaşlıklarına kabul ediverirler. Hafif tertip suyla karıştırılmış ispirtoyu elime tutuştururlar ve az sonra ben de cümbüşe kaptırırım kendimi; beynimin içinde kurtçuklar kımıldanmaya, John Barleycorn da kulağıma yaşamın büyük olduğunu, her şeyin ölçülü biçili olduğu düzen dünyasının canını cehenneme yollayan, yarış alanının kaygısız tanrıları olduğumuzu fısıldamaya başlar.

XIV

DÖNÜP dolaşıp Oakland'a geri geldikten sonra rıhtıma dönerek Nelson'la dostluğu tazeledim. Nelson artık ömrünü hep karada geçiriyor ve eskisinden de çılgınca yaşıyordu. Ben de vaktimi karada onunla geçiriyor ve ancak pek seyrek, o da tayfası eksik gelen teknelere yardımcı olarak körfezde üç beş günlüğüne sefere çıkıyordum.

Bunun bir sonucu olarak, belirli sürelerle açık havada yaşamanın, sağlığa yararlı beden çalışmalarının canlandırıcı etkisinden yoksun kalıyordum. Her gün içiyor, fırsatını bulunca aşırıya kaçıyordum; zira hâlâ kafamda, John Barleycorn'un gizinin, bilincini kaybedene kadar hayvanca içmekte olduğu yanlış düşüncesi yatıyordu. Bu dönemde adamakıllı, tam anlamıyla gırtlağıma kadar alkole battım. Açıktan açığa ömrüm barlarda geçiyordu; tam bir bar kuşu, hatta daha beter olmuştum.

İşte John Barleycorn beni tam bu sırada, hani o akıntıya kaptırıp öldürmesine ramak kaldığı zamankinden daha sinsi, ama en aşağı o seferki kadar öldürücü bir biçimde eline geçirmeye başladı. On yedimi bitirmeme birkaç ayım kalmıştı; her ne olursa olsun, her türlü düzenli işi hor görüyordum; kendimi oldukça kabadayı bir grup içinde, oldukça kabadayı bir erkek sayıyordum; bu erkekler içki içtikleri ve ben de onlara karşı kendimi küçük düşürmemek zorunda olduğum için içiyordum. Gerçek bir çocukluk yaşantım olmamıştı, bu erken gelişmiş erkeklik çağımda ise çok sert ve acınacak kadar bilgeydim. Ömrümde bir tek kızın bile aşkını tanımadığım halde, feleğin çemberinden geçtiğim için, aşk ve yaşam hakkında bilmediğim tek şey kalmadığına ta-

mamıyla inanıyordum. Bildiklerim ise hiç de hoşa gidecek şeyler değildi. Kötümserliğe kapılmaksızın, yaşamın oldukça ucuz ve sıradan bir serüven olduğunu düşünüyordum.

İşte böylece, John Barleycorn, hevesimi kırıyor, körletiyordu beni. Ruhumun içinde zaman zaman duyduğum dürtüşler, artık eskisi kadar sivri, eskisi kadar keskin değildi. Merak denen şey beni bırakıyordu. Dünyanın öbür yanında neler olduğundan bana ne! Hiç kuşkusuz benim tanıdığım erkeklerle kadınlara çok benzeyen erkeklerle kadınlar vardı işte; herhalde onlar da evlenir, onlar da evliliğe ve küçük insanlara özgü bütün o küçük tasalara teslim olurdu; içerlerdi de muhakkak. Ama kafa çekmek için de dünyanın öbür yanına gidilmezdi doğrusu; o kadar yol tepmeye değmezdi. Şöyle köşeye kadar iki adım atmam yeterdi; canımın istediğini Joe Vigy'nin Barı'nda bulurdum. Johnny Heinhold hâlâ Son Şansı işletiyordu. Hem, her köşede ve bütün köşelerin arasında sürüyle bar vardı.

Kafam ve gövdem içkiyle doldukça, yaşamın öbür yanından beni çağıran fısıltılar da yavaş yavaş duyulmaz oluyordu. Eskiden içim içime sığmazken, şimdi uyuşuk bir hal almıştım. Başka herhangi bir yerde olduğu kadar burada, Oakland'da da çürüyüp gidebilirdim pekâlâ. Ve eğer iş tamamıyla John Barleycorn'a kalsaydı, beni sürüklediği o hızla gerçekten de çürüyüp giderdim, hem de kısa sürede. İştahsızlığın ne olduğunu yeni yeni öğreniyordum. Sabahları burulan bir mideyle, dizleri titreyerek, parmakları dermansız kalkmanın ne olduğunu öğreniyor, ayyaşların kendilerine gelebilmek için sabah sabah koca bir bardak katıksız viskiye neden gereksinim duyduklarını anlıyordum. (Ah, içkiyi adama anlamadan yutturan bir büyücüdür o John Barleycorn. İnsanın kafası, beyni yanar alkolün zehrinden de kendini toparlamak için mahvına neden olan o içkiye başvurur yine de.)

John Barleycorn'un düzenlerinin sonu yoktur. Bir seferinde beni baştan çıkarıp kendi canıma kıydırmaya kalkmıştı. O sıralar beni en hızlı biçimde öldürmek için elinden geleni yapıyor-

du. Ama o numara hoşuna gitmeyince, başka bir numara denedi. Az daha canımı alıyordu da hani; işte ben de o zaman iyi bir ders almış oldum onun hakkında, daha aklı başında, daha usta bir içkici haline geldim. Benim o görkemli bünyemin de belirli bir gücü olduğunu, ama John Barleycorn'un gücünün sınır tanımadığını öğrendim. Anladım ki bir iki saat içinde güçlü kafamı, geniş omuzlarımı, körük gibi göğsümü alt edip beni sırtüstü yere vurur, iblis pençesini gırtlağıma geçirerek canımı almaya girişiverir.

Nelson'la ikimiz Overland Barı'nda oturuyorduk. Akşamın erken saatleriydi; orada bulunuşumuzun tek nedeni meteliksiz kalmamız ve o sıra seçim zamanı olmasıydı. Gerçek şu ki, seçim zamanlarında bir post kapmayı uman yerel politikacılar, bar bar dolaşarak oy avcılığına çıkarlar. Adam masanın başında oturuyordur; içkisizlikten dili damağına yapışmıştır ve biri çıksa da ona bir içki ısmarlasa diye veya acaba başka bir barda kendisine veresiye içki verirler mi, ya da verip vermeyeceklerini anlamak için oraya kadar gitmeye değer mi diye düşünüyordur. Tam o sırada barın sallanır kapıları ardına kadar açılır ve içeri iyi giyimli birtakım adamlar girer; bunlar genellikle geniş yapılı, varlıklı oldukları her hallerinden anlaşılan, babayani adamlardır.

Herkese dostça selamlar verir, herkese gülümserler; bu arada cebinde bir bardak bira alacak parası olmayan sizi, hatta bir pansiyon defterinde adının kayıtlı olduğunu kanıtlayıp kanıtlayamayacağı kuşkulu, ama oy veremeyeceği kuşkusuz, bir köşeye büzülmüş çekingen berduşu da selamlarlar. Bilir misiniz, bu politikacılar kapıları ardına açıp, geniş omuzlu, körük göğüslü, fıçı göbekli ve onlara ister istemez iyimser, yaşamı tanımış kimseler görünüşü veren gövdeleriyle içeri girdikleri anda neşeniz, keyfiniz yerine geliverir. Eh işte, o akşam kanınız biraz ısınacak demektir, hiç değilse ağzınız bir parça ıslanacaktır! Hem, kim bilir, belki tanrıların iyiliği üstündedir de bakarsanız başka içkiler sıralanır ardından; derken cümbüşün daniskası haline geliverir o

gece. Politikacılar içeri girdi mi, daha ne olduğunuzu anlamadan kendinizi içki tezgâhının başında sıraya girmiş bulursunuz; bir yandan içkileri gırtlağınızdan aşağı yuvarlıyor, bir yandan da beyefendilerin adlarını ve ne gibi bir mevkiye geçmeyi umduklarını öğreniyorsunuzdur.

'Lağımcı Çıraklığından Cumhurbaşkanlığına,' 'Demiryolu Amelesi' gibi kitapları hazdan ve heyecandan titreyerek yutarcasına okumuş olan benim, yaşamdan acı dersler edinip düş kırıklığına uğrayışım işte bu döneme, politikacıların oy peşinde bar bar dolaştıkları döneme rastlar. Eveeet, politikacıların ve politikanın ne soylu olduğunu öğreniyordum!

Her neyse, işte o akşam cebimiz delik, içkisizlikten dilimiz damağımıza yapışmış, ama bir yerden beklenmedik bir içkinin çıkacağına ilişkin o ayyaş imanı yüreğimizde olduğu halde Nelson'la ikimiz Overland Barı'nda oturuyor, bir fırsat çıksın diye bekliyor, özellikle de politikacıları kolluyorduk. O sırada Kargaburun Joe girdi içeri; içkiye olan o akıl almaz düşkünlüğü, kötü bakan gözleri, kanca burnu, çiçekli yeleğiyle Joe.

"Gelin çocuklar... beleş mazot var... istediğiniz kadar. Kaçırmanızı istemedim."

"Nerede?" diye atıldık.

"Gelin hele. Yolda anlatırım. Kaybedecek bir dakikamız yok." Acele acele çarşı tarafına doğru yürürken anlattı Kargaburun Joe:

"Hani şu Hancock İtfaiye Takımı işte. Yapacağınız bütün iş sırtınıza kırmızı bir gömlek, başınıza bir miğfer geçirip meşale taşımaktan ibaret. Resmigeçit yapmak için özel bir trenle Haywards'a gidiyorlar."

(Haywards olduğunu tahmin ediyorum. San Leandro veya Niles da olabilir. Hancock İtfaiye Takımının bir cumhuriyetçi örgütü mü, yoksa demokrat örgütü mü olduğunu hatırlayamadığım için günah da benden gitmiş oluyor. Her neyse, o örgütü kullanan politikacılara herhalde meşale taşıyacak adam gereki-

yormuş ki, resmigeçide katılacak olanlara istedikleri kadar içki veriyorlardı.

"Kasabanın bütün barları kapılarını ardına kadar açacak. Mazot dersen su gibi akacak. Politikacılar barlardaki bütün içki stoklarını satın almış. İçki beleş. Bütün yapacağın içeri girip istediğin içkiyi söylemek. Ne cümbüş olacak ama!"

Broadway yakınlarındaki Sekizinci Caddede bulunan itfaiyeciler örgütü binasında itfaiyeci gömleklerini, miğferlerini giydik, meşalelerimizi elimize aldık ve hareketten önce hiç değilse birer kadeh içki verilmediği için homurdanarak, davar sürüsü gibi trene doldurulduk. Ee, ne de olsa bu politikacılar bizim türden olanları daha önce de yönetmişlerdi. Haywards'a gelince de içki vermediler bize. Önce resmigeçide katılacak, mazotunu sonra hak edecektin; o geceki ilke böyleydi.

Biz de resmigeçidi yaptık ve barlar kapılarını açtı. Barlara ek barmenler tutulmuştu; içkiyle sırılsıklam olan tezgâhın önünde içkiciler arka arkaya altı sıra halinde toplanmıştı. Kadehleri doldurmaktan ne tezgâhı temizlemeye, ne de kadeh yıkamaya vakit bulabiliyordu barmenler. Oakland rıhtımında yaşayanların içki hevesleri bazen gerçekten de yaman olabiliyor.

Tezgâhın önünde böyle itiş kakış mücadele etmek bize fazla yavaş geldi. İçki bizimdi nasıl olsa. Politikacılar bütün içkileri bizim için satın almıştı. Biz de resmigeçidimizi yapmış, içkiyi haketmiştik değil mi ya? Bu düşünceyle tezgâhın iki yanından bir çevirme saldırısına girişip itiraza yeltenen barmenleri kenara ittik; içki şişeleri kapanın elinde kaldı.

Barın dışında şişelerin boyunlarını duvar köşelerine vurup kırarak çektik kafaları. Kargaburun Joe ile Nelson, susuz sodasız viskinin nasıl içileceğini bildiklerinden, ihtiyatlı davranıp az içmişlerdi. Benimse bir şey bildiğim yoktu. Ben hâlâ, insanın eline geçirdiği içkiyi –hele beleşse–yuvarlaması gerektiği yanlış düşüncesindeydim. Şişelerimizdeki içkileri başkalarıyla paylaştık, kendimiz de adamakıllı içtik, hele ben hepsinden fazla içtim. İç-

tim, ama zıkkımı hiç beğenmedim. Beş yaşımdayken birayı, yedi yaşımdayken şarabı nasıl içtiysem viskiyi de öyle içtim. İçimden yükselen öğürtüleri bastırıp ilaç içer gibi içtim. Şişelerimiz boşalınca başka barlara girdik, açılmamış başka şişeler aldık.

Ne kadar içtiğimin hiç farkında değildim... İki litre, belki de beş litre içmiştim. Ama yarımşar litrelik viski şişelerini, birer solukta başıma dikerek susuz içtiğimi hatırlıyorum.

Politikacılar, kasabayı, Oakland rıhtımından getirdikleri sarhoşlarla dolu bırakmayacak kadar akıllıydılar tabii. Trenin kalkış zamanı gelince barları teker teker dolaştılar. O sırada viski bende etkisini göstermeye başlamıştı. Nelson'la ben bardan apar topar dışarı çıkarıldık ve kendimizi düzensiz bir resmigeçit alayının en son sırasında bulduk. Bilincim dengesini kaybetmiş, dizlerimin bağı çözülmüştü; kafamın içi fırıldak gibi dönerken yüreğim davul tokmağı gibi vuruyordu ve ciğerlerim hava alabilmek için demirci körüğü gibi solurken, sendeleye sendeleye kahramanca devam ediyordum yoluma.

Halsizliğim öylesine büyük bir hızla artıyordu ki, dönen beynim bana, alayın sonuna kalırsam yere yuvarlanacağımı ve trene asla ulaşamayacağımı söyledi. Sıradan ayrıldım ve yolun yanıbaşındaki patikada, gür yapraklı ağaçların altında koşmaya başladım. Nelson gülerek peşime takıldı. Bazı şeyleri bir karabasandan arta kalan anılar gibi hatırlıyorum. Özellikle o ağaçları, onların altında tutturduğum umutsuzca koşuyu ve her yere yuvarlanışımda, öteki sarhoşların nasıl kahkahayı bastıklarını hatırlıyorum. Benim sadece çakırkeyif olduğumu, şaklabanlık yaptığımı sanıyorlardı. John Barleycorn'un pençesini gırtlağıma geçirip öldüresiye sıkmakta olduğundan haberleri yoktu. Ama benim vardı. Ölümle savaşmakta olduğumu, ama bundan ötekilerin haberi bile olmadığını fark ettiğim zaman nasıl yüreğime bir acının çöktüğünü de hatırlıyorum. Kendilerini eğlendirmek için numara yaptığımı sanan bir alay seyircinin gözü önünde suda boğulmak gibi bir şeydi bu.

Ağaçların altında koşarken birden düşüp kendimi kaybettim. Hayal meyal hatırlayabildiğim bir bölüm dışında, olanları hep sonradan anlattılar bana. Nelson o muazzam kuvvetiyle beni yerden kaldırmış, sürükleye sürükleye götürüp trene bindirmiş. Beni bir koltuğa oturttuğu zaman soluğum öyle bir daralmış, öyle bir çırpınmaya başlamışım ki, Nelson bile o kalın kafasıyla durumumun gerçekten de kötü olduğunu anlamış. İşte o sırada, biliyorum ki her an ölebilirdim. Ölüme en yaklaştığım anın o olduğunu düşünürüm hep. Davranışlarımla ilgili tanımlamalar hep Nelson'un bana anlattıklarına dayanıyor.

İçim kavruluyor, içimden diri diri yanıyordum; boğulan ve yanan bir insanın can çekişmesiyle hava istiyordum. Deli gibi hava istiyordum. Bir pencere açmak için giriştiğim çabalar hep boşa gidiyordu, zira vagondaki bütün pencereleri kapatıp kilitlemişlerdi. Nelson daha önce içki yüzünden aklını kaçıran adamlar gördüğü için, kendimi pencereden atmak istediğimi sanıyordu. O beni yatıştırmaya çalıştıkça, ben daha fazla çırpınıyor, mücadele ediyordum. Elime oradan birinin meşalesini geçirip pencere camını parçaladım.

Oakland rıhtımında Nelson'u tutanlar olduğu gibi, Nelson'a karşı olanlar da vardı ve vagon her iki gruptan, üstelik aşırı derecede içkiyle yüklü adamlarla tıklım tıklım doluydu. Benim camı indirmem, Nelson'u tutmayanlar için bir işaret oldu. İçlerinden biri uzanıp beni yakaladı ve kavgaya başladı; ertesi gün bana anlatılanlar ve beni bayıltan yumruğun çenemde bıraktığı çürükten başka o kavga hakkında hiçbir şey hatırlamıyorum. Bana vuran adam da çaprazlama benim üzerime yığılmış, onun üzerine Nelson yuvarlanmış ve dediklerine göre, herkesin katıldığı beleş dövüş hızını alana kadar harabeye dönen vagonda hemen hemen kırılmadık cam çerçeve kalmamış.

Bu şekilde bayıltılıp hareketsiz bırakılışım belki de bana yapılabilecek en büyük iyilik olmuştu. Şiddetli çırpınışların, zaten tehlikeli bir biçimde hızlanmış olan yüreğimi daha da hızlandır-

maktan ve boğulmak üzere bulunan ciğerlerimin oksijen gereksinmesini artırmaktan başka işe yaramıyordu.

Dövüş sona erdikten sonra ayıldığımda daha tam kendime gelmiş değildim. Bilincini kaybettikten sonra hâlâ çırpınmaya devam eden boğulmaktaki bir adam ne kadar kendindeyse, ben de işte o kadar kendimdeydim. Yaptıklarımı kesinlikle hatırlamıyorum, ama "Hava! Hava!" diye öyle ısrarla bağırıyormuşum ki, canıma kıymak niyetinde olmadığım nihayet Nelson'un kafasına dank etmiş. Bunun üzerine penceredeki kırık camları temizleyip başımı omuzlarıma kadar dışarı sarkıtmış. Durumumun ne kadar ciddi olduğunu kısmen algılayabildiği için, daha fazla dışarı sarkmayayım diye de belime sarılmış. Oakland'a varana kadar hep başımı dışarıda tutmuş; beni her geri çekmek isteyişinde deliler gibi çırpınmışım.

Bilinçli olarak hayal meyal ve parça parça ilk hatırlayabildiklerim de işte bu bölümle ilgili. Ağaçların altında yere yuvarlanışımdan, ertesi akşam uyanışıma kadar tek hatırladığım şey, başım pencereden dışarıda, yüzüm trenin rüzgârına dönük, büyük bir irade harcayarak soluk almaya çalışırken, yanmış kömür tozlarının çarpıp suratımı yakması, gözüme kaçmasıdır. Bütün irademi soluk alma çabamda toplamıştım: havayı mümkün olan en derin soluklarla çekip, mümkün olan en kısa zaman içinde ciğerlerime mümkün olan en çok havayı basma çabası. Bu bir ölüm kalım savaşıydı ve ben yüzmesini de dalmasını da bildiğim için, bunun ne demek olduğunun farkındaydım; boğulma halinin uzun süren can çekişmesi içinde, aklımın başımda olduğu o anlarda, kızgın kömür tozlarına rağmen, canımı dişime takarak yüzümü hep rüzgâra doğru tuttum ve canımı kurtarmak için soluk aldım.

Gerisini hiç hatırlamıyorum. Ertesi akşam rıhtımdaki bir pansiyon odasında kendime geldim. Yalnız başımaydım. Doktor moktor çağırmamışlardı. Orada bal gibi ölüp gidebilirdim, zira Nelson'la ötekiler, 'sızdığımı' düşünerek çekip gitmişler, beni on

yedi saat öyle koma halinde bırakmışlar. Her doktorun bildiği gibi, bir litre ya da daha fazla viskinin ani darbesine dayanamayıp ölen pek çok adam vardır. İçkiye dayanıklı adamların, giriştikleri bir iddia yüzünden böyle öldüklerini okuruz ara sıra. Ama o zamanlar bunu bilmiyordum. Böylece öğrenmiş oldum; ne bir erdem, ne bir yetenekle; sırf şansım ve bünyem sayesinde. Bünyem John Barleycorn'u bir kez daha alt etmişti. Ölümün bir başka dipsiz uçurumu eşiğinden bir kez daha dönmüş, kendimi bir başka bataklıktan daha kurtarmış ve bundan sonra yıllarca aklı başında içmemi sağlayacak bir sakınganlığı oldukça tehlikeli bir yoldan edinmiştim.

Hay Allah! O olayın üzerinden yirmi yıl geçti, bense hâlâ dipdiriyim, aklım başımda. Aradaki yıllar boyunca çok şey gördüm, çok şey yaptım, çok şey yaşadım; ve öbür dünyayı boylamaktan nasıl kıl payıyla kurtulduğumu, bir yüzyılın şimdi benim olan o mükemmel beşte birini elden kaçırmama nasıl ramak kaldığını hatırladıkça tüylerim diken diken olur. Hancock İtfaiye Takımının resmigeçit yaptığı o gece beni temizleyemediyse, kabahat John Barleycorn'un değil doğrusu.

XV

DENİZE açılma kararını verişim 1892 yılı kış başına rastlar. Hancock İtfaiye Takımı olayının bu kararı verişimde pek az rolü oldu. Hâlâ içiyor, hâlâ barlara devam ediyordum; gerçekte ömrüm barlarda geçiyordu. Kanımca viski tehlikeliydi, ama viski içmek yanlış bir iş değildi. Viskinin tehlikesi de dünyadaki başka birçok tehlikeler gibi doğaldı. Viski yüzünden adam ölüyormuş; eh, o zaman balıkçılar da tekneleri devrilip boğuluyor, berduşlar tren altında kalıp paramparça oluyordu. İnsanın rüzgârlarla, dalgalarla, trenlerle ya da barlarla başedebilmek için kafasını kullanması gerekiyordu. Adam gibi içip, adam gibi sarhoş olmaya diyecek yoktu, ama bu işi ölçüyü elden bırakmadan yapmak gerekti. Ben kendi hesabıma, bir daha öyle litrelerce viski içmeye tövbeliydim.

Denize açılma kararını bana asıl verdiren şey, John Barleycorn'un bütün âşıklarının ayakları dibine döşediği ölüm yolunu ilk kez görür gibi olmamdı. Bununla birlikte, bunu açıkça değil de belli belirsiz, o zamanlar bana az çok karışık gelen bir biçimde, iki aşama içinde görmüştüm. Arkadaşlık, ahbaplık ettiğim kimseleri şöyle kenardan seyrederken, birden, yaşadımız hayat bana sıradan adamların hayatından çok daha yıkıcı görünmüştü.

John Barleycorn töre kurallarını hiçe saydırarak insanı suç işlemeye kışkırtıyordu. Ayıkken akıllarından bile geçirmeyecekleri şeyleri, sarhoş kafayla yapanlara her yerde rastlıyordum. Bu kadarla kalsa yine iyi. Sarhoşluğun asıl kötü yanı, insana çektirdiği cezaydı. Ağır suç yıkıcı oluyordu. Ayıkken gayet tatlı, za-

rarsız adamlar olan bar arkadaşlarım, sarhoşken en çılgınca, en akla gelmedik işleri yapıyordu. Sonra da polis onları enseleyip aramızdan yok ediveriyordu. Prangaya vurulmak üzere körfezin karşı kıyısına götürülmeden önce, onları ara sıra demir parmaklıkların ardında ziyaret ederdim. Çoğunun şöyle dediğini kaç kez duymuşumdur:

"SARHOŞ OLMASAM YAPMAZDIM!"

Hele bazen, John Barleycorn'un büyüsü altında en korkunç suçların –benim taş gibi sertleşmiş ruhumu bile sarsan suçların– işlendiği olurdu.

Ölüm yolunun öbür aşaması ise içkiye düşkün olanları kapsıyordu; bu içki düşkünleri, görünürde bir neden yokken birdenbire kuyruğu titretiveriyordu. Bunlar hasta olmayagörsün; sıradan bir adamın rahatlıkla atlatabileceği en ufak hastalıkta bile nalları dikiveriyorlardı. Bazen bunlar yataklarında tek başına ölü bulunurdu; bazen cesetleri sudan çıkarılırdı; bazen de kazaya kurban giderlerdi... Örneğin Billy Kelly'nin yük indirirken parmağını koparması gibi ki, o koşullar altında rahatlıkla parmak yerine kafası da gidebilirdi.

Böylece külahımı önüme koyup durumumu düşündüm ve kötü bir yaşayış yoluna girmekte olduğumu anladım. Bu yol, benim gençliğime ve canlılığıma yakışmayacak kadar kestirmeden ölüme çıkıyordu. Bu tehlikeli yaşam tarzından kurtulmanın da bir tek çaresi vardı: ondan uzaklaşmak. Ayıbalığı avcıları filosu San Francisco Körfezinde kışladığı için barlarda kaptanlara, tayfalara, zıpkıncılara, kürekçi ve dümencilere rastlıyordum. Bu arada ayıbalığı avcısı Pete Holt'la tanışıp, onun kayığına dümenci olmayı ve onun yazılacağı uskunaya yazılmayı kabul ettim. Orada Pete ile anlaşmamızı mühürlemek için yarım düzine içki içmek zorunda kaldım.

John Barleycorn'un uykuya yatırdığı içimdeki o eski hareket isteği bir anda uyanıvermişti. Oakland rıhtımındaki bar yaşamının beni sıktığını fark ettim ve şimdiye kadar bu yaşamda beni

büyüleyecek ne bulduğuma kendim de şaştım. Ayrıca, o ölüm yolu düşüncesi de bir kez kafama girdiğinden, ocak ayı için kararlaştırılan denize açılma gününden önce bana bir şey olursa diye ödüm patlıyordu. Daha tedbirli yaşıyor, daha az içiyor, eve daha sık gidiyordum. İçkinin dozu arttı mı, ben çıkıyordum. Nelson'un delilik nöbeti tuttu mu, ne yapıp edip ondan paçayı kurtarıyordum.

12 Ocak 1893 yılında on yedi yaşımı bitirmiş, aynı ayın yirmisinde de, bir liman idaresi memurunun önünde, üç direği de gabya donanımlı bir uskuna olan 'Sophie Sutherland'a kayıt sözleşmesini imzalamıştım. Yelkenli Japonya'ya kadar uzanan bir yolculuğa çıkacaktı. Tabii bunu ıslatmamız gerekiyordu. Aldığım avans senedini Joe Vigy nakde çevirdi, Pete Holt ve diğer avcılar da içki ısmarladı. Ne yapalım, erkekliğin yolu böyleydi, eh, daha on yedisini yeni bitirmiş olan ben kim oluyordum da, bu göğsü kıllı, babayiğit adamların yaşam tarzlarına burun kıvıracaktım.

XVI

SOPHIE Sutherland'de içki adına hiçbir şey yoktu, önümüzde ise güney yolunda, kuzeydoğu rüzgârlarının yardımıyla Bonin adalarına kadar elli bir günlük olağanüstü bir yolculuk vardı. Japonya'ya ait olan bu adalar grubu, Kanada ve Birleşik Amerika ayıbalığı avcı filoları için randevu yeri olarak seçilmişti. Japonya'nın kuzey kıyılarından Bering Denizine kadar ayıbalığı sürülerini yağmalamakla geçecek yüz günlük yolculuğa başlamadan önce, gemiler su fıçılarını burada doldurur, onarımlarını burada yaparlardı.

Elli bir gün süren bu nefis yolculuk ve bu süre içinde hep ayık kalışım beni mükemmel bir forma sokmuştu. Alkolü yavaş yavaş bünyemden atmış ve yolculuğa başladığımız andan beri bir kez bile içki aramamıştım. Hatta içkiyi aklıma bile getirdiğimi sanmıyorum. Başkasaradaki konuşmalar pek tabii içki üzerine olmuş, arkadaşlar en komik, en heyecanlı sarhoşluklarını, serüven dolu yaşamlarının en iyi pasajlarından daha büyük bir hazla, daha ayrıntılı hatırlayarak anlatmışlardı.

Başkasaradakilerin en yaşlısı ellilik şişko Louis'di. Düşkün bir kaptan eskisiydi. John Barleycorn adamı yere vurduğundan, o da yaşamını, ilk başladığı yerde, başkasarada tamamlıyordu. Adamcağızın hali benim üzerimde etkileyici bir izlenim bıraktı. Demek John Barleycorn öldürmekten başka şeyler de yapıyormuş. Louis'i öldürmemişti. Ama daha beter etmişti. Onu gücünden kuvvetinden, mevkisinden, rahatından etmiş, gururunu kırmış ve onu, canı teninde kaldığı sürece –ki uzun süre kalacağa benziyordu– sıradan denizcilerin çektiği zahmetlere katlanmaya mahkûm etmişti. Pasifiği bir baştan bir başa kesen yolculuğumu-

zu tamamladık, Bonin adalarının ormanlarla örtülü doruklarını ufkun üzerinde gördük, karayla çevrili dar ağızlı limana dökün-tüler arasından geçerek girdik ve bizim gibi daha yirmiden fazla deniz çingenesinin yattığı yerde, yeri göğü inleterek demir attık. Rüzgâr bilmediğimiz bitkilerin hoş kokularını, tropik iklim top-rakları üzerinden koparıp burnumuza getiriyordu. Tuhaf kanoları içinde ülkenin yerli halkı ile, o kanolardan da tuhaf sampanları içinde Japonlar koyu geçip bize doğru geliyor, gemiye çıkıyorlar-dı. Ömrümde ilk kez yabancı bir ülke görüyordum; işte dünyanın öbür ucuna da ulaşmıştım ve şimdi, kitaplarda okuduklarımın hep gerçekleştiğini görecektim. Karaya bir an önce çıkmak için can atıyordum.

Biri İsveçli, diğeri de Norveçli olan Victor ve Axel ile ben bir-birimizden hiç ayrılmamaya karar verdik. (Bunu öyle de güzel başardık ki, yolculuğun geri kalan bölümünde bize 'Üç Ahbap Çavuşlar' adını taktılar.) Victor eliyle bir patikayı işaret etti; bu patika korkunç bir uçurumun üstünde kayboluyor, donmuş lav-larla kaplı çıplak bir bayırda yine ortaya çıkıyor, sonra bir görü-nüp bir kaybolarak palmiyeler ve çiçekler arasından hep yukarı tırmanıyordu. O patikayı izleyerek yukarılara çıkmayı önerdi, hepimiz kabul ettik; güzel manzaralar, yerli köyleri görecek ve sonunda Allah bilir ne serüvenlerle karşılaşacaktık. Axel ille de balık tutmak istiyordu. Onu da kabul ettik. Bir sampan ile balı-ğın bol olduğu yerleri bilen iki Japon balıkçısı bulacak, yaman bir av yapacaktık. Bir şey yapalım da ne olursa olsundu benim için; her şeye dünden razıydım ben.

Bunun üzerine planımızı yaptık, kayığımızla canlı mercan kümelerinin meydana getirdiği döküntülerin üzerinden geçe-rek bembeyaz bir kumsala çıktık. Hindistan cevizi ağaçlarının altından yürüyerek kumsal şeridini geçtik, ufak bir kasabaya girdik ve dünyanın dört bir yanından gelen gürültücü yüzler-ce denizcinin su gibi içki içtiğini, çılgınlar gibi dans ettiğini, deliler gibi şarkı söylediğini gördük; bütün bunlar ana cadde-

de, çaresizlik içinde kalan bir avuç zavallı Japon polisinin gözü önünde oluyordu.

Victor'la Axel, uzun yürüyüşümüze başlamadan önce birer kadeh atmayı önerdiler. Hiç bu iki yiğit gemi arkadaşımın içme önerisine hayır diyebilir miydim? Kadeh elde, birlikte kafayı çekmek yoldaşlığı pekiştirirdi. Denizcilerin yaşam biçimiydi bu. Aynı zamanda bizim geminin sahibi de olan içki düşmanı kaptanımızı, bu düşmanlığı yüzünden hepimiz hor görüp alaya aldık, arkasından güldük. Canım zerre kadar içki istemiyordu, ama ahbaplık etmeye, iyi bir yoldaş olmaya da can atıyordum. Yakıcı, kavurucu zıkkımı boğazımdan aşağı yuvarlarken, Louis'in gözümün önüne gelen hali bile beni içmekten alıkoyamadı. John Barleycorn, Louis'i berbat bir duruma düşürmüştü, ama ben gençtim. Damarlarımdaki kan kırmızı ve gür akıyordu; demirden bir bünyem vardı; ve... işte böyledir, gençlik her zaman ihtiyarlığın çöküntüsüne dudak büker.

İçtiğimiz alkollü nesne acayip, son derece sert bir içkiydi. Nerede, nasıl yapıldığı belli değildi; büyük olasılıkla yerlilerin buluşu olan bir içkiydi. Fakat su gibi renksiz olan bu içki ateş kadar yakıcı, etkisi ise ölüm kadar aniydi. Bunu, eski Hollanda cini şişelerine doldurmuşlardı; şişelerin üstünde 'Çapa Marka' etiketleri hâlâ duruyordu. Gerçekten de çapayı attırdı bize. Kasabadan bir türlü ayrılamadık. Sampana binip balığa malığa çıkamadık. Orada on gün kalmamıza rağmen, lav kalıntıları ve yabani çiçekler arasından geçen o patikaya hiçbir vakit ayağımızı basamadık.

Başka uskunalardan eski arkadaşlara, denize açılmadan önce San Francisco barlarında tanıştığımız ahbaplara rastladık. Her karşılaşma kafayı çekmek demekti; konuşulacak şey de pek bol olduğundan, hadi gelsin içkiler! Şarkılar mı söylenmedi; şakalar, komiklikler mi yapılmadı; sonunda imgelemim içinde kurtçuklar kımıldamaya ve bir mercan adasında bir araya gelip karşılıklı şerefe kadeh kaldırdığımız, benim de kendilerinden biri oldu-

ğum bu hırslı, bu kaşarlanmış deniz kurtlarıyla birlikte her şey gözüme olağanüstü, her şey harika görünmeye başladı.

Öğle saatlerini bulduğumuzda Victor aşırı içkiden çılgına dönmüştü; önüne gelenle kavga çıkarmak istiyordu. Daha sonraları tımarhanede gördüğüm delilerin davranışlarıyla Victor'un davranışları arasında hiçbir fark yok gibiydi, hatta eğer bir fark varsa, o da Victor'un daha yırtıcı olmasıydı. Axel'le ben arabulucu olarak binbir dil döküp, itilip kakılmak bahasına, biraz da sarhoş kurnazlığının yardımıyla sonunda sevgili arkadaşımızı kandırarak kayığa bindirdik, gemiye getirdik.

Ama adımını daha güverteye atar atmaz Victor ortalığı kasıp kavurmaya başladı. Birkaç adam gücünde olan delikanlı, azgın mandalar gibi sağa sola saldırıyordu. Hele tayfalardan birini yakalayıp da zincirliğin içine tıkışını unutamam; ne iyi ki, yumruklarını bir türlü tutturamadığı için adama bir zararı dokunamadı. Adam, zincirliğin içinde eğilerek, sağa sola çekilerek kendini yumruklardan kurtardı ve Victor'un hedefini bulamayıp demir zincirin koskoca baklaları üstünde patlayan yumruklarında kırılmadık kemik kalmadı. Biz onu çeke çeke zorla oradan uzaklaştırdığımızda, Victor'un deliliği görünüş değiştirmişti; bu sefer de büyük bir yüzücü olduğunu tutturdu ve kaşla göz arasında kendisini kaldırıp küpeşteden denize atarak yüzücülükteki ustalığını göstermeye girişti, ama hasta bir kaplumbağa gibi yan yan yüzdüğü bu gösteri sırasında epeyce tuzlu su yuttu.

Onu boğulmaktan kurtararak soyup ranzasına yatırdığımız zaman biz de bitmiştik artık. Ne var ki, Axel'le ben kıyıyı biraz daha görmek istediğimiz için, Victor'u horul horul uyur bırakıp gemiden ayrıldık. Kendileri de içkici olan tayfaların, Victor hakkındaki yargıları ilgi çekiciydi. Beğenmediklerini belli eden baş hareketleriyle, "Böyle bir adamın içki içmemesi lazım," diye homurdanıyorlardı. Halbuki Victor başkasaradaki bütün tayfalar içinde en usta denizci, en iyi huylu tayfaydı. Dört başı mamur, her bakımdan mükemmel bir denizciydi;

gemi yoldaşları onun değerini kabul eder, onu sayar ve severdi. Gelgelelim John Barleycorn onu başkalaştırıp yırtıcı bir zırdeli haline sokmuştu. İşte içkici tayfaların da anlatmak istediği buydu. Onlar içkinin –hele denizciler için içki daima aşırı içki demektir– kendilerini delirttiğini ama hafif tertip delirttiğini biliyorlardı. Yırtıcı deliliği ise, başkalarının eğlencesini bozduğu ve çoğunlukla kan dökülmesiyle sonuçlandığı için çirkin sayıyorlardı. Onların görüş açısından hafif tertip deliliğin zararı yoktu. Ama bütün insanlık açısından bakıldığı zaman, deliliğin her çeşidi çirkin değil mi? Her çeşit deliliğin de John Barleycorn'dan daha büyük yaratıcısı var mı?

Neyse, biz dönelim öykümüze: Karaya çıkıp bir Japon eğlence evinde rahatımızı bulduktan sonra, Axel'le, hangimizinki daha beter diye birbirimize çürüyen yerlerimizi gösterip karşılaştırdık ve içkimizi keyifle yudumlarken o gün öğleden sonra başımıza gelenleri konuştuk. Uslu uslu içtiğimiz içki hoşumuza gitti, birer tane daha ısmarladık. Derken bir gemi yoldaşı, arkasından üç beş yoldaş daha damladı, biz de uslu uslu tazeledik içkileri. Sonunda kendimiz için tuttuğumuz bir Japon orkestrasından 'samisen'lerle 'taiko'ların ilk ezgileri yükselmeye başladığı sırada, sokakta yükselen yabani bir uluma, eğlence evinin kâğıttan duvarlarından geçip kulaklarımıza kadar geldi. Ulumayı tanıdık. Hâlâ ulumaya devam ederek, kaslı kollarını savura savura, kan çanağına dönmüş gözleriyle Victor, kapıları kullanmaya tenezzül etmeyip zayıf duvarları parçalaya parçalaya doğa afeti gibi üzerimize geldi. Delilik nöbeti yine üzerindeydi ve kan dökmek istiyordu; kimin kanı olursa olsun. Orkestra tüydü; biz de öyle. Kapılardan, kâğıt duvarları yıkarak, neresi kolayımıza gelirse oradan canımızı dışarı attık.

Yarı yarıya yerle bir olan eğlence evinin zararını ödedikten sonra, komaya girme belirtileri gösteren Victor'u az çok durulmuş bir halde bırakarak, Axel'le ben içki içilecek daha sakin bir yer aramaya çıktık. Ana cadde ana-baba günüydü. Yüzlerce

denizci piyasa yapıyordu. Elindeki birkaç adamla polis müdürü çaresiz kaldığından koloni valisi, bütün denizcileri güneş batmadan gemilerine döndürmeleri için kaptanlara emirname çıkartmıştı.

Ne demek! Böyle bir davranış görmek ne demekti ha! Haber uskunalara yayılır yayılmaz, gemilerde tek kişi kalmamıştı. Bütün millet karaya dökülmüştü. Karaya çıkmaya niyeti olmayanlar bile doluşmuştu kayıklara. Talihsiz valinin fermanı, ne kadar tayfa varsa hepsini zıvanadan çıkarmıştı. Güneş batalı saatler olmuştu, ama denizciler, kendilerini gemiye döndürecek adamı görmek istiyordu. Kendilerini gemilere döndürmeyi bir denesinler diye sokaklarda dolaşarak yetkililere meydan okuyorlardı. Vali konağının önündeki kalabalık, iğne atılsa yere düşmeyecek biçimdeydi; içki şişelerini elden ele dolaştırıyor, bağıra çağıra denizci türküleri söylüyor, Virginia polkası oynuyor, eski halk dansları yapıyorlardı. Polisler, yedekleri de dahil olmak üzere umutsuz ufak gruplar halinde duruyor, valinin akıllılık edip de vermediği komutun verilmesini bekliyorlardı. Bense bu cümbüşe bayılıyordum. Güney Amerika'da İspanyolların egemen olduğu eski günler geri gelmişti sanki. İşte serbestlik buna denirdi; serüven buna denirdi. Japonya'nın kâğıttan evleri arasında, bütün yiğit deniz kurtlarıyla birlikte, yiğit bir deniz kurdu olan ben de bu serbestliğin, bu serüvenin bir parçasıydım.

Vali, sokakların boşaltılması emrini hiçbir zaman vermedi, Axel'le ben de kafaları çeke çeke dolaştık durduk. Bu dolaşmalarımız sırasında, benim de kafam dumanlandığından bir ara Axel'i kaybettim. Yeni yeni insanlarda ahbap olup kafayı gittikçe daha çok tütsüleyerek dolaşmaya devam ettim. Bir ara Japon balıkçılar, Kanaka yerlisi kürekçiler ve Arjantin'den yeni gelen çiçeği burnunda bir Danimarkalı kovboydan oluşan bir grubun arasında oturduğumu hatırlıyorum. Hep birlikte, Japon geleneklerinin en bize uygun düşeni, en çetrefilli, en esaslısına uyup mini mini porselen fincanlardan yumuşak ve ılık 'saki' içtik.

Daha sonra kaçak miçoları hatırlıyorum.... Bunlar, orta sınıf İngiliz ailelerin on sekiz-yirmi yaşlarındaki çocuklarıydı; dünyanın çeşitli limanlarından gemilere atlayıp ayıbalığı avına çıkan uskunaların başkasaralarına sürüklenmişlerdi. Sağlıklıydılar, derileri pürüzsüz, bakışları lekesizdi ve hepsi de gençti. Erkekler dünyasında adım atmasını öğrenmeye çıkmış birer delikanlıydılar –benim gibi. Sapına kadar da erkektiler. Yumuşak 'saki'ye yüz vermiyorlardı; içki yerine kavurucu ateşle doldurulmuş dört köşe şişelerden damarlarına alevler yayılıyor ve bu alevler beyinlerinde yangınlar çıkarıyordu. İnsanın yüreğini eriten bir şarkı söylediklerini hatırlıyorum; şarkının nakaratı şöyleydi:

Bu altın bir yüzük, belki birazcık ufak,
Ama onu gururla veriyorum sana,
Annenin hatırı için, her denize çıktığında,
Onu parmağına tak.

Analarının kalbini kırmış olan bu genç haydutlar, bu şarkıyı söylerken ağlıyorlardı; ben de onlarla birlikte söyleyip onlarla birlikte ağladım; durumun acısını, trajedisini içime sindire sindire yaşam üzerine, aşk ve serüven üzerine sarhoş kafayla ufak tertip genellemeler yapmaya çalıştım. Kafamın içinde önce dumanlar, sisler ve sonra karanlık içinde dupduru, pırıl pırıl ayakta duran son bir tablo daha: Biz –miçolarla ben– yıldızların altında, birbirimizin boynuna sarılmış yalpa vuruyoruz ve oynak bir denizci şarkısı söylüyoruz; içimizden sadece biri yere oturmuş, şarkıya katılmadan ağlıyor. Ellerimizdeki içki şişelerini sallayarak tempo tutuyoruz. Caddenin alt başından, üst başından, aynı biçimde şarkı söyleyen denizci seslerinin korosu duyuluyor uzaktan uzağa; yaşam büyük, yaşam güzel, yaşam romantik ve olağanüstü çılgındır.

Kafamın içini kaplayan karanlık dağıldıktan sonra, şafağın ilk saatlerinde gözlerimi açtığımda, beni ürkütmemeye çalışan, aynı zamanda kaygılı bir tavırla üzerime eğilmiş bir Japon ka-

dın görüyorum. Kadın, liman kılavuzunun karısıdır, bense onun kapısının eşiğinde yatıyorum. Üşümüşüm, titriyorum, akşamdan kalmalığın etkisiyle midem bulanıyor. Giysilerimde de bir hafiflik hissediyorum. Şu kaçak miço olacak edepsizler! Kaçmayı alışkanlık haline getirmişler artık. Bu sefer de kaçmışlar, ama üstümde ne varsa beraberlerinde götürerek. Saatim gitmiş. Cebimdeki birkaç dolarım gitmiş. Ceketim gitmiş. Kemerimi, hatta pabuçlarımı bile almışlar.

Bu anlattıklarım, Bonin adalarında geçirdiğim on günün bir örneğidir. Victor çılgınlık nöbetini atlatıp Axel'le bana katıldı, ondan sonraki işretlerimizde biraz daha akıllı uslu davrandık. Çiçeklerin arasındaki o lavdan patikaya da hiç tırmanamadık. Görüp görebildiğimiz, şehir ile içki şişelerinden ibaret kaldı.

Ateşin yaktığı insan, ateş üzerine söylev vermelidir. Eğer yapılması gerektiği gibi hareket etmiş olsaydım, Bonin adalarını hem daha iyi gezer, hem de daha sağlığa yararlı bir biçimde keyfini çıkarırdım. Ama bana kalırsa mesele ne yapılması ya da ne yapılmaması gerektiğinde değil de, insanın gerçekten yaptığı şeydedir. Bu inkâr edilmez bir gerçektir bu. Ben de ne yaptımsa onu yaptım işte. Bonin adalarına çıkan bütün o erkeklerin yaptığını yaptım. Zaman içindeki o belirli anda, dünya yüzünde milyonlarca erkeğin yapmakta olduğu şeyi yaptım. Onu yaptım, çünkü yolum beni ona götürüyordu, çünkü henüz sadece bir delikanlıydım, kendi çevreme uygun bir yaratıktım; ne kansızın tekiydim, ne de bir tanrı. Sadece bir insanoğluydum ve yeryüzünde erkeklerin; eğer izin verirseniz, hayran olduğum erkeklerin; damarlarında yiğit kanı akan, güçlü kuvvetli, safkan erkeklerin; yaşamı köpürte köpürte yaşayıp tüketişlerinde cimrilikten eser bulunmayan o özgür ruhların tuttuğu yolda yürümeye çalışıyordum.

Yol ise önümde açıktı. Bu yol çocukların oynadığı bir bahçede bulunan üstü açık bir kuyu gibiydi. Yaşamı öğrenme yolunda emekleyen gözüpek oğlanlara, üstü açık kuyunun yanında oy-

namamalarını söylemek boşunadır. Onlar o açık kuyunun yanında OYNAYACAKTIR. Her ana baba bilir bunu. Ve biz biliriz ki, onların içinden belirli bir yüzdesi, en gözüpek, en hareketlileri o kuyuya düşecektir. Yapılacak şey –yine hepimiz biliyoruz ki– kuyunun ağzını örtmektir. John Barleycorn konusunda da durum aynıdır. Dünyada hiçbir öğüt, hiçbir tembih erkekleri ve yetişip erkek olma yoluna giren oğlanları –John Barleycorn'u her yerde elde etmek bu derece kolay olduğu ve John Barleycorn'la arkadaşlığa her yerde erkekliğin, gözüpekliğin, yüce ruhluluğun simgesi gözüyle bakıldığı sürece- John Barleycorn'dan uzaklaştıramayacaktır.

20. yüzyıl insanlarının yapacağı biricik akıllıca iş, kuyunun ağzını örtmektir; 19. ve daha önceki yüzyılların o cadı yakmalarını, hoşgörüsüzlüklerini, fetişlerini ve bütün bu barbarlıklardan daha aşağı kalır yeri olmayan John Barleycorn'u topluca ait oldukları yüzyıllara iade etmek, kısaca 20. yüzyılı gerçekten 20. yüzyıl yapmak için örtülmelidir kuyunun ağzı.

XVII

AYIBALIĞI sürüsünü toparlamak için son hızımızla Kuze-ye doğru yelken bastık. İnsana yün eldiven giydiren dondurucu havada, bazen güneşi bizden aralıksız bir hafta gizleyen uçsuz bucaksız sislerin içine girip çıkarak, tam yüz gün ayıbalığı avladık. Bizi doğa güçleriyle savaşmak zorunda bırakan ağır bir işti; bu sürede ne bir damla içki içtik, ne de içki içmek aklımıza geldi. Ondan sonra, ambarlarımız tuzlanmış ayıbalığı derileriyle tıka basa dolu, önümüzde yüklü bir para alacağımız ödeme günü olduğu halde Güneye, Yokohama'ya çevirdik rotamızı.

Karaya çıkmak, Japonya'yı görmek için can atıyordum, ama ilk günü gemiye ayırmak zorunda olduğumuzdan, biz tayfalar ancak akşam üzeri karaya ayak basabildik. Burada yine eşyanın tabiatı gereği, yaşamın oluşum ve insanların birbirleriyle olan alışverişlerinin biçimi gereği, John Barleycorn uzanıp kolumu yakaladı, kendi koluna takıverdi. Kaptan, biz tayfalara vermesi için paramızı avcılara teslim etmişti, avcılar da paralarımızı vermek için bizi bir Japon barında bekliyordu. Oraya rikşavlara binerek gittik. Bizimkiler barı kapatmıştı. İçki su gibi akıyordu. Herkesin cebinde para vardı ve herkes birbirine içki ikram ediyordu. Yüz günlük ağır işten ve mutlak perhizden sonra, hepimizin sağlığı ve kondisyonu mükemmeldi; uzun süre disiplin ve koşulların baskısı altında tutulmuş coşkunlukları kabarıp taşmakta olan bizler, elbette bir iki kadeh atacaktık. Bir iki kadeh atacak, ondan sonra da çıkıp kenti görecektik.

Hep aynı hikâye; içkinin haddi hesabı yoktu, üstelik damarlarımızda dolaşan o büyülü sıcaklık sesimizi de duygularımı-

zı da yumuşatınca, şimdi ayrım gözetmenin sırası değil dedik; beriki yoldaşla içip diğeriyle içmemek olmaz. Zorluklara, fırtınalara birlikte göğüs germiş, aynı halatları, aynı palangaları birlikte vira etmiş, birbirimizden dümen vardiyasını devralmış, teknenin başı denizlere daldığı zaman büyük bastonun* üstünde yan yana dizilip, tekne başını sudan kurtardığı zaman kimin kaybolduğunu anlamak için birbirini aramış gemi yoldaşlarıydık. Onun için hepsiyle içtik, herkes birbirine ikram etti, hep birlikte şarkı söyledik, iyi yoldaşlık örneği anıların binlercesini hatırladık, kavgalarımızı, ağız dalaşlarımızı unuttuk ve birbirimizi dünyadaki en iyi dostlar bildik.

Her neyse, o bara vardığımızda henüz gecenin erken saatleriydi ve benim o gece Japonya'da bütün görebildiğim de sadece bu bar oldu; bu da ülkemde ya da dünyanın herhangi bir yerinde içki içilecek yerlerden birine çok benzeyen bir bardı.

Yokohama limanında iki hafta yattık, bu süre içinde de Japonya diye gördüğümüz hemen hemen sadece, denizcilerin toplandığı barlardan ibaret kaldı. Ara sıra içimizden biri bu tekdüzeliği, içki faslına bir heyecan katarak renklendiriyordu. Böylece ben de karanlık bir geceyarısı yaman bir gösteri ortaya koydum; açıkta demirli uskunaya kadar yüzerek gittim ve polis limanda cesedimi araştırıp, kimliğimin belirlenmesi için herkese elbiselerimi gösterirken, ben uskunada mışıl mışıl uyudum.

Erkeklerin belki de bu gibi şeyler yapmak için sarhoş olduklarını düşünüyordum. Yaşantımızın küçük dünyasında, yaptığım şey dikkati çeken bir olay sayılıyordu. Bütün liman halkı bundan söz etti. Günlerce, Japon kayıkçıları arasında ve barlarda kazandığım ünün tadını çıkardım. Çok büyük bir olaydı bu. Hiç unutulmayacak ve başkalarına gururla anlatılacak bir olay. Bu olayı yirmi yıl sonra, bugün bile gizliden gizliye duyduğum bir gurur sıcaklığıyla hatırlıyorum. Bu olay da tıpkı Victor'un Bonin

* Yelkenli teknelerde ana cıvadra üstüne sürülen bastondur. *-çev.*

adalarında çayevini yıkması, benim kaçak miçolar tarafından soyuluşum gibi pembe bir sayfaydı.

Gelgelelim John Barleycorn'un çekiciliğinin nereden geldiğini hâlâ anlayamamıştım. Organik yapım gereği hiç mi hiç alkolik olmadığım için, alkol beni çekmiyordu; alkolün bende yarattığı kimyasal tepkiler bana bir doymuşluk vermiyordu. Çünkü böyle kimyasal bir doymuşluğa gerek duymuyordum. İçiyordum, çünkü birlikte olduğum erkekler içiyordu, çünkü başka erkeklerin en hoşlandığı vakit geçirme biçimi olan bu işte onlardan aşağı kalmaya razı olamayacak yaradılıştaydım. Şekerlemelerden de hâlâ zevk alıyor ve yalnız kaldığım, başkalarının beni göremeyeceği zamanlar şekerleme satın alıp büyük bir hazla yiyordum.

Şen şarkılar söyleyerek demir alıp Yokohama limanından çıktık, San Francisco'ya doğru yelken bastık. Kuzey Geçidi yolunu tuttuk ve frişka batı rüzgârını pupadan alıp yaman bir denizcilikle Pasifiği tam otuz yedi günde geçerek dönüşü tamamladık. Önümüzde yine yüklü bir para alacağımız ödeme günü vardı ve tam otuz yedi gün, kafamızın çalışmasını bozacak bir damla içki ağzımıza koymadan hep paramızı nasıl harcayacağımızı tasarlamıştık.

Herkesin ağzından çıkan ilk laf –memlekete dönüş yolculuğuna çıkan her geminin başkasarasında ezelden beri bu böyle olur– şu oluyordu:

"Benim planımda randevu evlerine yer yok."

İkinci olarak, parantez içinde, Yokohama'da o kadar çok para harcanmasından duyulan pişmanlık belirtiliyordu. Arkasından herkes kendine göre kafasında kurduğu, en hoşuna giden düşü ballandıra ballandıra anlatmaya girişiyordu. Söz gelimi Victor, San Francisco'ya ayak basar basmaz rıhtımda ve Barbary Coast'da hiç oyalanmadan gidip gazetelere bir ilan vereceğini söylüyordu. İlanı, basit bir işçi ailesinin yanında pansiyoner kalmak için verecekti. "Sonra" diyordu Victor, "sırf kızlarla ta-

nışmak, bir iki ahbap edinmek için, bir iki hafta kadar bir dans okuluna devam edeceğim. Ondan sonra danstan hoşlanan çeşitli grupların arasına katılabilecek, böylelikle de onların verdiği partilere, evlerine davet edileceğim, vur patlasın çal oynasın; elimdeki para da beni ta gelecek Ocak ayına kadar idare eder, ondan sonra tekrar denize açılırım."

Yo; katiyen içki içmeyecekmiş Victor. İçkinin, hele kendisinin yaptığı gibi içki içmenin ne demek olduğunu bilirmiş; şarap içeri, akıl dışarı. Hem parası da çabucak tükenirmiş. Barbary Coast'da enayi avcıları ve kaşarlanmış karılar arasında üç gün sürecek bir sefahat âlemi ya da doğru dürüst insanlar yanında neşeyle geçirilecek bütün bir kış... eskiden edindiği acı deneyimlere dayanarak seçimini yapmıştı bile ve bu ikisinden hangisini yeğleyeceği konusunda hiç kuşkuya yer yoktu.

Danslar ve toplumsal alışverişlerle pek başı hoş olmayan Axel Gunderson aldı sözü:

"Para cüzdanım ağzına kadar dolacak. Artık evime gidebileceğim. Anamı, ailemi görmeyeli tam on beş yıl oluyor. Hesabımı keser kesmez paramı eve yollayacağım, orada beklesin para beni. Ondan sonra Avrupa'ya giden esaslı bir gemi bulup yazılacağım, böylelikle Avrupa'ya ayak bastığımda yine yüklü bir ücret alacağım. O parayı da diğerine kattım mı, ömrümde görmediğim kadar param olacak. Memlekette krallar gibi yaşayacağım. Norveç'in ne kadar ucuz bir yer olduğunu bilemezsiniz. Paramla hediyeler aldığımı, nasıl para harcadığımı görünce beni milyoner sanacak herkes; yeniden denize çıkmak zorunda kalıncaya kadar böylece tam bir yıl yaşayabileceğim."

"Aynen benim yapacağım gibi," dedi Kızıl John. "Evden en son mektubu alalı üç yıl, evin yüzünü görmeyeli de tam on yıl oluyor. Axel'ciğim, İsveç de en aşağı Norveç kadar ucuzdur, ailem de gerçek köylü ailesidir, çiftçidir. Ben de paramı eve yollayıp seninle aynı gemiye bineceğim. Şöyle esaslı bir gemi seçeriz seninle."

Axel Gunderson'la Kızıl John sırayla kendi memleketlerinin köy yaşamını, bu yaşamın zevklerini, kendi köylülerinin bayramlık giysilerini anlattıkça, her ikisi de birbirinin memleketine âşık oldu ve yolculuğu birlikte yapacaklarına ve altı ay birinin İsveç'teki evinde, altı ay da ötekinin Norveç'teki evinde kalacaklarına yürekten ant içtiler. O andan itibaren de planlarını tartışmaya kendilerini öyle bir kaptırdılar ki, ta San Francisco'ya kadar birbirlerinden bir an bile ayrılmadılar.

Uzun John evcimenlerden değildi. Ama başkasaradan bıkmıştı. Onun planında da randevu evlerinin yeri yoktu. O da sakin bir ailenin yanında pansiyoner olarak kalacak, bir denizcilik okuluna gidip öğrenim görecek, kaptan olacaktı. İşte böyle, herkesin kendine göre bir planı vardı. Her biri de ömründe ilk kez aklını başına toplayıp parasını çarçur etmeyeceğine yemin ediyordu. Randevu evlerine paydos, denizci barlarına paydos, içkiye paydos; başkasaranın sloganı buydu.

Tayfalar cimri kesildi. Hiçbir yerde böylesine tutumluluk görülmemiştir. Geminin levazım deposundan bir şey satın almaz oldular. Eski paçavralarla idare edeceklerdi; yama yama üstüne vuruyorlardı ve bu, 'dönüş yolu yamaları' akıllara durgunluk verecek büyüklüğe ulaşıyordu zamanla. Hatta kibrit konusunda bile tutumlu davranıyor, kibriti yakmak için iki üç kişi pipo içmeye hazır olana kadar bekliyorlardı.

San Francisco rıhtımına yanaştığımızda, daha doktorlar bizi gözden geçirip gittikleri anda randevuevi işletenler üşüştü gemiye. Her biri kendi evini övmek için davul çaldırıyordu ve herbirinin gömleğinin içinde bir şişe viski gizliydi. Ne var ki, onları el kol işaretleri ve sövüp saymalarla en göz kamaştırıcı biçimde kovduk gemiden. Ne evleri gerekliydi bize onların, ne de viskileri. Biz ayık kafalı, tutumlu, parasını daha iyi yerlere kullanacak denizcilerdik.

Gemi kâtibinin önünde hesap kesme vakti geldi çattı. Ceplerimiz tıka basa parayla dolu olarak hep birlikte yaya kaldırımı-

nın üstünde bulduk kendimizi. Enayi tavcıları, kart orospular karınca sürüsü gibi kaynaşıyordu çevremizde. Bizse birbirimizin yüzüne bakıyorduk. Yedi aydır beraberdik, şimdi ise yollarımız ayrılıyordu. Dostluk, yoldaşlık gereği son bir veda töreni kalmıştı yerine getirilecek (ah, bu işin yolu böyleydi, görenekti bu).

Başbelası bardan kurtulmak olanaksızdı. Bizim birinci kaptan, "Hadi gelin çocuklar," dedi. Bar hemen oracıktaydı. Zaten o yakınlarda en aşağı bir düzine bar vardı. Biz birinci kaptanın ardından, onun seçtiği bara girince, dışarıda yaya kaldırımının üstünde tavcılar birikiverdi. Hatta içlerinden birkaçı içeri girmeye kadar vardırdı işi, ama defettik hepsini; onlarla alışverişimiz yoktu bizim.

İşte sonunda hepimiz orada, uzun içki tezgâhının başındaydık –birinci ve ikinci kaptan, altı avcı, altı dümenci ve beş kürekçi. Kürekçilerden sadece beşi vardı, zira içimizden birini Jerimo Burnu açıklarında, teknemizi önüne katan kuvvetli bir bora sırasında, tipi altında, ayaklarına bir çuval kömür bağlayarak denize vermiştik. Hepimiz on dokuz kişiydik ve bu bizim birlikte son içkimiz olacaktı. Yedi aylık beraberliği, bu dünyada erkeklere göre olan bu işi acısıyla tatlısıyla arkamızda bırakmış, birbirimize son kez bakıyorduk. Birbirimizi son olarak gördüğümüzü biliyorduk, çünkü denizcilerin yolu enginlere açılır. On dokuzumuz da birinci kaptanın ısmarladığı içkileri içtik. Bunun üzerine ikinci kaptan, çok şeyler anlatan gözleriyle bize baktı ve bir sefer de o ısmarladı. İkinciyi de birinci kadar seviyorduk. Ötekiyle içip berikiyle içmemek olur muydu!

Derken, benim takımın avcısı (ertesi yıl 'Mary Thomas'da, bütün mürettebatla birlikte kayboldu) Pete Holt da bir sefer ısmarladı. Zaman geçiyor, içki kadehleri tezgâhın üzerinde gidip gelmeye devam ediyor, sesimiz yükselmeye, beynimizde kurtçuklar oynaşmaya başlıyordu. Orada altı avcı vardı ve her biri, yoldaşlık hatırı için hepimizin her biriyle birer sefer içmemizi istiyor, dayatıyordu. Orada altı dümenci, beş kürekçi vardı ve aynı

mantığı onlar da sürdürüyordu. Hepimizin cebi para doluydu ve bizim paraların başı kel değildi elbet, hem bizim de ellerimiz onlarınki kadar bol, yüreklerimiz onlarınki kadar cömertti.

On dokuz tur içki. John Barleycorn erkeklerin iradesine egemen olabilmek için daha ne isterdi? Denizcilerin hepsi de sevgili planlarını unutacak derecede tam kıvamına gelmişti. Yalpa vura vura bardan çıktılar ve çıkar çıkmaz tavcıların, orospuların kucağına düştüler. Paralarını uzun süre idare edemediler. İki günle bir hafta arasında değişen süre içinde paraları suyunu çekti ve randevuevi yöneticileri tarafından arabalara bindirildi, uzun yol seferine çıkan gemilerin güvertelerine bırakıldılar. Victor çok cana yakın bir adamdı ve talihli bir dostluk kurması sonucu, can kurtaran bir işe kapağı atmayı becerebildi. Ne dans okulunu görebildi, ne de işçi ailesi yanında pansiyoner kalmak için ilan verebildi. Uzun John da denizcilik okuluna giremedi. Daha birinci haftanın sonunda, ırmakta çalışan bir istimbotta geçici bir iş bulup, yükleme-boşaltma ameleliği yapmaya başladı. Kızıl John'la Axel paralarını eski dünyadaki evlerine yollayamadılar. Onun yerine, bütün geri kalanlar gibi, her biri başka bir gemiye, dünyanın birbirinden apayrı uçlarına giden gemilere bindirildiler; bu gemilere onları tavcılar koymuştu ve onlar bu gemilerde, ne yüzünü gördükleri, ne de harcadıkları avansı çıkarmak için çalışıyorlardı.

Beni kurtaran şey, gidecek bir evimin ve ailemin oluşuydu. Körfezi geçip Oakland'a indim ve başka şeylerin yanısıra, ölüm yoluna da şöyle bir göz attım: Nelson ölmüştü; bir sarhoşluk anında polislere karşı koyarken vurulup öldürülmüştü. O olaya Nelson'la birlikte karışan adam ise hapisteydi. Viski Bob ölmüştü. İhtiyar Cole, Koca Smoudge ve Bob Smith ölmüşlerdi. Öbür Smith, hani şu beli tabancalı olan, 'Annie'nin kaptanı olan Smith boğulmuştu. Fransız Frank, dediklerine göre, yaptığı bir işten ötürü buralara gelmeye korkuyor, ırmağın yukarısında saklanıyormuş. Geri kalanlar ya San Quentin hapishanesinde, ya da

Folsom'da çile dolduruyordu. Eski Benicia günleri zamanından iyi tanıdığım ve bir keresinde kendisiyle sabahlara kadar içki içtiğim Koca Alec, Rumların Kralı Alec iki kişiyi öldürmüş, yabancı ülkelere kaçmıştı. Devriye botunda kendisiyle birlikte tayfalık yaptığım Fitzsimmons sırtından, ciğerlerine işleyen bir bıçak yemiş, üstelik vereme de yakalanmış, sürünerek ölmüştü. Böyle sürüp gidiyordu bu son derece canlı ve saygın yol; bildiğim kadarıyla, bir tek 'Annie'nin kaptanı Smith dışında, bütün bunlardan John Barleycorn sorumluydu.

XVIII

OAKLAND rıhtımına olan delicesine sevgim tamamen ölmüştü. Ne rıhtımın görünüşü hoşuma gidiyordu, ne de rıhtımdaki yaşam biçimi. Rıhtımın içkisini de, rıhtımın serseriliklerini de istemiyor, dönüp dolaşıp Oakland Kütüphanesine gidiyor ve kitapları daha büyük bir anlayışla okuyordum. Ayrıca annem de kurtlarımı yeteri kadar döktüğümü, artık bir baltaya sap olmanın zamanı geldiğini söylüyordu. Hem aileye de para gerekiyordu. Böylece, günde on saatten, saat başına on sent ücretle bir kenevir fabrikasında işe girdim. Gücüm kuvvetim ve genellikle verimliliğim artmış olmasına rağmen, yıllarca önce konserve fabrikasında aldığımdan fazla değildi bu ücret. Şurası da var ki, birkaç ay sonra ücretimin günde bir buçuk dolara çıkarılacağı sözünü almıştım.

Burada, John Barleycorn konusunda bir masumluk dönemi başladı. Ay sonundan ay sonuna bir kadeh içki içmek diye bir şey bilmiyordum ben. Henüz on sekizini bile doldurmamış, beden işleriyle kasları sertleşmiş ama ezilmemiş her genç hayvan gibi benim de oyalanmaya, heyecana, kitaplardan ve makine gibi çalışmaktan daha başka şeylere gereksinmem vardı.

Bir ara yolum Genç Adamlar Hristiyan Birliği'ne düştü. Burada sağlıklı, atletik, ama fazlasıyla çocuksu bir yaşam vardı. Ben böyle bir yaşam için geç kalmıştım. Yaşımın ufak olmasına rağmen ne çocuktum ne de genç. Koca adamlarla omuzdaşlık etmiştim. Büyüleyici, yabansı şeyler görmüş geçirmiştim. YMCA'*de karşılaştığım genç adamların yanında ben feleğin çemberinden

* YMCA: Young Men's Christian Associations'ın (Genç Adamlar Hristiyan Birliği) kısaltmasıdır. *-çev.*

geçmiş sayılırdım. Onlardan başka bir dil konuşuyordum, onlarınki kadar saf olmayan, onlarınkinden müthiş bir akıl sahibiydim. (Bunu tekrar düşündüğüm zaman, şimdi anlıyorum ki benim hiç çocukluğum olmamış.) Her bakımdan bana göre fazla çocuksu, fazla saftılar. Kafaca bana yardımcı olabilseler, işin bu yanına aldırmazdım. Ne var ki kitaplardan ben onlara oranla çok daha fazla şey çıkarıyordum. Kıt fiziksel deneyimlerine bir de kıt kafa deneyimleri eklenince, olumsuz bir toplam ortaya çıkıyordu ve bu olumsuz toplam öyle büyüktü ki, onların sağlıklı ahlaklarıyla, sağlığa yararlı sporlarına ağır basıyordu.

Kısacası, kendimden küçük sınıftaki öğrencilerle oynayamazdım. Onların yaşadığı bütün o temiz, o güzelim gençlik günlerinden ben yoksun kalmıştım... Öğretmenliğimi daha önce John Barleycorn'un yapmış olması yüzünden, henüz çok genç yaşta gerektiğinden çok şey biliyordum. Şu var ki, alkolün erkek ihtiyaçları arasından ve erkeklere ait kurumlardan defedileceği gelecekteki iyi günlerde, şimdi kendilerini ve başka erkekleri bulmak için barlara giden erkekleri yine YMCA ve ona benzer, ondan düşünülemeyecek kadar daha iyi, daha aklı başında, daha erkekçe toplantı yerleri bağrına basacaktır. Şimdilik biz burada, bugünü, şimdiyi yaşıyoruz ve burasını, bugünü, şimdiyi tartışıyoruz.

Kenevir fabrikasında günde on saat çalışıyordum. Can sıkıcı, tekdüze, makine gibi bir çalışmaydı bu. Ben canlılık istiyordum. Kendimi saati on sentten bir makinenin başında çalışırken değil, daha başka yollardan algılamak istiyordum. Bununla birlikte, barlardan da gına gelmişti. Yeni bir şey istiyordum. Büyüyordum. İçimde, varlığını daha önce bilmediğim tedirgin edici güçler, eğilimler gelişiyordu. İşte tam bu dönemde, bereket versin ki Louis Shattuck'la tanıştım; onunla can ciğer olduk.

Louis Shattuck içinde kötülükten eser olmayan, girgin bir kent delikanlısı olduğuna kesinlikle inanan masum bir şeytandı. Bense kentliliğin yanından geçmemiştim. Louis yakışıklıydı, inceydi ve kızlara bayılıyordu. Kız peşinde koşmak ona heyecan veriyor-

du; bunu kendine iş edinmişti. Bense kızlar hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Bütün vaktimi erkek olma yolunda harcamıştım. Bu, varoluşun, gözümden kaçmış yepyeni bir evresiydi. Louis'in bana veda ettikten sonra, tanıdığı bir kıza şapkasını çıkartıp kaldırımda onunla yan yana yürüdüğünü görünce içimde bir heyecan, bir kıskançlık duydum. Bu oyunu benim de canım çekmişti.

"Eh öyleyse, yapılacak bir tek şey var," dedi Louis, "O da hemen bir kız edinmendir."

Bu ise ilk bakışta göründüğü kadar kolay değildir. Azıcık konu dışına çıkmış olacağız, ama niye kolay olmadığını bakın göstereyim size. Louis kızları ev yaşantıları içinde tanımıyordu. Hiçbir kızın evine girmiş değildi henüz. Bu yeni dünyada bir yabancı olan ben de pek tabii aynı koşullar içindeydim. Ama daha da önemlisi, Louis de ben de, kızlarla kolay tanışılabilecek yerler olan dans kursları ya da dansinglere gidebilme olanağından yoksunduk; paramız yoktu. Louis bir demircinin yanında çıraktı ve benden biraz daha fazla kazanıyordu. İkimiz de evlerimizde yatıp kalkıyor, ev giderlerine katılıyorduk. Evin parası, sigara parası, giysi, pabuç gibi zorunlu giderler çıktıktan sonra harçlık olarak her birimize haftada yetmiş sentle bir dolar arasında değişen bir tutar kalıyordu. Bu paraların hepsini ortaya koyup kardeş payı yapıyor, bazen de içimizden birinin bir kızla geçireceği göz kamaştırıcı bir serüven için daha çok paraya ihtiyacı olunca, elimizde avucumuzda kalanı ona veriyorduk. Bu göz kamaştırıcı serüven dediklerimiz de şunlardı örneğin: Blair Parkına tramvayla gidip gelme, hop diye uçuverdi yirmi sent işte; iki tane dondurma, otuz sent; ya da daha ucuza kurtulmak için yapıldığı yerden satın alınan ve iki porsiyonu sadece yirmi sent tutan iki tamale.*

Paranın bu kadar kıt oluşuna aldırmıyordum. Parayı hor görme alışkanlığını istiridye korsanlarından öğrenmiştim. Kişisel bir

* Tamale: Kıyılmış tavuk eti ve kırmızı biber katılmış mısır ununu karıştırarak yapılan köfteyi, mısır yaprağına sararak kaynatmak ya da buğuda pişirmekle elde edilen bir çeşit yemek. *-çev.*

haz duymak için gururlu bir umursamazlık gösteriyor değildim; tıpkı bardaki bütün içkicilerle bütün beleşçileri benimle içmeye çağırarak dolarları har vurup harman savurduğum zamanlardaki gibi, meteliksiz zamanlarımda da aynı derecede dengeli, aynı derecede serinkanlı olarak felsefemde tutarlılığımı koruyordum.

Peki ama nasıl kız arkadaş edinecektim? Louis'in beni götürüp de kızlarla tanıştırabileceği bir kız evi yoktu. Bense bir tek kız tanımıyordum. Louis de kız arkadaşlarının hepsi kendine kalsın istiyordu; hem zaten kızların yaradılışları gereği, Louis'in kız arkadaşlarından birini bana devretmesi düşünülemezdi. Gerçi kızları, benim için arkadaşlarını getirmeye kandırıyordu kandırmasına, ama Louis'in kendi gönlüne göre seçerek edindiği kız arkadaşları yanında, onların getirdiği kızlar bana pek zayıf, pek sönük ve boş görünüyordu.

Sonunda, "Sen de benim gibi yapacaksın ister istemez," dedi Louis. "Ben bunları tavlıyorum. Sen de aynı yolu deneyeceksin."

Bu işin yolunu yordamını da gösterdi bana. Şurasını unutmamak gerektir ki, Louis de ben de çok zor geçim koşulları altındaydık. Ev masraflarımızı ödemek ve doğru dürüst bir kılıkta gezebilmek için gerçekten de savaş vermek zorunda kalıyorduk. Günlük işimiz bittikten sonra akşamları köşebaşında ya da biricik uğrak yerimiz olan, yan sokaktaki küçük şekerci dükkânında buluşuyorduk. Sigaralarımızı, ara sıra da beş sentlik tarçınlı akide alırdık bu dükkândan. (Tabii ya; Louis'le ben hiç utanmadan şekerleme yerdik... ne kadar bulabilirsek. İkimiz de içki içmiyorduk. Ne o, ne de ben bir kez bile ayağımızı bara atmadık.)

Gelelim kıza. Tamamıyla ilkel bir tarzda, Louis'in salık verdiği gibi, kızı seçecek ve onunla yakınlık kuracaktım. Akşamları erken saatlerde Louis'le sokakları arşınlıyorduk. Kızlar da bizim gibi çift çift dolaşıyordu. Sokakta dolaşan kızlar da kendilerine bakan oğlanlara mutlaka bakar. (Bugün bile, bu orta yaşımda, hangi kent, hangi kasaba ya da hangi köyde olursam olayım, eski deneyimlerde eğitilmiş bir gözle bakar ve bahar akşamlarının,

yaz akşamlarının çağrışını duyunca ellerinde olmaksızın dolaşmaya çıkan oğlanlarla kızların oynadığı bu tatlı, bu masum oyunu seyrederim.)

Yaşamın öbür yanından dış yüzü sertleşmiş olarak çıkıp gelen ben, ömrümün bu en tatlı, en mutlu evresinde çekingen ve utangaçtım; asıl dert de burdaydı işte. Louis sık sık beni yüreklendiriyordu. Ama ben kızları tanımıyordum ki! Vaktinden önce gelişmiş bir erkek gibi yaşadıktan sonra, kızlar bana yabancı ve olağanüstü varlıklar gibi görünüyordu. En duyarlı an gelip çattığında, o gerekli ataklığı, cüreti gösteremiyordum.

Onun üzerine Louis bu işin nasıl yapılacağını göstermeye başladı bana –şöyle anlamlı bir bakış, bir gülümseme, bir parça cesaret, şapka çıkarılarak verilen bir selam, iki çift lâkırdı, duraksamalar, kıkır kıkır gülüşler, cilveli, nazlı bir sinirlilik– oldu işte; Louis tanışma işini tamamlamış, beni de tanıştırmak için başıyla çağırmaktadır. Ne var ki iki çift halinde ne zaman birbirimizden ayrılsak, dikkat ediyordum, her seferinde Louis güzelini kapmış, bana çirkinini bırakmış oluyordu.

Teker teker her birini anlatamayacağım bir sürü denemeden sonra tabii ben de ilerledim; artık benim de şapkamı çıkarıp selamlayacağım ve akşam üstleri benimle birlikte yürüyecek birkaç kız tanışım olmuştu. Fakat kız sevgisini hemencecik tadamadım. Heyecan duyuyor, merak duyuyor ve araştırmaya devam ediyordum. Bu arada içki bir an bile aklıma gelmiyordu. O zamandan sonra sosyolojik genellemeler yaparken, Louis'in bazı serüvenleriyle, kendi serüvenlerimden bazıları üzerinde ciddiyetle durmuşumdur. Ama bu serüvenler hiçbir kötü yanı olmayan, masumca gençlik serüvenleriydi ve ben bunlardan, sosyolojik olmaktan çok biyolojik olan bir tek genelleme çıkardım, o da şu: "Albayın hanımı ile Judy O'Grady içyüzleri bakımından birbirinin aynıdır."*

* Kipling'in bir hikâyesinden alınmış bir sözdür; toplumun hangi katından olursa olsun, kadınların yaradılış bakımından aynı olduklarını anlatmak ister. *–çev.*

Çok geçmeden de kız sevgisini; bu sevginin bütün içtenliğini, düşkünlüğünü, lezzetini, bütün görkemini, olağanüstülüğünü öğrendim. O kıza Haydee adını vereceğim. On beş-on altı yaşlarındaydı Haydee. Etekliği potininin koncuna kadar geliyordu. Selamet Ordusunun* bir toplantısına teyzesiyle birlikte gelmişti; o sıralarda Selamet Ordusu kendi memleketlerinde henüz boy göstermediğinden, bu kente gelişleri toplantıya rastladığı için, sırf meraklarını gidermek amacıyla yarım saatliğine uğramışlardı. Louis de yanımda oturuyor, kızı süzüyordu; laf ola süzdüğüne eminim, zira Haydee onun hoşlandığı tipteki kızlardan değildi.

Haydee'yle konuşmadık, ama o olağanüstü yarım saat içinde birçok kez utangaç utangaç bakıştık, birçok kez utangaç utangaç kâh bakışlarımızı kaçırdık, kâh bakışa bakışla cevap verdik. İnce, oval bir yüzü vardı. Kahverengi gözleri güzeldi, ters huylu olduğuna işaret eden bal dudaklı ağzı gibi burnu da enfesti. Başında, ponponlu bir İskoç beresi vardı, saçlarının kahverengi tonu ise, o güne kadar gördüğüm kahverengi tonlarının en tatlısı gibi geldi bana. O yarım saat süren bir tanecik deneyimden sonra, yaşamım boyunca yıldırım aşkına inanmışımdır.

Haydee ile teyzesi pek erken kalkıp gittiler (Selamet Ordusunun toplantılarında, ne zaman istenirse toplantı bırakılabilirdi). Toplantıya benim de ilgim kalmamıştı artık, o yüzden, bir iki dakika geçmesini uygun görüp bekledikten sonra, Louis'le birlikte kalktık. Dışarı çıkarken, salonun gerilerindeki bir kadın gözleriyle beni tanıdığını belli etti, kalktı ve ardımsıra geldi. Onu tarif etmeyeceğim. Benim soyumdandı ve onunla rıhtımlar üzerindeki eski günlerden ahbaplığımız vardı. Nelson'u vurdukları zaman bu kadının kolları arasında ölmüş ve kadın beni Nelson'un biricik dostu biliyormuş. O yüzden Nelson'un nasıl öldüğünü bana mutlaka anlatmalıymış, eh ben de zaten öğren-

* 1865'te William Booth tarafından İngiltere'de kurulmuş, toplumsal dayanışma ile halkın dinsel yönden eğitilmesini amaç edinen, askerî düzene sahip bir örgüttür. *–çev.*

mek istiyordum; böylece onunla birlikte yaşamın bir yanından öbür yanına geçerek, bir oğlanın ponponlu bereli bir kıza olan tutkunluğunu geride bırakıp, o bildik, o eski, o hazin vahşete döndüm.

Hikâyeyi dinledikten sonra da ilk aşkımı daha ilk bakışta kaybettiğim korkusuyla, Louis'i bulmak için seğirttim. Allahtan Louis'e olan güvenim boşa çıkmadı. Kızın adı "Haydee" imiş. Louis onun oturduğu yeri de biliyordu. Lafayette Okulu'na gider gelirken her gün Louis'in çalıştığı demircinin önünden geçermiş. Dahası, Louis onu bir seferinde, yine okullu bir kız olan Ruth'la birlikte görmüş, üstelik de şekerci dükkânında bize şekerleme satan Nita, Ruth'un arkadaşıymış. Bütün iş şekerci dükkânının çevresinde dolaşmak ve Nita'nın eline, Haydee'ye verilmek üzere Ruth'a vermesi için bir not sıkıştırmanın çaresine bakmamızdan ibaretmiş. Bu iş ayarlanabilirse artık bana sadece notu yazmak kalacaktı.

Nitekim düşündüğümüz gibi de oldu. Yarımşar saatlik kaçamak buluşmalarda, bir oğlanla bir kızın tatlı aşk deliliğinin ne olduğunu iyice öğrendim. Bu aşkın dünyanın en büyük aşkı olduğunu iddia edecek değilim, ama dünyanın en tatlı aşkı olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Ah, o günleri düşünüyorum da! Dünyanın kötülükleri, pislikleri konusunda yaşına göre çok erken bilgi ve deneyim edinmiş, yırtıcının biri olan benden daha masum bir âşığa asla rastlamamıştır o kız. Kızların yanındayken atılacak ilk adımı bilmiyordum daha. İstiridye Korsanlarının Prensi diye selamlanan, dünyanın neresinde olursa olsun erkekler arasında erkek sayılacak olan ben; yelken kullanabilen, fırtınada dümen tutabilen, gemicilerin limanlardaki uğrak yerleri olan en berbat batakhanelere girebilen ve çıkacak bir arbedede kendine düşen rolü oynayabilecek ya da barda kaç kişi varsa hepsini içki tezgâhının başına davet edebilecek olan ben; eteği daha potinin koncuna ancak gelen ve yaşam üzerine ben ne kadar allâme isem, ya da kendimi allâme sanıyorduysam, yaşamı o

derece tanımayan bu mini mini, çelimsiz kızcağızın önünde ilk başta ne diyeceğimi, ne yapacağımı bilmiyordum.

Yıldızların altında bir sıraya oturduğumuzu hatırlıyorum. Aramızda rahat rahat yarım metre uzaklık vardı. Dirseklerimizi sıranın arkalığına koymuş, hafifçe birbirimize dönmüştük; dirseklerimiz arada sırada belli belirsiz birbirine dokunuyordu. Bu arada ben, bir yandan onun duyarlı kulaklarını incitmeyecek cinsten en ince lafları delicesine bir mutluluk içinde sıralarken, bir yandan da böyle bir durumda bir âşıktan ne yapması beklendiğini anlayabilmek için kafa patlatıyordum. Bir sıraya oturmuş, aşkın ne olduğunu deneyerek anlamaya çabalayan oğlanlardan kızlar ne beklerlerdi acaba? Haydee benden ne yapmamı bekliyordu? Onu öpmemi mi bekliyordu acaba? Acaba bir denememi mi bekliyordu? Eğer benden böyle bir şey bekliyorsa, ben de beklediğini yapmazsam, hakkımda ne düşünürdü?

Meğer benden daha akıllıymış –bunu şimdi anlıyorum– o kısa etekli, mini mini kadıncık. Yaşamı boyunca çeşit çeşit oğlanla tanışmıştı o. Tam bir kıza yakışır biçimde bana cesaret verdi. Eldivenlerini çıkarmış bir elinde tutuyordu; söylediğim bir şeyden ötürü, yapmacıklı bir sitemle, o eldivenlerinin ucuyla dudaklarıma nasıl cüretle, hafifçecik, bir tüy dokunuşu gibi vurduğunu hatırlıyorum. Zevkten bayılacak gibi oldum. O güne kadar böylesine olağanüstü bir şey başıma gelmemişti. O eldivenlerin bayıltıcı kokusunu ve dudaklarıma dokundukları o bir anlık sürede o kokuyu içime çektiğimi hâlâ hatırlarım.

Derken beni bir korku, bir kuşkudur aldı. Az önce dudaklarıma dokunan şu hoş kokulu eldivenleri tutan o minicik elini avucumda hapsetmeli miydim? Bir cesaret gösterip onu hemen oracıkta öpmeli miydim, yoksa kolumu beline mi dolamalıydım? Yoksa daha mı sokulmalıydım ona cesaretle?

Cesaret mesaret edemedim. Hiçbir şey yapmadım. Sadece orada öyle oturmaya ve onu bütün ruhumla sevmeye devam ettim. O akşam ayrılırken de öpmemiştim onu. Onu başka bir

akşam ayrılırken ilk olarak öpüşümü hatırlıyorum, bütün cesaretimi toplayıp yapmıştım bu işi; olağanüstü bir andı o. On iki seferden fazla buluşamadık onunla ve belki on-on iki sefer de öpüştük; oğlanlarla kızların yaptıkları gibi kısa kısa, masumca ve hayran hayran. Onunla hiçbir yere gitmedik -gündüzleri tiyatroya bile! Bir seferinde beş sentlik tarçınlı akide şekerini alıp bölüştük. Ama her vakit bütün yüreğimle onun beni sevdiğine inandım. Bense onu sevdiğimi biliyordum; bir yıl ya da daha fazla, hep onu hayal ettim. Anısı benim için kutsaldır.

XIX

İÇKİ içmeyenlerle birlikte olduğumda içki aklıma bile gelmiyordu. Louis içmezdi. Zaten ne onun, ne de benim içkiye verecek paramız vardı; ama asıl önemlisi, içki içmek isteğini duymayışımızdı. İkimiz de normal, sağlıklı, içkiyle başı hoş olmayan insanlardık. Alkolik olsaydık, paramız yetse de yetmese de yine içerdik.

Her gece işten dönünce yıkanıp temizlenir, üstümüzü değişir, yemeğimizi yer, ya köşe başında, ya da şekerci dükkânında buluşurduk onunla. Fakat ılık sonbahar günleri geçtikten sonra, kuru soğuk yapan gecelerin ayazında, ya da yağmurlu gecelerin rutubetinde sokak köşesi hiç de rahat bir buluşma yeri olmuyordu. Şekerci dükkânını ise ısıtmıyorlardı. Nita veya tezgâhta her kim duruyorsa, müşteriye baktıktan sonra sıcak olan arka odaya çekilir, orada pusuya yatardı. Bizi bu odaya almazlardı, dükkânın ise dışardan hiç farkı yoktu.

Louis'le ben birlikte durumu enine boyuna tartıştık. Bir tek çözüm yolu vardı: erkeklerin toplanma yeri, erkeklerin John Barleycorn'la ahbaplık ettiği bar. Paramız olmadığı için palto alamadığımızdan, Louis'le birlikte titreye titreye barımızı seçmek üzere yollara düştüğümüz rutubetli, rüzgârlı akşamı çok iyi hatırlarım. Barlar her zaman sıcacık ve rahattır. Gerçi, Louis'le bu bara içki içmek istediğimiz için gidiyor değildik. Bununla birlikte, barların imarethane olmadığını da biliyorduk. Arada sırada bir içki ısmarladıkça, barı tembelhaneye çevirmek mümkün değildi.

Ceplerimizde topu topu üç beş tane bozukluk vardı. Kızlarla birlikte olduğumuz vakit bu bozukluklar tramvay paramızı karşılayarak bizi güç duruma düşmekten kurtardığı için onlara kolay kolay kıyamazdık (yalnız başımızayken tramvaya binmez, yürümeyi tercih ederdik). Bu yüzden, bu barda mümkün mertebe az harcamayla idare etmek istiyorduk. Bir deste oyun kâğıdı getirtip bir masaya oturduk, bir saat euchre* oynadık; bu süre içinde de iki bira Louis, iki bira da ben ısmarladık –en ucuz içki biraydı; ikisi on sente–. Ne savurganlık! Nasıl da içerlemiştik buna!

Bir yandan da bara gelenleri inceliyorduk. Hepsi de orta yaşlı ve yaşlıca işçilerdi, çoğu Almandı. Eski ahbaplar hep kendi aralarında kümeleniyordu, dolayısıyla onlarla pek az temasımız olabilirdi. Bu bar işimize yaramaz deyip, bütün bir akşamı boşa harcamanın ve canımızın istemediği biralara yirmi sentimizi yatırmış olmanın acısıyla, mahzun mahzun çıktık dışarı.

Ertesi ve daha ertesi geceler birkaç deneme daha yaptık; sonunda Onuncu Caddeyle, Franklin Sokağı kavşağındaki National adlı bara girdik. Buradaki kalabalık daha bir cana yakındı. Üstelik Louis bir iki ahbabını bulmuştu burada, ben de kısa pantolonlu çocukluk dönemimden bir iki okul arkadaşıma rastlamıştım. Eski günlerden konuştuk, falancaya ne olduğundan, filancanın şimdi ne yaptığından söz ettik ve tabii, bütün bu konuşmalarımız içki içerken oldu. Önce onlar ısmarladı biz içtik. Sonra, içkiciliğin kuralına uyarak, biz ısmarlamak zorunda kaldık. Bunun da acısı yüreğimize oturdu, zira bir servis, kırk elli sent arasında tutuyordu.

Kısa süren akşam geceye döndüğünde neşemizi bulmuştuk, ama aynı zamanda da iflas halindeydik. Haftalık harçlığımızı temize havale etmiştik. Burasının tam bize göre bir bar olduğuna karar verdik ve bundan sonra içki ısmarlarken daha ted-

* Bir Amerikan iskambil oyunudur; koz diyen oyuncunun üç kere el tutmaması gerekir. *–çev.*

birli olmamız gerektiği konusunda anlaştık. Önümüzdeki hafta boyunca tutumlu davranmak zorundaydık. Tramvay paramız bile kalmamıştı. Âşık olmaya niyetlendiğimiz Batı Oakland'lı iki kızla randevularımızı iptal ettik ister istemez; ertesi akşam onlarla kentin öte yanında buluşmak üzere sözleşmiştik, ama onları evlerine döndürmek için gerekli tramvay paramız yoktu. Paraca sıkıntıda olan pek çoğu gibi, bir süre –hiç değilse haftalığımızı alacağımız cumartesi akşamına kadar– bizim de zamparalığa veda etmemiz gerekiyordu. Böylece Louis'le birbirimize bir at ahırında randevu verdik ve sürgünümüz sona erene kadar, ceketimizin düğmeleri ilikli, dişlerimiz takırdayarak iskambil oynamakla vakit geçirdik.

Sonra National'e döndük ve ısınıp rahat edebilmek için harcamamız gerekenden bir kuruş bile fazlasını harcamadık bir daha. Yalnız arada sırada kazaya kurban gidiyorduk. Örneğin, beş kişi arasında, içkilerin parasını bir kişiye ödetmek için kura çekerek oynadığımız bir oyunda bazen ikimizden birinin üst üste iki kez kaybettiği oluyordu. Böyle bir felaket yirmi beş sentle seksen sent arasında değişen bir harcama demekti. Böyle bir felaketin berbat sonuçlarından, tezgâhın arkasında adımıza bir veresiye defteri bulundurmakla geçici olarak kaçınabiliyorduk. Bu ise, tabii, hesap görme gününü geciktirmek ve bizi ayartarak, peşin parayla yapabileceğimizden daha fazla harcama yapmaya itmekten başka işe yaramıyordu. (Ertesi bahar serüven yollarına atılmak üzere ani olarak oradan ayrıldığım vakit, o bar sahibine bir dolar yetmiş sent borç bıraktığımı çok iyi hatırlıyorum. Çok sonraları oraya döndüğümde ise barmen gitmişti. Ona hâlâ borçluyum bu bir dolar yetmiş senti; eğer bu satırları bir rastlantıyla okursa, parayı istediği zaman kendisine ödeyeceğimi bilmesini isterim.)

Şu National Barı olayını, bu anda her köşede kurulu barlarda örgütlenmiş olan John Barleycorn'a karşı toplumun nasıl ayartıldığını, nasıl çekildiğini ya da kendiliğinden itildiğini tekrar

göstermek için anlattım. Louis de ben de sağlıklı iki delikanlıydık. İçki içmek istemiyorduk. İçkiye verecek paramız yoktu. Gelgelelim yağmurlu ve soğuk hava koşulları bizi bara sığınmak ve topu topu üç beş kuruş olan paramızın bir bölümünü içkiye yatırmak zorunda bırakmıştı. Bazı eleştirmeciler YMCA'e, gece okuluna ve gençlerin toplumsal çevrelerine ya da evlerine başvurabilecek olduğumuzu ileri sürebilir. Buna verilecek biricik cevap, bunu yapmamış olduğumuzdur. İnkâr edilmez bir gerçektir bu. Yapmadık. Bugün de, şu anda Louis'le yaptığımızın aynısını yapan; kendilerine göz kırparak yanına çağıran, sıcaklık ve rahatlık vaadiyle kolunu onlarınkine takıp tatlı tatlı onların kanına giren John Barleycorn'la arkadaşlık etmekte olan binlerce delikanlı vardır.

XX

KENEVİR fabrikası gündeliğimi bir dolar yirmi beş sente çıkarma konusundaki anlaşmasına bağlı kalmadığından, ataları ta devrim öncesi Kızılderili savaşlarından zamanımıza kadarki bütün savaşlarda çarpışmış özgür bir Amerikalı olarak, kimsenin elimden alamayacağı serbest sözleşme hakkımı kullanıp istifayı bastım.

Hâlâ yerleşmeye kararlı olduğumdan dört bir yana baktım. Bir nokta apaçıktı; kalifiye olmayan işçilik para etmiyordu. Bir zanaat öğrenmem gerekiyordu, ben de elektrikçilik üzerinde karar kıldım. Elektrikçilere duyulan gereksinim hızla artmaktaydı. Peki ama nasıl elektrikçi olunurdu? Ne bir teknik okula, ne de üniversiteye gidecek param vardı; ayrıca okullarla başım pek hoş değildi. Pratik bir dünyada yaşayan pratik bir adamdım ben. Üstelik, çocukluk zamanlarımda bütün Amerikalı çocukların kalıt aldıkları o eski masallara da hâlâ inanıyordum.

Kanallarda çalışan bir çocuk Cumhurbaşkanı olabilirdi. Herhangi bir firmada işe giren herhangi bir çocuk, tutumluluğu, enerjisi ve uyanıklığı sayesinde işi öğrenebilir, yüksele yüksele bir gün o firmaya ufak çapta ortak olabilirdi. Artık bundan sonra, onun için firmanın büyük patronu olmak sadece bir zaman konusuydu. Çoğunlukla –Masal böyle devam ederdi– çocuk, sebat ve metaneti sayesinde, işverenin kızıyla evlenirdi. O güne kadar kızlar konusunda bende de öylesine bir kendine güven yerleşmişti hiç kuşkusuz. Masallardaki bütün çocuklar, yeterince büyüdükleri zaman hep böyle yapardı.

Böylece serüven yollarına bir daha dönmemek üzere veda edip, bizim Oakland tramvay işletmesinin elektrik santrallerinden birine gittim. Doğrudan idare müdürüne çıkıp özel bürosunda gördüm onu; büro o kadar şıktı ki nerdeyse küçük dilimi yutuyordum. Ama hemen kendimi toplayıp derdimi anlatmaya başladım. Ona, pratik elektrikçi olmak istediğimi, çalışmaktan yılmadığımı, zor işlere alışkın olduğumu, zaten kendisinin de bir bakışta benim işe uygun ve güçlü kuvvetli olduğumu anlayacağını söyledim. Ona, derhal en alt kademedeki işten başlayarak derece derece yükselmek ve kendimi tamamıyla bu uğraşıya, bu işe adamak istediğimi söyledim.

İdare müdürü beni dinlerken memnuniyetten gözlerini içi gülüyordu. Bana tam başarı için yaradılmış bir insan olduğumu, yükselmek isteyen Amerikan gençlerini yüreklendirmek gerektiğine inandığını söyledi. Zaten işverenler de hep benim gibi gençleri arar, üstelik de benim gibisini her zaman kolay kolay bulamazmış. Gösterdiğim güçlü istek iyi, değerli bir istekmiş ve kendisi benim şansımı denememi sağlayacakmış (onu koltuklarım kabararak dinlerken, içimden de evleneceğim kız yoksa onunki mi olacak diye geçiriyordum).

"Yola çıkabilecek ve mesleğin daha ince ayrıntılarını öğrenebilecek hale gelinceye kadar," dedi. "Tabii, atölyede, motorları söküp takan, onaran adamların yanında çalışmak zorundasın." (Evleneceğim kızın onunki olacağına artık iyice emindim, bu yüzden de idare müdürünün şirkette ne kadar hisse sahibi olabileceğini kestirmeye çalışıyordum.)

"Ama," dedi, "kendin de pek iyi anlayabileceğin gibi, işe hemen atölyede elektrikçi çıraklığıyla başlayamazsın. Bu işi çalışa çalışa oraya kadar yükseldiğin zaman elde edeceksin. Gerçekten de en alt kademeden başlayacaksın işe. Atölyedeki ilk işin ortalık süpürmek, pencere yıkamak, eşyayı temiz tutmak olacak. Bu işte kendini gösterip yeteneğini kanıtladığın zaman, atölyedeki elektrikçilerin yardımcılığına getirilirsin."

Ortalık süpürüp öteberi temizlemenin elektrikçilik zanaatını öğrenme yolunda insanı nasıl hazırlayabileceğini bilmiyordum; ama şurasını çok iyi biliyordum ki, kitaplarda, bütün çocuklar en süfli işlerden başlar ve kendilerini göstererek, sonunda bütün şirketin sahibi olur çıkarlardı.

Bu göz kamaştırıcı mesleğe bir an önce atılmak için sabırsızlanarak, "İşe ne zaman geleyim?" diye sordum.

"Fakat," dedi müdür. "Seninle anlaştığımız gibi, en alttan başlaman gerekiyor. Atölyeye öyle rappadanak giremezsin ki! Daha önce makine dairesinde yağcılık yapman gerek."

İdare müdürünün kızıyla aramdaki yolun uzadığını görünce cesaretim bir an için kırılır gibi oldu; ama yeniden geri geldi. Buhar makinelerini öğrenirsem, çok daha iyi elektrikçi olabilirdim. Koca makine dairesinde yağcı olarak çalışırken, buharlı makineler hakkında üç beş şey kapacağımdan emindim. Yaşasın! Mesleğim daha da göz kamaştırıcı bir görünüş almıştı şimdi.

Minnetle, "Ne zaman geleyim işe?" diye sordum.

"Fakat, makine dairesine öyle rappadanak giremezsin ki!" dedi idare müdürü. "Bunun için bir hazırlık dönemi geçirmen gerek. Bu dönemi de ocakçılıkta geçireceksin tabii. Durumu iyice kavradığını biliyorum. İleride, kömürle bile uğraşmanın bilimsel bir iş olduğunu, küçümsenecek yanı bulunmadığını kendin de göreceksin. Yaktığımız kömürün her bir kilosunu tarttığımızı biliyor muydun sen? Böylelikle, satın aldığımız kömürün değerini öğreniriz; tek tek her bir ürünün maliyetini son kuruşuna kadar kesinlikle öğrenir, en ziyankâr ateşçilerin hangileri olduğunu, hangi ateşçinin budalalığı ya da dikkatsizliği yüzünden yaktığı kömürün verimini en aza düşürdüğünü anlarız." İdare müdürü yine tatlı tatlı gülümsedi. "Görüyorsun ya, kömür deyip geçmemek gerek; ne kadar iyi öğrenirsen, o derece iyi bir işçi olursun... hem bize, hem kendine daha yararlı olursun. Eh, şimdi hazır mısın bakalım işe başlamaya?"

"Ne zaman isterseniz," dedim kahramanca. "Ne kadar erken olursa, o kadar iyi."

"Pekâlâ," dedi müdür. "Yarın sabah saat yedide gelirsin."

Beni dışarı çıkarıp görevlerimin neler olduğunu gösterdiler. Aynı zamanda hangi koşullarla işe alınacağımı da anlattılar. Pazar günleriyle bayram günleri de içinde olmak üzere her gün, günde on saat çalışarak bir dolar gündelik alacaktım. Büyüyüp güçlenmeme rağmen para kazanma olanağımın artmamış olmasının nedenini, zanaatsız işçi olarak kalmama bağlayarak kendimi avuttum. Ama durum değişmişti şimdi. Artık bir zanaat, bir altın bilezik elde etmek, servet kazanmak ve idare müdürünün kızını almak için çalışmaya başlıyordum.

Hem de en doğru biçimde başlıyordum; ta en başından. Önemli olan buydu. Benim işim, ateşçinin yanına durmadan kömür yığmaktı; ateşçi de bu kömürü kürekle ocağa atıyor, kömürün enerjisi buhara, bu buhar da makine dairesinde elektriğe dönüşüyor, bu elektrikle de elektrikçiler uğraşıyordu. Ateşçiye kömür hazır etmek hiç kuşkusuz işin en başıydı. İdare memurunun aklına esip de, tramvayların kullandığı elektriğin doğuşu hakkında tam bir bilgi edineyim diye, beni kömürün çıktığı madenlerde çalışmaya yollamasa bari.

Çalışmak ha! Koca koca erkeklerle omuz omuza çalışmış olan ben, gerçek çalışmanın daha alfabesini bile bilmediğimi anladım. On saatlik bir çalışma günü! Gündüz ve gece vardiyalarına kömür hazır ediyor ve öğlenleri de çalışmama rağmen imkânı yok işimi akşam sekizden önce bitiremiyordum. Günde on iki-on üç saat çalıştığım halde, konserve fabrikasındaki gibi fazla mesai ücreti de vermiyorlardı.

Hemen burada, işin püf noktasını da söyleyivereyim. Meğer ben iki adamın işini görüyormuşum. Benden önce, güçlü kuvvetli bir işçi gündüz vardiyasında, güçlü kuvvetli bir başka işçi de gece vardiyasında çalışıyormuş. Bunların her biri ayda kırk dolar alıyormuş. Tutumlu bir yönetimi kafasına koyan idare mü-

dürü, iki adamın yaptığı işi ayda otuz dolara yapmam için kandırmıştı beni. Ben de, adam beni elektrikçi yapmaya uğraşıyor diye düşünmüştüm. Gerçekteyse müdür bey işletme masraflarından ayda elli dolar tasarruf sağlıyordu şirkete.

Ne var ki iki adamın işini tek başıma gördüğümden haberim yoktu. Kimse ağzını açıp da bana söylememişti bunu. Tam tersine, bana söylemesinler diye herkesi tembihlemişti idare müdürü. O ilk gün kendimi ne kahramanca işe vermiştim. Yıldırım hızıyla çalışıyordum: kömürü el arabasına dolduruyor, kantara götürüp tartıyor, ondan sonra son hızla götürüp ocağın önündeki tablalara boşaltıyordum.

Çalışmak ha! Yerini aldığım o iki adamdan daha çok iş gördüm tek başıma. Onların bütün yaptığı, kömürü el arabasına doldurup ötede boşaltmaktan ibaretti. Halbuki ben bir yandan gündüz vardiyası için bu işi yaparken, bir yandan da gece vardiyasının kömürünü külhanın bulunduğu bölmenin duvar dibine yığmak zorundaydım. Gelgelelim külhanın bulunduğu yer dardı, gece vardiyasında bir istifçi çalışacağı hesabına göre yapılmıştı. Bu yüzden kömür yığınını yükseltmek zorunda kalıyor, yükseltebilmek için de dört bir yanından sağlam kerestelerle payandalıyordum. Yığın yükselince, başıma ikinci bir iş çıkıyor, kömürü el arabasından önce yere boşaltıp sonra kürekle yığının tepesine atmam gerekiyordu.

Ter içinde kalmıştım, ama yorgunluktan dizlerimin bağı çözülecek hale gelmeme rağmen bir an bile hızımı azaltmadım. Sabah saat onda enerjimin o kadar büyük bir bölümünü harcamıştım ki, karnım acıkmıştı, sefertasını açtığım gibi arasına tereyağı sürülmüş iki dilim ekmeği kaptım. Bunu orada öylece, ayakta, kömür tozlarına bulanmış vaziyette, bacaklarım titreyerek gövdeme indirdim. Böylece saat on bire geldiğinde öğle yemeğimin tamamını tüketmiş oldum. Ama ne çıkar! Yediğim yemeğin nasıl olsa bana öğleden sonra da çalışmaya devam edebilecek gücü vereceğini biliyordum. Nitekim elektrik ışıkları al-

tında bile çalıştım. Gündüz ateşçisi gitmiş, gece ateşçisi gelmişti. Ben ise kan ter içinde çalışmaya devam ediyordum.

Saat sekiz buçukta bitkin bir halde, dizlerim titreyerek yıkandım, elbisemi değiştirdim ve yorgun bedenimi sürükleyerek bir tramvaya attım kendimi. Evime kadar beş kilometrelik bir yol vardı ve bana verdikleri pasonun kullanılma koşullarına göre, ancak ücret ödeyerek tramvaya binen yolculardan kimse ayakta kalmamışsa oturabilirdim. Dıştaki oturaklardan birinin köşesine çökerken, içimden inşallah yerimi isteyen bir yolcu çıkmaz diye dua ediyordum. Ne var ki tramvay doldu ve daha yarı yolda, hiç oturacak yer kalmadığı bir sırada bir kadın bindi. Davranıp kalkmak istedim, ama hayretle kalkamadığımı gördüm. Esen soğuk rüzgâr altında yorgun bedenim katılaşıp âdeta oturağa kaynamıştı. Sızlayan oynak yerlerimi, kaslarımı açıp da alt basamakta ayakta dikilir bir durum alabilmek için yolun geri kalan bölümü boyunca çaba harcamam gerekti. Tramvay bizim köşede durup da basamaktan aşağı atladığım zaman ise kapaklanıp az daha düşüyordum.

Eve kadar iki sokak boyu uzaklığı zorlukla aldım ve topallaya topallaya mutfağa girdim. Annem yemek pişirmeye koyulurken, ben o arada ekmekle tereyağına giriştim; ama daha karnım iyice doymadan ve henüz biftek kızarmadan ben uyuyakalmıştım. Annem bifteği yiyeyim diye uyandırmak için beni boşu boşuna sarsıp durmuş. Bakmış ki olacak gibi değil, babamın da yardımıyla beni odama kadar götürmüş; yatağıma bir ölü gibi yığılıp kalmışım. Beni soymuşlar, üstümü örtmüşler. Sabahleyin uyanmak bir işkence oldu. Her yanım fena halde sızlıyordu, en kötüsü de bileklerim şişmeye yüz tutmuştu. Buna rağmen, bir gece önce yiyemediğim akşam yemeğinin acısını çıkaracak biçimde tıka basa kahvaltı ettim; tramvaya yetişmek için seğirtirken de, bir gün öncekinin iki misli öğlen yemeği götürüyordum yanımda.

Çalışma ha! On sekizine daha yeni basmış herhangi bir delikanlı, güçlü kuvvetli koskoca iki kömür yükleme boşaltma işçi-

sinin yaptığı işi tek başına yapmayı, üstelik bir de onları yaya bırakmayı denesin hele! Al sana çalışma! Daha öğlene çok varken, dağ gibi yemeğimin son kırıntısını da gövdeye indirmiştim. Ne var ki, yükselmeye azmetmiş arslan gibi bir delikanlının neler yapabileceğini onlara göstermeyi kafama koymuştum. Gelgelelim bileklerim şişiyor ve bana ihanet ediyordu. İncinmiş ayak bilekleriyle yürümenin ne kadar acı verdiğini bilmeyen pek az insan vardır. Öyleyse, incinmiş el bilekleriyle kürek sallayarak kömür doldurup, el arabasıyla kömür taşımanın ne kadar acı vereceğini varın siz hesap edin artık.

Çalışma ha! Kaç sefer kömürlerin üstüne, kimsenin beni göremeyeceği bir yere oturup öfkemden, hırsımdan, yorgunluktan ve umutsuzluktan ağladım. O ikinci gün benim için zorlu bir gün oldu; bu günü sağ salim çıkarıp, on üç saatin sonunda gece kömürünü yığma işini de tamamlayabilmemi ise, bileklerime meşinden geniş bileklikler takan gündüz ateşçisine borçluyum. Bilekliklerin tokaları öyle sıkılmıştı ki, bileklerim âdeta alçıya alınmış gibiydi; sadece bu alçı bir parça esnekti. O ana kadar bileklerimin çektiği yükü ve zorlamayı bu bileklikler alıyor ve çok sıkı oldukları için de bileklerimin şişmesine olanak bırakmıyordu.

İşte bu biçimde elektrikçiliği öğrenmeyi sürdürdüm. Her gece eve ayaklarımı sürükleyerek dönüyor, akşam yemeğini yiyemeden uyuyakalıyor ve ancak yardımla soyunup yatağıma yatabiliyordum. Her sabah sefertasımda bir öncekinden daha fazla öğle yemeğiyle, yine ayaklarımı sürüyerek evden çıkıp işin yolunu tutuyordum.

Kitaplıktan aldığım kitapları okuyamıyordum artık. Artık kızlarla da randevulaşamıyordum. Tam bir hizmet hayvanı olup çıkmıştım. Çalışıyor, yiyor ve uyuyordum; bütün bu süre içinde de beynim hep uyku halinde oluyordu. Bir karabasanın içinde yaşıyordum. Pazarları da içinde olmak üzere her gün çalışıyor, çok uzak gibi gelen ay sonundaki o bir tek izin gününü iple çe-

kiyordum; kararımı vermiştim, o gün yataktan hiç çıkmayacak, hep uyuyacak, dinlenecektim.

Bu deneyimin en garip yönü, bir kere bile içki içmemiş ve içmeyi de hiç düşünmemiş oluşumdu. Halbuki ağır iş gören herkesin kendini içkiye verdiğini biliyordum. Böyle olduğunu gözlerimle görmüş ve vaktiyle aynı şeyi kendim de yapmıştım. Ama alkolü öylesine iten bir bünyem vardı ki, alkolün bana iyi gelebileceği düşüncesi bir an bile aklımdan geçmedi. Bunu sırf, bünyemin alkole hiç de yatkın olmadığını göstermek için söylüyorum. Bundan da şuraya geleceğim: Zamanla ve John Barleycorn'la yıllarca temasta olmam sonucu, bende de içkiye güçlü bir istek uyandı en sonunda.

Gündüz ateşçisinin bana merakla baktığı sık sık dikkatimi çekmeye başladı. En sonunda adam dayanamayıp konuştu. Önce bana kimseye bir şey söylemeyeyim diye yemin ettirdi. Bana anlatmaması için idare müdürü tembih etmiş adama, dolayısıyla anlatmakla ateşçi işinden olma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordu. Adam bana, gündüz ateşçisiyle gece ateşçisinden söz etti, onların aldıkları ücretleri söyledi. Onların seksen dolara yaptıkları iş için ben otuz dolar alıyormuşum. Ateşçinin dediğine göre, bana bunu daha önce söylermiş, ama bu kadar ağır iş altında nasıl olsa kendiliğimden pes edip işi bırakacağımı sanmış. Gerçekten, hem de boş yere kendimi öldürüyormuşum. Söylediğine göre benim yaptığım, işçilik ücretini düşürmek ve iki adamı işsiz bırakmaktan başka bir işe yaramıyormuş.

Bir Amerikan çocuğu, hem de gururlu bir Amerikan çocuğu olduğumdan işimi derhal bırakmadım. Yaptığım budalalıktı, biliyorum; ama bu işi pes etmeden yapabileceğimi idare müdürüne kanıtlayacak kadar uzun bir süre devam etmeyi kafama koydum. Ondan sonra işi bırakacaktım, idare müdürü de nasıl bir cevheri elinden kaçırdığını anlayacaktı.

Bu düşündüklerimi aynen ve bir budala gibi yaptım. Gece vardiyasına ait kömürün son kırıntısını da yığmayı saat altıda

bitirdiğim bir gün geldi. Ondan sonra, çoluk çocuk ücretine iki koca adamın işini görerek elektrikçilik öğrenme işini bırakıp eve gittim ve yirmi dört saat uyudum.

Gerçi ondan sonra daha bir yıl bilekliklerimi taşımak zorunda kaldım, ama ne iyi ki, o işte sakatlanacak kadar fazla durmamıştım. Ama, kendimi kaptırdığım bu çalışma tutkusunun üzerimde bıraktığı etki, beni çalışmaktan tiksindirecekti. Artık çalışmayacaktım. Çalışma düşüncesi midemi bulandırıyordu. Bir yere yerleşmişim yerleşmemişim vız geliyordu artık. Zanaat öğrenmenin de canı cehenneme diyordum. Eskiden olduğu gibi, başıboş, aylak aylak yeryüzünü arşınlamak çok, çok daha güzeldi. Böylece, trenlerle yol alarak önce Doğuyu arşınlamak üzere yeniden serüven yollarına düştüm.

XXI

İŞE bakın hele! Serüven yoluna daha adımımı atar atmaz yine John Barleycorn'la karşılaştım. Yabancılarla dolu bir dünyada dolaşıyordum; toplu olarak içki içmek ise insanın insanlarla tanışmasına varıyor, serüvenlerin yolunu açıyordu. Bu içki faslı, bir kasaba barında çakırkeyif kasabalılarla veya cepleri yassı içki şişeleriyle dolu, kafayı iyice tütsülemiş iyi yürekli, sempatik bir demiryolcuyla birlikte ya da birtakım ispirtocuyla izbenin birinde de olabilir. Evet, hatta içki yasağı uygulanan bir eyalette bile olur. Örneğin 1894'te Iowa eyaletinde içki yasağı varken, Des Moines'in ana caddesini arşınladığım sıralarda, birçok sefer başka başka yabancılar tarafından çeşitli gizli içki yerlerine davet edilerek, berber dükkânlarında, hırdavat mağazalarında, mobilya mağazalarında içki içtiğimi hatırlarım.

John Barleycorn'dan kurtuluş yoktu. O mutlu dönemde bir berduş bile sık sık sarhoş olabilirdi. Buffalo'da bir hapisanede nasıl dörtbaşı mamur bir cümbüş yaptığımızı ve hapisaneden salıverildikten sonra da ana caddede dilenerek toplanan mangırlarla Buffalo sokaklarında nasıl başka bir cümbüş düzenlendiğini hatırlarım.

Alkolü canım çekmiyordu, ama içki içenlerle bir aradayken ben de onlara katılıyordum. Yolculuklarımda, serserice dolaşmalarımda kendime yol arkadaşı olarak hep bu berduşların en canlı, en açıkgözlerini seçerdim; en çok içenler de bu en açıkgözler olurdu. Bunlar daha arkadaş canlısı, daha girişken, daha bir değişik yaradılışta olurlardı. Belki de yaradılışlarındaki olağanüstülük onların sıradan ve tekdüze yaşamdan yüz çevirip, kurtuluşu John Barleycorn'un yalancı, fantastik güven verici-

liğinde aramalarına neden oluyordu. Her ne ise, benim en çok hoşlandığım, en çok birlikte olmak istediğim insanlar hep John Barleycorn'la birlikte bulunurdu.

Amerika Birleşik Devletleri'ni bir baştan bir başa serserilik ederek dolaştığım sırada yeni bir anlayış kazandım. Bir serseri olarak, toplumun sahne dekorlarının arkasındaydım... evet, sahnenin altındaydım. Mekanizmanın nasıl işlediğini görebiliyordum. Çarkların dönüşünü görüyor ve el emeğinin saygınlığının hiç de bana öğretmenler, vaizler ve politikacıların söylediği gibi olmadığını öğreniyordum. Bir zanaatı, altın bileziği olmayanlar zavallı bir sığır sürüsünden farksızdı. İçlerinden biri bir zanaat öğrenecek olursa, o zanaatta çalışabilmek için bir sendikaya yazılmak zorunda kalırdı. Onun sendikası da ücretleri artırabilmek, iş saatlerini azaltabilmek için, işverenler sendikasına kafa tutmak, kavga etmek zorundaydı. Aynı şekilde işverenler sendikası berikine kafa tutar, hır çıkarırdı. Bunda hiç de beğenilecek bir yan göremiyordum. Bir işçi ihtiyarladı, ya da bir kaza geçirdi mi, bu sefer de eskimiş bir makine gibi çöplüğe atılıverirdi. Yaşamlarını böyle, insan onuruyla uzak yakın hiçbir ilişkisi olmayan bir sonla bitiren bu gibilerini çok gördüm.

Böylece edindiğim yeni anlayışa göre, el emeği onurlu olmaktan uzaktı ve para da etmiyordu. O halde zanaat da uzak olsundu bana, müdürün kızı da. Suç işlememeye de karar verdim. Bunun sonuçları da bir emekçi olmanın sonuçları kadar felaketti. Kafa gücü para getiriyordu kas gücü değil; ben de bundan böyle kas gücümü kas pazarında satışa çıkarmamaya azmettim. Kafa gücümü, yalnız kafa gücümü satacaktım.

Kesinlikle kafa gücümü geliştirmeye karar vererek California'ya döndüm. Bu ise okul öğrenimini gerektiriyordu. Yıllar önce ortaokul sıralarından geçtiğim gibi, Oakland Lisesine girdim. Okul harcamalarımı karşılamak için kapıcılık yapıyordum. Kız kardeşim de ayrıca yardım ediyordu bana; yarım günlük boş vakit buldum mu konu komşunun çimlerini biçiyor,

halısını silkeliyor, bunlardan daha doğru dürüst bir iş de bulamıyordum. Ben bedenimle çalışmaktan kurtulmaya çabalarken, tam tersine, balıklama bu beden çalışmasının içine dalmıştım ve bu tersliği acı acı anlıyordum.

Gençlik sevdaları ve onunla birlikte Haydee de, Louis Shattuck da, akşam gezintileri de hep geride kalmıştı. Bu gibi şeylere vaktim yoktu. Henry Clay Bilimsel Tartışma Kurumuna katıldım. Üyelerden bazılarının evlerine girdim çıktım, buralarda etekleri yerleri süpüren hanım kızlarla tanıştım. Evlerde, ufak kulüplerde şiir, sanat ve gramerin incelikleri üzerinde tartışarak hoşça vakitler geçirdim. Sosyalistler lokaline katıldım; burada toplu olarak ekonomi politik, felsefe, siyaset ve bu konular üzerine söylev çalışmaları yapıyorduk. Halk kütüphanesinden bir düzine üyelik kartı edindiğimden, Sosyalistler lokalindeki çalışmalarımıza koşut olarak harıl harıl kitap okuyordum bir yandan da.

Tam bir buçuk yıl ne ağzıma bir damla içki koydum, ne de bir sefer bile içmeyi düşündüm. Zamanım olmadığı gibi, zerre kadar bir istek de duymuyordum. Kapıcılık işim, derslerim ve satranç gibi masumca eğlencelerim arasında bir dakika boş vaktim kalmıyordu. Yeni bir dünya keşfediyordum ve keşfime öyle bir tutkuyla dalmıştım ki, eski dünyamda kalan John Barleycorn bende hiçbir kışkırtıcı etki uyandıramıyordu.

Bunun böyle olduğunu düşünerek bir bara bile girdim. Son Şans Barı'nda, borç para almak için Johnny Heinhold'u görmeye gittim. İşte burada John Barleycorn'un bir başka yüzü meydana çıkmaktadır. Bar sahipleri iyi insanlar olarak ün kazanmıştır. Ortalama olarak alınırsa, bar sahipleri iş adamlarına oranla çok daha cömert insanlardır. İşte ben de on dolara şiddetle ihtiyaç duyduğumdan ve isteyecek kimsem olmadığından, umutsuzluğa düştüğüm bir sırada Johnny Heinhold'a gittim. Onun barına uğramayalı, onun içki tezgâhında bir peni harcamayalı yıllar olmuştu. Buna rağmen Johnny Heinhold bu on doları verdi bana, hem de ne güvence istedi, ne de faiz.

Öğrenim için yaptığım kısa mücadele günlerimde Johnny Heinhold'a, borç para istemeye birkaç kez gittim. Üniversiteye girdiğim zaman ondan kırk dolar aldım, hem de yine bir tek içkisini içmediğim halde ve güvence göstermeden, faiz vermeden. Bununla birlikte –işin püf noktası, kuralı, göreneği de işte burada– aradan yıllar geçtikten sonra, varlıklı günlerimde, sırf çeşitli borçlarımın ertelenmiş faizlerini Johnny Heinhold'un içki tezgâhı üzerine bırakmak için yolumu değiştirip yüzlerce metre yürümüşümdür. Johnny Heinhold benden parasını istediği ya da bunu beklediği için değil. Bunu, daha önce de söylediğim gibi, John Barleycorn'la ilgili daha pek çok şeyin yanısıra öğrendiğim kurala uyarak yaptım. Gaddar tefecinin mutlaka isteyeceği güvenceyi hiçbir yerden bulamayan, başvuracağı hiçbir kapısı olmayan sıkıntıya düşmüş bir kimse, tanıdığı bir bar sahibine gidebilir. Yapılan bir iyiliğe karşı şükran duymak insanoğlunun yaradılışında vardır. Böyle yardım gören bir kimse de, tekrar parası olduğu zaman bu paranın bir kısmını kendisine dostluk gösteren bar sahibinin içki tezgâhında harcamayı kendine görev bilir.

Yazarlık mesleğimin ilk günlerini hatırlıyorum da... O zamanlar dergilerden kazandığım ufak tefek paralar yürek parçalayıcı bir düzensizlik içinde geliyor, beri yanda ise ben genişleyen bir aile içinde –karım, çocuklar, annem, kuzinim, Jenny Ana ve Jenny Ana'nın kötü durumdaki kocası– geçim derdinden şaşkına dönüyordum. Borç alabileceğim iki yer vardı: Bir berber dükkânı ile bir bar. Berber benden peşin olarak aylık yüzde beş faiz keserdi. Yani kendisinden yüz dolar borç aldığım zaman, elime doksan beş dolar verirdi. Geri kalan beş doları ilk ayın peşin faizi olarak alıkoyardı. İkinci ay ona bir beş dolar daha verirdim ve editörler katında büyük bir başarı kazanıp da borcumu kaldırana kadar bu hep böyle sürüp giderdi.

Sıkışınca başvurduğum ikinci yer de bardı. Bu barmenle bir iki yıldır sadece göz aşinalığım vardı. Barında hiç para harcamış değildim, hatta kendisinden borç aldığım zaman bile para har-

camadım onun içki tezgâhında. Buna rağmen kendisinden ne zaman para istedimse, hiçbir vakit geri çevirmedi beni. Ne yazık ki benim elime bol para geçmeden o başka bir kente taşındı. Bugüne kadar onun gidişine hep üzülmüşümdür. İşte benim öğrendiğim kural böyleydi. Yapılacak doğru iş –nerede olduğunu bilsem hemen şimdi yapardım– arada sırada barına uğramak ve eski günlerin hatırı için, ona olan şükran borcumu ödemek için, içki tezgâhında birkaç dolar harcamaktan ibaretti.

Böylece barmenleri yüceltmek istiyor değilim. Bunları, John Barleycorn'un gücünü yüceltmek ve insanı John Barleycorn'la temasa geçiren on binlerce yoldan birini daha göstermek için yazdım; işte bu temaslar sonunda insan bir de bakar ki, John Barleycorn'suz edemiyor artık!

Neyse, biz gelelim asıl öykümüze: Serüven yollarını bırakmış, bir dakika boş vaktim olmayacak biçimde, gırtlağıma kadar derslerime gömülmüş, John Barleycorn'un varlığını tamamıyla unutmuştum. Eğer birisi içseydi ve bana da içki ikram etseydi, hiç kuşkusuz ben de içerdim. Oysa boş vaktim olduğu zamanlar ya satranç oynuyor, ya kendileri de öğrenci olan hanım hanımcık kızlarla geziyor, ya da bisikletimi tefecinin elinden kurtarabilecek kadar şanslı olduğum zamanlar bisiklete biniyordum.

Başından beri üzerinde ısrarla durduğum nokta şudur: İçimde alkole en ufak bir istek yoktu, hem de John Barleycorn'un gözetiminde uzun ve çetin bir çıraklık dönemi geçirmeme rağmen. Ben yaşamın öbür yanından dönmüş gelmiştim ve öğrenci delikanlıların, öğrenci kızların bu sade mutluluklarının zevkine varıyordum. Ayrıca, kültür dünyasına da ayak bastığımdan, entelektüel bir sarhoşluk içindeydim. (Heyhat! Daha sonraki bir dönemde, entelektüel sarhoşluğun da kendine göre bir 'katzenjammer'i* olduğunu öğrenecektim.)

* Katzenjammer: Alm. İçki sonrası rahatsızlığı. *-çev.*

XXII

LİSEYİ bitirmek için gerekli süre üç yıldı. Sabrım tükenmişti. Üstelik mali durumum da okula devam etmemi olanaksız kılıyordu. Bu gidişle lisenin sonuna kadar dayanamazdım, öte yandan devlet üniversitesine gidebilmek için can atıyordum. Lisede bir yılı tamamlayınca, kestirmeden gitmeye karar verdim. Borç alıp bir akademinin hazırlık sınıfına giriş paramı yatırdım. Dört ay sonra bu hazırlık sınıfını tamamlayıp doğrudan üniversiteye girecek, böylelikle de iki yıl kazanmış olacaktım.

Durup dinlenmeden çalıştım. Bir sömestre önceki iki yılın derslerini sıkıştırmak zorundaydım. Beş hafta öyle sıkı çalıştım ki, artık neredeyse cebir denklemleri ve kimya formülleri kulak deliklerimden taşacak hale geldim. Derken akademi müdürü beni kenara çekti. Çok üzgünmüş, ama öğrenim ücretimi geri verip okuldan ayrılmamı istemek zorundaymış. Bunun öğrenciliğimle bir ilgisi yokmuş. Derslerimde çok iyiymişim ve beni mezun edip üniversiteye yollayacak olsa orada da başarı göstereceğimden eminmiş. Sorun başkaymış. Hakkımda dedikodular dolaşıyormuş. Ne derlermiş sonra. İki yıllık dersleri dört ayda tamamlamış ha! Bu bir rezalet çıkmasına yol açarmış, hem zaten üniversiteler yetkili hazırlık okullarına karşı tutumlarını sertleştiriyorlarmış. Kendisi böyle bir rezaleti göze alamazmış, dolayısıyla ben kibarca ayrılmalıymışım okuldan.

Ayrıldım. Borç aldığım parayı geri verdim, dişlerimi gıcırdata gıcırdata kendi kendimi hazırlamaya başladım. Üniversite giriş sınavlarına daha üç ay vardı. Laboratuvar olmadan, başımda

yol gösteren bulunmadan, yatak odamda oturarak iki yıllık dersi üç aya sığdırmaya, bir yandan da önceki yılın derslerini yeniden gözden geçirmeye devam ettim.

Günde on dokuz saat çalışıyordum. Tam üç ay, sadece birkaç kez ara vererek hep bu hızla çalışmaya devam ettim. Bedenim yoruldu, kafam yoruldu, ama ben yine aynı çalışma temposunda direndim. Gözlerim yorulup seyirmeye başladı, ama bozulmadı. Belki sonlara doğru bir parça aptallaştım; işte o sıralarda çemberi kare haline sokmanın formülünü bulduğuma iyice aklım yatmıştı. Ne var ki formülü ortaya koyma işini sınavlardan sonraya erteledim. Hele sınavlar bitsindi, o zaman gösterecektim onlara.

Derken günlerce sürecek sınavlar geldi çattı. Bütün sınav süresince hemen hemen hiç uyumadım desem yeridir; her dakikayı ders çalışmaya, eski dersleri tekrara ayırdım. Son sınav kâğıdını da teslim ettiğim vakit tam anlamıyla bir zihin yorgunluğu geçirmekteydim. Ne bir kitap görmek, ne düşünmek, ne de düşünme olasılığı olan birini görmek istiyordum.

Bu durumlarda bir tek sağaltma yöntemi vardır: Serüven yollarına düşmek. İşte ben de o sağaltma yöntemini uyguladım kendime. Sınavlarımın sonucunu öğrenmeyi bile beklemedim. Kiraladığım ufak bir yelkenli tekneye birkaç battaniye, biraz da soğuk yiyecek attığım gibi hemen yelken bastım. Oakland Halicinden çıkınca sabah karanlığının son akıntıları üstünde sürüklenip körfezin yukarısına çıkan ilk akıntıları yakaladım ve frişka bir rüzgârla pupa yelken gitmeye başladım. İlk kez Nelson'la birlikte onun camadansız 'Rengeyiği'nde öğrendiğim kerterizleri pruvamda ve kıç iskelemde gördüğüm sırada, San Pablo Koyu da Selby Fabrikaları açığındaki Carquinez Boğazı da dumanlıydı.

Benicia önümde göründü. Burgaç Tersanesinin açığından geçtim, Solano iskelesini dolandım ve iskele rampalarıyla, vaktiyle içlerinde yatıp kalktığım, körkütük sarhoş olduğum balıkçı teknelerini bordama alarak ilerledim.

İşte tam bu sırada, önemini daha sonraki pek çok yıllar içinde anlayamadığım bir şey oldu. Benicia'da durmaya hiç niyetim yoktu. Med elverişli, rüzgâr uygun ve güçlüydü; tam bir denizcinin aradığı koşullar. İleride Bull Head ile Army Points görünüyor, dumanlı olduğunu bildiğim Suisun Körfezinin girişini belirtiyordu. Bununla birlikte, gözüm rampaların kenarında yatan o balıkçı teknelerine ilişince, hiç düşünüp taşınmadan, o anda dümen yekesini bıraktım, ana yelkeni toparladığım gibi teknenin burnunu kıyıya çevirdim. O anda da, o son derece yorgun kafamla bile ne istediğimi anladım. İçmek istiyordum. Sarhoş olmak istiyordum.

İçkinin bu çağrısı emrediciydi. Kuşku götürmez bir kesinlikteydi. Bitkin ve harap beynim dünyada her şeyden çok bu yorgunluğun bitmesini istiyor, nasıl biteceğini de yine kendi biliyordu. İşte önemli olan nokta da burası. Ömrümde ilk kez bilerek, bilinçli bir biçimde sarhoş olmayı istiyordum. Bu, John Barleycorn'un gücünü tamamıyla yeni, bambaşka bir biçimde ortaya koyuşuydu. Bu, bedenin alkole duyduğu gereksinme değildi. Bu beynin bir arzusuydu. Yorgunluktan ezilmiş, harabolmuş beynim unutmak istiyordu.

İşte bu noktada işin en can alıcı yerine geldik. Beynim ne derece yorulmuş olursa olsun, yine de, eğer geçmişte içkinin tadını tatmamış olsaydım, şimdi sarhoş olmak düşüncesi aklımın köşesinden bile geçmeyecekti. Alkole duyulan fiziksel bir nefretle başlayıp, yıllarca arkadaşlık hatırı için ve alkol her yerde önüme çıktığı için, içe içe şimdi işte artık beynimin sadece içki isteğiyle değil, aynı zamanda sarhoşluk isteğiyle çığlık attığı bir aşamaya gelmiştim. Eğer alkolle o kadar çok haşır neşir olmasaydım, beynim de bu kadar güçlü çığlık atmazdı. O zaman, Bull Head'i geçer, Suisun Körfezinin dumanlı beyazlığına girer, yelkenimi şişirip içime dolan rüzgârın şarabına kendimi bırakır, yorgun beynimi unutur, onu dinlendirir, canlandırırdım.

Böylece kıyıya vardım, yelkenlimdeki bütün işimi çabucak bitirip acele acele balıkçı teknelerinin arasından yürüdüm. Charley Le Grant o anda ensemde bitiverdi. Karısı Lizzie beni koca göğsüne bastırdı. Billiy Murphy, Joe Lloyd ve eski takımdan bütün sağ kalanlar çevremi sardı, kollarını boynuma doladı. Charley tenekeyi kaptığı gibi tren yolunun diğer yanındaki Jorgensen'in barının yolunu tuttu. Bira almaya gidiyordu. Bense viski istediğimden, bir şişe viski getirmesi için arkasından seslendim.

O viski şişesi tren yolunun iki tarafı arasında birçok sefer gitti geldi. Eski özgür ve tatlı günlerin daha birçok eski arkadaşları damladı –balıkçılar, Rumlar, Ruslar ve Fransızlar–. Her biri içki ısmarlamak için sırasını bekledi ve oradaki herkese içki ısmarladı. Gelenler oldu, gidenler oldu, ama ben hep orada kalıp hepsiyle içtim. Üstüste çakıştırıp küp gibi içtim. Sert içkiyi yuvarladıkça ve kurtçuklar beynime tırmandıkça neşelendim, neşelendikçe içtim.

Derken Kıskaç geldi; Nelson'un benden önceki ortağı. Eskisi gibi yakışıklıydı yine, ama eskisinden daha gözü kara, yarı deliydi âdeta ve içkiyle yakıp tüketiyordu kendini. Az önce 'Gazelle' adlı şalupada ortağıyla kavga etmişler, bıçaklar çekilmiş, yumruklar savrulmuş ve Kıskaç o anının ateşini daha fazla içkiyle körüklemeye azmetmişti. İçki şişesinin dibini bulurken, Nelson'u, onun son ve uzun uykusunu uyumak üzere burada, Benicia'da yattığını hatırladık; onun anısına gözyaşı döktük, onun sadece iyi taraflarını, hakkındaki iyi şeyleri aklımıza getirdik ve içkiye devam etmek için viski şişesini doldurulmaya yolladık.

O gece orada kalmamı istediler, ama yiğit rüzgârı suların üstünde görüyordum ve kulaklarım onun kükreyişiyle doluyordu. Ben, üç ay aralıksız, günde on dokuz saat kitaplara gömülmemin anısını unutmakla uğraşırken, Charley Le Grant teçhizatımı benim yelkenliden alıp, Columbia Irmağında kullanılan cinsten büyük bir som balığı teknesine aktardı. Kömür, bir balıkçı mangalı, bir kahve cezvesi, tava, kahve ve et ile daha o sabah denizden çıkarılmış taptaze bir levrek ekledi.

Çürük çarık, her yanı oynayan iskeleden aşağı inip tekneye binmem için bana yardım ettiler. Direği kaldırıp yelkeni öyle bir açtılar ki, yelken gerile gerile tahta gibi oldu. Bir kısmı yelkenin ıskota yakasını açmaya korkuyordu, ama ben direttim; Charley de bana güveniyordu. Beni eskiden tanırdı, o yüzden gözüm görebildiği sürece yelken kullanabileceğimi biliyordu. Pruva halatımı fora ettiler. Dümen yekesini kullanarak tekneyi açtım ve başım dönmesine rağmen tekneye hâkim olup rotasına koydum, elimi sallayarak veda ettim.

Suların yükselmesi durmuştu; şiddetli bir cezir akıntısı, daha da şiddetli bir rüzgârın dişlerinde koşarak dik, sert dalgalar kaldırıyordu deniz. Suisun Körfezi öfkeden ve deniz köpüğünden bembeyaz kesilmişti. Ne var ki bir som balığı teknesi denizci teknedir, ben de bu tekneyi yürütmesini bilirdim. Böylece dalgaları baştan alıp göğüsleyerek, aşarak, dünyada ne kadar kitap, ne kadar okul varsa hepsine karşı nefretimi şarkılar halinde ortaya döktüm. Tepeleri köpüklenen dalgalar teknemi otuz kırk santim suyla doldurmuştu, ama ayaklarımın çevresinde şapırdayan sulara gülerek rüzgârı da suyu da hor gördüğümü yine şarkılarla dünyaya ilan ettim. Kendimi, gemi azıya almış doğa güçlerinin sırtına binen, yaşama hâkim olan biri olarak kutsadım; doğa güçlerinin sırtında John Barleycorn da benimle birlikte geliyordu. Matematik, felsefe üzerine yüksek sesle kendi kendime yaptığım konuşmalar, öfkelenip köpürmeler, denklem çözmeler arasında konserve fabrikasından korsan olmak üzere istiridye teknelerine gittiğim vakit öğrendiğim bütün o eski şarkıları: 'Kara Lulu,' 'Uçan Bulut,' 'Ah, Kızıma İyi Davran,' 'Bostonlu Hırsız,' 'Gel Ey Yaramaz Kumarbaz,' 'Keşke Küçük Bir Kuş Olsaydım,' 'Dalgacı,' 'Ranzo Çocuklar, Ranzo'* gibilerini söyledim.

---

* Kaynağı belli olmamakla birlikte, balina gemilerinde 'Rueben Ranzo' çok sevilen bir şarkıydı. 19-20 yüzyıl ortası. *A Dictionary of Slang and Unconventonal English* - Eric Partridge. C. I; s. 687. *-çev.*

Saatler sonra, batan güneşin ateşleri içinde, Sacramento ile San Joaquin'in çamurlu sularının birbirini göğüslediği yerde, New York Kanalının ağzını tuttum, Black Diamond'dan ötede karanın denizden kestiği çarşaf gibi suların üzerinden sekerek geçtim, San Joaquin'e, oradan da Antioch'a gelip biraz ayılmış ve canavar gibi acıkmış bir halde orada, arması bana yabancı gelmeyen kocaman bir patates şalupasına borda ettim. Şalupada eski dostlar vardı. Bunlar benim levreği zeytinyağında kızarttılar. Bir de içine tereyağ girmemiş etli denizci çorbası vardı ki, içindeki sarımsakla tadına doyum olmazdı; hele o kıtır kıtır İtalyan ekmeği ve bunlarla birlikte yarım litrelik kulpsuz porselen kupalarda çektiğimiz koyu, hemen başa vuruveren kırmızı şarap.

Bizim som balığı teknesinin ıslanmadık yeri kalmamıştı, ama şalupanın kabinindeki kuru battaniyelerle kuru ranza benim demekti. Ranzalara uzandık, sigaralarımızı tellendirdik ve rüzgâr tepemizde, donanımlar arasında ıslık öttürüp, gergin çarmıklarda, direğin kenarlarında davul çalarken eski günleri andık.

XXIII

SOM balığı teknesiyle gezintilerim bir hafta sürdü; döndüğümde üniversiteye girmeye hazırdım. Bu gezintiler sırasında bir daha içmedim. Bunu sağlamak için eski arkadaşları aramaktan kaçınmak zorunda kaldım, zira her zamanki gibi, serüven yolları John Barleycorn tarafından tutulmuştu. İlk gün içmek istemiştim, ama bunu izleyen günler canım içki istemedi. Yorgun kafam dinlenmişti. Bu konuda törel anlamda hiçbir kararsızlık ya da çekingenliğim yoktu. Benicia'da ilk günkü o işretten ötürü ne utanç ne de pişmanlık duydum; olanları bir daha hiç düşünmeden gönül rahatlığıyla kitaplarıma ve derslerime döndüm.

Geriye dönüp o güne bakmam ve o günün anlamını, önemini algılamam için aradan yıllar geçmesi gerekecekti. O vakitler ve ondan uzun zaman sonra bile o olaya sadece bir cümbüş gözüyle bakacaktım. Ama daha sonraları, beyin yorgunluğunun, entelektüel bıkkınlığın çamurlu bataklığında o günü hatırlayacak ve alkolde bulunan uyuşturucu maddeye duyulan şiddetli gereksinmeyi anlayacaktım.

Bu arada, Benicia'da kötü yola tekrar bir kerecik saptığım o günden sonra perhizimi sürdürdüm; bunun başlıca nedeni de içki içmek istemeyişimdi. Perhizimin ikinci nedeni ise yolumun kitaplarla öğrencilerin yolu olması ve bu yol üzerinde içkinin bulunmayışıydı. Serüven yollarında olsaydım, çok doğal bir şey yapar gibi içmeyi sürdürürdüm. Zira, John Barleycorn'un en sevdiği uğrağı ne yazık ki serüven yollarıdır.

Üniversitedeki ilk sömestrimi tamamladım ve 1897 yılı Ocak ayında ikinci sömestr derslerine çalışmaya başladım. Fakat para sıkıntısı ve derslerime ayırabildiğim zaman içinde üniversitenin bana istediğim her şeyi veremediği konusundaki inancım beni üniversiteyi bırakmaya zorladı. Büyük bir düş kırıklığına uğramadım. İki yıl ders çalışmış ve bu iki yıl içinde, hepsinden önemlisi bol bol kitap okumuştum. Ayrıca gramer bilgim de ilerlemişti. Gerçi henüz birinci tekil kişi adılı yalın durumuyla, nesnel durumunu konuşmalarımda karıştırıyordum; konuşurken heyecanlandığım zamanlar hâlâ daha çift olumsuza kayar dilim, ama yazılarımda bu yanlışı yapmıyordum artık.

Meslekteki yolumu derhal seçip işe koyulmaya karar verdim. Dört konu arasında seçme yapacaktım: birincisi müzik; ikincisi şiir; üçüncüsü felsefi, iktisadi ve siyasal deneme yazarlığı; en sonuncusu ve en az değerlisi de öykü yazarlığı. Müziği olanaksız kabul edip kesinlikle bir kenara bıraktım, yatak odama yerleşerek ikinci, üçüncü ve dördüncü konuların hepsiyle birden uğraşmaya başladım. Yarabbim! Nasıl da yazıyordum! Ne benimki gibi bir yaratıcı tutku görülmüştür yer yüzünde, ne de böyle bir tutkudan öldürücü sonuçlarla karşılaşmaksızın kurtulabilen. O çalışmayla beynim sulanabilir, tımarhaneyi boylayabilirdim. Yazıyor, her şeyi yazıyordum; ağır denemeler, bilimsel ve sosyolojik kısa öyküler, koşuklu gülmece yazıyor, triyolelerle sonelerden, koşuklu trajedilere, Spenzer kıtaları tarzındaki dev gibi destanlara kadar her türlü koşuk kaleme alıyordum. Bazen düzenli olarak günlerce üst üste günde on dört saat yazdığım oluyordu. Zaman zaman yemek yemeyi unutuyor ya da yemek yemek için kendimi o tutkulu yaratıcılık nöbetinden koparıp alamıyordum.

Yazdıklarımı daktilo etme sorunu da vardı. Kayınbiraderimin gündüzleri kullandığı bir yazı makinesi vardı. Geceleri bu makineyi kullanmakta serbesttim. Bir harikaydı o makine. Onunla nasıl cebelleştiğimi hatırlayınca nerdeyse ağlayacağım geliyor şimdi. Daktilo çağının ilk modellerindendi herhalde.

Klavyesi baştan aşağı büyük harflerdendi. Bu makineyi cin tutmuştu besbelli. Bilinen hiçbir fizik yasasına boyun eğmediği gibi, aynı şeylere yapılan aynı şeylerin aynı sonuçları verdiği yolundaki şu pek eski önermeye de aldırdığı yoktu. O makinenin aynı şeyi aynı biçimde iki kez yapmadığına yemin ederim. Aynı olmayan eylemlerin aynı sonuçları verdiğini tekrar tekrar göstermiştir o.

Onunla cebelleşmekten sırtıma ne ağrılar girerdi! O zamana kadar sırtım, hiç de hafif olmayan iş yaşamımda her türlü şiddetli zora dayanmıştı. Gelgelelim o yazı makinesi bana sırtımın çerden çöpten olduğunu kanıtladı. Ayrıca, omuzlarım konusunda da içime bir kuşku düşürdü. Her sıkı çalışmadan sonra omuzlarım romatizmalı gibi ağrıyordu. Makinenin tuşlarına öylesine hızlı vurmam gerekiyordu ki, sesi evin dışındakilere ya uzaktaki bir gök gürlemesi ya da birileri evin eşyasını parçalıyormuş izlenimini veriyordu herhalde. Tuşlara öyle hızlı vurmak zorundaydım ki, parmaklarımdan dirseklerime kadar kollarım acıyor, parmak uçlarım su toplayıp patlıyor, yine su topluyordu. Hani kendi makinem olsa, parmaklarımı kullanacağıma çekiçle vururdum tuşlarına.

İşin en kötüsü de, bu makineyi kullanmasını kendi yazılarımı temize çekerken öğrenmek zorunda kalışımdı. Bin kelimeyi daktilo etmek demek, aynı anda hem bir fiziksel dayanıklılık hem de beyin gücü harcama yarışına çıkmak demekti ve ben her gün, bekleyen editörlere yollanmak üzere daktilo edilmesi gereken bin kelime yazıyordum.

Bir yandan yazmak, bir yandan da yazdıklarımı daktiloda temize çekmek beni bitiriyordu. Hem kafam hem sinirlerim hem de bedenim yorgun düşmüştü, ama buna rağmen içki düşüncesi bir kez bile aklıma gelmedi. Bir uyuşturucuya gerek duyurmayan başdöndürücü yüksekliklerdeydim. Şu cehennem kaçkını daktiloyla birlikte olduğum vakitler dışındaki bütün uyanık saatlerim, bir yaratıcılık cennetinde geçiyordu. Bunun yanısıra da,

o vakitler daha hâlâ birçok şeye inanç beslediğim için içki arzusu duymuyordum; erkek ve kadın sevgisi konusunda dünyadaki bütün erkeklerin, bütün kadınların sevgisine inancım vardı; baba olmanın değerine inanıyordum; insan adaletine, sanata, dünyanın dönmekte devam etmesini sağlayan bütün o safça hayallerin topuna inanıyordum.

Gelgelelim editörler beklemekte devam etmeyi uygun bulmuşlardı. Yazılarım Pasifik'le Atlantik arasında hayret verici gidiş-geliş rekorları kırıyordu. Kim bilir belki de editörleri ufacık bir yazımı bile kabul etmekten alıkoyan şey, daktilo yazısının uğursuzluğuydu. Hoş, Allah bilir ya, belki yazılarım da daktilo yazısı kadar uğursuz gelmiş olabilir. Binbir zorlukla satın aldığım okul kitaplarımı gülünç paralar karşılığında kitapçılara sattım. Bulabildiğim yerlerden ufak tefek borç paralar aldım ve azalan gücüyle birlikte kazancı da düşen babamın sırtına, bir de kendi geçim derdimi yükledim.

Bu fazla uzun sürmedi, topu topu birkaç hafta sonra teslim bayrağını çekip işe girmek zorunda kaldım. Buna rağmen, içkinin uyuşturuculuğuna duyulan gereksinmeden habersizdim. Düş kırıklığına uğramamıştım. Meslek yaşamım bir parça ertelenmişti o kadar. Belki kendimi biraz daha hazırlamam gerekiyordu. Bilgi elbisesinin sadece eteğine dokunabildiğimi algılamama yetecek kadarını öğrenmiştim kitaplardan. Hâlâ yükseklerde dolaşıyordum. Uyanık saatlerimi, aynı zamanda uykuda geçirmem gereken saatlerin çoğunu kitaplara veriyordum.

XXIV

KÖYDE, Belmont Akademisinde, gereçleri mükemmel ufak bir buharlı çamaşırhanede çalışmaya başladım. Çamaşırların cinslerine göre ayrılıp yıkanmasından, beyaz gömleklerin, yakaların, manşetlerin ütülenmesine, profesör karılarının 'fantazi kolası'na kadar bütün iş bir başkasıyla birlikte benim üstümdeydi. İki kaplan gibi saldırıyorduk işe, hele yaz gelip de akademili oğlanlar golf pantolon giymeye başladığı zaman. Bir golf pantolonunun ütülenmesi korkunç zaman alan bir iştir. Bunaltıcı sıcaklar altında, uzun haftalar, kan ter içinde çalıştığımız halde bir türlü işimizi bitiremediğimiz, hatta birçok geceler, öğrenciler yataklarında horul horul uyurken iş arkadaşımla benim elektrik ışığında buharlı pres ya da ütü tahtası üzerinde ter döktüğümüz oluyordu.

Her ikimiz de gereksiz hiçbir hareket yapmama sanatında birer usta kesilmiştik, ama yine de saatler uzun, iş çetindi. Yatıp kalkma ve yeme içme onlardan, ayda otuz dolar alıyordum. Kömür attığım, konserve fabrikasında çalıştığım günlerdekine oranla ufak bir artış demekti bu; hiç değilse, patronuma çok az bir paraya malolan (zira mutfakta yiyorduk) ama benim için ayda yirmi dolar demek olan yeme içme parası ve oda kirası kadar bir artış. Bu yirmi dolarlık artışı, yaşımla birlikte artan gücüme ve edindiğim ustalıkla, kitaplardan öğrendiklerime borçluydum. Bu gelişme hızıma bakarak, ölmeden önce, ayda altmış dolar ücretli bir gece bekçisi, ya da serseri enseleyerek temiz yüz dolar kazanan polis memuru olmayı umabilirdim.

İş arkadaşımla birlikte işimize bütün hafta boyunca öyle bir hırsla saldırıyorduk ki, cumartesi gecesi gelip çattığında leşimiz çıkmış oluyordu. Kendimi yine o eski, bildik, atlardan daha çok çalışan ve atlardan biraz daha fazla düşünebilen bir hizmet hayvanı durumunda buldum. Kitaplar benim için kapanmıştı. Çamaşırhaneye bir sandık dolusu kitap getirmiştim, ama kitap okuyacak halim yoktu. Okumaya kalktığım anda uyuyakalıyordum; şöyle birkaç sayfacık gözlerimi açık tutabildiğim zaman da okuduklarımı hatırlayamıyordum sonradan. Hukuk, politik ekonomi ve biyoloji gibi ağır konuları okuyayım diye çabalamaktan vazgeçerek, tarih gibi hafif konulara döndüm. Yine uyudum. Edebiyatı denedim, yine uyudum. Artık hareketli romanları okurken de uyuyakalınca hepten vazgeçtim. Çamaşırhanede geçirdiğim bütün süre içinde bir tek kitap okuyamadım.

Cumartesi akşamı gelip de pazartesi sabahına kadar tatil edildiği zamanlar, içimde uyuma isteğinden başka bir tek istek duyuyordum, o da kafayı çekme isteği. Yaşam boyu John Barleycorn'un kuşku götürmez çağrısını ikinci duyuşumdur bu. Birincisi aşırı bir beyin yorgunluğu yüzündendi. Şimdi ise beynim hiç yorulmuş değildi. Tam tersine, hiç çalışmayan bir beynin kör uyuşukluğunu duyuyordum sadece. Sorun da buradaydı zaten. Beynim, kitapların ona buldurduğu yeni dünyanın harikalarıyla öyle bir öyle bir iştah kazanmış, öylesine tetik bir duruma gelmişti ki, şimdi durgunluğun, hareketsizliğin bütün acılarını çekiyordu.

John Barleycorn'u çok eskiden tanıyan ben, onun bana neler vaadettiğini çok iyi biliyordum; hayal kurtçukları, güç hülyaları, unutmak; ve dönen merdaneler dışında, dönen çamaşır makinesi pervaneleri dışında, uğultulu santrifüj kurutucular dışında, uçarcasına gidip gelen ütümün altında ardı arkası kesilmeksizin geçen golf pantolonu alayları dışında, herhangi bir şey ve her şey. Tamam işte. John Barleycorn zayıflığa ve başarısızlığa, yorgunluğa ve bitkinliğe hitap eder. O kolay bir çözüm yoludur. Srekli

de yalan söyler. Bedene sahte güç, ruha sahte yüceliş verir ve her şeyi olduğundan başka, olduğundan daha güzel gösterir.

Ama John Barleycorn'un her türlü kalıba girebildiğini de unutmamak gerekir. Zayıflığa ve yorgunluğa olduğu kadar, gerektiğinden büyük güce, olağanüstü canlılığa ve aylaklığın can sıkıntısına da hitap eder. O kolunu, herhangi bir ruh durumundaki herhangi bir adamın koluna takabilir. Ayartıcılık ağını bütün insanların üstüne atabilir o. O, eski lambalar alıp yenilerini verir, gerçeğin sıkıntılarını alıp hayalin yaldızlı pullarını verir, sonunda da kendisiyle alışveriş eden herkesi aldatır.

Bununla birlikte yine de kendimi içkiye vurmadım; ama sadece şu nedenle ki, en yakın bar iki buçuk kilometre uzaktaydı. Bu nedenle içmeyişimin nedeni de, John Barleycorn'un çağrısının kulaklarımda çok güçlü olmayışıydı. Eğer güçlü olsaydı, bara ulaşmak için o uzaklığın on mislini bile alırdım. Öbür yandan, bar hemen bitişikte olsaydı, yine kafayı çekerdim. Halbuki ben, dinlenme günümde gölgeye uzanıp pazar gazeteleriyle oyalanıyordum. Ama gazeteleri bile okuyamayacak kadar yorgun oluyordum. Gazetelerin güldürü sayfaları dudaklarımda donuk bir gülümseme yaratır ve sonra hemen uyuyakalırdım.

Çamaşırhanede çalıştığım sürece John Barleycorn'a yenilmediysem de, bunun belirli, kesin bir sonucu oldu. O süre içinde çağrıyı duymuş, şiddetli isteğin kemirişini içimde duymuş, uyuşturucuyu özlemiştim. Daha sonraki yılların daha güçlü isteklerine hazırlanmaktaydım.

Önemli olan şurası ki, bu isteğin gelişimi sadece beynimdeydi. Her zamanki gibi bedenim alkolden nefret ediyordu. Kömür aktarma işinde kürek sallamaktan bedenimin yorgun düştüğü zamanlar, içki içme isteği bir kez bile bilincimde tutuşmamıştı. Üniversite giriş sınavlarında kafaca yorgun düştüğüm zaman ise hemen kafayı çekip sarhoş oluvermiştim. Çamaşırhanede yine bedence yoruluyordum, üstelik bu fiziksel yorgunluk, kömür aktarma işindeki kadar da ağır bir yorgunluk değildi. Bununla birlikte

arada bir fark vardı. Kömür aktarma işinde çalıştığım zamanlar kafaca henüz uyanmamıştım. O zamanla, çamaşırhanede çalışmam arasında kalan süre içinde beynim akıl krallığını bulmuştu. Kömür aktardığım sıralarda beynim uykudaydı. Çamaşırhanede didindiğim sırada ise bilgiyle donanmış beynim, yapmaya ve olmaya aç beynim işkence çekiyordu.

Gerek Benicia'daki gibi içkiye yenildiğim sıralarda olsun, gerek çamaşırhanedeki gibi içkiden kendimi alıkoyduğum sıralarda olsun, alkol isteğinin tohumları beynimde hep yeşermekteydi.

XXV

ÇAMAŞIRHANEDEN sonra, kız kardeşimle kocasının, parası kendilerine ileride ödenmek üzere bana sağladıkları malzemeyle Klondike'a gittim.

O bölgedeki ilk altına hücumdu bu; 1897 yılı güz başlarının altına hücumu. Yirmi bir yaşında ve fiziksel yönden tam formumdaydım. Chilcoot üzerinden Dyea Beach ile Linderman Gölü arasında insan sırtında yapılan taşımacılık işinde, Kızılderililerle birlikte yük taşıdığımı ve pek çok Kızılderiliyi yaya bıraktığımı hatırlıyorum. Linderman yolunun son aşaması beş kilometreydi. Bu uzaklığı günde dört kez gider gelir ve her gidişte altmış kilo yük taşırdım. Yani, en berbat bir yolda, yirmi kilometresi altmış kiloluk yük altında olmak üzere, günde kırk kilometre yol yürürdüm.

Evet, yazarlık mesleğinin canı cehenneme dedim ve servet peşinde yine serüven yollarına düştüm. Pek tabii, serüven yolunda da John Barleycorn'la karşılaştım. Burada da babayiğit adamlar, serseriler, serüvenciler vardı ve bunlar kumanya kıtlığına boş verirken, viskisiz edemiyorlardı. Yol kenarında bir yere saklanan una el sürülmezken, ulaştırılan mal hep viski oluyordu.

Şans eseri benim grubumdaki üç adam da ayyaş değildi. Kendi grubumdakilerden başkalarıyla birlikteyken işin rezaletini çıkardığım pek seyrek durumlar dışında, içmiyordum. Özel ilaç çantamda bir şişe viski vardı. Bu şişenin mantarını altı ay hiç açmadım; ancak altı ay sonra, ıssız bir kampta, uyuşturucu maddesi bulunmayan bir doktor, bir adamı ameliyat etmek zorunda

kaldığı zaman açıldı şişe. Doktorla hasta benim şişeyi aralarında paylaşarak boşalttılar da ameliyat ondan sonra yapıldı.

Tutulduğum iskorbüt hastalığını atlatıp bir yıl sonra California'ya döndüğümde babam ölmüştü; artık ailenin başı, bütün ailenin eline baktığı biricik kişi bendim. Bering Denizinden, British Columbia'ya kadar bir vapurun ocağında kömür atarak, oradan San Francisco'ya kadar da ambar yolculuğu ederek geldiğimi söylersem, Klondike'dan yanımda iskorbüt hastalığından başka bir şey getirmediğim kendiliğinden anlaşılır.

Çetin günler geçiriliyordu. Ne çeşit olursa olsun, bir iş bulmak zordu. Bense hâlâ belirli bir işte ustalık kazanamadığımdan, ne çeşit bir iş olursa olsun kabul etmek zorundaydım. Yazarlık mesleğini düşündüğüm yoktu. Bunu kafamdan silip atmıştım artık. Kendiminkinden başka daha iki boğazı doyurmak, başımızı sokacağımız bir çatıya para ödemek ve evet biricik elbisem mutlak surette yazlık olduğundan, kendime bir kışlık takım satın almak zorundaydım. Kendime hemen bir iş bulmalıydım. Hele işe girip bir soluk alayım da, artık geleceğimi ondan sonra düşünürdüm.

Zor günlerin işsizlik sıkıntısını ilk duyanlar kalifiye olmayan emekçilerdir. Benim de denizcilik ve çamaşırcılıktan başka bir zanaatım yoktu. Yüklendiğim yeni sorumluluklarla denize çıkmaya cesaret edemiyor, öte yandan çamaşırcılıkta da iş bulamıyordum. Hiçbir alanda iş bulamıyordum. Adımı beş iş bulma bürosuna yazdırmıştım. Üç gazeteye de ilan verdim. Bana bir iş bulmaları ihtimali olan yeni tanıdıklara başvurdum; ama kimi ilgilenmedi, kimi de iş bulamadı.

Umutsuz bir durumdaydım. Saatimi, bisikletimi ve babamın çok sevdiği, ondan bana kalan bir pardösüyü rehine verdim. Bu dünyada bana kalan biricik miras da oydu. On beş dolara satın alınan bu pardösüye tefeci iki dolar verdi. Ha, evet, rıhtımlar üzerindeki eski günlerden kalma bir arkadaş da günün birinde, gazete kâğıtlarına sarılı bir takım elbiseyle çıkageldi. Bu elbiseyi nasıl edindiğini doğru dürüst ne o açıklayabilirdi, ne de ben bir

açıklamada bulunmasını istedim. O elbise bana gerekliydi. Yo; giymek için değil. Rehinci kabul etmediğinden işime yaramayan bir sürü süprüntüyü verip elbiseyi aldım. Arkadaşım o süprüntüleri üç beş dolara okuttu, ben de elbiseyi beş dolar karşılığında tefeciye rehin bıraktım. Bildiğim kadarıyla elbise hâlâ o tefecidedir. Onu rehinden kurtarmayı hiç düşünmedim.

Ne var ki bir türlü iş bulamıyordum. Oysa emekçiler pazarında tam bir kelepir sayılırdım. Yirmi bir yaşındaydım, çıplak seksen kilo çekiyordum ve seksen kiloluk bedenim, her bir kilosuyla ağır iş için biçilmiş kaftandı; üstelik çiğ patates yeme sayesinde iskorbüt hastalığının son izleri de kaybolmaktaydı. İş bulmak için çalmadığım kapı, burnumu sokmadığım delik kalmadı. Bir ressam stüdyosunda modellik yapmayı denedim, ama bana gelene kadar, işsiz kalmış mükemmel bedenli sürüyle delikanlı vardı. Can yoldaşı arayan yaşlı sakatların ilanlarına cevap verdim. Bu arada maaş almadan komisyonla çalışan bir dikiş makinesi satıcısı olmama ramak kaldı. Gelgelelim, sıkıntılı günlerde yoksullar dikiş makinesi satın almadıklarından, bu işten de vazgeçmek zorunda kaldım.

Tabii şurası da unutulmamalıdır ki, bu gibi önemsiz uğraşların yanısıra hamallık, rıhtım işçiliği, yükleme-boşaltma işçiliği gibi alanlarda da bir iş edinmeye çalışıyordum. Fakat kış yaklaşmakta olduğundan sayısı artan işsizler ordusu kentlere akın etmekteydi. Üstelik, dünya ülkelerini kaygısızca arşınlayan, akıl dünyasında başıboş dolaşan ben, hiçbir sendikaya da üye değildim.

Birbiriyle ilgisi olmayan işler aradım. Kaç para verirlerse kabul ettim, yarım gün çalıştım, tam gün çalıştım. Çim biçtim, çit çalılarını kırptım, kaldırıp yeniden yayması da benden halı silktim. Dahası, postacı olmak için açılan memurluk sınavına girdim, ilk sınavı da verdim. Ama heyhat! Açık yer yokmuş, beklemem gerekiyormuş. Bir yandan bekler, bir yandan bulabildiğim ıvır zıvır işlerde çalışırken, bir yandan da on dolar kazanmak için gazetenin birine, Yukon'dan aşağı, bir sandalın içinde on

dokuz günde yaptığım bin dokuz yüz millik yolculuğun öyküsünü yazmaya başladım. Gazetecilik oyununun daha alfabesini bile bilmiyordum, ama on doları alacağımdan emindim.

Oysa alamadım on doları. Yazımı postaladığım San Francisco gazetelerinin ilki, yazıyı aldığını hiç bildirmedi, ama yazıyı da tuttu. Gazete yazıyı alıkoyduğu süreyi uzattıkça, ben de yazımın kabul edildiğine o derece inanıyordum.

Kaderin cilvesine bakın siz. Bazıları doğuştan servete konar, bazıları da arkalarından itile itile servete kavuşturulur. Bana gelince, kafama topuzla vurula vurula itildim servete; topuzu indiren de acı yoksulluğun pençesiydi. Uzun zamandan beri yazarlık düşüncesini bırakmıştım. O yazıyı yazmaktaki biricik amacım, namusumla on dolar kazanmaktı, başka da bir amacım yoktu. Sürekli bir işe girinceye kadar zor günlerimi atlatmakta bu on dolar bana yardımcı olacaktı. O sırada postanede bir açık yer bulunsaydı hemen atlardım.

Ne var ki açık yer bulunmadığı gibi, sürekli bir iş de yoktu; ben de ıvır zıvır işlerden arta kalan vaktimi, 'Youths's Companion' dergisi için yirmi bir bin kelimelik bir tefrika yazarak değerlendirdim. Yazıyı bitirdim, yedi günde daktilo ettim. Öyle sanıyorum ki yazımın kusuru da buradaydı, zira geri geldi.

Yazının gidip geri gelmesi epey zaman aldı, ben de bu arada kalemimi kısa öykü türünde denedim. Öykülerimden birini beş dolara 'Overland Monthly'ye sattım. Bir başka öyküme 'Kara Kedi' dergisi kırk dolar verdi. 'Overland Monthly' kendilerine vereceğim her öykü başına, yayımlandıktan sonra ödenmek üzere yedi buçuk dolar önerdi. Bisikletimi, saatimi, babamdan kalan pardösüyü rehinden kurtarıp bir daktilo kiraladım. Ayrıca, bana ufak tefek kredi açan birkaç bakkalın bütün faturalarını ödedim. Veresiye hesabımı hiçbir zaman dört doların üstüne çıkarmaya yanaşmayan Portekizli bakkalı hatırlarım. Hopkins adlı bir başka bakkala da beş dolardan fazla hesap bırakamazdınız.

Postaneden işe girmem için çağrı işte tam bu sırada geldi. Bu çağrı beni son derece zor bir karar vermek durumunda bırakıtı. Düzenli olarak her ay kazanabileceğim altmış beş dolar hiç de kolay vazgeçilecek bir para değildi doğrusu. Ne yapacağıma karar veremiyordum. Oakland postane müdürünü de hiçbir zaman bağışlayamayacağım. Çağrıya cevap verip adamla erkekçe konuştum. Ona durumumu açık yüreklilikle anlattım. Yazarlıktan para kazanma şansım açılmış gibi görünüyordu. Durumum iyiydi, ama bir kesinlik kazanmamıştı daha. Beni şimdilik atlasa, listede benden sonra gelen uygun adayı işe alsa, bundan sonra ilk yer açıldığında da bana haber verse olmaz mıydı acaba?

Ama müdür lafımı ağzıma tıkadı:

"Şu halde işi istemiyorsunuz, öyle mi?"

"İstiyorum, istiyorum," diye itiraz ettim. "Sadece bu seferlik beni atlasanız diyordum."

Adam soğuk bir tavırla, "İşi istiyorsanız şimdi girersiniz," dedi.

Adamın kabalığı tepemi attırdı; iyi ki de attırmış, benim için daha hayırlı oldu.

"Pekâlâ," dedim. "Girmiyorum işe!"

XXVI

GEMİLERİMİ yaktıktan sonra balıklama yazı işine daldım. Her şeyde, her işte öteden beri aşırıya kaçan bir insanımdır. Sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar hep yazılarımla uğraşıyordum –yazıyor, daktilo ediyor, gramer çalışıyor, bütün yazı biçimlerini, başarı kazanmış yazarların nasıl başarıya ulaştıklarını anlamak için onların yazılarını inceliyordum. Yirmi dört saatte beş saatlik uykuyla yetinip, geri kalan on dokuz saatin hemen hemen tümünü çalışmaya ayırıyordum. Odamdaki ışık sabahın ikisine üçüne kadar yandığı için, iyi yürekli bir komşu kadın bundan Sherlock Holmes'a yakışır sonuçlar çıkarmış. Gündüzleri beni hiç görmediğinden, kumarbazın biri olduğum ve penceremdeki ışığı da oraya doğru yoldan sapmış oğluna evin yolunu göstermek isteyen annemin koyduğu sonucuna varmış.

Yazarlık oyununa yeni başlayanların en büyük derdi, editörlerden bir tek çekin bile gelmediği, rehine konulabilecek her şeyin rehine konduğu, para sıkıntısı çekilen uzun günlerdir. O kış yazlık elbisemle oldukça iyi idare ettim, yazın da paraca en sıkıntılı, en uzun günleri geçirdim, zira yaz döneminde maaşlı memurlar tatile çıktıklarından, yazılarım tatil bitene kadar editörlerin masaları üstünde beklemek zorunda kaldı.

Benim için güçlüklerden biri de, bana akıl öğretecek kimsenin bulunmamasıydı. Tek satır yazmış ya da hiç değilse yazmayı denemiş bir kul yoktu tanıdıklarımın içinde. Bir gazete muhabiri bile tanımıyordum. Ayrıca, yazarlık oyununda başarı kazanmak için, lise ve üniversite edebiyat öğretmenlerinin ya da

profesörlerinin bana öğrettikleri ne varsa hepsini unutmak zorunda olduğumu da anlamıştım. Gerçi bunu şimdi anlıyorum, ama o zamanlar çok kızmıştım bu işe. 1895 ve 1896 yıllarında, başarılı yazma sanatının püf noktalarını bilmiyorlardı henüz. O zamanki öğretmen ve profesörler 'Snow Bound' ve 'Sartor Resartus' üzerine bilinebilecek ne varsa hepsini biliyordu; ama 1899 yılının Amerikan editörleri de bu cins mal istemiyordu. Onların istediği 1899 yılının malıydı ve istedikleri mala o kadar da iyi para öneriyorlardı ki, edebiyat öğretmenleriyle edebiyat profesörleri bu malı sunabilecek yetenekte olsalar, karşılığında ellerine geçecek para için işlerini bırakırlardı.

Mücadelemi sürdürüyor, kasapla bakkalın açığından geçiyor, bisikletimi, saatimi, babamdan kalan röleve şapkayı rehine vererek çalışmalarımı yürütüyordum. Gerçekten de çok çalışıyor az uyuyordum. Roman kahramanlarımdan biri olan Martin Eden'in eğitimini çok çabuk tamamlaması eleştirmenlerin itirazlarına yol açmıştır. Derme çatma bir okul öğrenimine sahip bir denizciyi üç yıl içinde başarılı bir yazar haline getirmiştim. Eleştirmenler bunun imkânsız olduğunu söyler. Oysa ben Martin Eden'ın ta kendisiydim. İkisi lise ve üniversitede, biri yazı yazmakla, ama tümü de dur durak bilmeyen yoğun çalışmalarla geçen üç yılın sonunda 'Atlantic Monthly' gibi dergilerde öykülerim yayımlanıyordu; bu üç yılın sonunda ilk kitabımın (Houghton -Mifflin Co. tarafından yayımlanmıştır) prova düzeltmelerini yapıyordum, bu üç yılın sonunda 'Cosmopolitan'a ve 'McClure's'a sosyoloji makaleleri yazıyordum; bu üç yılın sonunda New York'tan bana telgrafla önerilen bir editörlük işini reddediyor ve evlenmeye hazırlanıyordum.

İşte bütün bu yukarıda anlattığım şeyler, çalışmayı gerektiren şeylerdir; hele yazarlık mesleğini yeni öğrenmekte olduğum üçüncü yıl. Uykusuzluktan helâk olduğum, yorgunluktan kafam patlayacak hale geldiğim o yıl içkiyi ne içtim, ne de aradım. Benim için alkol diye bir şey yoktu sanki. Ara sıra beyin yorgun-

luğu geçirdiğim oldu, ama ilaç niyetine alkol almak aklımın köşesinden bile geçmedi hiç. Hey gidi günler hey! Bana asıl gerekli ilaç, editörlerden gelecek, yazılarımın kabul edildiğini bildiren mektuplar ve çeklerdi. Sabah postasından çıkan, editörün birinden gelmiş ince bir zarf, yarım düzüne kokteylden çok daha kamçılayıcıydı. Hele zarfın içinden bir de şöyle yüklüce bir çek çıktı mı, başlıbaşına bir içki âlemi demekti bu.

Hem, yaşamımın o döneminde ben daha kokteylin ne olduğunu da bilmiyordum. İlk kitabım yayımlandığında, Bohem Kulübünün üyesi olan birkaç Alaskalının bir akşam beni San Francisco'daki kulübe davet ettiklerini hatırlıyorum. Mükellef maroken koltuklara oturduk, içkiler ısmarlandı. Ben daha ömrümde likör ısmarlandığını ya da uzun viski bardakları içinde başka başka markalar taşıyan İskoç viskisi ısmarlandığını duymamıştım. Likörün ne olduğunu da bilmiyordum, uzun viski bardağının da, İskoç'un viski demek olduğunu da... Benim bildiğim sadece yoksul insanların içtiği, limanlarda ya da dağ başlarındaki kamplarda içilen içkilerdi –ucuz bira ile ondan da ucuz olan ve viski diye bilinip viskiden başka adla tanınmayan viskiydi. Kulüpte içkiler arasında bir tercihte bulununcaya kadar epey terledim; yemek üstü içkisi olarak da ben bir kırmızı şarap isteyince, garson âdeta beyninden vurulmuşa döndü.

XXVII

YAZILARIMDA başarı kazandıkça yaşama standardım yükseliyor, genişliyordu. Kendimi tamamıyla yazılarıma vermiştim; pazar ve tatil günleri de içinde olmak üzere her gün bin kelime daktilo ediyordum. Çalışmalarımı eskisi kadar sık olmasa da hâlâ sıkı bir biçimde sürdürüyordum. Uykuya günde beş buçuk saat ayırıyordum. Bu yarım saati eklemek zorunda kalmıştım. Mali durumumun düzelmesi, bedenimi çalıştırabilmem için bana daha çok zaman bırakmıştı. Bisikletime daha çok binebiliyordum, çünkü onu bir daha rehine koymamak üzere kurtarmıştım. Boks, eskrim yapıyor, ellerimin üstünde yürüyor, uzun ve yüksek atlama yapıyor, gülle, cirit atıyor, yüzüyordum. Bu arada bedeni çalıştırmanın, kafayı çalıştırmaktan daha çok uyku gerektirdiğini öğrendim. Bedenen çok yorulduğum günlerin gecelerinde altı saat, hatta bazen beden çalışmalarımı aşırıya vardırdığım zamanlar yedi saat uyuduğum da oluyordu. Ancak bu gibi uyku ziyafetleri sık sık tekrarlanmıyordu. Öğreneceğim o kadar çok şey vardı, o kadar çok yapılacak iş vardı ki, yedi saat uyuduğum zamanlar kendimi suçlu hissediyordum. Çalar saati icat eden adama da dua ediyordum.

Hâlâ içki isteğini duymuyordum. Bir sürü güzel inançla doluydum; duygu ve düşüncelerim öylesine keskin, öylesine yoğundu ki içkiyi düşünemiyordum bile. Ben dünyayı kurtarmak isteyen bir sosyalisttim, düşünce ve ülkülerimin bana sağladığı sıcaklığı içki sağlayamazdı. Sesim, başarılı yazılarım dolayısıyla bir ağırlık kazanmıştı, ya da bana öyle geliyordu. Her ne olursa olsun, yazar olarak kazandığım ün, bir konuşmacı olarak sahip olduğum ünün asla bana sağlayamayacağı kadar büyük dinleyi-

ci toplulukları kazandırıyordu. Mesajımı duyurmam için çeşit çeşit kulüplere, örgütlere çağrılıyordum. Hak, adalet ve insanlık için mücadele ediyor, çalışmalarımı, incelemelerimi sürdürüyor, bir an bile boş durmuyordum.

Bu zamana kadar sınırlı bir arkadaş çevrem vardı, ama şimdi bu çevrenin dışına çıkıyordum. Dışarıya, özellikle akşam yemeklerine çağrılıyor ve ekonomik koşulları benim eski durumumdan çok daha iyi olanlarla tanışıyor, ahbap oluyordum. Bunların pek çoğu da içiyordu. Kendi evlerinde içiyor, bana da içki ikram ediyorlardı. İçlerinde bir tane bile ayyaş yoktu. Ölçülü içen insanlardı hepsi; ben de onların dostluğunu ve konukseverliğini kabul ettiğimin bir belirtisi olarak onlarla birlikte ölçülü içiyordum. Bütün bunlara aldırdığım yoktu; ne istiyordum, ne de istemiyordum, dolayısıyla bunların üzerimdeki izlenimi öylesine önemsiz oluyordu ki, ilk kokteyli ya da ilk İskoç viskisini nerede, nasıl içtiğimi hatırlamam bile.

Eh, benim de bir evim olmuştu. Birisi başkalarının evine çağrıldığı zaman, pek tabii o da başkalarını kendi evine çağırır. Başkalarının evinde bana içki ikram edildiğine göre, benden beklenecek biricik davranış da kendi evimde başkalarına içki ikram etmek olurdu. Bu yüzden eve bol miktarda viski ve kırmızı sofra şarabı stokladım. O günden bu yana da evimde içki yedeğinin bol olmadığı gün görülmemiştir.

Buna rağmen, bütün bu dönem boyunca, John Barleycorn'a içimde en ufak bir ilgi bile duymadım. Sadece başkaları içtiği zaman onlarla birlikte, toplumsal bir davranış olarak içiyordum. İçki konusunda hemen hiç tercih yapmadığım için de onlar ne içerse ben de onu içiyordum. Eğer onlar viski içmek istiyorsa, ben de viski içiyordum. Taze bira ya da sarsaparilla mı içiyorlar, ben de aynısını içiyordum. Evimde eş dost olmadığı zamanlar ağzıma içki koymuyordum. Çalışma odamda her zaman viski sürahileri durduğu halde, aylarca ve yıllarca, tek başımayken, bir kez bile içtiğimi hatırlamam.

Akşam yemeklerine çağrıldığım zamanlar, yemekten önce aperatif olarak alınan kokteylin verdiği sıcaklık ve keyif dikkatimi çekmişti. Aperatif olarak kokteyl içmek, çok yerinde, canlılık verici bir davranış gibi gözüküyordu bana. Bununla birlikte, kendi yoğun yaşantım ve canlılığım dolayısıyla buna öylesine az gereksinim duyuyordum ki, evimde kendi başıma yemek yediğim zamanlar, yemekten önce bir kokteyl almayı düşünmüyordum.

Diğer yandan, ara sıra beni ziyarete gelen, benden az daha yaşlı, son derece parlak kafalı bir adamı hatırlıyorum. O viski severdi; benim inimde akşamlara kadar oturup arka arkaya, kadeh kadeh üstüne içtiğimizi, sonunda onun hafif tertip çakırkeyif olduğunu, benim de biraz viski içtiğimi anlayacak hale geldiğimi hatırlarım. Peki ama neden yapıyordum bunu? Bilmiyorum; belki de yaşam okulundan edindiğim eski alışkanlıkları, barlarda kadeh elde sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar içki içtiğim o eski günlerin verdiği eğitimi, içki içme usullerini ve içkicileri unutamamış olmamdan.

Ayrıca, artık John Barleycorn'dan korkmuyordum da. İşte benim vardığım bu aşama, insanın John Barleycorn'un efendisi olduğuna inandığı aşama, en tehlikeli aşamaydı. John Barleycorn'un efendisi olduğumu uzun çalışma ve inceleme yıllarından sonra kendi kendime sevinçle kanıtlamıştım. Canım istediği zaman içebiliyor, canım istemediği zaman içmeyebiliyor, içtiğim zaman sarhoş olmuyor ve bütün bunlardan daha önemlisi, bu zıkkımı zerre kadar sevmediğimi çok iyi biliyordum. Scotty ve zıpkıncıyla birlikte hangi nedenle içtiysem, işte bütün bu dönem boyunca da yine aynı nedenle içmişimdir –kendilerine erkekçe davranmak istediğim erkekler böyle yaptığı için. Bu pırıl pırıl adamlar, bu kafa dünyasının serüvencileri de içiyordu. Pekâlâ. Benim de onlarla birlikte içmemem için hiçbir neden yoktu –hele benim gibi, John Barleycorn'dan korkacak hiçbir şeyi olmadığına emin olan biri için.

Kafaca tutumum yıllar boyunca yukarıda anlattığım gibiydi. Ara sıra kafayı iyice tütsülediğim oldu, ama bu gibi durumlar

pek seyrekti. Kafayı tütsülemek işimden geri bırakıyordu, oysa beni işimden geri bırakacak hiçbir şeye tahammülüm yoktu. Londra'nın East End semtinde aylarca kalarak bir kitap* yazdığım ve ayak takımının en berbatları arasında pek çok serüven yaşadığım sıralarda birçok kez sarhoş olduğumu, bu sarhoşluklar çalışmalarımı aksattığı için de kendime müthiş kızdığımı hatırlarım. Bununla birlikte bu sarhoşluklarımın biricik nedeni yeniden serüven yollarına düşmüş olmamdı, zira serüven yollarında ne zaman nereye baksanız John Barleycorn'u bulursunuz.

Sonra, uzun bir eğitimin ve John Barleycorn'la korkunç bir sıkı-fıkılığın verdiği kendine güven duygusuyla, ara sıra erkeklerle içki âlemine katıldığım da oldu. Pek tabii, dünyanın çeşitli yerlerinde yine serüven yollarında katıldığım bu içki âlemleri tamamıyla bir gurur meselesiydi. İnsanı, içkiye ne kadar dayanıklı olduğunu çevresine göstermek için içmeye yönelten şey, çok tuhaf bir erkeklik gururudur. Ancak bu erkeklik gururu dediğim şey bir kuram değil, bir olgudur.

Örneğin bir seferinde, delişmen gençlerden oluşan bir devrimci grup beni şeref konuğu olarak bira âlemine çağırmıştı. Ömrümde katıldığım teknik anlamda ilk bira âlemiydi bu. Çağrıyı kabul ettiğim zaman, işin içinde bir iş olduğundan haberim yoktu. Ben, konuşmaların fazlasıyla ateşli ve hırslı geçeceğini, içlerinden bazılarının gerektiğinden fazla bira içmesi olasılığının bulunduğunu, benimse ölçülü içmem gerekeceğini düşünmüştüm. Meğer bu bira âlemleri bu ateşli delikanlıların bir eğlencesiymiş; bu âlemlere çağırdıkları ve kendileriyle bira içme konusunda bahse girenleri gülünç duruma düşürerek can sıkıntılarını giderirlermiş. Sonradan öğrendiğime göre benden önceki şeref konuğunu, içki konusunda ustalığı az olan parlak bir genç radikali adamakıllı benzetmişler.

Kendimi onların arasında bulup da işin içyüzünü anlayınca, o tuhaf erkeklik gururum kabarıverdi. Gösterirdim ben o tüysüz

* *Uçurum İnsanları. -çev.*

edepsizlere! Kimin daha kabadayı, kimin daha erkek olduğunu, hangimizin bünyesinin daha dayanıklı, hangimizin midesiyle kafasının daha sağlam olduğunu, kimin en domuzuna içip de bunu en az belli edeceğini gösterirdim ben onlara! İçki içmede BENİ bastıracaklarını sanan, bu ağzı süt kokan eniklere gösterirdim ben!

Gördüğünüz gibi bu bir dayanıklılık sınamasıydı, böyle sınamalarda da hiçbir erkek altta kalmak istemez. Vay canına! Taze biraymış. Bense daha pahalı cinsten biralara alışmıştım. Yıllardır taze bira içmemiştim; ama içtiğim zamanlar da kabadayı adamlarla içmiştim, onun için bu tüysüzlere bira içme yarışmasında bir parça yetenek gösterebileceğimi tahmin ediyordum. Derken içki faslı başladı; ben, içlerinde en dayanıklı olanlarla içmek zorundaydım. İçlerinden bazıları yaya kalabilirdi, ama şeref konuğunun yavaşlamasına izin yoktu.

Sabahlara kadar bir sofu gibi kendimi vererek yaptığım bütün çalışmalar, okuduğum bütün kitaplar, edindiğim bütün bilgiler ve bilgelik, kalıtımımın dipsiz kuyusundan yukarı tırmanan maymunla kaplanın önünde pırıltılarla geçip gidiverdi; bu atavistik maymunla kaplan, domuzuna içme yarışmasında domuzu bastırma hırsıyla, şehvetiyle ve gücüyle dolu, iddiacı ve yırtıcıydı.

Oturum dağıldığında ben hâlâ ayaktaydım ve dimdik, hiç sallanmadan yürüyebiliyordum –aynı şeyi ev sahiplerimden çoğu için söylemek mümkün değildi. İçlerinden birinin, sokağın köşesinden, öfke gözyaşları içinde benim ayık halimi işaret ettiğini hatırlıyorum. Dönen beynimin içinden uzanan, bana uzun bir eğitimin kazandırdığı demirden bir pençeyle bilincime sarıldığımı, bu pençenin kaslarımı ayakta tuttuğunu, bu pençenin hareketlerimi düzenli ve sakin, düşüncelerimi de mantıklı ve zincirleme tuttuğunu bilemezdi o. Evet, bütün bu olanlardan sonra için için gülüyordum. İşte, benimle dalga geçememişlerdi bu içki yarışmasında. Bu başarımdan dolayı kendimle övünü-

yordum. Hey mübarek hey, ne tuhaftır şu insan yaradılışı; hâlâ da övünüyorum.

Ne var ki ertesi sabah bin kelimemi yazamadım. Hastalandım; zehirlenmiştim. Bütün gün kendime gelemedim. Öğleden sonra bir konuşma yapmam gerekiyordu. Konuşmayı yaptım, ama eminim ki konuşmam, tahmin ettiğim kadar berbat olmuştu. İçki âlemindeki ev sahiplerimden bazıları konuşmamı izlemek ve bir önceki gecenin üzerimdeki izlerini görmek için gelip en ön sıralara oturmuşlardı. Onların ne gibi izler gördüklerini bilmiyorum, ama ben onlarda epeyce iz gördüm ve onların da en aşağı benim kadar berbat bir durumda olduklarını düşünerek avundum.

Bir daha asla, diye yemin ettim. Gerçekten de bir daha kimse beni bira âlemine katılmaya kandıramadı. Zaten bu benim içki âlemlerimin de sonuncusu oldu. Ha, o zamandan bu yana içtim içmesine, ama daha aklı başında, daha ölçülü ve hiçbir zaman işi iddiaya bindirmeden. İşte kaşarlanmış içkiciler böyle kaşarlanır.

Yaşamımın bu döneminde içkinin benim için sadece bir ahbaplık vesilesi olduğunu göstermek için bir örnek daha vereyim: Atlantik Okyanusunu yaşlı bir gemi olan 'Teutonic' ile geçiyordum. Bir rastlantı eseri daha yolculuğun başında bir İngiliz telsiz operatörü ve bir İspanyol denizcilik şirketinin genç üyesiyle ahbap olduk. Bizim ahbapların içtiği biricik içki 'at ensesi'ydi –içinde bir parça elma ya da portakal kabuğu yüzen, uzun yudumlarla alınan yumuşak, serin bir içkidir bu–. Bütün yolculuk boyunca iki ahbabımla hep 'at ensesi' içtim. Ama onlar viski içecek olsalardı ben de onlarla birlikte viski içerdim. Bundan benim sadece zayıf yaradılışlı olduğum sonucu çıkarılmamalıdır. Ben içkiye aldırış etmiyordum. Bu konuda birtakım ilkelerim de yoktu. Genç, güçlü kuvvetli ve cesurdum; alkol benim için üzerinde durulmayacak kadar önemsizdi.

XXVIII

HENÜZ kolumu John Barleycorn'un koluna takmaya hazır değildim. Ben yaşlandıkça, başarım büyüdükçe, daha çok para kazandıkça, dünyaya sesimi duyurma olanaklarım arttıkça, John Barleycorn'un da yaşantımda tuttuğu yer aynı oranda büyüdü. Bense hâlâ onunla tanışıklığımı bir baş selamı çerçevesi içinde sürdürüyordum. Sadece çevreye uymak için içiyor, yalnız başımayken içmiyordum. Ara sıra çakırkeyif oluyordum, ama bunu da çevreye uymak için ödediğim akla yakın bir fiyat diye kabul ediyordum.

John Barleycorn'la sıkı fıkı olmaya ne kadar hazırlıksız olduğumu göstermek için söylüyorum, en kederli zamanlarımda bile John Barleycorn'dan medet ummak aklımın köşesinden geçmemiştir o sıralarda. Yaşam mücadelesinin verdiği dertlerim, gönül dertlerim olmuştur ve bunların bu öyküyle uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yoktur. Ama onlarla birlikte, bir de entelektüel dertlerim vardı ki, bunlar öykümle gerçekten ilgilidir.

Benim başımdan geçenler hiç rastlanmamış bir şey değildir. Gerektiğinden çok pozitif bilim eseri okumuş, pozitif yaşamı gerektiğinden yoğun yaşamıştım. Gençlik hevesiyle, insanların çok eski zamanlardan beri yapageldikleri yanlışı tekrarlayarak, 'Gerçek'in peşine fazla inatla düşmüştüm. Gerçek'in peçesini yüzünden sıyırmış, ama dayanılmayacak kadar dehşet verici bir görüntüyle karşılaşmıştım. Kısacası, insanlık dışında, hemen hemen her şeye olan inancımı kaybetmiştim; inancımı kaybetmediğim tek şey olan insanlık da doğrusu çırılçıplak bir insanlıktı.

Uzun süren bu kötümserlik hastalığının ayrıntılarına girmem gereksiz burada; onu çoğumuz pek iyi biliriz. Sadece şu kadarını söylemekle yetineyim; benimki pek kötü oldu. Bir Yunan filozofunun yapacağı gibi, büyük bir soğukkanlılıkla, kendimi öldürmeyi uzun uzun düşündüm. Ne yazık ki geçimleri için doğrudan bana bağımlı olanların sayısı, beni yaşamdan vazgeçiremeyecek kadar çoktu. Ama bu, işin sadece törel yanı. Beni asıl ölümden kurtaran şey, geriye kalan biricik kuruntum, yani HALK'tı.

Kendileri uğruna mücadele ettiğim ve sabahlara kadar çalıştığım şeyler bana ihanet etmişti. Başarı –bunu hor görüyordum, ün– fasafiso. Sosyetenin kadın ve erkekleri; rıhtımlar üstündeki ayak takımıyla başkasaralardaki ayak takımının üstündeki kadınlar ve erkekler –bunların kafaca bayağılıklarının sevimsizliği beni hayretler içinde bırakıyordu. Kadın sevgisi –onun da diğerlerinden kalır yeri yoktu. Para –bir seferde ancak bir yatakta yatabilirdim ve ben günde sadece bir tane okkalı biftek yiyebildikten sonra yüz tane bifteğe yetecek paranın değeri neydi? Sanat ve kültür –biyolojinin demir gibi olguları karşısında bu gibi şeyler gülünç, bunları savunanlar ise daha gülünç kalıyordu.

Bütün bu anlattıklarımdan benim o sıralar ne kadar hasta olduğum anlaşılabilir. Ben yaradılıştan savaşçıydım. Uğrunda savaştığım şeylerin savaşmaya değmez olduğu ortaya çıktı. Geriye kala kala bir HALK kaldı. Benim savaşım bitmişti, ama HALK için uğrunda savaşılacak bir şeyler vardı hâlâ.

Ama ben hastalığımın en aşırı evresinde, derin kederler içinde, gölgeler vadisinde dolaşır ve beni yaşama bağlayan bu son bağı keşfederken, kulaklarım John Barleycorn'a hep sağır kaldı. Bu hastalığın ilacının John Barleycorn olduğuna, onun beni aldatarak yaşamaya devam ettirebileceğine ilişkin bilincimde en uzak bir fısıltı bile duymadım. Düşüncelerimin en üstünde yer alan bir tek çare görünüyordu –tabancam; bir kurşun gümleyişinin sonrasız karanlığı. Evdeki viskinin haddi hesabı yoktu

-konuklarım için. Bense elimi sürmüyordum o viskilere. Tabancamdan korkmaya başladım -HALK'ın parlak, bir ışık gibi çakan hayalinin kafamda ve irademde biçimlenmeye başladığı dönemde başladı bu korku. Ölmek isteği içimde öyle bir tutku halini almıştı ki, uykudayken kendimi öldüreceğimden korkup, tabancamı, elimin bilinçaltı bir davranışıyla arayıp da bulamayacağı bir yerde saklasınlar diye başkalarına vermek zorunda kaldım.

Ama HALK kurtardı beni. HALK beni bir kelepçe gibi yaşama bağladı. İçimde hâlâ bir savaşma isteği kalmıştı ve işte uğrunda savaşılacak şey de HALK'tı. Sakınmayı filan bir kenara bırakıp, eskisinden de büyük bir hevesle kendimi sosyalizm için savaşa adadım; beni uyaran ve bana günde yüz bifteklik parayı kazandıran yayımcılarla editörlerin laflarına gülüp geçerken, kimlerin duygularını incittiğime aldırmadığım gibi, acımadan kırdığım insanları da hiç umursamadım. 'Dengeli radikaller'in o zamanki saldırılarında iddia ettiklerine göre, çabalarım öylesine ateşli, öylesine güvenliksiz, öylesine delice, öylesine ultra devrimciymiş ki, Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyalizmin gelişmesini beş yıl geciktirmişim! Şimdi şurasını belirtmek isterim ki, Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyalist hareketi en aşağı beş dakika hızlandırmış olduğuma kesinlikle inanmaktayım.

Uzun hastalığımdan beni çekip kurtaran John Barleycorn değil, HALK oldu. Nekahet dönemine rastlayan kadın sevgisi ise bu sağaltımı tamamladı ve kötümserliğimi avutup uzun günler sürecek bir uykuya yatırdı, ta ki John Barleycorn onu yeniden uyandırana kadar. Ama bu arada ben de artık GERÇEK'İN ardına eskisi kadar inatla düşmüyor, onun yüzündeki peçenin son parçalarını da avucuma geçirdiğim halde, onları sıyırmaktan kaçınıyordum. Gerçeği çırılçıplak görmek isteği sönmüştü artık içimde. Bir sefer gördüğüm şeyi ikinci sefer görmek iznini vermiyordum kendime. O sefer gördüğüm şeyi de kararlı bir biçimde kafamdan silip atmıştım.

Çok mutluydum. Yaşam bana hoş görünüyordu, ufak tefek şeylerden zevk alıyordum. Büyük şeyleri ise fazla ciddiye almaktan kaçınıyordum. Hâlâ kitap okuyordum, ama artık eskisi gibi tutkuyla değil. Bugün de hâlâ kitap okurum, ama hiçbir zaman, bana yaşamın gerisindeki, yıldızların ardındaki gizemi çözme isteğini fısıldayan gençlik tutkusunun o eski heyecanıyla değil.

Bu bölümde anlatmak istediğim şey, zaman zaman çoğumuzun tutulduğu bu uzun hastalığı, John Barleycorn'a başvurmadan atlatmış oluşumdur. Beni sağaltıp kurtaran şeyler aşk, sosyalizm, HALK –insan kafasının sağlığa yararlı uydurmacaları– idi. Eğer dünyada doğuştan alkolik olmayan bir tek insan varsa, öyle inanıyorum ki o insan benim. Bununla birlikte –neyse, öykünün geri kalanını da bundan sonraki bölümler anlatsın, zira her yerde kolayca bulunan John Barleycorn'la olan bir çeyrek yüzyıllık merhabamın ücretini nasıl ödediğim bundan sonraki bölümlerde gösterilecektir.

XXIX

UZUN hastalığımdan sonra da içkiyi sırf ortalığın neşesini bozmamak için içmeye devam ettim. Başkaları içerse ve ben de o içenlerle bir aradaysam, içiyordum. Ama alkole duyduğum ihtiyaç, hiç belli etmeden, yavaş yavaş bir biçim almaya ve büyümeye başladı. Bu bedensel bir ihtiyaç değildi. Boks yapıyor, yüzüyor, yelken kullanıyor, binicilik yapıyor, açık havada başıboş sağlıklı bir yaşam sürüyor ve yaşam sigortası dolayısıyla yaptırılan doktor muayenelerinden üstün başarıyla çıkıyordum. Şimdi durup da geriye baktığım zaman, o zamanlar alkole duyduğum bu başlangıç halindeki ihtiyacın kafayla, sinirlerle, maneviyatla ilgili olduğunu görüyorum. Nasıl açıklayayım?

Şöyle bir şeydi: Damak ve mide yönünden alkole karşı duyduğum fizyolojik nefret eskisi gibi sürüp gidiyordu. Beş yaşımda bira nasıl acı geldiyse, yedi yaşımda kırmızı şarap nasıl berbat geldiyse, içki yine öyle tiksindirici geliyordu. Tek başımayken, yazdığım, çalıştığım zamanlar içkiye gereksinim duymuyordum; ya yaşlanıyordum ya da akıllanıyordum, belki de her ikisi birden oluyordu yahut da bana ihtiyarlık çöküyordu. Başkalarıyla birlikte olduğum zaman konuşulanlar, yapılanlar o kadar hoşuma gitmiyordu. Vaktiyle gözüme son derece değerli görünen işler ve eğlenceler artık değerli gelmiyordu. Hele kadınların budalaca, yavan gevezeliklerini, küçük yaradılışlı yarı olgun erkeklerin kendini beğenmiş, küstah ukalalıklarını dinlemek bir işkence oluyordu. İnsanın gerektiğinden fazla kitap okumasının ya da kendisinin bir budala olmasının bedelidir bu işte. Benim için ise nedenin hangisi olduğunun önemi yoktu. Önemli olan

gerçekti. Gerçek durumu da ben temsil ediyordum. Benim için yaşam, insan ilişkilerinin ışık ve pırıltısı artık sönmekteydi.

Yıldızların arasına kadar yükselmiştim, gerektiğinden yükseklere çıkmıştım, ya da, belki, fazla derin bir uykuya dalmıştım. Bununla birlikte ne histerik ne de fazla yorgun bir durumum vardı. Nabzım normal atıyordu. Sigorta kumpanyalarının doktorları kalbimin sağlamlığı karşısında hayretlerini gizleyemiyordu. Aynı doktorlar akciğerlerimin durumu karşısında sevinçten bayram ediyordu. Her gün bin kelime yazıyordum. Yaşamın benim payıma düşen bütün işleriyle haşır neşir olmakta son derece titiz davranıyordum. Beden eğitimlerimi zevk duyarak, severek yapıyordum. Geceleri bebekler gibi uyuyordum. Fakat...

Gelgelelim başkalarıyla birlikte olduğum anda hemen beni bir hüzün kaplıyor, içimi karalar basıyordu. Can sıkıcı eşekler gözüyle baktığım adamların yüksekten atan konuşmalarına gülüp geçemediğim gibi, onlarla birlikte de gülemiyordum. Bütün duygusallıklarının, bütün yumuşaklıklarının altındaki biyolojik yazgılarının peşinde, tüylerini döküp de o tüyleri başka hayvanların kürküyle değiştirmeden önceki maymun kadınlar kadar ilkel, onlar kadar katı, onlar kadar öldürücü olan kadınların yüzeysel gevezeliklerine artık ne gülüp geçebiliyor, ne de onlara eskisi gibi neşeyle katılabiliyordum.

Kötümser de değildim. Kötümser olmadığıma yemin ederim. Sadece ruhum sıkılıyordu. Aynı tiyatroyu çok seyretmiş, aynı şarkıları, aynı nükteleri çok dinlemiştim. Artistlerin büyük başarılarını sağlayan düzenlerin neler olduğu konusunda gerektiğinden çok bilgim vardı. Dekorların ardındaki mekanizmanın çarklarını o kadar iyi biliyordum ki, sahnedeki rol kesmeler, şarkılar ve kahkahalar, arkadaki çarkların gıcırtısını boğamıyordu.

Kulise girip de melek sesli tenorun karısına sopa çektiğini görmek insana bir yarar sağlamaz. İşte ben kulise girmiştim, şimdi de bunun bedelini ödüyordum. Yahut da budalanın biriydim. Durumumun hangisi olduğunun önemi yok. Önemli olan

durumun kendisidir; benim durumum ise, toplumsal ilişkilerin ıstıraplı ve çekilmez olmaya başlamış olması durumuydu. Öbür yandan şurasını da belirtmek gerektir ki, seyrek olarak, ama pek seyrek olarak, kendileriyle birlikte yıldızlar arasında ya da budalalar cennetinde görkemli saatler geçirdiğim, eşine az rastlanır kimselerle tanıştığım da oluyordu. Hiç canımı sıkmayan ve benim için sürekli bir sevinç kaynağı, sürprizler kaynağı olan eşsiz biriyle ya da bir budalayla evlenmiştim. Fakat bütün vaktimi sadece onunla geçiremezdim. Üstelik onu, bütün vaktini benimle geçirmeye zorlamak da ne haklı, ne de akıllıca bir davranış olurdu. Bunun dışında bir sürü başarılı kitap yazmıştım; toplum ise kitap yazan adamların kendilerine ayırdığı dinlenme saatlerinin bir bölümünü almak ister. Yaradılışı ve gereksinmeleri yönünden her normal adam da, arkadaşından, vaktinin bir bölümünü kendisine ayırmasını ister.

İşte şimdi işin püf noktasına geliyoruz. Çekiciliği kaybolduktan sonra, toplumsal ilişkiler oyununa nasıl katlanmalıydı? John Barleycorn, sabrı sınırsız John Barleycorn, kendisine gereksinme duyarak elimi ona uzatayım diye çeyrek yüzyıl ya da daha uzun zaman beklemişti. Bünyemin sağlamlığı ve şansım sayesinde onun binlerce oyununu bozmuştum, ama onun dağarcığında daha sürüyle alicengiz oyunları vardı. Bir iki ya da üç beş kokteylin, beni, budalaların budalalıklarına katlanabilecek kadar neşelendirdiğini fark etmiştim. Yemekten önce alınan bir iki kokteyl, benim için gülünebilir olmaktan çoktan çıkmış şeylere yürekten gülebilmemi sağlıyordu. Kokteyl, yorgun kafama, bezgin ruhuma bir mahmuz, bir kamçı etkisi yapıyordu. Kokteyller kahkaha ve şarkıyı içimde yeniden su üstüne çıkarıyor, imgelem gücüme bir canlılık veriyor, ben de bu sayede en canlı kahkahaları atıp, en neşeli şarkıları, en budalaca şeyleri söyleyebiliyor ya da, adilik ve bayağılıktan başka şey konuşmasını bilmeyen, kibirli ve azametli bayağılar takımıyla onları hoşnut edecek biçimde konuşabiliyordum.

Kokteyl içmediğim zamanlar kötü bir arkadaşken, kokteyl alınca mükemmel bir arkadaş kesiliyordum. Sahte bir neşe kazanıyor, kendimi alkolle zehirleye zehirleye zoraki bir canlılık elde ediyordum. Bütün bunlar öylesine hissettirmeden oluyordu ki, John Barleycorn'la çok eski bir tanış olan ben, onun beni nereye sürüklediğinin farkına bile varamıyordum. Müzik ve şarabı dört gözle beklemeye başlıyordum; yakında daha delice müzik, daha çok şarap isteyecektim.

Yemeklerden önce içtiğim kokteyl vaktini iple çektiğimi işte bu sıralarda fark ettim. Kokteyli İSTİYORDUM ve istediğimin de FARKINDAYDIM. Uzakdoğu'da savaş muhabirliği yaptığım sıralarda, karşı konulmaz bir gücün beni bir eve nasıl çektiğini hatırlarım. Her akşam yemek davetini kabul edişim bir yana, her akşamüstü o eve uğramayı hiç aksatmıyordum. Gerçi ev sahibesi oldukça çekici bir hanımdı, ama onun evinde o kadar sık bulunuşumun nedeni hanımın kendisi değildi. Oradaki yabancılar topluluğu arasında kokteyl yapımı gerçekten bir sanat haline gelmişti ve o kocaman kentte, o hanım kadar güzel kokteyl yapan yoktu. Ne kulüpte ne otellerde ne de özel evlerde bulabilirdiniz kokteylin böylesini. Onun yaptığı kokteyllerde bir incelik, bir hüner vardı. Birer şaheserdi onlar. Onun yaptığı kokteyller damak zevki yönünden en az itici oldukları gibi, en kamçılayıcı etkiyi de taşıyordu. Buna rağmen o kokteylleri sırf toplumsal ilişkiler hatırına, toplumsal havaya kendimi uydurabilmek için istiyordum. Atıma binip de kentten uzaklaştığım, pirinç tarlalarıyla dağları aşarak yüzlerce kilometre yol aldığım, aylarca süren seferlerde muzaffer Japonlarla birlikte Mançurya'nın içerilerine girdiğim sıralarda içmiyordum. Yükümü taşıyan atların terkilerinde her zaman için şişeler dolusu viski bulunurdu. Buna rağmen bir kez bile bir şişeyi kendi başıma açmadım, bir kez bile kendi başıma içmedim ve kendi başıma içme isteği duymadım. Ha, eğer çadırıma bir beyaz adam gelirse, o zaman bir şişe açar, erkek erkeğe içerdim onunla; ben onun çadırına gitmiş olsam

onun da bana yapacağı gibi... O viski şişelerini sadece toplumsal bir amaçla taşıdığım için, parasını da bağlı bulunduğum gazetenin hesabına geçiriyordum.

İçki isteğinin hemen hemen hiç hissettirmeden geliştiğini ancak geçmiş olayları düşünerek, bu olayları hatırlayarak çıkarabiliyorum. O zamanlar en ufacık imayı bile fark eden, rüzgârda uçan en ufak bir saman parçasını görebilen, en ufak olayların önem ve ciddiliğini fark edebilen bir insandım.

Örneğin, birkaç yıl üst üste her kış San Francisco Körfezinde altı-sekiz haftalık yat gezilerine çıkmayı alışkanlık haline getirmiştim. Geniş karinalı şalupa yatım 'Spray'in konforlu bir kamarası, bir de ocağı vardı. Aşçılığı bir Koreli çocuk yapardı ve yata her seferinde, gezinti zevkini kendileriyle paylaşacağım bir iki dostumu alırdım. Aynı zamanda yata daktilomu da alır, her gün bin kelimelik yazımı yazardım. Şimdi anlatmak istediğim yolculukta yanıma Cloudlesley ile Toddy'yi almıştım. Bu, Toddy'nin ilk yolculuğuydu. Daha önceki yolculuklarda, Cloudlesley bira içmeyi tercih ettiğinden, yata bira depo edip ben de onunla bira içmiştim.

Bu seferki yolculukta ise durum değişikti. Toddy'ye bu takma adı verişimizin nedeni, onun kendi uydurduğu formüllere göre toddy yapmakta gösterdiği akıllara durgunluk veren hüneriydi. Bu yüzden yata viski de almıştım –topu topu birkaç galoncuk. Heyhat! Daha galon galon viski aldım sonradan. Zira Cloudlesley'le ben, gırtlaktan aşağı tereyağı gibi kayan ve akla gelebilecek en kamçılayıcı etkiyi yaratan bir cins sıcak toddy içmeyi alışkanlık haline getirmiştik artık.

O toddyler HOŞUMA GİDİYORDU. Artık, bir an önce yapılsa da içsem diye sabırsızlıkla bekler hale gelmiştim. Düzenli olarak içiyorduk toddyleri: Bir tane kahvaltıdan önce, bir tane öğle yemeğinden, bir tane akşam yemeğinden, bir tane de son olarak, yatmadan önce. Hiç sarhoş olmuyorduk. Ama günde dört kez iyice neşemizi bulduğumuzu söylemek isterim. Tam yolcu-

luğun yarısında Toddy iş için San Francisco'ya geri çağrılınca, Cloudlesley'le ben, toddy'leri formülüne göre hazırlama görevini Koreli oğlana verdik.

Ama bütün bunlar hep yatta kaldı. Karaya çıkıp evime dönünce ne sabahları ağzıma bir damla içki koydum, ne de yatarken. Aradan uzun yıllar geçtiği halde, o zamandan bu zamana da bir daha toddy içmedim. Benim asıl anlatmak istediğim şu: O toddy'ler HOŞUMA GİDİYORDU. Yarattığı neşeli ruh durumu inanılır gibi değildi. Hani, insanı John Barleycorn dinine çevirmek için bire birdiler. Büyüyüp günlük ve öldürücü bir alışkanlık halini alacak olan şeyin ilk gıdıklamalarıydı onlar. Yıllar yılı John Barleycorn'la birlikte yaşayıp, onun beni yenme çabalarını gülerek boşa çıkaran bense, o zamanlar bundan habersizdim, böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmiyordum.

XXX

UZUN hastalığımdan iyileşme sürecimin bir bölümünü, ufak tefek şeylerden, kitaplar ve sorunlarla ilgisi bulunmayan şeylerden, yüzme havuzunda 'elim sende' oynamaktan, uçurtmalardan, atlarla içli dışlı olmaktan, mekanik problemleri çözmekten zevk alma meydana getirmişti. Bunun bir sonucu olarak kent yaşantısından bıktım. Ay Vadisindeki çiftlikte cennetimi buldum. Kentte yaşamaktan vazgeçtim. Kentlerin bana sağlayabileceği şeyler tiyatro, müzik ve Türk hamamından ibaretti.

Keyfime diyecek yoktu. Sıkı çalışıyor, doyasıya oynuyordum ve son derece mutluydum. Daha çok öykü okuyor, olgularla ilgili yazılara fazla yüz vermiyordum. Geçmişte yaptığım inceleme çalışmalarının onda birini yapmıyordum. Yaşamın temel sorunlarına hâlâ bir ilgi duyuyordum, ama bu son derece ihtiyatlı bir ilgiydi; zira Gerçek'in peçesini yakalayıp yüzünden sıyırmak için mücadele ederken parmaklarımı yakmıştım geçen sefer. Benim bu şimdiki davranışımda bir parça yalancılık, bir parça ikiyüzlülük vardı; ama yalan da, ikiyüzlülük de, yaşamak isteyen bir adamın yalancılığı, yaşamak isteyen bir adamın ikiyüzlülüğüydü. Biyolojik olgunun amansızca bir yorumu diye kabul ettiğim şeye karşı bilerek gözlerimi yummuştum. Alt tarafı, kötü bir alışkanlığı yeminle inkâr ediyor, kötü düşme tarzını bırakıyordum. Tekrar edeyim, çok, pek çok mutluydum. Şurasını da eklemek isterim ki, serinkanlı, ölçülü biçili bir yargıya vardığım zaman bu, yaşamımın bütün öbür dönemlerinin ötesinde, hepsinden mutlu olan dönemdi.

Ne var ki yirmi küsur yıldır John Barleycorn'la oynaşarak gönül eğlendirmemin ücretini ödeme vakti –görebildiğim kadarıyla ruhtan ve akıldan yoksun bir vakit– gelip çatmak üzereydi. Ara sıra konuklar uzun bir yolculuk yaparak çiftliğime geliyor, birkaç gün kalıyorlardı. Bazıları içki içmiyordu. Ama içki içenlere de çiftlikte içki bulunmayışı çok zor geliyordu. Onları bu zorluğa göğüs germeye zorlayarak konukseverlik anlayışımı bozamazdım. Konuklarım için bol içki sipariş ettim.

Kokteyllere duyduğum ilgi hiçbir zaman, onların nasıl yapıldığını merak edecek kadar büyük olmamıştır. Bu yüzden Oakland'daki bir barmenle anlaşıp, kokteyli bana toptan yaparak yollamasını sağladım. Konuklarım olmadığı zamanlar içmiyordum. Fakat sabahları çalışmamı bitirdikten sonra, 'Keşke bir konuk olsaydı da onunla bir kadeh kokteyl içseydim,' diye içimden geçirmeye başladığımı fark ettim.

İçim dışım alkolden öylesine arınmıştı ki, şimdi bir kadeh kokteyl bile bende kamçılayıcı bir etki uyandırmaya yetiyordu. Sofraya oturup yemeğin keyfini çıkarmadan önceki birkaç dakikalık süre içinde kafama bir sıcaklık salıp, dudaklarıma bir kahkaha getirmeye yetiyordu bir kadehçilik kokteyl. Diğer yandan, midem öylesine güçlüydü, alkole karşı öyle bir dayanıklılığım vardı ki, bir kadehçik kokteyl kafamda sıcaklığın sadece eserini, dudaklarımda da kahkahanın ancak belli belirsiz bir izini yaratabiliyordu. Günün birinde arkadaşlardan biri açıkça ve utanmadan ikinci bir kadeh kokteyl içmeyi önerdi. İkinci kadehi onunla birlikte içtim. Sıcaklık daha uzun süreli ve yakıcı oldu, kahkaha da daha güçlü ve derinden çıktı. İnsan bu gibi deneyimleri unutmuyor. Bazen nerdeyse sırf çok mutlu olduğum için gerçek içkiciliğe başladığımı düşüneceğim gelir.

Hatırlarım, bir gün Charmian'la dağlarda uzun bir atlı gezinti yapmıştık. O gün için uşakları evden yollamıştık; gece geç vakit döndüğümüzde, yemeğimizi ısıtarak büyük bir zevkle yedik. Ah, o gece mutfakta, ikimiz yalnız başımıza yemek hazır-

larken birlikte ve yaşıyor olmak ne güzeldi. Ben, kendi adıma, yaşamımın en zevkli anını yaşıyordum. Kitapmış, kesin gerçekmiş, öyle şeyler yoktu o gece. Bedenimden sağlık fışkırıyordu ve uzun atlı gezintiden sonra sağlıklı bir yorgunluk duyuyordum. Mükemmel bir gün geçirmiştik. Gece olağanüstüydü. Kendini sevinçle yaşadığı ana vererek benimle birlikte kır gezintisi yapan, benim yoldaşım olan kadınla beraberdim. Hiçbir üzüntüm yoktu. Faturalar tamamıyla ödendiği gibi, bir yandan da para oluk gibi akıyordu. Gelecek pırıl pırıl açılıyordu önümde. Ve oracıkta, mutfakta, ısınan yemek fıkır fıkır kaynıyor, kahkahalarımız yükseliyor, midem tatlı bir iştahla zil çalıyordu.

Kendimi o derece iyi hissediyordum ki, içimde her nasılsa, kendimi daha da iyi hissetmek için doyurulmaz bir açgözlülük yükseldi. Öylesine mutluydum ki, bu mutluluğu daha da doruğa ulaştırmak, daha da keskinleştirmek geldi içimden. Bunun nasıl olacağını da biliyordum. John Barleycorn'la on bin kez ilişkide bulunmak öğretmişti bunu. Birkaç kez mutfaktan çıkıp kokteyl şişesinin yanına gittim ve her dönüşümde şişeyi dolu bir kadeh miktarı kadar eksilmiş bıraktım. Sonuç mükemmel oldu. Çakırkeyif olmamıştım, sarhoş değildim; ama içim ısınmıştı, alev alev yanıyordum, mutluluğum bir piramit gibi sivrilmişti. Bana cömert davranan yaşamın cömertliğine cömertlik katmıştım. Görkemli bir andı o –en görkemli anlarımdan biri... Ne var ki, göreceğiniz gibi, çok sonraları bunun bedelini ödedim. İnsan bu gibi anları unutmuyor ve aynı şeylerin aynı sonuçları vereceğini ileri süren bozulmaz bir yasanın bulunmadığını, budalalığından ötürü bir türlü anlayamıyor. Zira gerçekten de aynı şeyler aynı sonuçları vermez, yoksa bininci sefer çekilen afyon çubuğu da birinci seferki doymuşluğu verir, yıllarca kokteyl içtikten sonra içilen bir tek kokteyl de birkaç kokteylin işini görürdü.

Bir gün, öğle yemeğine oturmadan az önce, sabahki çalışmam bittikten sonra, konuğum da olmadığı halde, kendi başıma

bir kadeh kokteyl aldım. Ondan sonra da konuklarım olsun olmasın, öğle vakti alınan bu yemek öncesi içkisine devam ettim. İşte John Barleycorn bu noktada kapana kıstırdı beni. Artık düzenli bir biçimde içmeye başlıyordum. Tek başıma içmeye başlıyordum. Ve, konuk hatırı için değil, içkinin lezzeti için de değil, sırf etkisi için içmeye başlıyordum.

Gün ortası alınan bu yemek öncesi kokteylini İSTİYORDUM. O içkiyi içmemem için herhangi bir neden bulunacağı ise aklıma bile gelmiyordu. Bunun bedelini ödedim. İstesem günde bin kokteylin bedelini ödeyebilirdim. Bir tanecik kokteylden ne zarar gelirdi sanki, bir tanecik kokteylden; benim gibi yıllarca, çeşitli vesilelerle ondan çok daha sert zıkkımları içip de zarar görmemiş birine!

Çiftlikteki günlük yaşantım şöyleydi: Her sabah saat dört ya da beşten sekiz buçuğa kadar yatağımda prova düzeltmelerini yaptıktan sonra, sekiz buçukta masamın başına geçerdim. Ivır zıvır, mektuplar filan beni dokuza kadar oyalar, şaşmaz bir kesinlikle saat tam dokuzda yazılarıma başlardım. Saat on birde, bazen bir iki dakika erken, bazen bir iki dakika geç, bin kelimem yazılmış olurdu. Bir yarım saat de masamın düzeltilmesiyle geçer ve o günkü çalışmam biterdi. Ondan sonra, saat on bir buçukta, mektuplarımı ve gazetelerimi alır, ağaçların altındaki hamağıma uzanırdım. On iki otuzda öğle yemeğimi yer, öğleden sonra yüzer ve at binerdim.

Bir sabah, on bir buçukta, hamağa uzanmadan önce bir kadeh kokteyl aldım. Bunu, ondan sonraki sabahlar da tekrarladım; tabii, bu arada on iki otuzda yemeğe oturmadan önce de bir kadeh kokteylimi içiyordum. Çok geçmeden, daha bin kelimelik yazımın ortasındayken, saat on bir buçuk ne zaman olacak da kokteylimi içeceğim diye masamın başında sabırsızlanır hale geldim.

Artık alkolü istediğimin tamamıyla farkındaydım. Peki ama ne çıkardı? Ben John Barleycorn'dan korkmuyordum ki! Onu

çok uzun zamandan beri tanırdım. İçki konusunda akıllıydım. İhtiyatlıydım. Bir daha asla aşırı derecede içmeyecektim. John Barleycorn'un ne gibi tehlikeler yaratacağını, ne tuzaklar kuracağını, geçmişte beni hangi yollardan ölüme sürüklemeye çalıştığını biliyordum. Ama onların hepsi geçmişte kalmıştı. Bir daha asla kör kütük oluncaya kadar içmezdim. Bir daha asla sarhoş olmazdım. Bana gerekli olan şöyle kafamın içini ısıtacak, içimdeki neşeyi kamçılayıp canlandıracak, kahkahayı hançereme yükseltecek ve beynimde imgelem kurtçuklarını hafif tertip harekete getirecek miktarda içkiydi, ben de zaten o kadarcık içecektim. Ah, ben kendime ve John Barleycorn'a tamamıyla egemendim canım!

XXXI

FAKAT insan organizmasına yapılan aynı uyarı hep aynı tepkiyi doğurmaz. Yavaş yavaş kokteylin hiçbir etki uyandırmadığını anladım. Bir kadeh kokteyl kılımı kıpırdatmıyordu. Ne sıcaklık, ne kahkaha gıdıklaması. Eskiden bir kadeh kokteylin yarattığı etkiyi uyandırmak için şimdi iki-üç kokteyl gerekiyordu. Bense bu etkiyi istiyordum. İlk kokteylimi sabah mektuplarımı hamağıma götürdüğüm zaman, saat on bir buçukta; ikinci kokteylimi de bir saat sonra, öğle yemeğine oturmadan az önce içiyordum. Yavaş yavaş, öğle yemeğinden önce bir yerine iki kokteyl içecek vakit kalsın diye, hamağımdan on dakika önce kalkmaya başladım. Bu bir program halini aldı –çalışma masamla yemek sofrası arasında üç kokteyl. En öldürücü içki alışkanlıklarının ikisi şunlardır: düzenli içmek ve yalnız başına içmek. Yanımda başkaları varken içmeye öteden beri razıydım. Şimdi yalnız başımayken de içiyordum. Derken bir adım daha attım. İçkiye fazla dayanıklı olmayan bir erkek konuk geldi mi, onun bir kadehine karşılık ben iki kadeh içiyordum; bir kadehi onunla birlikte, ikinci kadehi de yalnız başıma, onun haberi olmadan. Bu ikinci kadehi ÇALIYORDUM, daha da kötüsü, kendisiyle birlikte içebileceğim bir erkek konuk, bir dost, bir yoldaş varken de tek başıma içme alışkanlığını edinmeye başlamıştım. Ama bu suçun hafifletici sebebini de yine John Barleycorn sağlıyordu. Bir konuğu aşırı konukseverlik gösterisiyle ayartıp sarhoş etmek yakışık almazdı. İçkiye fazla dayanıklı olmayan birini benim kadar içmeye kandırsam, onu mutlaka sarhoş ederdim.

O ikinci içkiyi çalmayıp da ne yapacaktım; öyle yapmayıp da benim içtiğimin yarısı kadar içkinin konuğuma yaptığı etkiden kendimi yoksun mu bırakacaktım?

İçki alışkanlığımdaki bu gelişmeleri size aktarırken, benim hiç de bir budala, hiç de zayıf yaradılışlı bir insan olmadığımı unutmamanızı rica ederim. Dünyanın bu gibi şeyleri değerlendirme ölçüsü üzerinden, başarılı bir insanım; hatta diyebilirim ki, ortalama olarak düşünülen başarılı kimselerden çok daha göze çarpan bir başarı, üstelik de oldukça büyük bir kafa yeteneğiyle irade gücünü gerektiren bir başarı sahibiyim. Güçlü bir bedenim var. Çelimsizlerin sinekler gibi ölüp gittiği yerde ben sağ kalmayı becerdim. Ama işte buna rağmen, size aktardığım şeyler hep başıma geldi. Ben bir olguyum. Benim içkiciliğim bir olgudur. Benim içkiciliğim ne bir kuramdır, ne de bir düşünce ürünü; olmuş bir şeydir. Bu olgu, benim gözümle, John Barleycorn üzerinde önemle durulmasını gerektirmektedir –varlığına hâlâ göz yumduğumuz bu yabaniliğin üzerinde; gençlerden, güçten ve kuvvetten ve insanlığın yetiştirdiği en mükemmel kimselerden ağır bir vergi alan bu eski zamanlardan kalma, bu ilkel kurumun üzerinde.

Gelelim öykümüze: Öğleden sonra yüzme havuzunda kurtlarımı iyice döküp, bunun ardından, at sırtında dağlar aşarak, ya da Ay Vadisine inip çıkarak yaptığım nefis bir gezinti bana öylesine büyük bir canlılık, öyle olağanüstü bir ruh coşkunluğu vermişti ki, bu canlılığı daha da güçlendirmek, coşkunluğumu daha da arttırmak isteği duydum. Bunu nasıl yapacağımı biliyordum. Akşam yemeğinden önceki bir kokteylle olmazdı bu. En azından iki ya da üç kokteyl gerekliydi. İki üç kokteyl içtim ben de. Neden içmeyecektim! Yaşamak buydu işte. Ben öteden beri tadını çıkara çıkara yaşamaya bayılırdım. Böylece, akşam yemeğinden önce alınan iki üç kokteyl de günlük program çerçevesi içine girdi.

Ayrıca, bunların dışında da kokteyl içmek için, hiç durmadan sözde nedenler yaratıyordum. Özellikle neşeli bir grubun toplanmış olması; çiftlik ambarımı yapan mimara ya da hırsızlık yapan taşerona kızmam; en sevdiğim atın dikenli tellere takılarak ölmesi; sabah postasından, yayınevi sahipleri ve editörlerle olan alışverişlerimle ilgili güzel haberler almam, hep birer bahaneydi. İçki içmek isteği bir kez içimde filizlendikten sonra, artık nedeni şu ya da bu olmuş, hiçbir önemi yoktu. Önemli olan şuydu: Alkolü İSTİYORDUM. Yirmi küsur yıl alkolle haşır neşir olup da onu istemeden edebildiğim halde, işte, sonunda istiyordum onu! Zayıflığımın nedeni güçlülüğümdü. Ortalama bir erkekte bir kadeh alkolün yarattığı etkiyi elde edebilmem için benim iki, üç, hatta dört kadeh içmem gerekiyordu.

Bir kurala dikkatle uyuyordum. Günlük işimi, yani bin kelimemi yazıp bitirmeden asla bir kadeh bile içmiyordum. Günlük işim bitince de, alkol beynimde, biten işle geriye kalan eğlence arasına bir yasak duvarı çekiyordu. Çalışma, bilincimden yok oluyordu. Ertesi sabah saat dokuzda ikinci bin kelimeyi yazmak üzere çalışma masamın başına oturuncaya kadar, bir daha çalışma düşüncesi beynimde zerre kadar yer almıyordu. Bir iş başarabilmek için kafanın bu durumda olması istenilir bir şeydir. Enerjimi, alkolün beynimde yarattığı çalışma yasağı sayesinde koruyordum. John Barleycorn aslında herkesin onu tanıttığı kadar kötü bir şey değildi. O insana pek çok iyilikte de bulunabilirdi ve bu da o iyiliklerden biriydi.

Ben de sağlıklı ve yapmacıktan uzak eserler veriyordum bu sayede. Eserlerim hiçbir zaman kötümser olmuyordu. Yaşama yönelen yolun hangisi olduğunu, uzun hastalığım sırasında öğrenmiştim. Kuruntuların haklı olduklarını biliyor, dolayısıyla, kuruntuları yüceltiyordum. Ben hâlâ daha aynı cinsten eserler; temiz, canlı, iyimser ve yaşama yönelmiş eserler vermekteyim. Eleştirmenler ise bende dolup taşan olağanüstü bir canlılık bu-

lunduğunu ve bizzat, savaş açtığım kuruntular, aldanışlar tarafından nasıl bal gibi aldatıldığımı hep ısrarla söyler dururlar.

Konu dışına çıkmışken, kendi kendime binlerce kez tekrarladığım soruyu bir kez daha tekrarlayayım. NEDEN İÇİYORDUM? İçkiye ne gerek vardı? Mutluydum. Acaba gerektiğinden çok mutlu olduğum için mi? Güçlüydüm. Acaba gerektiğinden güçlü olduğum için mi? Gerektiğinden fazla bir canlılığa mı sahiptim? Neden içtiğimi bilmiyorum. İçimde hiç durmadan büyüyen kuşkuya sözcülük edebildiğim halde, bu sorunun cevabını veremiyorum. Çok uzun yıllar boyunca, John Barleycorn'la fazlasıyla yakından ilişkide bulunmuştum. Solak bir insan, uzun uygulamalardan sonra, sağ elini rahatlıkla kullanan bir insan haline gelebilir. Alkolik olmayan ben, uzun uygulamalardan sonra bir alkolik mi olmuştum?

Çok mutluydum. Uzun hastalığımdan kurtulup, bir kadının doyurucu aşkına kavuşmuştum. Daha az çabayla daha çok para kazanıyordum. Sağlıkla dolup taşıyordum. Bebekler gibi uyku uyuyordum. Başarılı kitaplar yazmaya devam ediyor, sosyolojik tartışmalarda benim görüşlerime karşı çıkanların, entelektüel durumumu her gün biraz daha güçlendiren zamanın olguları tarafından yalanlandığını görüyordum. Bir günden bir güne üzüntü nedir, düş kırıklığı nedir, pişmanlık nedir bilmiyordum. Hep mutluluk içindeydim. Yaşam bitmeyen bir şarkıydı. Uykuda geçirdiğim çok değerli saatlere, uyanık kalmakla elde edebileceğim yaşama sevincinin uykuda geçen süre kadar bir parçasını benden çaldıkları için, diş biliyordum. Buna rağmen içiyordum. Bu arada John Barleycorn da ben hiç farkına bile varmadan, tamamıyla kendi eseri olan bir hastalığı benim içimde sahneye koyuyordu.

İçtikçe, aynı etkiyi elde edebilmek için daha çok içme gereği duyuyordum. Ay Vadisini bırakıp kente indiğim zaman, sofrada yemek üstüne aldığım bir kadeh kokteyl bana vız geliyordu. Yemekten önce aldığım kokteyllerin kamçılayıcı etkisi olmuyordu

bunlarda. Akşam yemeği için çiftliğe dönerken, yolda bu kamçılayıcı etkiyi biriktirmek zorunda kalıyordum –iki, üç, hatta eğer bir iki ahbabıma da rastlamışsam dört, beş kokteyl; artık sayısının önemi kalmıyordu. Bir seferinde acelem vardı, üç beş kadeh içkiyi rahat rahat içecek vaktim yoktu. Aklıma parlak bir fikir geldi. Barmene, bana bir duble kokteyl hazırlamasını söyledim. Ondan sonra da acelem olduğu zamanlar hep duble kokteyl ısmarlamaya başladım. Böylesi vakit kazandırıyordu.

Bu düzenli ve aşırı içmenin bir sonucu olarak canlılığımı kaybettim. Yapay yollardan beynimi kamçılamaya, canlandırmaya öyle alışmıştım ki, yapay yollar dışında canlanmayı reddeder hale geldi beynim. İnsanlarla tanışmaya, onlarla görüşüp konuşmaya katlanabilmek için alkol gitgide daha zorunlu olmaya başladı. İnsanlarla ahbaplık edebilmem için alkolün kamçılayıcı etkisini duymam, kurtçukların beynimde kımıldaması, beynimin içinden içinden ısınması, kahkahanın hançeremi gıdıklaması; üstüme bir yaramaz çocuk havası, dilime bir iğneleyicilik gelmesi ve hiçbir şeyi umursamaz olmam gerekiyordu.

Bir başka sonuç olarak da John Barleycorn beni yaş tahtaya bastırmaktaydı. O eski uzun hastalığımı yine başıma musallat ediyor, beni, gerçeğin ardına düşeyim, onun peçesini sıyırayım, katı gerçeğin çıplak yüzüne bakayım diye kandırmaya uğraşıyordu. Ama bu hastalık yavaş yavaş geliyordu. Düşüncelerim yavaş yavaş katılaşıyordu.

Zaman zaman kafamın içinden uyarıcı düşünceler geçiyordu. Bu düzenli içkinin sonu nereye varacaktı? Ama siz işi John Barleycorn'a bırakın; o bu gibi düşünceleri susturmakta birebirdir. 'Hadi, hadi, gel sana bir içki ısmarlayayım da her şeyi anlatayım,' der o. Onun bu yöntemi bal gibi de söker. Örnek gerekirse, aşağıda aktaracağım olay bir örnektir ve John Barleycorn bıkıp usanmadan bana bu örneği hatırlatır:

Nazik bir ameliyat gerektiren bir kaza geçirmiştim. Bir sabah, ameliyat masasından kalktıktan bir hafta sonra, hastane-

deki yatağımda zayıf ve bitkin yatıyordum. Uzamış tıraşımın altından görünebildiği kadarıyla, yüzümün güneş yanığı açılmış, hastalıklı bir sarı renge dönüşmüştü. Yanımdan ayrılmak üzere olan doktorum, karyolamın yanında ayakta duruyordu. Sert bakışlarını, hiç onaylamayan bir tavırla, içmekte olduğum sigaraya dikmişti.

"İşte bunu mutlaka bırakmalısın," diye konferans vermeye başladı. "Sonunda ölümüne neden olacak bu. Bir de bana bak!"

Baktım. Ben yaşta, geniş omuzlu, geniş göğüslü, gözleri ışıl ışıl yanan, yüzünden kan damlayan bir adamdı. Erkekliğin bundan daha mükemmel bir örneği can sağlığı derdiniz.

"Vaktiyle ben de içerdim," diye devam etti. "Puro içerdim. Ama onu bile bıraktım. Şimdi bir bak hele bana!"

Adam küstahın biriydi, ama sağlığının ne derece mükemmel olduğunu bilmekten kaynaklanan haklı bir küstahlıktı bu. Bir aya kalmadan da öldü. Kazaya filan kurban gitmedi. Bir hastalığın upuzun bilimsel adları olan ihtilâtlarının hışmına uğradı ve mahvolup gitti. Hastalığın ihtilâtları öyle korkunç, öyle acılı oldu ki, bu sağlık simgesi erkeğin ölmeden önce, can çekişirken kopardığı çığlıklar, günlerce yedi mahalle öteden duyuldu. Çığlıklar atarak öldü.

'Gördün ya,' dedi John Barleycorn. 'O kendine bakıyordu. Hatta purodan da vazgeçmişti. İşte aldığı karşılık. Çok berbat değil mi? Ama hastalıktan kurtuluş yoktur. Hastalık her zaman yakalar insanı. Senin olağanüstü doktorun her türlü önlemi almıştı işte, ama yine hastalık geldi, buldu onu! Hastalık geldi mi, kimi yakalayacağı belli olmaz. Bu sen de olabilirsin. Bak, neler kaçırmış oldu doktor. İster misin sana bütün verebildiklerimi kaçırasın da, sonunda bir hastalık gelip seni yere seriversin! Yaşamda adalet yoktur. Her şey bir piyangodan ibarettir. Ama ben yaşamın suratına yalancı gülümsemeyi yerleştirir, olgulara boş veririm. Sen de benimle gülümse. Sonunda sen de kısmetine düşeni bulacaksın nasıl olsa, ama o zamana kadar gül bari! Bu dün-

ya kapkaranlık bir dünya. Ben onu senin için aydınlatıyorum. Senin doktorunun başına gelen gibi şeylerin olduğu pis bir dünyadır bu. Yapılacak tek şey vardır: bir kadeh daha atıp unutmak!'

Pek tabii ben de, içkinin yaratacağı unutkanlık duvarının hatırı için, bir kadeh daha attım. John Barleycorn'un bana olanları her hatırlatışında bir kadeh daha attım. Bununla birlikte akıllıca içiyor, kafamı kullanıyordum. İçtiğim içkinin en üstün kalite olmasına dikkat ediyordum. Bir yandan içkinin kamçılayıcı etkisini, yarattığı unutkanlık duvarını arıyor, öbür yandan kalitesiz içkilerin yaratacağı zararlardan kaçınıyordum. Bu arada şunu da belirtmek gerektir ki, bir insan aklını kullanarak içmeye başladıysa, bu onun içkicilik yolunda ne kadar çok ilerlediğinin ciddi bir belirtisidir.

Ama bin kelimelik yazımın son kelimesi de yazılıp bitmeden bir kadeh de olsa içki içmeme kuralıma uymayı sürdürüyordum. Bununla birlikte hiç yazmayarak kendime tatil verdiğim günler de oluyordu ara sıra. Böyle zamanlarda, kuralımı bozmuş sayılmayacağımdan, ilk içkimi ne kadar erken alırsam alayım aldırış etmiyordum. İçki oyununu hiç oynamamış olanlar, içki alışkanlığının nasıl başladığına şaşarlar bir de!

XXXII

SNARK, San Francisco'dan uzun yolculuğuna çıktığı zaman, teknede içki adına hiçbir şey yoktu. Daha doğrusu, içki diye bir şey bulunmadığı hiç kimsenin aklına gelmediği gibi, aylarca kimse de bunun farkına varmadı. Halbuki bu içkisiz yolculuk, benim önceden tasarladığım bir muziplikti. John Barleycorn'a bir oyun etmiştim. Bu da bilincimde yükselmeye başlayan uyarının zayıf sesini azıcık da olsa dinlediğimi gösteriyordu.

Pek tabii, bu durumu kendime ve John Barleycorn'a karşı haklı gösterecek nedeni buldum. Bunu pek de bilimsel bir biçimde yaptım. Sadece limanlarda içeceğimi söyledim. İçki içmeden geçecek sürelerde bedenim alkolden iyice arınacak, böylece limana vardığımız zaman John Barleycorn'un tadını daha bir güzel çıkarabilecektim. Böylelikle John Barleycorn'un etkisi daha şiddetli, kamçısının tadı daha güzel olacaktı.

San Francisco ile Honolulu arasındaki yolculuğumuz yirmi yedi gün sürdü. Birinci günden sonuncu gününe kadar içki düşüncesi bir kez bile beni rahatsız etmedi. Bunu sırf, yaradılış bakımından alkolizmden ne kadar uzak olduğumu göstermek için söylüyorum. Bazen, yolculuk sırasında Hawaii'nin o nefis öğle yemeklerine, 'lanai'lere, enfes akşam yemeklerine kavuşacağım günleri düşündüğüm sıralarda (daha önce de birkaç sefer oralara gitmiştim), pek tabii o yemeklerden önce içeceğim içkiler de aklıma geliyordu. Ama o içkileri bütün yolculuk boyunca bir kez bile özlemle ya da tiksintiyle düşünmedim. Onları sadece, doğru dürüst bir yemek atmosferinin bir parçası olarak, böyle bir atmosfere uygun, hoş bir şey olarak düşündüm.

Böylece bir kez daha, John Barleycorn'un efendisi olduğumu sevinçle kanıtladım kendime. Canım istediği zaman içebilir, istemediğim zaman içmeyebilirdim. O halde, canım istediği zaman içmeye devam edecektim.

Hawaii adalar grubunun çeşitli adalarında beş ay kadar dolaştık. Karaya ayak bastığımız zaman içiyordum. Hatta bu yolculuktan önce California'da içmeyi alışkanlık haline getirdiğim miktardan da biraz fazlasını içiyordum. Hawaii halkı, daha az sıcak enlemlerde yaşayan insanların ortalama olarak içtiklerinden biraz daha fazla içiyordu. Halbuki Hawaii adaları sadece astropikal bölgedeydi. Tropikal bölgelere yaklaştıkça, daha çok içildiğini gördüm, kendim de daha çok içtim.

Hawaii'den ayrılıp Markiz adalarına yelken açtık. Yolculuk altmış gün sürdü. Tam altmış gün ne kara, ne bir yelken, ne de vapur dumanı gördük. Ama o altmış günün başlarında, mutfağı baştan aşağı bir araştırmadan geçiren aşçı bir defineye rastladı. Büyük bir dolabın dibinde bir düzine şarap şişesi buldu: Angelica ve misket şarabı. Bunlar, evde yapılmış reçel ve marmelat şişeleriyle birlikte çiftlikteki kilerden gelmişti. Teknede altı ay sıcakta kalan şaraplar bir çeşit değişime uğramış, bir özellik kazanmıştı sanırım.

Bir yudum aldım. Enfes! Ondan sonra her gün, kerterizlerimizi alıp 'Snark'ın yerini haritada belirledikten sonra, günde bir sefer olmak üzere ve saat on ikide, bu şaraptan yarım kupa içtim. Çok yaman bir kamçılayıcı etkisi vardı. Yüreğimi ısıtıyor, neşemi artırıyor ve denizin gerçekten de güzel yüzüne başka bir güzellik katıyordu. Her sabah, aşağıdaki kamarada bin kelimemi yazıp bitirmek için ter dökerken, günün en önemli olayının yer alacağı saat on ikiyi iple çekiyordum.

Bütün üzüntüm, zıkkımı başkalarıyla paylaşmak zorunda oluşumdu, zira yolculuğun ne kadar süreceği hiç de belli değildi. On iki şişeden fazla olmayışına da üzülüyordum. Hele şarap bittiği zaman, hani, başkalarıyla paylaştığıma pişman bile oldum.

İçkiye susamıştım ve bir an önce Markizlere varalım diye can atıyordum.

Öyle oldu ki, Markizlere vardığımızda içkiye susamışlığım dayanılmaz bir hal almıştı. Markiz adalarında ise birkaç beyaz adam, bir sürü hastalıklı yerli, pek çok güzel manzara, bol bol ucuz rom, tonla absent vardı, ama viskiyle cinin damlası yoktu. Ucuz rom insanın ağzının derisini kavuruyordu. Bunu biliyorum, zira denedim. Ama ben öteden beri her kalıba girebilen bir insan olduğumdan, absenti kabullendim. Ne var ki bu zıkkımın da azıcık etki gösterebilmesi için bir seferde şişelerle içmek gerekiyordu.

Markizlerden, Tahiti'ye kadar yetecek miktarda absentle ayrıldım, orada İskoç ve Amerikan viskisi stok ettim, ondan sonra da limanlar arasındaki uzun yolculuklarda bir daha içki sıkıntısı çekmedim. Yalnız lütfen yanlış anlamayınız. Genellikle sarhoşluğun anlaşıldığı anlamda bir kez bile sarhoş olmuş değilim; ne sendelediğim, ne yalpa vurarak dolaştığım, ne de dilimin dolaştığı olmuştur. Ustalaşıp kaşarlanmış içkici, hele güçlü bir bünyesi de varsa, hiçbir zaman kendini böyle alçaltmaz. O sadece keyfini bulmak, azıcık çakırkeyif olmak için içer, hepsi o kadar. Onun dikkatle kaçındığı şeyler, fazla içki içmenin yarattığı mide bulantısı, aşırı içkinin sonradan verdiği rahatsızlık, kendini bilmeyecek duruma düşmek ve gururunun kırılmasıdır.

Usta ve kaşarlanmış içkici kurnazca, kimseye belli etmeden yarı sarhoş olmayı başarabilir. Üstelik de bunu bütün bir yıl, her gün, en ufak bir zararını görmeden yapabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bugün kulüplerde, otellerde ve evlerde böyle yüzbinlerce erkek vardır –hiçbir zaman sarhoş olmayan, ama aynı zamanda, her ne kadar çoğu bunu öfkeyle reddetse bile, hiçbiri de hiçbir zaman ayık dolaşmayan erkekler. Bunların çoğu da tıpkı benim yürekten inandığım gibi, avlananın değil, avlayanın kendileri olduğuna inanır.

Deniz yolculukları sırasında oldukça perhizkâr davranıyordum; ama karaya çıkınca daha çok içiyordum. Bunu başkaları da bilir, zira tropikal ülkelerde tüketilen alkolün çok fazla olduğu bilinen bir şeydir. Tropikal bölgeler beyaz derili insanlara göre değildir. Derilerindeki pigmentler onları güneşin kavurucu ışınlarına karşı koruyamaz. Güneşin ultraviyole ışınları onların dokularını deler, yırtar; tıpkı, X ışınlarının, bu ışınlarla uğraşanlar işin tehlikesini anlayana kadar onların derilerini delip yırttığı gibi.

Tropik bölgelerde yaşayan beyaz derili insanlar köklü huy değişimlerine uğrar. Yırtıcı, gaddar olurlar. Kendi ılıman iklimlerindeyken akıllarından geçiremeyecekleri kadar gaddarca, canavarca suçlar işlerler. Sinirli, sabırsız, ahlâksız olurlar. Bir de, eskiden hiç içmedikleri kadar içerler. Akkor halindeki güneş ışınları altında çok kalan beyaz adamların bozulmaları çeşitli biçimlerde olur; içki de bunlardan biridir. Alkol tüketimindeki artış kendiliğinden olur. Tropik bölgeler uzun süre kalınacak yerler değildir. Buralarda uzun süre kalan beyazlar, nasıl olsa eninde sonunda ölecektir, ama içki bu ölümü çabuklaştırır. Onlar bunu hiç düşünmez; sadece içerler.

Tropikal bölgelerde topu topu bir iki yıl kalmama rağmen, güneş hastalığı beni de yakaladı. Bu sefer fazlasıyla içki içtim, ama hemen herhangi bir yanlış anlamayı önlemeliyim: İçki ne hastalığımın, ne de yolculuğu yarıda bırakışımın nedeniydi. Bir boğa kadar güçlüydüm ve cildimi, duyarlılığı artan dokularımı delen, yırtan, parça parça eden güneş hastalığıyla aylarca savaştım. Yeni Hebridler'den, Solomon adalarına, oradan Ekvator Kuşağındaki atollere kadarki yolculuğu içine alan bütün sürede, bir yandan sıtmayla ve cildi gümüş rengine çeviren sedef hastalığı gibi daha birtakım ufak tefek hastalıklarla savaşırken, bir yandan da kızgın güneş altında beş erkeğin yapacağı işi yaptım.

Bir tekneyi döküntüler arasından geçirerek, sığlıklara düşürmeden, geçitlerde vurdurmadan, mercan adalarının ışıksız kıyıla-

rında karaya oturtmadan yönetebilmek başlıbaşına bir erkek işidir. Teknede navigasyon yapan tek kişi bendim. Kerterizlerimin doğru olup olmadığını kontrol edecek kimse olmadığı gibi, zifiri karanlık bir denizde, haritaya geçirilmemiş döküntüler ve sığlıklar arasında yol alırken kendisine danışabileceğim bir kul dahi yoktu. Bütün vardiyaları da tek başıma ben tutuyordum. Teknede serdümen vardiyasını kendisine emanet edebileceğim bir denizci yoktu. Ben hem kaptan hem de mürettebattım. Günün yirmi dört saatinde, arada sırada bir parça kestirerek, bütün vardiyaları ben tutuyordum. Üçüncüsü, doktorluğu da ben yapıyordum. Şunu da söyleyeyim ki, o yolculuk sırasında 'Snark'da doktorluk edebilmek her babayiğidin harcı değildi. Teknede kaç kişi varsa hepsi sıtmaydı –hani insanı üç ay içinde öldürebilen gerçek tropikal sıtma. Herkes, bedeni delik deşik eden çıbanlar çıkarıyordu ve herkes insanı çıldırtan 'ngari - ngrai' nöbetleri geçiriyordu. Japon aşçılardan biri, çeşitli hastalıklarının çokluğu yüzünden aklını kaçırmıştı; Polinezyalı tayfalarımdan biri, karasu humması yüzünden ölümün eşiğinde yatıyordu. Ah, ah, tam bir erkek işiydi doğrusu bu teknede doktorluk yapmak, eh, ben de yapıyordum; ilaç veriyor, diş çekiyor, bayat besin nedeniyle zehirlenmeler gibi ufak tefek rahatsızlıklardan kurtarıyordum hastalarımı.

Dördüncüsü, ben bir yazardım. Günde bin kelimelik yazımı, sıtma nöbetim tuttuğu ya da 'Snark' kötü fırtınalara tutulduğu zamanlar dışında her Allahın sabahı yazmak için ter döküyordum. Beşincisi, gördüğü her ilgi çekici şeyi not defterine geçirerek kitapları için malzeme toplayan bir yazar-gezgindim. Altıncısı, ender kişinin ziyaret ettiği, dolayısıyla ziyaretçilerin çok önemsendiği yabancı, ilginç diyarları ziyaret eden bir teknenin başı ve sahibiydim. Bundan ötürü, bu niteliğimle toplumsal ilişkileri düzenlemek de bana düşüyordu; büyük çiftlik sahiplerini, tüccarları, valileri, savaş gemisi kaptanlarını, kıvırcık saçlı yamyam kralları ve başbakanları teknemde ağırlıyor, karada ise onlar tarafından ağırlanıyordum.

Tabii içiyordum. Konuklarımla içiyordum, bana evsahipliği edenlerle içiyordum. Beş adamın yapacağı işi yapmanın bana içki içme hakkını kazandırdığını düşünüyordum. Aşırı derecede çalışan erkeklere alkol birebir geliyordu. Kırk kulaçtan demir kaldırmak için bellerini kırarcasına, yüreklerini patlatırcasına çaba harcadıktan sonra, yarım saat içinde soluk soluğa sırtüstü devrildikleri zaman, romdan aldıkları iri yudumlarla yeniden yaşama kavuşan birkaç kişilik mürettebatımın üstünde de alkolün bu etkisini gözlemlemiştim. Romu yuvarladıktan sonra ellerinin tersiyle ağızlarını siler, bir soluk alır, sonra azimle yeniden işe sarılırlardı, 'Snark'ı, karinaya basıp da raspa yapmak için gırtlağımıza kadar suya girerek, sıtma nöbetleri arasında çalıştığımız zaman, ucuz romun nasıl onlara yeni bir çalışma gücü verdiğini de gördüm.

İşte burada yine, çok yönlü John Barleycorn'un yeni bir yüzünü görüyoruz. Aslına bakılırsa, John insanlara bir hiç karşılığında bir şeyler veriyor. İnsanın gücü sıfır olduğu zaman, o yeni bir güç buluyor. Yorgun olan, daha büyük bir çabayla doğruluyor. O an için, insanın gücü kuvveti gerçekten de çok artıyor. Sekiz günlük bir yolculuk sırasında, bir vapurun külhanında kömür atarak yaşadığım cehennemi hatırlarım: bu süre içinde biz ocakçıları viskiyle besleyerek işbaşında tutmuşlardı. Bütün yolculuk boyunca yarı sarhoş çalışmıştık. Viski olmasa kömür atamazdık.

John Barleycorn'un verdiği bu güç, yalancı bir güç değildir. Gerçek güçtür. Ne var ki bu güç, güç kaynağının içinden zorla çekilip çıkarıldığı için, insan sonunda bunun cezasını faiziyle çeker. Ama yorgun düşmüş hangi insan o kadar ilerisini düşünür ki? O, görünüşte bir mucizeyi andıran güç artışını olduğu gibi kabul eder. Pek çok ağır işçi gibi, fazla yorulan bir sürü iş ve meslek adamı da bu yanlıştan ötürü John Barleycorn'un ölüm yolunda yolculuğa çıkmıştır.

XXXIII

KENDİMİ hastanede kalafata çektirmek üzere Avustralya'ya gittim; yolculuğa iyileştikten sonra devam etmeyi planlamıştım. Hastanede yattığım uzun haftalar boyunca, ilk gününden son gününe kadar içkiyi hiç özlemedim. İçkiyi hiç düşünmedim bile. Ayağa kalkar kalkmaz içeceğimi biliyordum. Ne var ki, ayağa kalktığım zaman belli başlı hastalıklarım geçmiş değildi. Sedef hastalığı hâlâ derimi gümüş renginde tutuyordu. Gizemli güneş hastalığı hâlâ dokularımı parçalamakta, derimi yırtmakta devam ediyordu ve Avustralyalı uzmanlar bu hastalığın gizine varamıyordu. Sıtma hâlâ başımın belasıydı ve en umulmadık zamanlarda titreme nöbetleriyle beni sırtüstü yere vuran bu hastalık, önceden kararlaştırılmış bir konferans turnesini iptal ettirmek zorunda bıraktı beni.

Bu yüzden, 'Snark'la yaptığım geziyi yarıda bırakıp daha serin bir iklim aradım. Hastaneden çıktığım gün, pek olağan bir şeymiş gibi hemen içmeye başladım. Yemeklerde şarap içiyordum. Yemeklerden önce kokteyl alıyordum. Uzun bardaklarla viski içen biriyle beraberken de viski içiyordum, John Barleycorn'un yularını elime öyle bir geçirmiştim ki, bütün bütün yaşamım boyunca yaptığım gibi, canımın istediği zaman onu yanıma alıyor, istemediğim zaman bırakabiliyordum.

Bir süre sonra daha serin bir iklime sahip olan Tasmanya'ya gittim. Burada içki diye hiçbir şey bulunmadığını gördüm. Bana vız geldi bu durum. İçmedim. İçkinin yokluğunu hiç de zorluk olarak karşılamadım. Serin havada doya doya gezdim, at bindim

ve sıtma nöbetlerinin sabahları tuttuğu zamanlar dışında da günlük bin kelimemi yazdım.

Hastalıklarımın, önceki yıllar boyunca içki içmemden kaynaklandığı konusunda bazılarının kafasında hâlâ kuşku kalmışsa eğer, hemen şuracıkta şunu söyleyeyim ki, hâlâ yanımda duran Japon kamarotum Nakata da, Charmian da sıtma çekiyorlardı; üstelik Charmian yıllarca serin bir iklimde tedavi gerektiren tropikal bir nevrasteninin de pençesine düşmüştü, üstelik ne Charmian, ne de Nakata içki içmedikleri gibi, yaşamları boyunca ağızlarına içki koymuş da değillerdi.

İçkinin bulunduğu Hobart Town'a dönünce, yine eskisi gibi içmeye başladım. Avustralya'ya döndüğümde de aynı durum sürdü. Buna karşılık, perhizkâr bir kaptanın idaresindeki rastgele bir vapurla Avustralya'dan dönerken yanıma içki alamadığım gibi, kırk üç gün süren yolculuk boyunca da ağzıma içki koymadım. İnsanların sarı hummadan, çiçekten ve vebadan kırıldığı Ekvator'a varınca, güneşin alnında hemen yine içmeye başladım –insanın başına vurabilen her cinsten, her türlü içkiyi içtim. O hastalıklardan hiçbirine tutulmadım. Hiç içki içmeyen Charmian'la Nakata da tutulmadı.

Bana hiç yaramamasına rağmen, tropikal bölgelere olan tutkum yüzünden çeşitli yerlerde durdum ve California'nın o olağanüstü, o ılıman iklimine kavuşmam epey zaman aldı. Günlük bin kelimemi yazıyor, geziye çıkıyor ya da bir yerde duruyor, derimin gümüş renginin kaybolduğunu, güneşin parçaladığı deri dokularımın yeniden sağlığa kavuştuğunu görüyor ve bir babayiğit gibi içiyordum.

XXXIV

Ay Vadisindeki çiftliğime dönünce, düzenli bir biçimde yeniden içmeye başladım. Programıma göre sabahları içmiyordum; bin kelimemi yazıp bitirdikten sonra ilk içki vakti geliyordu. Sonrasında, ilk içkimle öğle yemeği arasında tatlı bir neşe vermeye yetecek miktarda içiyordum. Akşam yemeğinden önce de tekrar neşemi buluyordum. Hiç kimse beni sarhoş görmemiştir, bunun biricik nedeni ise, hiç sarhoş olmayışımdır. Ama günde iki kez gerçekten de neşemi buluyordum; her gün tükettiğim miktardaki alkolü, içkiye alışık olmayan birine içirseler, adam sırtüstü devrilip kendinden geçerdi.

Yine o eski öykü; ne kadar çok içersem, aynı etkiyi elde edebilmek için daha çok içmek zorunda kalıyordum. Kokteyllerin bu etkiyi sağlayamaz olduğu bir an geldi. Ne o kadar kokteyli içecek kadar vaktim vardı, ne de o kadar kokteyli sığdıracak yerim. Viskinin etkisi daha güçlüydü. Daha az miktarda alınan viski kokteylden daha hızlı başa vuruyordu. Amerikan viskisi, çavdar rakısı ya da uzun süre dinlendirilmiş karışımlar öğleden evvelki içkimi karşılıyordu. Akşamüstü ise İskoç viskisiyle soda içiyordum.

Öteden beri mükemmel olan uykularımın artık o eski mükemmelliği kalmamıştı. Eskiden gece uyandığım zamanlar uykumu getirsin diye kitap okurdum. Şimdi ise bunun bir yararı olmuyordu. Uykum kaçtığı ve iki üç saat kitap okuduğum halde yine uyku tutmadığı zamanlar, bir kadeh içkinin uyutucu bir etki yaptığını gördüm. Bazen bir yerine iki-üç kadeh gerekiyordu.

O zamanlar sabahları çok erken kalktığım için, uykuda geçen saatlerim o kadar az oluyordu ki, bedenim alkolü atacak vakit bulamıyordu. Dolayısıyla sabahları keçeleşmiş bir ağızla, hafif tertip ağırlaşmış bir baş ve midemde sinirli seyirmelerle kalkıyordum. Gerçekte kendimi hiç de iyi hissetmiyordum. Çok içki içen insanların sabah keyifsizliği bende de başlamıştı. Bana gereken, çivi çiviyi söker kabilinden, sabahları da bir tonik almaktı. John Barleycorn bir kez insanın savunmasını kırmaya görsün, bir daha ondan yakanı sıyırabilirsen sıyır! Böylece, kahvaltıya oturabilecek hale gelmek için sabahları da bir kadeh içmeye başladım -hani çivi çiviyi söker derler ya! Bu sıralarda edindiğim bir başka alışkanlık da, yanan, kavrulan midemi, keçeleşen ağzımı ferahlatmak için karyolamın başucunda bir sürahi dolusu su bulundurmaktı.

Artık öyle bir duruma gelmiştim ki, bedenimin alkolsüz bir anı bile yoktu. Kendimi alkolden uzak da tutamıyordum. Issız yerlere yolculuğa çıkacak olsam, oralarda alkol bulamama tehlikesini göze alamadığımdan, kumanyamın arasına bir ya da birkaç şişe içki de katıyordum. Eskiden aynı şeyi yapan adamlara şaşar, onları ayıplardım. Şimdi hiç utanmadan bunu kendim yapıyordum. Hele başkalarıyla birlikte yolculuğa çıkmışsam, artık bütün kuralları bir yana bırakıyor, onlar içtiği zaman ben de içiyor, onlar ne içerse ben de içiyor ve aynen onların içtiği gibi içiyordum.

Üzerimde her an nefis bir alkol yangını taşıyordum. Bu yangın kendi ısısıyla besleniyor, beslendikçe şiddetleniyordu. Uyanık bulunduğum saatler içinde içki istemediğim bir an bile yoktu. Beş yüz kelime yazmışken, bin kelimeyi tamamlamak için içeceğim içkiyi bekler hale gelmiştim. Bin kelimelik yazıma bir içkiyle başlamak alışkanlığını edinmem de çok sürmedi.

Durumumun ağırlığını çok iyi anlıyordum. Yeni kurallar koydum. Çalışmam bitene kadar içki içmemeye azmettim. Ne var ki yepyeni ve şeytanca bir zorluk ortaya çıktı burada. İçki içmeden

işim bir türlü bitmiyordu. Mümkünü yok bitmiyordu. İşimi yapabilmek için içmem şarttı. İşte şimdi savaş başlıyordu. En sonunda içki isteğini edinmiştim ve bu istek bana egemen oluyordu. Çalışma masamın başında, elde kalem istediğim kadar oturayım, kelimeler bir türlü akmıyordu. Kafam sürekli tek bir şeye, odanın öbür yanındaki içki dolabında John Barleycorn'un durduğu düşüncesine takılı kaldığından, kelimeleri yerli yerine oturtamıyordum. Çaresiz kalıp içkimi içince, beynim o anda bağlarından kurtuluveriyor, bin kelimeyi döktürmeye başlıyordu.

Oakland'da, kentteki evimde bulunan içki stokunu tükettim ve özellikle başka içki almadım. Bu da boşa gitti, zira ne yazık ki içki dolabının dibinde bir kasa bira kalmış meğer. Yazmak için harcadığım bütün çaba boşunaydı. Oysa bira sert içkilerin yerini tutacak bir nesne de değildir; üstelik birayı sevmezdim, ama buna rağmen, işte, dolabın dibinde, istediğim anda alabileceğim bir yerde bulunan biradan başka bir şeyi düşünemiyordum. Ancak yarım litre bira içtikten sonradır ki kelimeler sökün etmeye başladı; bin kelimenin tamamlanması için ise, litrelerle bira içmem gerekti. İşin en kötüsü bira midemi kaynatıyordu; ama bu rahatsızlığa rağmen kısa zamanda bir kasa birayı bitirdim.

İçki dolabı artık bomboştu. Dolaba yeniden içki koymadım. Gerçekten de kahramanca bir metanetle, en sonunda, günlük bin kelimeyi John Barleycorn'un kamçısı olmadan da yazmaya zorladım kendimi. Ama bütün yazı süresince de hep o dayanılmaz içki isteğini duydum. Sabah çalışmam biter bitmez evden fırladığım gibi, ilk içkimi içmek için çarşıya indim. Oh, dünya varmış! John Barleycorn, benim gibi alkolik olmayan birini bile böylesine avucuna alabildikten sonra, kimyasal yapısının isteklerine karşı savaş verirken en yakınları tarafından bile anlaşılmayan, alay edilen, hor görülen gerçek alkoliklerin çilesi kim bilir ne büyüktür!

XXXV

Ne var ki bunun ücreti ister istemez ödenecektir. John Barleycorn da ücretini almaya başladı; ücretini bedenimden çok kafamdan alıyordu. Tamamıyla entelektüel olan o eski, uzun hastalığım nüksetti. Çoktandır sindirilmiş o eski hortlaklar yeniden başlarını kaldırdı. Ama bu sefer daha başka, daha öldürücüydüler. Aklın ürünü olarak ortaya çıkan eski hortlakları, sağlıklı ve normal bir mantık sindirmişti. Halbuki şimdi bunları John Barleycorn'un Beyaz Mantık'ı diriltmişti ve John Barleycorn kendi dirilttiği hortlakları asla sindirmez. İçkinin getirdiği bu kötümserliğe karşı insan, John Barleycorn'un vaadettiği, ama hiçbir zaman vermediği panzehiri bulabilmek umuduyla hep daha fazla içmeyi çare olarak görür.

Bu Beyaz Mantık'ı, onu hiç bilmeyenlere nasıl anlatmalı! Belki önce, böyle bir tanımın yapılamayacağını belirtmek daha iyi olur. Örneğin Afyon Dalgasını, bu dalgaya düşenlerin kendilerini içinde bulduğu ortamın zaman ve uzay yönünden sınırsızlığını ele alalım. Vaktiyle bu uzak âleme ben de iki unutulmaz yolculuk yapmıştım. O âlemdeki serüvenlerim silinmez bir biçimde en ince ayrıntısıyla beynime kazılmıştır. Buna rağmen, o âleme yolculuk etmemiş olanlara, serüvenlerimin en ufak bir bölümünü bile, upuzun kelimelerle anlatmak için giriştiğim çabalar hep boşa gitmiştir. Piyanoda hızla çalınan oynak bir dans havasının notaları arasındaki bütün bölümlerin her birinin, nasıl yüzyıllarca süren akıl almaz bir acıyı ve dehşeti taşıyabileceğini anlatmak için, her türlü benzetmeye, her türlü eğretilemeye başvururum. Afyon Âleminin bir evresini anlatmak için saatlerce

konuşurum, sonunda yine bir şey anlatamamış olurum. Olağanüstülüklerinin, dehşetlerinin sınırı olmayan bu âlemin bu bir ufak parçasını anlatamayınca, Afyon Âlemi hakkında onlara ufacık bir fikir bile veremediğimi anlarım.

Ama bu tekinsiz diyarda dolaşmış başka biriyle konuşursam beni hemen anlar. Bir tek cümlecik, bir tek kelime, o diyarda dolaşmamış olanlara saatler süren konuşmanın aktaramadığı şeyi bir anda aktarıverir. Beyaz Mantık'ın egemen olduğu, John Barleycorn ülkesinde de işte böyledir. O ülkeye yolculuk etmemiş olanlara, yolculuk edenin anlattıkları herhalde anlaşılmaz ve fantastik şeyler gibi gelir. O ülkeye yolculuk etmemiş olanlardan, anlattıklarımın doğruluğuna inanmaya çalışmalarını rica etmekten başka elimden bir şey gelmez.

Zira alkolde, gerçeği insana öldürücü bir yoldan sezdirebilme gücü vardır. Burada bozacının tanıklığını şıracı yapar. Bu dünyada, öyle görünüyor ki türlü türlü gerçek vardır. Bazı tür gerçekler ötekilerden daha gerçektir. Bazı tür gerçekler ise yalandır ve anlamak, yaşamak isteyen yaşam için en büyük yararlılık değeri taşıyan da bu yalan gerçeklerdir. Ey bu ülkeye yolculuk etmemiş okur, John Barleycorn soyundan olanların diliyle sana anlatmaya çalıştığım ülkenin nasıl hem bir deliler ülkesi, hem de bir rezil ülke olduğunu anlıyorsun ya! Kullandığım dil, sizin soyunuzun, yani ölüme giden yoldan azimle kaçınarak sadece yaşama yönelen yolda yürüyenlerin kullandığı dil değildir. Çünkü yol vardır, yol vardır ve gerçekler de türlü türlüdür. Ama acele etmeyin. Safsatadan ibaret gibi görünen şu laflar sayesinde başka ülkelerin, başka soydan insanların görüntülerini hiç değilse belli belirsiz görebilirsiniz belki de.

Alkol gerçeği söyler, ama onun gerçeği normal değildir. Sağlıklı olan şeyler yaşama yönelir. Normal gerçek apayrı ve daha aşağı türden bir gerçektir. Araba beygirini alın: Bütün yaşamını kapsayan olaylar ve değişikliklerin tümü içinde o, başından sonuna kadar, bilinmeyen, belli belirsiz yollardan yaşamın iyi

olduğuna inanmak; koşum altında köleliğin iyi olduğuna; anlaşılması ne derece kör içgüdüler yoluyla olursa olsun ölümün bir umacı olduğuna; yaşamın iyi ve yaşamaya değer olduğuna; sonunda, yaşam sönmeye yüz tuttuğu zaman, burkulmuş ve şişmiş toynaklarına bakılmaksızın itilip kakılmayacağına, dövülmeyeceğine; yaşlılık, kadidi çıkmış bir korkuluk gibi bir seyyar satıcının arabasına koşulmak demek olsa bile, her kırbaç darbesi altında tökezlemek ve bedenin yavaş yavaş parçalanarak sona yaklaştığı insafsız bir kölelik altında sarhoş gibi sendeleye sendeleye ilerlemeye devam etmek demek olsa bile, bir sona –parçalarının (etinin, sinirli pembe kemiklerinin, kanının, suyunun ve bütün bunlara can veren duygularının) tavuk çiftliği, tabakhane, tutkal imalâthanesi ve gübre fabrikası arasında bölüşüleceği bir sona– parçalana parçalana, dağıla dağıla yaklaşmak demek olsa bile, yaşlılığın temiz, onurlu ve değerli olduğuna inanmak zorundadır. Bu araba beygiri, bir tökezlemeyle gelecek sonunun son tökezlemesine kadar, yaşamın gerçeği olan, yaşamın devamını mümkün kılan aşağılık gerçeğin emrettikleri içinde kalmak zorundadır.

Bu araba beygiri, bütün öteki beygirler gibi, insan da içinde olmak üzere bütün öteki hayvanlar gibi yaşamın esiridir, duyumlarının esiridir. Fiyatı ne olursa olsun, yaşayacaktır. Yaşamın tümü acılı da olsa, bütün yaşamlar sonunda oyunu kaybetse de, yaşam oyunu iyidir. Evren için değil, ama evren içindeki canlılar için, eğer ölmeden önce bir parça dayanabilirlerse, geçerli olan gerçek, işte bu cins gerçektir.

Korkunç bir ayrıcalık olan akıl, hayvanlar arasında sadece insana verilmiştir. İnsan, beyni sayesinde, eşyanın sarhoş edici görüntüsünün içine sokulabilir ve kendisine karşı, kendi kuruntularına karşı büyük bir pişkinlikle kayıtsız kalan evrenin suratına bakabilir. O bunu yapabilir, ama yapması kendisi için iyi değildir. Yaşamak, doyasıya yaşamak, yaşamla dolu olarak yaşamak için canlı olmak –ki o da öyle olacaktır–, insanların ya-

şamın esiri olması, duygularının esiri olması gerekir; ne iyi. İyi olan, gerçektir. Daha aşağı olmasına rağmen, insanların bilmesi, davranışlarına yön vermek için başvurması, hem de mutlak gerçek, yanılmaz gerçek ve evrende kendisinden başka hiçbir gerçeğin geçerli olmadığı gerçek diye bellemesi gereken gerçek, budur işte! İnsanoğlunun duyuların yalanlarını, derinin tuzaklarını olduğu gibi kabullenip, duygu sisleri arasında tutkunun yalanları ve ayartmaları ardınca gitmesi hayırlıdır. Onun, gölgeleri de düş kırıklıklarını da görmemesi, kendi tutkuları ve açgözlülükleri karşısında afallamaması da hayırlıdır.

İnsan da böyle yapar zaten. Sayısız insan daha gerçek olan öbür türden gerçeği şöyle bir görmüş ve irkilerek uzaklaşmıştır ondan. Sayısız insan uzun hastalığı geçirmiş ve onu başkalarına anlatacak, bile bile unutacak kadar uzun süre yaşamıştır. Onlar yaşamıştır. Onlar yaşamı algılamıştır, zira onlar ne idiyse, yaşam da oydu. Onlar doğru olanı yapmıştır.

İşte burada, yaşama şehvetiyle, yaşama arzusuyla dolu imgelem sahibi adamın üzerine lanetini yağdıran John Barleycorn işe karışır. John Barleycorn, Beyaz Mantık'ı yollar –gerçeğin ötesindeki gerçeğin donuk beyaz renkli habercisini; yıldızlar arasındaki boşluk kadar soğuk, cansız ve mutlak sıfır gibi donuk olan, unutulmaz gerçeğin ve inkâr edilemez mantığın buzlu ışıltılarıyla parlayan, yaşamın antitezi, zalim Beyaz Mantık'ı–. John Barleycorn hayalcinin hayal kurmasına, yaşayanın yaşamasına izin vermez. O, doğumu ve ölümü mahveder, varlığın paradoksunu buğular içinde dağıtır, ta ki, kurbanı, 'The City of the Dreadful Night'daki gibi haykırana kadar: 'Yaşamımız bir yalan, ölümümüz ise karanlık bir dipsiz uçurum.' Ve John Barleycorn'la böylesine korkunç bir sıkı fıkılığa kurban gidenin ayakları, ölüm yoluna basar.

XXXVI

TEKRAR kişisel deneyimlerime ve John Barleycorn'un Beyaz Mantık'ının geçmişte, üzerimdeki etkilerine dönelim: Ay Vadisindeki sevimli çiftliğimde, beynim aylarca alkolle yıkandıktan sonra, insanoğlunun çok eski zamanlardan kalıt aldığı o kozmik üzüntü içimi kapladı. Neden üzülüyorum diye boş yere soruyorum kendime. Geceleri ısınıyorum. Damım akmıyor. Canımın çekebileceği her türlü yiyecek bol bol var. Her türlü rahatlık benim. Bedenimde ağrıyan, sızlayan bir yer yok. Bizim koca makine, etten makine tıkır tıkır çalışıyor. Ne kaslarım, ne de beynim yorgun. Toprağım, param var; dünyaca üne sahibim; başkalarına yararım dokunduğunu biliyorum; sevdiğim bir karım ve kendi kanımdan, etimden olma çocuklarım var. Bu dünyanın iyi bir üyesinin yapması gereken şeyleri yapmışım ve yapmaktayım. Birçok ev yaptırmışım, dönümlerce toprağı ıslah etmişim. Ağaçlara gelince; yüz bin ağaç diken ben değil miyim? Her yerden, evimin her penceresinden, kendi diktiğim, güneşe baş vermiş yiğitçe dimdik duran bu ağaçları görebilirim.

Yaşamım gerçekten de iyi şeylerle dolu. Bir milyonda yüz insan benim kadar talihli olmamıştır. Gelgelelim, bütün bu talihe rağmen üzüntülüyüm. Üzüntülüyüm, çünkü John Barleycorn benimle bir arada. John Barleycorn benimle birlikte, çünkü ben, gelecekteki çağların, akıl çağından önceki karanlık çağlar diyeceği bir çağda doğmuşum. John Barleycorn benimle birlikte, çünkü gençliğimin toyluk dönemi boyunca, John Barleycorn her yerde, her köşe başında ve köşe başları arasındaki her sokakta hazır bulunuyor, bana işmar ediyor, beni çağırıyordu. Benim içi-

ne doğduğum sahte uygarlık, bu ruh zehrini serbestçe satacak dükkânların her yerde bulunmasına izin veriyordu. Yaşamın sistemi öyle örgütlenmişti ki, ben (ve benim gibi milyonlar) aldatılıp bu zehir dükkânlarına itildim, oralara çekildim.

John Barleycorn'un insanı tutup içine fırlattığı üzüntülü ruh hallerinin binlercesinden birinde benimle birlikte dolaşınız: Atla güzel çiftliğimden çıkıyorum. Bacaklarımın arasında güzel bir at var. Hava şurup gibi. Sıra sıra tepelerin üstünde üzümler güz aleviyle kızıla boyanmış. Sonoma Dağlarının ötesinde denizden yükselen buğular uçuşuyor. Akşam güneşi, uyuşuk gökte için için yanıyor. Yaşadığıma sevinmem için her türlü neden var. Hülyalar ve büyülerle doluyum. Baştan aşağı hava, köpük ve kıvılcımdan oluşmuş gibiyim. Canlıyım, organik bir varlığım. Hareket ediyorum, hareket edebilme yeteneğim var, üstüne bindiğim canlı varlığın hareketlerine kumanda ediyorum. Varoluşun görkemine kaptırmışım kendimi! Mağrur tutkular, yüce esinler doğuyor içime. On binlerce kutsal etki alıyorum. Duyular ülkesinin kralıyım ve hiç şikâyet etmeyen toprağın suratını çiğniyorum...

Buna rağmen, çevremdeki bütün güzelliklere, bütün harikalara bozuk bir gözle bakıyor, bu dünyada bıraktığım, bensiz bu kadar uzun zaman dayanan ve yine bensiz dayanacak olan zavallı izleri bozuk bir beyinle düşünüyorum. Şimdi bana ait olan bu inatçı toprakların üstünde bellerini kırarcasına, yüreklerini patlatırcasına çalışan adamları hatırlıyorum. Sanki ölümsüz bir şey ölümlülere ait olabilirmiş gibi! O adamlar göçtü. Ben de göçüp gideceğim. O adamlar çalıştı, didindi, toprağı temizledi, ekti ve böyle görkemli güz vakitlerinde, üzümler kızarmışken, denizden yükselen buğular dağların üzerinden ağır ağır akarak geçerken, aynı güneşin doğuşunu, aynı güneşin batışını ağrıyan gözleriyle seyretmek için, yorgunluktan kaskatı kesilmiş gövdelerini doğrulttular. Ve göçüp gittiler. Biliyorum ki, bir gün ben de, hem de yakında, göçüp gideceğim.

Gidecek miyim? Şimdi gitmekteyim zaten. Ağzımın içinde, dişçinin usta ellerinden çıkma birtakım yapma şeyler, benim çoktan gitmiş bir bölümümün yerini almış. El başparmaklarım bir daha hiç gençliğimdeki gibi olmayacak. Eski güreşler, eski kavgalar bu parmakları bir daha düzelmez biçimde sakatlamış. Adı unutulan o adamın kafasına indirilen o yumrukla bu başparmak bir daha düzelmeyecek biçimde içeri göçtü. Bir serbest güreşte kurtkapanından kurtulurken de öteki başparmağın hesabı görüldü. Bir koşucununki gibi dümdüz olan karnım çok uzak bir geçmişte kaldı. Bacaklarımdaki eklemler, beni ayakta tutan eklemler, günler ve gecelerce yük hayvanı gibi ağır işlerde çalışırken onları hoyratça berelediğim, zedelediğim zamanlardaki kadar yeterli değil. Bir daha ben, ben olan bu mağrur canlıyı, fırtınanın zifiri karanlığında baş döndürücü yükseklere savurup da, tek elle yakalanacak bir ipe asla emanet edemem. Bir daha ben, Kuzey Kutbu'nun sonsuz kilometreleri boyunca kızak çeken köpeklerin yanıbaşında asla koşamam.

Daha doğduğum günden beri ölmekte olan bu dağılmaktaki bedenin içinde bir iskelet taşıdığımı, yüzüm denen etten örtünün altında sırf kemikten ibaret, burunsuz bir kurukafanın bulunduğunu biliyorum. Ve bütün bunlar beni zerre kadar ürpertmiyor. Korkmak, sağlıklı olmak demektir. Ölüm korkusu, insanı yaşama yöneltir. Ama Beyaz Mantık'ın laneti öyle bir lanettir ki, insanı korkusuz kılar. Beyaz Mantık dünyadan nefret ettiği için insanı ölümün suratına karşı alaylı alaylı sırıttırır, yaşamın bütün fantazmagoryasına dudak büktürür.

Atımın üstünde giderken çevreme bakıyorum ve her yanda doğal ayıklanmanın amansız, sonsuz yıkıcılığını görüyorum. Beyaz Mantık, çoktan kapatılmış kitapları açmakta direnerek, bölüm bölüm, paragraf paragraf, benim gördüğüm güzellikleri, harikaları hiçlikle, tozla ifade ediyor. Çevremde bir mırıltı, bir vızıltıdır gidiyor; bu uğultunun, birtakım canlılardan, havası ra-

hatsız edildiği için şikâyetçi zavallı sesini bir parçaçık yükselten bir tatarcık kümesinden geldiğini biliyorum.

Çiftliği boydan boya geçerek geri dönüyorum. Alacakaranlık çökmüş, avlanan hayvanlar dışarı çıkmıştır. Yaşamla beslenen yaşamın trajik, acıklı oyununu seyrediyorum. Burada ahlâk yok. Ahlâk sadece insanda; onu insan yarattı –yaşama yönelen ve aşağı tür gerçeklerden olan bir davranış yasası bu. Oysa ben bütün bunları önceden, uzun hastalığımın bezgin günlerinden biliyordum. Bunlar, unutabilmek için kendimi o kadar başarıyla eğittiğim büyük gerçeklerdi; bunlar ciddi gerçeklerdi, öyle ciddi gerçekler ki, ben bunları ciddiye almak istememiş ve onlarla –ah, ah!– usul usul oynamıştım. Bilincin ardında uyumakta olup da uyandırmaya kıyamadığım köpeklermişçesine, usul usul oynamıştım. Onları huylandırmamış, yalan söylemelerine izin vermemiştim. Onları uyandırmayacak kadar akıllı, kurnazdım. Ne var ki şimdi Beyaz Mantık, istesem de istemesem de benim yerime uyandırıyor onları, zira yiğitlerin yiğidi Beyaz Mantık, yeryüzü canlılarının düşlerine giren ejderhaların hiçbirinden korkmaz.

Atımın üstünde giderken, Beyaz Mantık, 'İsterse bütün okulların doktorları beni lanetlesin,' diye fısıldamaktadır. 'Ne çıkar? Ben gerçeğin ta kendisiyim. Sen de biliyorsun bunu. Benimle başa çıkamazsın. Benim ölüme yöneldiğimi söylerler. Ne çıkar? Ölüm gerçektir. Yaşam, yaşamak için yalan söyler. Yaşam, sürekli bir yalan sürecidir. Yaşam, anlayışımızın dışında kalan ayların çarklarına zincirlenmiş görüntülerin muazzam dalgalar halinde kabarıp akmakta olduğu akıntılar alanındaki bir deli dansıdır. Görüntüler hortlaklardır. Yaşam, hortlaklar diyarıdır; bu diyarda görüntüler değişir, bir kılıktan başka kılığa girer, birbirinin içinden geçer, olanın ve olmayanın kalıbına girer, hep titreşir, zayıflar, ölür, ama yine yepyeni görüntüler, başka görüntüler alarak yeniden canlanır. Sen de böyle bir görüntüsün; geçmişteki sayısız görüntülerden meydana gelmiş bir görüntü. Bir görüntünün bilebileceği biricik şey ise seraptır. Sen istek seraplarını bili-

yorsun. Bu serapların kendileri de geçmişten çıkıp senin üstüne yığılarak seni meydana getiren ve seni, geleceğin hortlaklar diyarındaki halkı meydana getirecek olan başka akıl ermez, hesaba kitaba sığmaz hortlaklar kümesine katmak üzere sürükleyen akıl ermez, hesaba kitaba sığmaz bir hortlaklar kümesidir. Yaşam bir tayf gibidir ve göçer gider. Sen bir tayfsın. Senden önceki ve senin parçalarını oluşturan bütün tayflar sayesinde, evrimsel çamurun içinden abuk sabuk şeyler söylerek ayağa kalktın, yine abuk sabuk laflar ederek göçecek ve akışkan bir eriyik gibi, senden sonraki tayflar alayının kalıbına gireceksin.'

Pek tabii, bütün bunlara verecek cevap bulamıyorum ve akşam gölgeleri arasında yoluma devam ederken, Comte'un dünya adını verdiği Büyük Fetiş'e dudak büküyorum. Bu arada, duygusal okulun bir başka karamsarının ettiği lafı hatırlıyorum: "Her şey geçicidir. Her doğan mutlaka ölür ve ölünce de huzura kavuştuğu için hoşnut olur."

Ama tam bu sırada, alacakaranlığın içinden, huzura kavuştuğuna hiç de hoşnut olmayan biri çıkar. Bu, çiftlikte çalışan bir ihtiyar, bir göçmen İtalyandır. Tam bir uşağa yakışır biçimde bana şapkasını çıkarıyor, çünkü, gerçekte, onun gözünde ben yaşamın efendisiyim. Ben onun besiniyim, onun konutu, onun varlığının nedeniyim. O bütün ömrü boyunca bir hayvan gibi çalışmış, ama benim ahırımda, bölmesinin içinde, kalın saman yığınları üstünde yaşayan atımdan daha az rahat bir yaşantı sürmüştür. Ağır iş yüzünden sakat kalmıştır o. Ayaklarını sürüyerek yürür. Bir omuzu çarpılıp öbüründen yüksek kalmıştır. Elleri çatlak çatlak, iğrenç, korkunç birer pençe gibidir. Bir hayalet olarak, oldukça sefil bir örnektir. Bedeni ne kadar çirkinse, beyni de o kadar aptaldır.

Beyaz Mantık kulağımın dibinde, 'Beyni öylesine aptal ki onun, kendisinin hayalet olduğunun bile farkında değil!' diye kıkır kıkır güler. 'O duyumlarının esiridir. O, yaşam düşünün kölesidir. Beyni, akıl üstü yasaklar ve tutkularla dolu. O, bir dün-

yaya inanıyor. Kendisine Cennet yutturmacasını veren peygamberlerin gösterişli kuruntularını dinlemiş. O, cinler, periler gibi çağrılmadan kendiliğinden gelen gerçek dışı şeylerle, ifade edilmeksizin kendiliğinden kurulan ilişkileri hisseder. O, yarı aydınlık yarı karanlık bir düş içinde, uzayı ve yıldızları içine alan günler ve geceler boyunca sendeleye sendeleye ilerleyen kendi imgelerini görür. Herhangi bir kuşkunun zerresine yer vermeyecek biçimde o inanmıştır ki, evren onun için yaratılmıştır ve kendisi, kendisiyle birlikte kendi türünden olanların dış görünüş ve aldanış cevherinden yarattıkları madde dışı, cisimsiz bir evrende sonsuza dek yaşayacaktır.

'Ama sen, sen ki kitapların kapağını açmış ve benim korkunç mahremiyetime girmişsin –aslında onun ne olduğunu bilirsin; bilirsin ki o senin kardeşindir, tozun toprağın kardeşidir; kozmik bir şaka, kimyasal bir latife, çığlık çığlığa bağrışan hayvanlar kümesinin arasından bir kaza eseri, iki ayak başparmağı sayesinde bacaklarının üzerinde doğrulmuş elbiseli bir hayvandır. O, goril ile şempanzenin de kardeşidir. Kızdığı zaman göğsünü yumruklayıp bütün duygularını katılaştıran, donduran bir hırsla tir tir titreyerek naralar atar. Atalarından miras kalan canavarca dürtülere sahiptir ve unutulmuş, en ilkel, türlü türlü, çeşit çeşit içgüdülerden dokunmuştur yapısı.'

Zayıf bir direnişle, 'Ama yine de ölümsüz olduğuna inanıyor o,' diyorum. 'Bu kadar aptal bir çamur parçasının zamanın omuzlarına binip sonsuzluğa doğru yol alması ne kadar olağanüstü bir şey!'

'Pöh!' Oluyor John Barleycorn'un cevabı. 'O halde sen kitapları kapatıp sadece iştah ve şehvetten ibaret, midesiyle uçkurunun kuklası olan bu nesneyle yer değiştirmek ister miydin?'

'Aptal olmak, mutlu olmak demektir,' diye cevap veriyorum.

'Öyleyse senin ideal mutluluğun, durgun ve ılık bir denizde, alacakaranlıkta tembel tembel yüzen pelte gibi bir organizma olmalı, ha?'

Ah, John Barleycorn'un kurbanları onunla başa çıkamaz!

'Buda'nın Nirvanasının yok edici mutluluğuyla arada bir adım var,' diye ekliyor Beyaz Mantık. 'Hadi, hadi, işte ev göründü. Neşelen biraz, bir kadeh at bakalım. Biliyoruz, seninle ben, bütün deliliklerin, bütün kaba ölümlülerin üstüne ışık tuttuk.'

Ve duvarları kitaplarla dolu inimde, bu düşünen adamlar mozolesinde, bir kadeh, birkaç kadeh içki içiyor ve beynimin tatil yapan bölümünde uyumakta olan köpekleri uyandırarak, önyargı duvarlarının üzerinden, kurnazlıkla kurulmuş kör inanç ve inan labirentlerinin arasından onlara sataşıyor, saldırsınlar diye kışkırtıyorum.

'İçmene bak,' diyor Beyaz Mantık. 'Yunanlılar, varoluşlarının sefaletini unutabilmek için şarabın kendilerine tanrılar tarafından verildiğine inanırdı. Heine'nin dediğini de hatırlasana.'

O ateşli Yahudi'nin sözlerini çok iyi hatırlıyorum: 'Son solukla birlikte her şey biter: sevinç, sevgi, keder, makarna, tiyatro, ıhlamur ağaçları, ahududu, insan ilişkilerinin kudreti, dedikodu, köpeklerin havlaması, şampanya.'

Beyaz Mantık'a, 'Senin duru beyaz ışığın hastalıktan başka bir şey değil,' diyorum. 'Yalan söylüyorsun sen!'

'Çok güçlü bir gerçeği söyleyerek' diye cevabı yapıştırıyor.

'Heyhat, evet, varoluş böylesine karmakarışık,' diye üzülerek kabul ediyorum onun dediğini.

'Ah, sahi, Liu Ling senden daha bilgeydi,' diye bozuyor beni Beyaz Mantık. 'Hatırlarsın onu değil mi?'

Başımla doğruluyorum –yüzyıllarca önce Çin'de yaşayan ve kendilerine Bambu Korusunun Yedi Bilgesi adını takan içkiye düşkün şairler grubunun üyelerinden biriydi Liu Ling.

Beyaz Mantık kışkırtmaya devam ediyor:

'Bir sarhoşun gözünde dünya işlerinin, koskoca bir ırmakta yüzen su mercimeğinden farkı olmadığını ileri süren Liu Ling'di. Hadi bakalım bir viski daha çek de bırak dış görünüş ve aldanış, ırmaktaki su mercimeği olarak kalsın.'

Kendime bir içki daha doldurdum, içkimi yudumlarken, bir başka Çinli filozofu, İsa'dan dört yüzyıl önce dünya denilen bu düşler âlemine meydan okuyan Chuang Tzü'yü hatırlıyorum. O, şöyle demişti:

'O halde ben, ölülerin, daha önce yaşama sarıldıklarına pişman olduklarını nasıl biliyorum? Düşlerinde ziyafet sofrası görenler, uyandıklarında acı ve üzüntü duyarlar. Düşlerinde acı ve üzüntü görenler, uyandıklarında, arayanlar kafilesine katılırlar. Düş görürken, düş gördüklerini bilmezler. Bazıları düş görürken bile gördükleri düşü yorumlar ve ancak uyandıktan sonra düş gördüklerini anlarlar...'

Budalalar şimdi uyanık olduklarını sanıyor ve gerçek birer hükümdar ya da köylü olduklarını bilmekle övünüyorlar. Konfüçyüs de sen de birer düşsünüz; sizlerin birer düş olduğunuzu söyleyen ben de düşten başka bir şey değilim.

'Evvel zaman içinde ben, Chuang Tzü, kendimi bir kelebek olarak görmüştüm; oradan oraya uçan her şeyiyle tam bir kelebek. Sadece bir kelebek olarak sahip olduğum heveslerimin farkındaydım, ama bir insan olduğumun farkında değildim. Birden uyandım ve yatakta yine kendimi buldum. O sırada ben düşünde kelebek olduğunu gören bir adam mıydım, yoksa şimdi düşünde bir adam olduğunu gören bir kelebek miyim, bunu bilmiyorum şimdi.'

XXXVII

HADİ, hadi,' diyor Beyaz Mantık, 'unut şu Asyalı eski düşseverleri. Doldur kadehini de, senin şu ılık bayırlarının üstünde hayal kuran dünkü hayalcilerin parşömenlerine bakalım.'

Petaluma denilen çiftlikteki Tokay denilen bağın eski sahiplerinin adlarını taşıyan defter üzerinde derin düşüncelere dalıyorum. Bu, upuzun, acıklı bir isim listesidir –Manuel Micheltoreno ile başlar. Bir zamanlar Meksika'da Valilik, Başkumandanlık ve Californialılar Dairesi Enspektörlüğü yapmış, Kızılderililerden çalınma elli kilometre karelik toprağı, yurduna yaptığı hizmetler ve on yıl süreyle askerlerine verdiği paralar karşılığı, Albay Don Mariano Guadalupe'ye hibe etmiş bir adam bu Manuel Micheltoreno.

İnsanoğlunun bu toprak hırsı birdenbire bir savaşmanın korkunçluğuna bürünüveriyor –toprakla savaşan canlı. Borç senetleri, ipotekler, ipotek kaldırma işlemleri, devir işlemleri, hakeme başvurmalar, parası ödenmeyen topraklara el koymalar, haciz emirleri, satış emirleri, ödenmemiş vergiler dolayısıyla ihtiyati hacizler, işletme imtiyazları için açılan davalar, dağıtma kararları. Bu pastırma yazı havasında uykulu uykulu yatan bu inatçı toprak; onun yüzeyini tırmalamaktan başka bir şey yapamadan göçüp giden insanlardan sonra yaşamaya devam eden bu toprak, hiç sindirilmeyen bir canavar gibi.

Kimdi bu garip isimli Williamlı James King? Ay Vadisine yerleşenler içinde yaşayanların en yaşlısı bile onu tanımıyor. Oysa, daha altmış yıl önce, o zamanlar henüz bağlık olmayan ve sonradan Tokay diye adlandırılacak bölümü de içine alan toprakları

teminat gösteren Mariano Guadalupe Vallejo'ya onsekiz bin dolar borç vermiş. Nereden gelmiş Peter O'Conner ve ileride bağlık olacak ormanlık toprağa bir günlük ufak adını yazdıktan sonra nereye kaybolmuş? Louis Csomortanti çıkıyor meydana –çok nüfuzlu bir ad. Bu dayanıklı toprağın kayıtlarında sayfalar boyu geçiyor.

Derken, eski Amerikan soyu sökün ediyor. Büyük Amerikan Çölünü susuzluktan kavrularak aşanlar, Kıstağı katır sırtında geçenler, Burunu yelkenliler içinde dolaşanlar, yabani Kızılderili adlarının on binlerce kuşak boyu unutulduğu bu yerlerde yine unutulacak olan kendi kısacık adlarını yazmak üzere geliyorlar –Halleck, Hastings, Swett, Tait, Denman, Tracy, Grimwood, Carlton, Temple gibi adlar.

Adlar şimşek gibi, tapu sayfalarından tapu sayfalarına atlayarak geçiyor ve yine şimşek gibi kayboluyor. Ama inatçı toprak hâlâ direnerek, başka adların yazılmak üzere çıkagelmesini bekliyor. Haklarında bir iki şey duyduğum, ama kendilerini hiç görmediğim adamların adları geliyor. Kahler ile Frohling: Tokay denilen bağın taştan yapılmış şaraphanesini, diğer bağcıların üzümlerini taşımak istemedikleri bir yere, bir tepenin üstüne kuran adamlar bunlar. Kahler ile Frohling bu yüzden kaybediyor bu toprakları; 1906 depremi şaraphaneyi yerle bir ediyor; ben de şimdi onun yıkıntılarında yaşıyorum.

La Motte: toprağı o terbiye etti, bağ kütüklerini, meyve ağaçlarını o dikti, balık kültürü kurdu, zamanında ünü her yerde duyulan bir malikâne yaptırdı, toprağa yenik düştü ve göçüp gitti. Onun meyve bahçelerinin, bağlarının, mağrur malikânesinin, balık göletlerinin bulunduğu yerlere ben de kendi adımı elli bin okaliptüs ağacıyla yazdım.

Cooper ile Greenlaw: bugün Tepe Çiftliği denilen yerde, ölülerinden ikisini bıraktılar: bugün, elle yontulmuş kazıklardan yapılma kare biçimi ufacık bir çitin içinde uyuyan 'Küçük Lillie' ile 'Küçük David'i. Cooper ile Greenlaw aynı zamanda, ormanlıkta yüz yirmişer dönümlük üç de tarla açtılar. Bugün ben bu

üç tarlaya nohut ektirdim, bahar geldiğinde yeşil gübre olarak kullanılmak üzere sökülecekler.

Haska: dağa çıkıp şimdi kendi adını taşıyan daracık vadide, yirmi dört dönümlük yeri fundalardan temizleyen yarı efsanevi bir kişi. Toprağı terbiye etmiş, taş duvarlarla çevrili bir ev yapmış ve elma ağaçları dikmiş. Kurduğu evin yerini bulmak olanaksız, taş duvarların yeri ise arazinin biçimine bakarak belki çıkarılabilir. Onun savaşını ben sürdürüyorum şimdi; Haska'nın temizlediği yerleri yeniden bürüyüp, onun diktiği elma ağaçlarını boğan fundaları temizlesinler diye Ankara Keçisi besletiyorum burada. Böylece, tapu sayfası çürümeden önce üstünde kısa bir sürecik benim adım da görünsün diye, zayıf çabalarımla toprağı ben de tırmalıyorum.

'Hayalcilerle hortlaklar,' diye kıkır kıkır gülüyor Beyaz Mantık.

'Ama bütün bu çabalar tamamen boşa da gitmemiş doğrusu,' diyorum.

'Bütün o çabalar bir kuruntuya dayanıyordu ve yalandı!'

'Ama yaşamsal bir yalan,' diye karşılık veriyorum.

'Yaşamsal yalan dediğin de yalandan başka nedir Allahaşkına!' diye meydan okuyor Beyaz Mantık. 'Hadi. Doldur kadehini de kitap raflarını dolduran şu yaşamsal yalancıları bir inceleyelim. Biraz William James üzerine gevezelik edelim seninle.'

'Sağlıklı bir adam,' diyorum. 'Ondan bakırı altına çevirecek simya taşını bekleyemeyiz, ama hiç değilse insanın bağlanabileceği birkaç sağlam ve sağlığa yararlı şey bulabiliriz onda.'

'İğdiş edilerek duygu haline getirilmiş akılcılık,' diyerek sırıtıyor Beyaz Mantık. 'O kadar düşünmüş düşünmüş, ama sonunda hâlâ ölümsüzlüğün duygusallığına bağlı kalmış. Olgular, umut imbiğinden geçirilerek inan haline getirilmiştir onda. Aklın en olgun meyvesi, aklın budalalaşması. James, aklın doruğundan, akıl yürütmeyi bırakıp her şeyin iyi olduğuna ve olacağına inanmayı öğütlüyor –aklın amansızca ve namuslu bir biçimde uygu-

lanmasını bir sonuç olarak izleyecek karamsarlıktan kaçabilmek için, metafizikçilerin aklı akıl yürütme yoluyla defetmekte başvurdukları eski, ah, çok çok eski bir akrobatik perendedir bu.

'Şu senin üstündeki et sen misin? Yoksa senin sahip olduğun, senin dışındaki bir şey mi? Bedenin; nedir o? Uyartıları tepkiye çeviren bir makine. Uyartılarla tepkiler hatırlanır. Bunlar deneyimi oluşturur. O halde sen bilinçli halinde, bu deneyimlerden ibaretsin. Sen, herhangi bir anda ne düşünüyorsan, o anda osun. 'Ben'in, hem öznedir hem de tümleç; hem ifade eden, hem de ifade edilendir. Düşünür düşüncedir, bilen bilinen şeydir, malik de malik olunan şey.

'Bildiğin gibi insanoğlu alt tarafı bir bilinç akımı –her bir ben düşüncesi bir başka ben, on binlerce düşünce, on binlerce ben olmak üzere geçip giden– bir düşünceler akışıdır; hiçbir zaman tamamlanmayan sürekli bir oluş, hayaletler âleminde, aldatıcı ışıktan ibaret hayaletlerin çırpınışıdır. İnsanoğlu kendisinin göçeceğini kabul etmek istemez. O göçmeyecektir. Tekrar yaşamak için ölümü bile göze alır.

'O, atomlarla ışık fıskiyelerini, en uzak nebülözleri, su damlacıklarını, duyguların en sivri uçlarını, cıvık çamurlu akıntıları, kozmik kütleleri birbirine katıp bunların tümünü inancın, kadın aşkının, gerçekdışı payelerin, korkulu kuşkuların ve kibirli küstahlıkların incileriyle karıştırarak, meydana getirdiği hamurdan, gökleri ürküterek sonsuzlukları afallatacak bir ölümsüzlük yaratır kendine. Kendi gübre yığınının üstünde bir solucan gibi kıvrılıp bükülerek ve karanlıkta kaybolup kendini gulyabaniler arasında sanan bir çocuk gibi tanrılara seslenerek, kendisinin onların küçük kardeşi olduğunu, şimdi canın esiri ise de eninde sonunda o tanrılar kadar özgür olacağını duyurmaya çalışır; epifenomenler tarafından beslenip büyütülen egotizm anıtlarıdır bunlar; hayalci yok olduğu zaman onunla birlikte yok olan ve o öldüğü zaman onunla birlikte ölen hayallerdir, hayal tozlarıdır bunlar.

'İnsanoğlunun kendi kendine söylediği bu yaşamsal yalanlar, Gece'nin güçlerine karşı birer efsunlu dua gibi, büyülü dua gibi mırıldandığı bu yalanlar hiç de yeni bir şey değildir. Yamyamların büyücüleriyle sihirbazları metafiziğin babalarıydı. Gece ve Ölüm, ışıkla yaşamın yolunu kesen gulyabaniydi. Metafizikçiler inandırmak için yalan söylemek zorunda bile kalsa, inandırmaya mecburdular. Kilise babalarının koyduğu, insanın da hayvan gibi öldüğünü ve sonlarının aynı olacağını ileri süren o utanmaz yasa, metafizikçileri deliye çeviriyordu. Bunların, Ölüm'ü ve Gece'yi alt edeceklerine yarım yamalak inanırken güvendikleri plan, kendi akıbetleriydi; gizli formül dinleriydi; araçları da felsefeleriydi.

'Bataklık ışıkları, mistiklik dumanları, ruhsal çığlıklar, ruhsal şehvet âyinleri, gölgeler arasında iniltiler, tekinsiz gnostisizmler, kelimelerden yapılma peçeler ve örtüler, öznellik safsataları, el yordamıyla dolaşmalar, ontolojik fantaziler, pan-psişik sanrılar –işte senin kitap raflarını dolduran bunlardır; bu umut kuruntuları. Bak bir kez şunlara; şu acıklı adamların acıklı hayallerine bak, şu tutkulu isyankârlara bak: senin Schopenhauerlerin, senin Strindberglerin, senin Tolstoyların ve Nietzschelerin.

'Hadi. Kadehin boşalmış. Doldur kadehini ve unut.'

İtaat ediyorum, zira beynimde alkol kurtçukları kıvıl kıvıl oynaşmaktadır; kitap raflarımdaki acıklı düşünürlere kadeh kaldırırken, dudaklarımdan Richard Hovey'in şu dizeleri dökülüyor:

> Çekinme! Yaşam ve Aşk, geceyle gündüz gibi
> Kendi istediklerine verirler kendilerini,
> Bizim istediğimizce değil. Elindeyken kabul et cömertliklerini,
> Kurtlar kabul etmeden bizi.

'Seni saygıyla selamlarım,' diye bağırıyor Beyaz Mantık.

Beynimdeki kurtçuklar beni delirtirken, 'Hayır,' diye cevap veriyorum. 'Ben senin ne mal olduğunu biliyorum ve senden

korkmuyorum. Suratına taktığın o hazcılık maskesinin altında, sen Ölüm'ün ta kendisisin ve senin yolun Gece'ye çıkar. Hazcılığın hiçbir anlamı yoktur. O da bir yalandır; hadi bilemedin, korkakların şık bir biçime sokulmuş ödünüdür.'

'İşte şimdi şapkamı çıkaracağım sana!' diye sözümü kesiyor Beyaz Mantık.

> Ama bu zavallı yaşamı tamamlamayacaksan eğer,
> İstediğin zaman sona erdirebilirsin onu ansızın,
> Ölümden sonra uyanmaktan korkmaksızın.

Kendi meydan okuyuşuma kendim gülüyorum; zira şimdi, şu anda, Beyaz Mantık'ın gelmiş geçmiş düzenbazların şahı olduğunu, kulağıma ölümü fısıldamakta olduğunu biliyorum. Maskesinin sıyrılmasından kendisi sorumlu; kimyasal neşesiyle masayı devirip altında kalan kendisi; eski hayalleri ısırıp uyandıran kendi kurtçukları; gençliğimin ötesinde kalan sesleri canlandırıp yeniden bana duyuran, yaşamın ve kitapların bana varolmadığını söyledikleri olanak ve güçlere sahip olduğumu bana tekrar tekrar söyleyen o.

Yemek gongu vuruyor; kadehimi ters çeviriyorum. Beyaz Mantık'ı alaya alarak dışarı çıkıyor, sofrada konuklarıma katılıp yapmacık bir ciddilikle günün dergileri üzerine tartışıyor, türlü nükte ve şakalarla polemiklerin bütün oyunlarını, hilelerini iğneliyorum. Meraklar başka doğrultuya yönelince, bu sefer de saygıdeğer korkak burjuva fetişlerini alaya almak, perendebaz tanrı-hayaletleri, bilgeliğin zamparalıklarıyla deliliklerini iğnelemek benim için hem çok kolay, hem de çok zevkli oluyor.

Soytarı modası var şimdi! Soytarı! İnsan filozof olacaksa, Aristofanes olmalı. Sofrada hiç kimse benim çakırkeyif olduğumun farkında değil. Neşem yerinde, hepsi o kadar. Düşünme çabasından usanıyorum; sofra kalktıktan sonra ortaya salon oyunları atıyorum. Hep birlikte bu oyunları oynuyor ve gürültülü bir neşe içinde sürdürüyoruz.

Gece faslı kapanıp iyi geceler diledikten sonra, rafları kitaplarla dolu inimden geçerek uyku uyuduğum üstü kapalı balkona, kendime ve dimdik beni bekleyen Beyaz Mantık'a dönüyorum. Sızarken, gençliğin seslenişini duyuyorum; tıpkı Harry Kemp'in duyduğu gibi:

Gecenin içinden gençliğin seslenişini duydum:
"Dünyadan aldığım eski zevk kalmadı, gitti;
Ayaklarımı basacak toprak yok, bitti;
Sabah güne dönüşmededir,
Bir an bekleyecek vaktim yok,
Dünyayı ışığa boğmam gerek artık.
Gülden daha kısa ömürlü,
Birden görünüp birden kaybolan gökkuşağım,
Bir ucundan bir ucuna göğün, parlak sonlar çizerek
Gelip gitmede, gelip gitmededir.
Evet, ben gençliğim çünkü ölüyorum ben!

XXXVIII

RUHUMUN alacakaranlığında Beyaz Mantık'la dolaşmalardan bir örnek verdim size yukarıda. İnsanın bu gizli konutu John Barleycorn'la nasıl paylaştığını okura bir parçacık gösterebilmek için elimden gelen çabayı harcadım. Okur unutmamalıdır ki, çeyrek saat içinde okuduğu bu ruh durumu, John Barleycorn'un getirdiği on binlerce ruh durumundan sadece biridir ve bu gibi ruh durumları bir resmigeçit halinde günde yirmi dört saatten, günlerce, haftalarca, aylarca sürebilir.

Alkolle ilgili anılarım bitmek üzeredir. Her güçlü kuvvetli, babayiğit içkicinin söyleyebileceği gibi ben de, bugün bu gezegen üzerinde var oluşumu layık olmadığım şansıma -geniş göğüs, geniş omuzlar ve sağlam bünye şansına borçlu olduğumu söyleyebilirim. Benim on beşle on yedi yaş arasındaki gelişme döneminde içtiğim ve yıkıcı etkisinden ölmeden kurtulduğum içkiyi, aynı korkunç miktarda ve aynı yaşlarda içip de kurtulabilen gençlerin; erkeklik çağında benim gibi, o kadar alkolün hakkından gelip de sağ kalarak öykülerini anlatabilen erkeklerin pek büyük bir yüzdeyi bulmadığını çekinmeden iddia edebilirim. Benim sağ kalışım kişisel bir erdem yüzünden değil, bir ayyaş yaradılışına sahip olmayışımdan, John Barleycorn'a karşı son derecede dayanıklı bir bünyeye sahip oluşumdandır.

Ben yaşarken, benim kadar şanslı olmayan başkalarının, bütün bu acıklı yol boyunca ölüp gittiğini gözlerimle gördüm.

Ben, John Barleycorn'un alevleri arasından hiç dönmeyen mutlak şansım, talihim, açık bahtım (artık ne isterseniz öyle deyin) sayesinde kurtuldum. Yaşamım, mesleğim, yaşama sevincim mahvolmadı. Gerçi bunlar bir parça alazlandı; parçalanmış

umutların ardından sağ kalanlar gibi, bunlar akıl ermez bir mucizeyle kavgadan sağ çıkıp, ölenlerin listesine hayretle baktılar.

O eski, kıpkızıl savaşlardan böyle sağ çıkan birinin, "Başka savaş olmasın artık!" diye haykırdığı gibi, ben de haykırıyorum: "Gençlerimizin zehirle savaşı bitsin artık!"

Savaşa son vermenin biricik yolu, onu durdurmaktır. İçkiye son vermenin biricik yolu, onu bırakmaktır. Çin, afyonun herkes tarafından kullanılmasını önlemeyi, afyon ekimi ve dış alımını durdurarak başardı. Çin'in bütün filozofları, bütün rahipleri, bütün doktorları afyona karşı nefesleri tükeninceye kadar, bin yıl vaaz verseler, afyon kolaylıkla ele geçer olduğu sürece, afyon yine de kullanılırdı, yine de kullanılırdı. Biz böyle yaratılmışız, işte o kadar!

Arseniği, striknini, tifo ve tüberküloz mikroplarını çoluk çocuğun eline geçmeyecek, onların mahvına sebep olmayacak biçimde saklamayı pekâlâ becermişiz. Aynı şeyi John Barleycorn'a da yapınız. Durdurunuz onu. Dört bir yanda serbestçe, yasanın koruması altında dolaşıp, yalanlarıyla çocuklarımızın kanına girmesine izin vermeyiniz. Ben burada ne alkoliklerden söz ediyorum, ne de alkolikler hesabına yazıyorum bunları; çocuklarını her köşe başında zehirle besleyen barbar uygarlığımızın çarpıttığı serüven aşkına, erkeklik gösterme kaygısına ve toplumsal içtepilere sahip olmaktan başka suçları olmayan gençlerimiz hesabına yazıyorum. Kendileri için yazmakta olduğum kimseler, doğmuş ya da doğmakta olan sağlıklı normal insanlardır.

İşte, başka her türlü nedenden çok, başka her türlü nedenden daha güçlü olarak özellikle bu nedenle atıma atlayıp Ay Vadisine çakırkeyif kafayla inerek, kadınların oy hakkı elde etmesinden yana oy kullandım. Kadınların oy hakkı kazanmalarından yana oy verdim, çünkü ırkımızın anaları olan, karıları olan onların oylarıyla John Barleycorn'u ortadan kaldıracaklarını, onu, kaybolmuş olan o eski yabani göreneklerimizin yanına, tarihin karanlıklarına süreceklerini biliyordum. Şu halimle eğer, canı yan-

dığı için ciyak ciyak bağıran birine benziyorsam, lütfen unutmayınız ki gerçekten de canım adamakıllı yanmıştır ve benim ya da sizin oğlunuzun, kızınızın da canının yanabileceğini düşünmek, bende nefret duygusu uyandırıyor.

Irkımızın gerçek tutucuları kadınlardır. Erkekler derbeder, serüvensever, kumarbaz yaradılışlıdır ve sonunda onları kurtaran da yine kadınlar olur. İnsanın kimya alanında yaptığı deneylerin hemen hemen ilki alkol yapımıdır ve kuşaklar boyunca, ta günümüze kadar insanoğlu alkolü yapıp içmeye devam etmiştir. Ta eskiden beri kadınlar, karşı çıkışlarına ağırlık koyacak gücü bulamasalar da, erkeklerin alkol kullanmasına hep karşı çıkmışlardır. Bir toplumda kadınların oy hakkı elde eder etmez ilk giriştikleri iş, barları kapatmak olur. Erkeklere kalsa, bundan bin kuşak sonra bile kendiliklerinden kapatmaz onlar barları. Bu, morfinmanlardan, morfin satışını yasalar zoruyla yasaklamalarını beklemekle aynı şeydir.

Kadınlar bilir. Erkeklerin alkol kullanmasının ceremesini gözyaşlarıyla, terleriyle kadınlar çekmiştir, hem de ne çekiş! Her zaman soyunun üstüne titreyen kadın, doğacak oğlan çocuğu için oy verecektir; kız çocuklar için de oy verecektir, zira o kız çocukları, o erkek çocukların gelecekteki anaları, karıları, bacılarıdır.

Bunun zor bir yanı da yok. Canı yanacak olanlar sadece bir kuşağın ayyaşları, kaşarlanmış içkicileri olacaktır. Ben de onlardan biriyim, onun için, John Barleycorn'la çok uzun süren bir alışverişin sağladığı deneyimlerime dayanarak kesinlikle söylüyorum ki, hiçbir yerde içki bulunmadığı, hiç kimse içmediği zaman içkiyi bırakmak bana pek de zor gelmeyecektir. Öbür yandan normal, sağlıklı gençliğin o kadar büyük çoğunluğu yaradılış bakımından alkol eğiliminden uzaktır ki, bunlar alkolü ele geçirmedikten sonra, ona asla bir özlem duymayacaklardır. Onlar barları sadece tarih sayfalarından öğrenecek ve barlara da tıpkı boğaların köpeklerle dövüştürülmesi gibi, cadıların yakılması gibi tuhaf ve uğursuz bir eski görenek gözüyle bakacaklardır.

XXXIX

PEK tabii, hiçbir kişisel öykü, son ana kadar getirilip dayandırılmadıkça tamamlanmış sayılmaz. Ne var ki benimki yola gelmiş bir ayyaşın öyküsü değil. Ben asla ayyaş olmadığım gibi, hiçbir zaman da yola gelmiş değilim.

Bir süre önce, nasıl denk geldiyse, yelkenli bir gemiyle Horn Burnu çevresinden dolaşarak, yüz kırk sekiz gün süren bir yolculuk yaptım. Yanıma damla içki almadığım gibi, o yüz kırk sekiz günün her günü, istesem, kaptandan içki bulabilecek olduğum halde, bir kadeh bile içmedim. İçmedim, çünkü canım içmek istemedi. Gemide kimse içki içmiyordu. İçki içmeyi insana istetecek hava olmadığı gibi, kendimde de alkole organik bir gereksinme duymuyordum. Kimyasal yapım alkol istemiyordu.

Böylece, önüme bir sorun çıkmış oldu; apaçık, basit bir sorun: İÇMEMEK BU KADAR KOLAY OLDUĞUNA GÖRE, NEDEN KARAYA ÇIKTIĞIN VAKİT DE BUNU SÜRDÜRMEYESİN? Bu sorunu kafamda dikkatle tarttım. Alkolden mutlak olarak uzak kaldığım beş aylık süre içinde hep bu sorunu tarttım. Geçmiş deneyimlerimin verilerine dayanarak belli birtakım sonuçlara vardım.

Her şeyden önce şuna inanıyorum ki, on binde, yüz binde on kişi bile gerçek anlamda yaradılıştan alkolik değildir. İçki, benim anlayışıma göre, hemen hemen tamamıyla bir kafa alışkanlığıdır. Ne tütüne, ne kokaine, ne morfine ne de upuzun bir liste tutan diğer uyuşturuculara benzer. Çok garip bir şey belki, ama içki isteği insanın kafasında doğmaktadır. Bir çeşit kafa eğitimiyle gelişip büyüyen bu isteği besleyen toprak, toplumdur.

Milyonda bir içkici bile içkiye tek başına başlamamıştır. Bütün içkiciler bu işe topluluk içinde başlamıştır ve içki onlar için, kitabımın birinci bölümünde kendi deneyimlerimden çıkararak anlattığım gibi, on binlerce toplumsal ilişki ifade eder. İçki alışkanlığını genellikle meydana getiren cevher, işte bu toplumsal ilişkilerdir. Burada doğrudan içkinin oynadığı rol, içki atmosferinin oynadığı rolle karşılaştırıldığında önemsenmeyecek kadar ufaktır. İçkinin getirdiği toplumsal ilişkiler içinde uzun süre eğitilmeksizin, kimyasal yapının içkiye doğru karşı konulmaz bir biçimde itildiğini duyan böyle yaradılışta insanlar pek sık dünyaya gelmez. Böyle, az rastlanır kişilerin doğmuş olabileceğini varsayıyorum, ama ben hiç rastlamadım böylesine.

Bu beş aylık uzun yolculuk sırasında, bedenimin duyduğu bütün gereksinmeler arasında alkolün zerrece bulunmadığını gördüm. Bundan da şunu anladım: Benim alkole duyduğum gereksinme ansal ve toplumsaldı. Alkolü düşündüğüm zaman, bunun çağrıştırdığı şey ahbaplık oluyordu. Ahbaplığı düşündüğüm zaman, onun çağrıştırdığı şey alkol oluyordu. Ahbaplık ve alkol Siyamlı ikizler gibiydi. Her zaman birbirlerine bağlı olarak ortaya çıkıyorlardı.

Nitekim, güvertedeki koltuğumda okurken ya da başkalarıyla konuşurken ne zaman dünyanın bildiğim herhangi bir yerinin sözü geçecek olsa, bu hemen bende içki ve iyi ahbaplar çağrışımı uyandırıyordu. Görkemli geceler ve günler, olağanüstü anlar, pespembe sayfalar, özgürlükler belleğimde kaynaşmaya başlıyordu. Basılı sayfadan 'Venedik' gözlerini dikmiş bana bakıyor ve ben hemen yaya kaldırımlarındaki kafelerin masalarını hatırlıyorum. Birisi, "Santiago Savaşı" diyor ve ben, "Evet, o savaş alanında bulundum," diye cevap veriyorum. Ama gözlerimin önüne gelen ne savaş alanıdır, ne Sığır Tepesidir, ne de Barış Ağacı. Gözlerimin önünde canlanan şey, Santiago Meydanındaki Kafe Venüs'tür; burada, sıcak bir gece vakti, ölüm halindeki bir veremliyle konuşmuş, birlikte içki içmiştim.

Londra'nın East End Semti diye okuyorum, ya da birisi oradan söz ediyor; gözkapaklarımın altında ilk canlanan, pırıl pırıl birahanelerin görüntüleri oluyor ve kulaklarımda, "iki tane siyah çek," "üç tane İskoç ver" seslenişleri yankılanıyor. Quartier Latin deyince bir anda kendimi öğrenci kabarelerinde, parlak yüzler ve canlı ruhlarla çevrelenmiş buluyorum; buğulu buğulu serin absentimizi yudumlarken, Latin usulü avaz avaz bağırarak Tanrı, sanat, demokrasi sorunlarıyla, daha buna benzer, varlığın geri kalan bütün ufak tefek sorunlarını çözümlüyoruz.

Plata Irmağı ağzının açıklarında And'lardan esen güçlü bir fırtınaya yakalandığımız sırada, 'Amerikanın Paris'i denilen Buenos Aires'i tutabilecek miyiz acaba diye düşünüyoruz ve bir anda gözlerimin önüne, erkeklerin toplandığı pırıl pırıl barlar, neşe içinde havaya kaldırılmış kadehler, içtenlikli seslerin uğultu, mırıltı ve kahkahaları geliyor. Pasifik'te, Kuzeybatı Ticaret rüzgârlarını yakaladığımız zaman, ölmek üzere olan kaptanımızı, rotasını Honolulu'ya çevirmesi için kandırmaya uğraşıyoruz ve ben bir yandan onu kandırmaya çalışırken, kendimi tekrar serin 'lanai'lerde kokteyl içerken, köpüklü dalgaların yakaladığı Waikiki kumsalında cinfizlerimi yudumlarken görüyorum. Birisi, San Francisco lokantalarında yabani ördeği nasıl pişirdiklerinden söz ediyor; bir anda kendimi ışıklı, sürü sürü masaların, tabak çanak gürültülerinin arasında, eskimiş Ren şarabı kadehlerinin ardından eski dostlarımın yüzüne bakarken buluyorum.

Böylece sorunum üzerinde uzun uzun, derin derin düşündüm durdum. Dünyanın bütün bu güzel yerlerini bir daha ziyaret edersem, ancak, oralara ilk gittiğim zamanki gibi olmalıydı bu ziyaretler. KADEH ELDE! Lafında bile bir büyüleyicilik var. Bu söz, sözlükteki kelimelerin topunun bir arada anlatamayacağı şeyler anlatıyor. Bütün yaşamım boyunca edinmek için eğitildiğim bir kafa alışkanlığı bu. Bu alışkanlık şimdi, beni meydana getiren nesnenin bir parçasıdır. Erkeklerin, kadeh elde, dışarıdaki kurşuni dünyanın üzerine kapıları kapayıp, hızlanmış nabız

atışlarının eğlence ve delilikleriyle beyinlerini kışkırta kışkırta, savurdukları nüktelerin fıkır fıkır coşkunluğunu, yürekten attıkları gürültülü kahkahaları seviyorum ben.

Hayır, diye karar verdim; vesile çıktıkça içeceğim içkimi. Kitaplığımın raflarını dolduran o kadar kitaba rağmen; yaradılışımın kendine özgü renklerini kattığım bunca düşünürün düşüncelerine rağmen, büyük bir serinkanlılıkla ve bile bile, eskiden beri yapageldiğim, yapmaya alıştığım şeyi yapmakta devam etmeye karar verdim. İçecektim –ha, yalnız, eskisinden daha ustaca, daha ihtiyatlı bir biçimde. Bundan sonra bir daha asla gezici bir yangın haline gelmeyecektim. Bir daha asla Beyaz Mantık'ı uyandırmayacaktım. Onun nasıl uyandırılmayacağını öğrenmiştim.

Beyaz Mantık şimdi, uzun hastalığın yanıbaşına gömülmüş bir güzel uyumaktadır. Ne biri, ne de öteki bir daha bana musallat olabilecek. Uzun hastalığı uykuya yatırışımdan bu yana yıllar geçti; derin bir uykuda şimdi o. Beyaz Mantık da öyle, o da derin bir uykuya yattı. Buna rağmen, sonuç olarak yine de şunu diyebilirim: Keşke atalarım John Barleycorn'u ben doğmadan önce sürmüş olsaydı. Dünyaya geldiğim toplumun bünyesinde, her yerde, John Barleycorn'un serpilip gelişebilmiş olması ne yazık; öyle olmasa onu hiç tanımazdım bile, üstelik de ben bu tanışıklığı upuzun bir eğitimden geçerek kurdum.

John Barleycorn, birçok nedenle müstesna bir kitap: Ölümünden üç yıl önce Jack London tarafından kaleme alınan otobiyografi, yazarın yaşam öyküsüne dair en güvenilir kaynak olma özelliğini taşıyor. Aynı zamanda bir romanın akıcılığına sahip. Yazarın, John Barleycorn adını verdiği alkolle kurduğu arkadaşlığı, hem eşine az rastlanan bir dürüstlükle hem de son derece renkli bir dille hikâye eden kitap, adını eski bir İngiliz halk şarkısından alıyor.

İlk gençliğinde güçlü denizciler arasında erkekliğin ispatı olarak tezahür eden bu alışkanlık zamanla bir ihtiyaç halini almış: "Ben yaşlandıkça, başarım büyüdükçe, daha çok para kazandıkça, dünyaya sesimi duyurma olanaklarım arttıkça, John Barleycorn'un da yaşamımda tuttuğu yer aynı oranda büyüdü" diyor Jack London. *John Barleycorn*'u okurlarımıza Mete Ergin'in özgün çeviri diliyle sunuyoruz.

yordam edebiyat

YordamEdebiyat
YordamEdebiyat
YordamKitap

16 TL. KDV'den muaftır

ISBN 978-605-172-327-3